

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

ГОДИНА X XI БРОЈ 28 3. ДЕЦЕМБАР 2012. ГОДИНЕ

Цена овог броја је 50 динара
Годишња претплата је 1.000
динара

АКТА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

156.

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА
ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
2012–2021. ГОДИНЕ

Горњи Милановац
септембар 2012. године

Скупштина општине Горњи Милановац, на основу члана 20. став 1. тачка 9. и члана 32. став 1. тачка 6. Закона о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", 129/07) и члана 42. став 1. тачка 7. Статута општине Горњи Милановац ("Сл. гласник општине Горњи Милановац", бр. 20/08 и 3/11), на седници одржаној 30. новембра 2012. године, донела је

О Д Л У К У
о усвајању Стратегије одрживог развоја
општине Горњи Милановац 2012.-2021. године

Члан 1.

Усваја се Стратегија одрживог развоја општине Горњи Милановац 2012.-2021. године, која је израђена уз подршку Програма Exchange 3 који финансира Европска унија, а спроводи Стална конференција градова и општина.

Члан 2.

Стратегијом се дефинише визија одрживог развоја општине Горњи Милановац, одређивање потенцијалних предности и развојних праваца општине, одржавање стабилног и одрживог економског раста и запошљавања, обезбеђивање социјалног напретка и смањивање сиромаштва, промовисање иновација, ефикасна заштита животне средине и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана.

Члан 3.

Стратегија одрживог развоја општине Горњи Милановац 2012.-2021. године, састоји се из документа саме Стратегије и три анекса.

Анекс 1. Профил заједнице,

Анекс 2. Индикатори одрживог развоја,

Анекс 3. Учесници у процесу израде Стратегије.

Члан 4.

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику општине Горњи Милановац“.

Број: 2-06-971/2012

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Михаило Вучетић, с.р.

Уводна реч председника Општине

Поштовани суграђани,

Планирање сопственог развоја израз је одговорности за будућност наше општине. Утврђивање идеја и путева, задатака и реално потребних средстава, битна је претпоставка остварења онога што желимо – модеран и развијен Горњи Милановац, савремена и привредно напредна општина.

Сама Стратегија одрживог развоја општине Горњи Милановац припремљена је у складу са савременим кретањима у области стратешког планирања. Најзначајније је да су сви грађани и институције били у могућности да учествују у изради овог документа и да тако својим знањем, идејама и способностима учине нешто корисно за себе, своју општину, генерације које долазе. Ваш допринос изради овог документа је велики, као и допринос организација из цивилног сектора, представника привреде, јавних предузећа и установа и политичких фактора, који су учествовали у раду и креирали заједничке визије развоја.

Циљ израде Стратегије био је да се јасно дефинише визија одрживог развоја општине Горњи Милановац, која подразумева одређивање потенцијалних предности и развојних праваца општине, стабилан и одржив економски раст и запошљавање, обезбеђивање социјалног напретка и смањивање сиромаштва, промовисање иновација, ефикасну заштиту животне средине и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана. Једноставно речено – циљ нам је бољи, квалитетнији и сигурнији живот за све генерације и у сваком делу наше општине.

Показало се да спој младости, искуства и знања, уз добру повезаност људи у заједници међусобним поштовањем, уважавањем и развијеном толеранцијом и солидарношћу представља прави рецепт за успех. Тога ћемо се држати и даље и уз вашу подршку сигурно ћемо успети да остваримо наш заједнички циљ – да општина Горњи Милановац буде место на које смо ми, Милановчани, поносни, у коме желимо да останемо и у које ће свако ко га посети желети да се врати.

С поштовањем,

Миљисав Мирковић,
председник општине
Горњи Милановац, с.р.

САДРЖАЈ

1. Увод.....	5
2. Методологија и процес израде Стратегије одрживог развоја	6
3. Оцена стања развоја општине	7
3.1. Основни подаци о општини	7
3.2. Локална управа.....	9
3.3. Привреда	10
3.4. Пољопривреда.....	11
3.5. Комунална инфраструктура.....	12
3.6. Друштвени развој	16
3.7. Животна средина	21
4. Изазови и могућности - SWOT анализа.....	23
5. Визија и стратешки правци развоја општине	27
6. Систем управљања и праћења реализације Стратегије	34
7. Акциони план	36

1. Увод

Стратегија локалног одрживог развоја општине Горњи Милановац (у даљем тексту Стратегија) је општи стратешки план развоја, који треба да пружи смернице и подстицаје за будући развој локалне заједнице, али и да буде користан инструмент у прилагођавању променљивом окружењу у коме живимо.

Скупштина општине Горњи Милановац донела је Одлуку о приступању изради Стратегије локалног одрживог развоја да би се утврдило постојеће стање, мобилисали и повезали сви релевантни актери у нашој општини да одреде приоритетне проблеме и предложе активности за њихово ублажавање или решавање. Израдом и спровођењем једног оваквог стратешког документа очекујемо унапређивање унутарсекторске и међусекторске сарадње, стварање партнерских односа на локалном нивоу, могућност учествовања грађана у доношењу одлука, информисаност и повећање нивоа знања на локалном нивоу, подизање стручности у креирању локалне политике, одређивање приоритетних проблема и циљева за њихово решавање, повећање могућности локалне заједнице да се суочи са проблемима и да их реши, постизање сагласности о приоритетима, утицање на економски рационално доношење одлука, очување и побољшање услова животне средине.

Временски оквир за имплементацију Стратегије је 2012–2021. године, односно десет година. Стратегија је рађена у складу са националним плановима и Стратегијом регионалног одрживог развоја Рашког и Моравичког округа са циљем да унапреди њихову имплементацију, али, пре свега, да оствари одређене специфичне циљеве који се конкретно односе на општину Горњи Милановац. Такође, Стратегија се наслања на Просторни план, као и на Националну стратегију одрживог развоја Републике Србије, као кровни национални документ чијој имплементацији жели да допринесе.

Стратегија се дефинише, усваја и спроводи на нивоу општине и односи се на територију општине. Ипак, у многим циљевима и активностима, Стратегија подразумева заједнички приступ општине и суседних општина и градова

решавању одређених проблема и изазова, па се у наведеним циљевима и активностима подразумева координисано деловање.

Стратегија локалног одрживог развоја општине Горњи Милановац састоји се од неколико целина:

- У првом делу представљени су основни подаци о општини, као и преглед и оцена развоја, како би се стекла општа слика о самој територији, постојећим ресурсима, становништву и привреди као и трендовима у вези са овим категоријама.
- У другом делу је приказана SWOT анализа, која омогућава да сагледамо сопствене снаге и слабости, као и да дефинишемо претње и могућности за општину Горњи Милановац.
- Трећи део је „срце Стратегије”, у ком су дефинисани визија, приоритети и циљеви уз активно учешће најшире друштвене заједнице.
- У четвртном делу приказани су механизми примене и праћења Стратегије, јер је то десетогодишњи процес, који мора да се прати и прилагођава променљивом окружењу у ком живимо.
- Пети део је акциони план, у ком су побројане конкретне активности усмерене на остваривање постављених циљева.
- И на крају, приложени су анекси којима су приказани сви учесници у процесу израде Стратегије, профил заједнице, као и индикатори одрживог развоја.

2. МЕТОДОЛОГИЈА И ПРОЦЕС ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Методологија за израду Стратегије локалног одрживог развоја општине Горњи Милановац креирана је у оквиру пројекта *Exchange 2* (2008–2010. године) у циљу методолошке стандардизације процеса стратешког планирања у Србији, а у изради су учествовала најрелевантнија министарства Владе Републике Србије и међународни развојни партнери.

Стратегија се односи на одрживи развој живота, рада и функционисања на територији општине Горњи Милановац и уводи интегрисани систем планирања, који обухвата сва битна питања локалне заједнице, укључујући и питања од међусекторског значаја (социјалну инклузију, општу друштвену информисаност, заштиту животне средине и сл.). Методологија је заснована на партиципативном приступу, што подразумева директну укљученост свих заинтересованих јавних и приватних страна у току трајања целокупног процеса, и не односи се само на заједничку израду стратешког документа и акционог плана, него омогућује шире учешће заједнице и у идентификацији, активирању и координацији партнерстава за имплементацију појединих активности и пројеката.

Различити субјекти, са различитим улогама и функцијама, били су укључени у процес израде Стратегије, почев од фазе планирања па до фазе дефинисања реализације пројеката и управљачких активности. Партнерски форум окупио је јавне и приватне заинтересоване стране, које живе и раде на територији општине, и био је задужен за општу елаборацију Стратегије, а имао је стручну подршку тематских радних група и Координационог тима општине, као и других локалних институција.

На првом састанку, одржаном 1. новембра 2011. године, чланови Партнерског форума дефинисали су следеће тематске радне групе:

- Група за заштиту животне средине;
- Група за друштвени развој и
- Група за економски развој.

Процес израде Стратегије састојао се од пет главних фаза, које је неопходно поновити у будућим десетогодишњим циклусима:

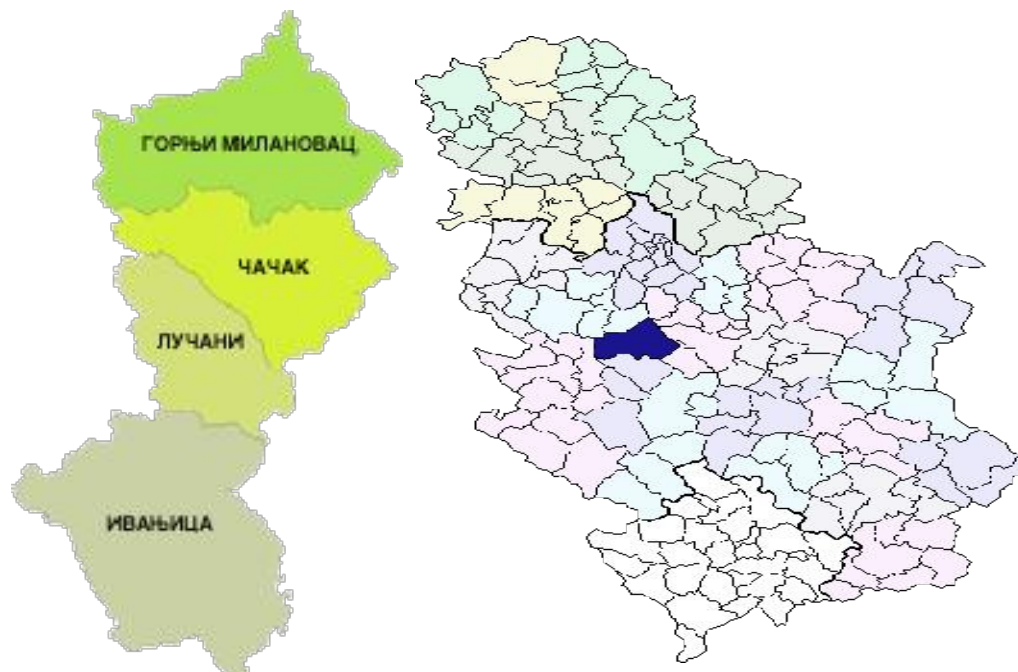
Фазе	Документа
0. Покретање процеса стратешког планирања	Организациона структура
1. Анализа текућег стања	Извештај о одрживости
2. Дефинисање приоритета, визије и циљева	Стратешки документ
3. Програми и активности за одређене резултате	Акциони план
4. Имплементација, управљање, праћење	Управљачки систем

Циклус израде Стратегије почео је израдом Анализе текућег стања – профилисањем заједнице, којом су текуће стање и фактори одрживости у заједници идентификовани и процењени. Као следећи корак следи дефинисање визије, циљева и приоритета у оквиру стратешког документа на локалном нивоу. Након ове фазе, следило је дефинисање активности и пројеката у оквиру локалног Акционог плана. На крају, ради постизања резултата у фази имплементације пројекта, треба да је успостављен управљачки и мониторинг систем.

3. ОЦЕНА СТАЊА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ (Извод из Профила општине¹)

3.1. Основни подаци о општини Горњи Милановац

Општина Горњи Милановац налази се у југозападном делу Србије, на додиру западне Србије, Груже и Поморавља, захватајући простор подгорина планина Рудника, Сувобора и Маљена. Територија општине граничи се са осам суседних општина: на северу са подручјима општина Љиг и Аранђеловац, на североистоку и истоку са подручјима општина Топола и Крагујевац, на југоистоку и југу са подручјима општина Кнић и Чачак, и на западу и северозападу са подручјима општина Пожега и Мионица.

Табела 1. Основни подаци о општини Горњи Милановац и Моравичком округу (површина и становништво), 2011. година

	Површина на (км ²)	Удео у укупној површини (%)			Број становника *	Удео у укупном броју становника (%)			Густина насељености (бр. ст./км ²)
		ГМ	Округ	Србија		ГМ	Округ	Србија	
Општина Г. Милановац	836	100	27.71	0.94	44.438	100	20.9	0.62	53
Моравички округ	3.016	/	100	3.41	212.149	/	100	2.97	70
Република Србија	88.361	/	/	100	7.120.666	/	/	100	81

* први резултати пописа 2011, РЗС

Извор: РЗС, Први резултати пописа 2011.

Територија општине Горњи Милановац обухвата 63 насеља (63 катастарске општине), која су организована у 51 месну заједницу, од чега је 1 насеље градског типа, а 62 су сеоска насеља. Према попису из 2011. године, поред града Горњег Милановца, који има 24.048 становника, највећа насеља општине су Прањани (1.519 становника), потом Рудник (1.440 становника) и Брђани (1.049 становника). Остала насеља су села са мање од 1000 становника. Према првим резултатима пописа Републичког завода за статистику из 2011. године, са 44.438 становника, општина Горњи Милановац друга је општина Моравичког округа (после Чачка) по броју становника, а такође се налази на другом месту и према укупној површини територије, са површином од 836 км² (испред ње је само општина Ивањица са 1090 км²). Просечна густина насељености износи 53 ст./1км², што је мање у односу на Моравички округ (70 ст./1км²) и Републику Србију (81 ст./1км²). У општини Горњи Милановац активно становништво чини 48,4% укупног становништва општине. Највише је оних који обављају делатност – 41,63%, иза њих је издржавано становништво – 31,5%, док лица са личним приходима чине 20,32% укупног становништва општине. Лица која су у иностранству до годину дана чине свега 0,10% укупног становништва општине. У погледу образовања становништва општине Горњи Милановац, највећи проценат становника има завршену средњу школу – 39,0%. На другом месту налази се становништво са основним образовањем – 23,6%, док проценат

¹ Анекс 1

становништва са вишим и високим образовањем чини заједно 7,5% становништва. Општина Горњи Милановац има 5,2% лица без школске спреме.

Сам град Горњи Милановац је насеље новијег типа и административно и управно седиште општине, смештено на левој и десној обали реке Деспотовице.

Горњи Милановац има повољан природно-географски и саобраћајни положај. За саобраћај општине посебан значај има „Ибарска магистрала“, државни пут првог реда, који је на северу повезује са Београдом (122 км), а на југу са Чачком (22 км), Ужицем (80 км), Златибором и даље – Црногорским приморјем (Петровац – 410 км). На истоку општине, регионални пут долином Груже повезује Г. Милановац са Крагујевцем, а на западу са Пожегом. Сва насељена места општине повезана су локалним асфалтним путевима са „Ибарском магистралом“ и регионалним путевима у општини.

3.2. Локална самоуправа

Скупштина општине броји 49 одборника. Скупштина има стална радна тела: Одбор за буџет и финансије општине; Одбор за урбанизам, комуналне делатности и заштиту животне средине; Одбор за друштвене делатности; Одбор за пољопривреду и село; Комисија за кадровска, административна и мандатно-имунитетска питања; Комисија за статутарна питања, организацију и нормативна акта Скупштине; Комисија за представке; Комисија за давање на коришћење градског грађевинског земљишта; Комисија за давање предлога назива улица, тргова и установа; Комисија за планове општине; Привредни савет и Савет за младе.

Општинско веће општине има укупно 13 чланова, а председник општине уједно је и председник Већа. У Управи општине ради укупно 135 запослених. Управа је формирана од 10 основних организационих јединица – одељења, и то: Одељење за скупштинске послове; Одељење за општу управу; Одељење за послове месних заједница, друштвених организација и удружења грађана; Одељење за друштвене делатности; Одељење за привреду и финансије; Одељење за имовинско правне послове; Одељење за комунално-стамбене послове и урбанизам; Одељење за инспекцијске послове; Пореско одељење; Канцеларија за израду и реализацију развојних пројеката, јавне набавке и праћење инвестиција и представник за односе с јавношћу. Радом Управе руководи начелник Општинске управе, а радом одељења – начелници одељења.

Општина Горњи Милановац основала је следећа јавна предузећа и установе:

1. ЈКП „Горњи Милановац“ Горњи Милановац
2. ЈП за изградњу општине Горњи Милановац
3. ЈП за путеве општине Горњи Милановац
4. ЈП „Спортско-рекреативни центар“ Горњи Милановац
5. Установа за културу, уметност и ваншколско образовање „Културни центар“ Горњи Милановац
6. Установа у области физичке културе Горњи Милановац.
7. Библиотека „Браћа Настасијевић“ Горњи Милановац
8. Музеј Рудничко-таковског краја Горњи Милановац
9. Центар за социјални рад Горњи Милановац
10. Туристичка организација општине Горњи Милановац
11. Предшколска установа „Сунце“ Горњи Милановац
12. Апотека Горњи Милановац
13. Дом здравља Горњи Милановац

3.3. Привреда

Општина Горњи Милановац је карактеристична, пре свега, по прерађивачком сектору, а затим по трговинским и услужним делатностима. За разлику од ситуације у већини осталих општина, највећи број предузећа успешно се трансформисао и привреда општине важи за једну од најздравијих у Републици Србији. У привреди општине, као и свуда, доминира сектор малих и средњих предузећа, али је учешће великих и средњих предузећа значајно веће од просека у Републици.

Табела 2. Број предузећа по величини, 2011. година

	Број предузећа				Удео у укупном броју предузећа истог сектора (%)			Удео у укупном броју предузећа (%)
	Велика	Средња	Мала	Укупно	Велика	Средња	Мала	
Укупно	9	22	329	360	2,5	6,1	91,4	100

Извор: Општинска управа – Пореско одељење

Табела 3. Преглед највећих и најуспешнијих предузећа са основним економским показатељима:

	Предузеће	Број запослених	Пословни приход (у хиљадама дин.)	Извоз (у USD)	Нето добитак (у хиљадама дин.)
1.	МЕТАЛАЦ а.д.	1.218	4.929.064	18.285.515	603.781
2.	ТАКОВО а.д.	1.029	6.360.747	1.185.345	1.044.027
3.	АД РУДНИК	392	947.488	/	139.976
4.	МК РУДНИК	300	167.376	1.565.814	/
5.	ФАД а.д.	287	757.868	6.590.843	4.890
6.	ТИПОПЛАСТИКА а.д.	197	1.070.347	1.111.864	4.725
7.	ЗВЕЗДА ХЕЛИОС а.д.	168	1.789.559	6.241.753	263.667
8.	СПЕКТАР доо	153	1.209.566	10.541.374	288.509
9.	ФОКА д.о.о.	115	632.110	1.172.301	44.857
10.	9. СЕПТЕМБАР д.о.о.	94	360.258	596.876	27.712

Извор: подаци Привредне коморе Краљево за 2010. годину

Напомена: критеријум за рангирање предузећа је број запослених

1. „Металац“ је отворено акционарско друштво, у чијем склопу је 14 предузећа. Основна делатност овог предузећа је произвоња емајлираног, инокс и тефлонизираних посуђа у широком спектру форми, боја и декора. Дуга традиција, модерна технологија и строго контролисан квалитет сврставају ово предузеће међу најбоље произвођаче посуђа у Европи. Поред производње посуђа, бави се и производњом бојлера, судопера, као и производњом транспортне и луксузне картонске амбалаже, а у оквиру делатности овог предузећа је и трговина на велико и мало.
2. „Таково“ је предузеће у области прехранбене индустрије, које се бави производњом квалитетне и здраве хране, широког асортимана производа, у ком се применом модерне технологије добијају производи високог квалитета.
3. АД „Рудник“ је предузеће, чија је основна делатност подземна експлоатација и процес флотирања руде. Процесом флотирања у флотацији прерађује се полиметалнично олово-цинкано-бакарна руда и као финални производ добијају се концентрати поменутих метала који иду на домаће и инострано тржиште.
4. МК „Рудник“ бави се производњом лаке конфекције, као и услугом израде (одевних предмета) модних линија углавном за иностране партнере.
5. ФАД производи делове за управљање и вешање на моторним возилима. Производни програм обухвата споне и зглобове за све типове возила, осцилирајућа рамена за путнички програм, вођице за теретни и аутобуски програм, као и делове вешања за пољопривредне машине и специјална возила.
6. „Типопластика“ је специјализовани произвођач савитљивих (флексибилних) материјала за паковање прехранбених и непрехранбених производа, са добрим механичким, баријерним, термо, хемијским и др. својствима.
7. „Звезда Хелиос“ производи боје и лакове за заштиту и декорацију метала и дрвета, грађевинске премазе, боје за путеве, помоћна средства и разређиваче за потребе индустрије, као и за широку потрошњу, који су високог квалитета, технолошки савремени и еколошки прихватљиви.
8. „Спектар“ доо је предузеће, чија је основна делатност производња, дорада и пласман вишеслојних омотача високо баријерних термоскупљајућих филмова и кеса за функционално и атрактивно паковање меса, месних прерађевина и ферментисаних сирева.
9. „Фока“ д.о.о. бави се производњом филмова и свих типова кеса (кеса за замрзивач и за смеће у ролнама, трегерица, бутик кеса и др.), са високо квалитетном штампом до нивоа фотографије.
10. „9. Септембар“ д.о.о. је предузеће, које се бави производњом потрошних медицинских, стоматолошких и козметичких средстава (епидемиолошке, антимикробне и хируршке маске, хируршке каљаче и капе, стоматолошке

компресе, навлаке, подметачи и др.), али и производњом машина за марамнице и салвете, које се одликују савременим сопственим софтвером и комплетном аутоматизацијом процеса производње.

На територији општине Горњи Милановац данас имамо око 1.300 активних радњи. По структури делатности највећи проценат је трговинских радњи, затим занатских и угоститељских, а само око 13% су радње производних делатности. Ако посматрамо број основаних и обрисаних радњи у последњих пет година, запажа се да је 2007. године било основано око 70 радњи више него што је обрисано, током наредних година тај број се све више смањивао, тако да је у 2011. години овај однос обрнут, па имамо за око 25 радњи више обрисаних него основаних. У 2012. години овакав тренд је настављен.

3.4. Пољопривреда

Површина општине Горњи Милановац износи 83.613 ха, од чега је пољопривредно земљиште 54.755 ха (или 65,5%), док обрадиво пољопривредно земљиште заузима 49.469 ха (односно 59,2% од укупне површине општине). Подручје општине Горњи Милановац одликује се природним карактеристикама погодним за производњу воћарских култура (са нагласком на традицију гајења шљиве и јабуке), кромпира и сточарску производњу. Пољопривредну производњу општине Горњи Милановац карактерише уситњеност пољопривредних газдинстава, застарела пољопривредна механизација, мала примена агротехничких мера, слаба организованост пољопривредних произвођача и ниска продуктивност у свим областима пољопривредне производње. Становништво општине Горњи Милановац углавном се пољопривредом бавило као допунском делатношћу, док му је рад у прехрамбеној, машинској, хемијској и текстилној индустрији био основни извор прихода. У периоду транзиције, када је дошло до приватизације већине предузећа, која је са собом донела и отпуштање великог броја запослених у индустрији, многи се пољопривреди поново окрећу као основној делатности. Пољопривредне гране којима се становништво највише бави су: сточарство, воћарство и ратарство.

Пољопривредно земљиште је највећим делом у приватном поседу и укупна површина износи 49.469 ха. Од ове површине, 36% отпада на оранице и баште, 30% на ливаде, 23% на пашњаке и 11% на воћњаке, а просечна величина парцеле је 0.45.24 ха. Управо мале парцеле и све веће уситњавање поседа деобом (наслеђивањем) земљишта представљају препреке за интензивнију и савременију пољопривредну производњу. Такође, на територији општине постоји велики број старачких домаћинстава која нису у могућности да обрађују своје поседе.

Општина располаже природним лепотама, које нису адекватно искоришћене, а главни туристички потенцијал општине, препознатљиве као рудничко-таковски крај, и основна претпоставка даљег развоја туризма на овим просторима јесу: очувана природа, богато културно-историјско наслеђе, добар географско-саобраћајни положај, створена инфраструктура и традиционално гостопримство народа овог краја.

Најзначајније туристичке дестинације на територији општине су: Горњи Милановац, Рудник, Манастир Враћавшница, Горња Црнућа, Таково, (знаменито место „Таковски грм“, где је подигнут Други српски устанак), Савинац, Манастир Вујан, Коштунићи, Равна гора, Прањани, Каменица и др.

3.5. Комунална инфраструктура

Водовод

Горњи Милановац се снабдева водом из четири система: Брезанског, Бањанског, Вујанског и Регионалног водоводног система „Рзав“. Вода се преузима из отвореног тока на системима „Бањани“ и „Рзав“, док на систему „Вујан“ постоји једна, а на систему „Брезна“ три каптаже. Укупан капацитет у количини воде са поменутих система потпуно задовољава потребе становништва и привреде на територији општине.

Процент становништва прикљученог на водовод је 72,30%, са укупном потрошњом воде на годишњем нивоу од 2.490.258,08 м³, што је 4,44 м³ воде по становнику месечно. Укупно је прикључено 11.338 корисника, од којих је 8.003 индивидуална потрошача, 2.706 у колективном становању и 629 потрошача који се баве привредном делатношћу.

Вода се дистрибуира до потрошача цевоводима у укупној дужини од око 220 км. Процент заступљености цевовода старости до десет година је 26%, а остало су цевоводи старости између 10 и 50 година. У дистрибутивној мрежи најзаступљеније су азбестцементне (39%) и ПВЦ (35%) цеви, а остало су дуктилне (20%), полиетиленске (5%) и челичне (1%) цеви.

Градски канализациони систем

Сва отпадна вода града Горњег Милановца сакупља се канализационим цевоводом укупне дужине од око 140 км и главним колектором доводи се на Централно постројење за пречишћавање отпадних вода у Млаковцу. Укупна количина

прикупљене и пречишћене воде на годишњем нивоу је 3.118.098,59 м³. У процесу пречишћавања користе се механички и биолошки третмани пречишћавања воде. Након таложења и пресовања, муљ се одвози на депонију „Вујан”.

На градски канализациони систем прикључено је становништво градског подручја и део приградских насеља, што је око 61,64%. Заступљени цевни материјали су: азбест (45%), бетон (5%) и полиетилен (50%).

Старост канализационог система:

40%	изграђен после 1990. године
35%	од 1970. до 1990. године
25%	изграђен пре 1970. године

Систем даљинског грејања

Систем у свом саставу има две котларнице на мазут („Железничка” и „Ломина”) – укупне снаге 10 MW, двадесет три подстанице, четири резервоара за мазут – укупне запремине 350 м³ и око 1.600 м трасе топловода (3.200 м цевовода).

Систем даљинског грејања у Горњем Милановцу је у функцији од 1978. године и неопходна је, у што краћем року, његова реконструкција. На систем испоруке топлотне енергије прикључено је око 12% домаћинства, односно 1095 домаћинства и 35 пословних корисника.

Електроинфраструктура

Општину Горњи Милановац снабдевају електричном енергијом два огранка и то: ЕД Чачак (57 насељених места) и ЕД Лазаревац (села Заграђе, Рељинци, Бољковци, Угриновци, Трудељ и Драгољ), који се налазе у саставу привредног друштва „Електросрбија“ д.о.о. Краљево.

Укупна површина општине је 836,13 km², од чега ЕД Чачак покрива око 87 % површине општине са погонима Г Милановац и Чачак (село Брђани). Остатак од 13 % је у саставу погона Љиг, ЕД Лазаревац.

Конзум који припада ЕД Чачак, напаја се електричном енергијом из ТС 110/35 kV Горњи Милановац (у власништву ЕМС-а), са укупним инсталисаним капацитетима од 47,5 MVA, што не обезбеђује резерву у капацитетима за повећање снаге и у случају хаварија.

Планирана је изградња ТС 110/10 kV Г. Милановац 4 (уместо постојеће ТС 35/10 kV), због непоузданости напајања подручја Г. Милановца из само једне већ постојеће ТС 110/35 kV, напојног вода 110 kV, као и евентуална изградња још једне ТС 110/35 kV за потребу јужне индустријске зоне, јужног дела општине Г Милановац.

На напону 35 kV изграђено је 8 ТС 35/10 kV, са довољним капацитетима за индустрију и домаћинства, као и одговарајућу подземну и надземну мрежу 35 kV, која већини ТС 35/10 kV обезбеђује двострано напајање са минималним ризиком у прекиду напајања електричном енергијом. Предвиђена је изградња још једне ТС 35/10 kV за потребе северне индустријске зоне, као и повезни вод 35 kV ГМ4 – ГМ1 – Таково .

У ранијем периоду, Горњи Милановац је предњачио у привредним делатностима, тако да је електроенергетика пратила привредни развој. У Горњем Милановцу развијена је подземна средњенапонска мрежа 10 kV са проводником Cu 95 mm² и Al 150 mm², са резервним напајањем из других ТС, по чему не одступа и од садашњих савремених препорука и решења.

За потребе индустрије развијена је мрежа сходно њиховим потребама, често са 2-3 извода из припадајуће или друге ТС 35/10 kV, чиме је обезбеђено адекватно снабдевање индустријских капацитета.

Гасоводна мрежа

Процес гасификације општине Горњи Милановац започет је 1996 године. Пројекат гасификације предвидео је четири мерно – регулационе станице од којих су, до сада, три изграђене. Њихов капацитет је такав да покрију потребе домаћинства по нормативу 1,2 м³/ч, односно котларнице за колективно становање до 1,2 MW снаге.

Тренутно је на дистрибутивну гасну мрежу прикључено 3000 индивидуалних потрошача са мрежом од 163.000 метара. Пројектовани капацитети широке потрошње су 10.500 м³/ч, односно преко 5000 домаћинства.

Индустријски потрошачи су прикључени на челични гасовод који се простира у дужини од 6.000 метара – од главне мерно-регулационе станице, дуж реке Деспотовице, до конфекције Рудник.

- Пројектовани капацитет за индустрију је 10.800 м³/ч.
- Капацитети МРС-а за снабдевање домаћинства су у просеку 2.500 м³/ч.
- Притисак у градској дистрибутивној мрежи је приближно 3 бара.
- Пројектовани и постојећи капацитети омогућавају повећање броја корисника.

Телекомуникациони систем

„Телеком Србија” а.д. је једини јавни телекомуникациони оператер јавних фиксних телекомуникационих услуга у нашој земљи. Телекомуникациону мрежу на подручју ГУП-а Горњи Милановац чине чворна централа ХОСТ²⁾ Горњи Милановац и три удаљена степена: РДЛУ³⁾ Брусница, РДЛУ Неваде и РДЛУ Луњевица. На истим локацијама су инсталирани ДСЛАМ⁴⁾-ови са АДСЛ прикључцима. Телефонске централе су повезане оптичким кабловима.

Укупан броја пуштених телефонских прикључака на наведеном подручју је 11250 а од тога је 950 правних лица или 8%. Укупан капацитет приступне мреже на овом подручју је 23.350 пари (Г.Милановац 13.750; Брусница 3.100; Неваде 4.700 и Луњевица 1800) од чега је 6.458 слободних парица и 4.725 пари резерве у наставцима. Мрежа је потпуно дигитализована а системи преноса се заснивају на коришћењу оптичких каблова. Тренутно су све комутационе тачке повезане оптичким кабловима. Оптичким каблом смо повезани према Чачку и према Крагујевцу.

Телеком Србија је у својој мрежној инфраструктури омогућио широкопојасни приступ Интернету, путем АДСЛ модема постављених код крајњег корисника. Поред наведених приступних технологија, приступ Интернету је могуће остварити бежичним путем и путем UMTS(3G) мреже мобилних оператера. Услугу брзог преноса података АДСЛ на подручју Горњег Милановца тренутно користи 3822 корисника или 34%.

У области јавних мобилних телекомуникационих мрежа, на територији општине Горњи Милановац присутна су три оператора (Мобилна телефонија Србије, Теленор и ВИП мобајл). Сва три оператора поседују лиценце за јавну мобилну телекомуникациону мрежу и услуге јавне мобилне телекомуникационе мреже. Оператери пружају широк спектар додатних услуга за кориснике: говорна пошта, преусмеравање позива, позив на чекању, конференцијска веза, слање и пријем кратких порука (SMS), пренос података, скривена идентификација, редовни месечни приказ рачуна, искључење на захтев, укључење на захтев, промена тарифног пакета, замена оштећене или изгубљене СИМ картице, WAP, пренос мултимедијалних порука (MMS), видео позиви у реалном времену, видеостриминг, клипови, итд.

Друмски саобраћај

Саобраћајно-географски положај Горњег Милановца повољан је с обзиром да територијом града пролази један од најважнијих друмских коридора у нашој земљи, државни пут првог реда бр. 22 Београд–Чачак–Краљево („Ибарска магистрала”), којим Горњи Милановац остварује везе са ближим и даљим окружењем.

Западно од општине, са истим правцем пружања (север–југ), трасиран је државни пут првог реда бр. 21 Нови Сад–Рума–Шабац–Ваљево–Пожега–Ужице–Пријеполје, док је источно трасиран државни пут првог реда бр. 23 Мали Пожаревац–Младеновац–Крагујевац–Равни Гај–Мрчајевци. Горњи Милановац је на регионалном нивоу повезан са Тополом (преко Рудника) државним путем другог реда бр. 126, са Крагујевцом (пут Р 212) и са Ваљевом (пут Р 259).

Планирана изградња ауто-путног коридора Е 763 (Београд–Јужни Јадран) јесте активност од примарног значаја за све општине кроз које траса пролази или их тангира, па тако и за општину Горњи Милановац. Изградњом планираног ауто-пута, растеретиће се трасе државног пута првог реда бр. 22 („Ибарска магистрала”), као и осталих државних путева у овом подручју, који ће представљати алтернативу ауто-путу (путеви без наплате путарине). Општински путеви на територији општине изграђени су у укупној дужини од 282 км.

3.6. Друштвени развој

Образовање

Предшколска установа „Сунце” – Горњи Милановац сачињена је од четири јединице у Горњем Милановцу и од по једне јединице у Прањанима и у Руднику. Имајући у виду дугогодишње позитивно искуство дечјих вртића у реализацији програма припреме за полазак у школу, располагање одговарајућим кадром, посебно прилагођене и опремљене просторе за рад са децом предшколског узраста, организација припремног предшколског програма превасходно је поверена вртићима. Минимални број деце за организовање васпитне групе је 5. Предшколско образовање на територији општине усмерено је на што већи обухват деце (стопостотни) у циљу остваривања припремног предшколског програма у години пред полазак у школу, уз сагледавање специфичних услова на терену као што су: мали број деце,

²⁾ ХОСТ- главна централа на коју се повезују мање централе (реонске централе)

³⁾ РДЛУ-удаљен степен, мања централа којој је надређен ХОСТ

⁴⁾ ДСЛАМ-централа која се монтира уз неку од постојећих централа (ХОСТ,РДЛУ) и служи за АДСЛ

велика разуђеност и неприступачност терена који покрива територија општине Горњи Милановац. Узимајући у обзир потребу великог броја породица за смештајем деце у целодневни боравак, неопходна је и изградња још једног објекта за потребе Предшколске установе „Сунце”.

Табела 4. Број деце и васпитних група у школској 2011/12. години

Узраст деце	Број деце	Број васпитних група
0–3 године	296	14
3–5 година	430	18
5–6.5 година	188	7
Припремни програм	168	13
УКУПНО	1082	52

Основно образовање и васпитање на територији општине Горњи Милановац организује се у оквиру седам основних школа, у оквиру којих постоји 29 издвојених одељења.

Табела 5. Приказ укупног броја ученика у основним школама на територији општине Горњи Милановац, за школске: 2009/10, 2010/11. и 2012/11. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика - основне школе	3294	3259	3173

Табела 6. Приказ броја ученика првог разреда основне школе на територији општине Горњи Милановац, за школске: 2009/10, 2010/11. и 2012/11. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика I разреда основне школе	402	435	375

Општинска управа општине Горњи Милановац, фебруара 2010. године, сачинила је студију „Мрежа школа на подручју општине Горњи Милановац”, у којој су садржани подаци и анализа о популацији ученика у периоду од 2003–2010. године, која је послужила као основ за доношење Одлуке о мрежи предшколских установа и Одлуке о мрежи основних школа на територији општине Горњи Милановац, које су усвојене на седници Скупштине општине Горњи Милановац 20. децембра 2011. године. Министарство просвете и науке Републике Србије је Решењем број: 610-00-386/2012-07 од 29.06.2012. године, дало сагласност на Одлуку о мрежи основних школа на територији општине Горњи Милановац.

Локална самоуправа учествује у пружању пуне подршке и сарадњи са школама при организовању трибина за едукацију ученика и родитеља, као и при организовању активности у циљу примене Конвенције о правима детета и заштити права деце у локалној средини. Општина Горњи Милановац је једна од 16 општина у Србији које су узеле учешће у DILS пројекту (Пружање унапређених услуга на локалном нивоу), који се односи на нов систем финансирања према броју ученика у предуниверзитетском образовном систему, као и у пројекту „Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији – Друга шанса”. Оба пројекта су под покровитељством Европске уније и Министарства просвете и науке Републике Србије.

У готово свим школама планиране су разне активности у оквиру рада драмске, рецитаторске, новинарске, информатичке секције и ученичког парламента. Активности ученичког парламента усмерене су на организовање трибина, радионица и хуманитарних акција у циљу промовисања идеја о заштити права деце. На територији општине обезбеђени су услови за квалитетан развој основног образовања, уз уважавање смерница одрживог развоја целокупног друштва, тако што се већи број деце укључује у институт „продуженог боравака”. Исти је организован у свим основним школама. У школској 2011/12. години, у Основној школи „Момчило Настасијевић” – Г.Милановац, у првом и другом разреду организована је целодневна настава, док је у једном одељењу петог разреда организована билингвална настава на српском и енглеском језику.

Средње образовање у Г. Милановцу организује се у три средње школе и то: Гимназији „Таковски устанак”, Економско-трговачкој школи „Књаз Милош” и Техничкој школи „Јован Жујовић”.

Табела 7. Приказ броја ученика у средњим школама за школске: 2009/10, 2010/11. и 2011/12. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика – средње школе	1479	1429	1373

У складу са започетом реформом средњег стручног образовања у Републици Србији, милановачке средње школе кренуле су у реформу сопствене организације, ради унапређења квалитета образовно-васпитног рада и увођења нових садржаја и програма образовања.

У намери да се створе флексибилне школе, које треба да буду прилагођене новим захтевима и потребама привреде и локалне заједнице, у Гимназији „Таковски устанак” – Горњи Милановац, од школске 2009/10. године, уведен је нови образовни профил: двојезично огледно одељење друштвено-језичког смера и општи смер – енглески, у којима се настава изводи на српском и енглеском језику, у Економско-трговачкој школи „Књаз Милош” – Горњи Милановац уведени су нови образовни профили: комерцијалиста, службеник осигурања и туристички техничар, а у Техничкој школи „Јован Жујовић” – Горњи Милановац уведени су нови образовни профили: техничар мехатронике и техничар за заштиту животне средине.

Даљи развој и усавршавање мреже средњих школа на територији општине Горњи Милановац засниваће се, како на укупним економским и привредним карактеристикама нашег подручја, тако и на географским, демографским и културним специфичностима наше локалне заједнице.

Запошљавање

Према статистичким подацима важно је напоменути да за општину Горњи Милановац податке о незапослености треба узети са резервом, јер одређен број незапослених лица није евидентиран на тржишту рада док је, са друге стране одређен број пријављених радно активан, али не и евидентиран у Националној служби за запошљавање. Разлог за велики број незапослених сигурно треба тражити пре свега у дуготрајном и неефикасном процесу приватизације. Ако се посматра квалификациона структура регистрованих незапослених лица, може се констатовати да највише има лица са средњом стручном спремом, а затим лица са основним образовањем. Што се тиче незапослених лица по старости најбројнија су лица од 50 – 54 година живота, а према трајању незапослености 563 лица чекају на посао од 1-2 године.

Стопа незапослености у последњих неколико година бележи пораст. Решавање проблема незапослености може се постићи системским приступом овом проблему, креирањем нових радних места, прилагођавањем понуде рада новим савременим захтевима производње и побољшаним квалитетом рада.

Здравство

Скупштина општине Горњи Милановац својом одлуком од 13. марта 2008. године основала је Дом здравља Горњи Милановац, као установу која ће вршити здравствену заштиту на примарном нивоу. Делатност Дома здравља је пружање услуга из обима обавезне здравствене заштите за све категорије становништва и то: хитне медицинске помоћи, опште медицине, педијатрије, гинекологије, поливалентне патронаже, медицине рада, стоматологије.

Примарна здравствена заштита реализује се кроз промоцију здравља, примарну превенцију и стално унапређење квалитета и очувања здравља грађана. У 2011. години, здравствену заштиту становништва Горњег Милановца на примарном нивоу обезбеђује 258 запослених радника Дома здравља, од тога 202 здравствена и 56 нездравствених радника. Мрежа здравствених станица и амбуланти на територији општине Горњи Милановац обезбеђује примарну здравствену заштиту свих становника наше општине, како градског, тако и сеоског подручја. Секундарни (виши ниво) здравствене заштите обезбеђује Општа болница у Горњем Милановцу.

Табела 8. Број лекара, стоматолога и дипломираних фармацеута у здравственим службама у 2010. и 2011. години

	2010.	2011.
Доктори медицине и стоматологије	95	97
Доктори медицине разних специјалности	37	37
Дипломирани фармацеути	3	3
УКУПНО	135	137

Табела 9. Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац и на сеоском подручју у 2011. години

2011.	
Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац	175
Број становника на једног лекара на сеоском подручју општине Горњи Милановац	148

Социјална политика

Стратешки план социјалне заштите општине Горњи Милановац донет је за период 2010–2015. године на седници Скупштине општине Горњи Милановац са циљем да се побољшају услови живота социјално угрожених и социјално изолованих суграђана кроз ефикасније и квалитетније пружање разноврсних услуга. Доношењем овог Плана, општина Горњи Милановац створила је могућности да се на систематски, одговоран и организован начин приступи решавању социјалних проблема и задовољењу социјалних потреба грађана са дефинисаним циљевима и конкретним задацима,

остварено је рационалније коришћење постојећих средстава из општинског буџета и створена је могућност за ефикасније прибављање средстава из других извора.

Кључне институције и организације које имају утицај на развој и спровођење социјалне заштите у општини Горњи Милановац су: локална самоуправа; Центар за социјални рад; Национална служба за запошљавање; ОО Црвеног крста; Министарство унутрашњих послова, ПС Г. Милановац; школе; Дом здравља и Општа болница; месне заједнице; представници привреде; Повереништво Комесаријата за избеглице; разна удружења, као што су: Удружење Рома, Удружење инвалида, Удружење пензионера, Коло Српских сестара и др.

Додатан импулс развоју социјалне заштите на локалном нивоу дала је скупштинска Одлука о остваривању права у социјалној заштити из надлежности општине, којом су регулисана основна и проширена права из ове области, која се финансирају из буџета општине Горњи Милановац.

Табела 10. Улагање у социјалну заштиту; преглед по годинама

Опис	2009.	2010.	2011.	Укупно
Центар за социјални рад	5.448.807,75	6.909.050,08	7.258.194,61	19.616.052,44
Црвени крст (народна кухиња, редовна делатост)	3.240.525,26	3.502.083,63	3.483.884,45	10.226.496,34
Остале организације	3.280.000,00	3.374.745,00	3.014.996,21	9.669.741,21
Превоз ученика	14.924.504,37	13.869.067,12	10.926.795,83	39.720.367,32
Превоз ученика и пратилаца – посебне потребе	2.758.113,00	3.552.655,00	3.788.465,00	10.099.233,00
Ученичке и студентске стипендије	16.350.365,00	6.018.254,00	5.055.120,00	27.423.739,00
Једнократне новчане помоћи – комисије за соц. давања	2.161.864,00	4.865.815,33	3.090.848,40	10.118.527,73
Подршка рађању – помоћ прворођено дете	1.750.000,00	1.660.000,00	1.790.000,00	5.200.000,00
Накнада за боравак трећег детета у вртићу	4.433.773,58	4.433.773,58	4.187.452,83	13.055.000,00
Укупан износ на име давања за три године				145.129.154,04

Напомена: За 2011. годину узети су подаци закључно са 31.12.2011. године

Грађански сектор

На територији општине постоји значајан број регистрованих **удружења грађана**, као што су: различита удружења припадника националних мањина, већи број културно-уметничких друштава, књижевних, ликовних и удружења драмских уметности, друштава за неговање народне традиције, удружења учесника ослободилачких ратова, као и социјално-хуманитарна друштва.

Најпознатија удружења су: КУД „Типопластика“, КУД „Шумадија“, КК „Момчило Настасијевић“, КД „Запис“; Изворна група „Црнућанка“ и „Коло српских сестара“, која су, углавном, удружења са традицијом.

Удружења формирана у новије време, а која су се својим активностима издвојила и постала препознатљива, пре свега су: „ГМ оптимист“, као и „Руднет“ и Волонтерски центар.

За већину ових организација карактеристично је да су непрофитабилне, па им, самим тим, недостају средства за већи обим активности. У том смислу од великог значаја ће бити даљи развој кроз умрежавање и партнерство са јавним и приватним сектором.

Култура

На подручју општине делују установе из области културе: Установа за културу, уметност и ваншколско образовање „Културни центар“, Библиотека „Браћа Настасијевић“ и Музеј рудничко-таковског краја – Горњи Милановац.

Најзначајније културне манифестације у општини су:

- Међународно бијенале уметности минијатуре;
- Мини бијенале, пратећа манифестација Међународног бијенала уметности минијатуре;
- Српски фестивал светске музике у Такову;
- Ликовна колонија „Мина Вукомановић Караџић“;
- Кратка форма – Фестивал краткометражног филма;
- Дани Настасијевића;
- Школска сцена – Фестивал позоришног стваралаштва ученика основних и средњих школа;

- Манифестације народног стваралаштва: „Вече под грмом” – у Такову; „Дани кнегиње Љубице” – у Враћевшници и „Илиндански дани” – у Каменици.

3.7. Животна средина

Један од најважнијих приоритета за достизање одрживог развоја односи се на заштиту и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса. То подразумева интеграцију и усаглашавање циљева и мера у свим секторима, примену свих домаћих закона и прописа као и међународно признатих прописа.

Најзначајније природне вредности на подручју општине Горњи Милановац су: доста добро очувана животна средина, велика површина територије под шумама, добра издашност изворишта и река водом.

Дугогодишња брига локалне заједнице у овој области има за последицу незагађен ваздух, квалитетну пијаћу воду, организовано сакупљање и депоновање смећа.

Укупна површина шума и шумских култура на територији општине Горњи Милановац износи 27.498 ха или 32,9% од укупне територије општине. Површина шума и шумских култура у државном власништву је 10.348 ха, а у приватном власништву 17.150 ха. Што се тиче врсте дрвећа, најзаступљенија врста дрвећа је буква, а за њом следи храст. Учешће букве у односу на запремину осталих лишћара износи око 80%. Што се тиче култура четинара, најзаступљенији је црни бор.

Квалитет површинских вода претежно је условљен радом постројења која представљају генераторе индустријских отпадних вода, начином управљања комуналним отпадним водама, коришћењем пестицида у пољопривредној производњи и загађењем водених токова услед неадекватног одлагања отпада. На територији општине Горњи Милановац најугроженији површински водоток је река Деспотовица. На основу постојећих резултата мониторинга реке Деспотовице на профилу Брђани, у периоду од 2007. до 2009. године, квалитет воде одговарао је, углавном, четвртој класи.

Не постоје прецизни подаци о квалитету ваздуха на територији општине, јер нису постављене мерне станице. Потребно је успоставити мониторинг квалитета ваздуха како би се проценило стварно стање и предузеле адекватне мере у циљу смањења његове контаминације. У циљу заштите ваздуха на територији општине идентификовани су примарни загађивачи, који су у обавези да доставе податке о емисијама загађујућих материја у ваздух за потребе локалног регистра.

Територија општине Горњи Милановац снабдева се водом са пет водовоних система: Рзавски, Бањански, Брезански, Вујански и Руднички, са одговарајућим квалитетом воде, изузев воде за пиће у насељу Рудник, и то најчешће у летњем периоду када је капацитет изворишта смањен.

Када је у питању квалитет земљишта, један од основних узрока загађивања земљишта је неодговарајућа примена агротехничких мера (вештачка ђубрива и пестициди). Како пољопривреда, посебно интензивна, захтева употребу хемизације у заштити биља и плодова, посебан су проблем „сеоске депоније”, где би се ова врста отпада одлагала и евентуално уништавала. Поред тога, отпад са сточарских фарми не депонује се на одговарајући начин.

Сакупљање, транспорт и депоновање чврстог комуналног, комерцијалног и индустријског неопасног отпада, који је по саставу сличан комуналном отпаду, у општини Горњи Милановац обавља ЈКП „Горњи Милановац”. Последњих година повећана је територија са које се сакупља отпад, као и учесталост преузимања смећа из колективног становања у градском подручју. Одлагање отпада из колективног типа становања врши се типизираним контејнерима, док се из индивидуалног типа становања смеће износи из типизираних канти. На подручју општине организована је примарна селекција папира, картона и ПЕТ амбалаже. Систем селекције наведених врста отпада успостављен је 2006. године. Све издвојене количине ПЕТ амбалаже, папира и картона преузимају се и упућују на рециклажу.

Отпад се одлаже на санитарној депонији „Вујан”, која је лоцирана у КО Брусница. Капацитет изграђеног дела депоније је 120.000 м³, са процењеним веком трајања око 20 година. Годишње количине депонованог чврстог комуналног неопасног отпада износе око 14.000 т.

Почетком 2011. године усвојен је локални План управљања отпадом за период од 2010. до 2019. године. Он представља базни документ којим се дефинишу услови и циљеви за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу општине. Наведеним планом утврђен је начин управљања отпадом и предвиђене су мере за смањење генерисања отпада, подстицање сепарације и рециклаже отпада, смањење количина отпада за одлагање и спречавање негативног утицаја отпада на животну средину и здравље људи

Развој чистијих технологија, повећање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије свакако ће утицати на смањење загађења животне средине. Највећи потенцијал за повећање енергетске ефикасности је смањење потрошње топлотне енергије (по проценама за више од 50%) побољшаном изолацијом у зградама и смањењем броја домаћинства која користе угаљ и електричну енергију за грејање.

4. ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ – SWOT АНАЛИЗА

Економски развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – Дobar географски положај уз магистрални пут М22 (део Ибарске магистрале) – Развијена мрежа регионалних (175 км) и локалних (282 км) путева – Солидна комунална и друга инфраструктура – Водовод, развијена електродистрибутивна мрежа, спроведена гасификација града и значајног дела приградских насеља – Одлична покривеност територије општине поштанским услугама, телефонском мрежом и мобилном телефонијом – Дуга индустријска традиција – Људски ресурси – квалификовани постојећи кадрови – Постојећи брендови (компаније и производи) и технолошки капацитети – Релативно добра повезаност приватног сектора (клуб привреде) – Просторни план општине – Традиција и искуство у пољопривредној производњи – Спремност пољопривредних произвођача за прихватање нових знања и технологија – Јака, угледна и обучена сеоска домаћинства – Постојање Програма развоја пољопривреде за период од 2009. до 2013. године – Добро организована ветеринарска служба – Сеоски туризам – Атрактивни предели погодни за шетњу, вожњу, планинарење и зимске активности 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатак младих квалификованих кадрова – Недостатак добре саобраћајнице – Лоши локални и регионални путеви – Недостатак уређене нове индустријске зоне – Неповољна демографска структура – Одлив високо образованих младих кадрова – Недостатак смештајних капацитета у граду – Депопулација и старење сеоских домаћинства – Мали број савремено организованих комерцијалних домаћинства – Техничко-технолошка застарелост механизације – Неорганизованост стручних служби из области пољопривреде и недовољна обученост пољопривредних произвођача – Недовољна организованост пољопривредних произвођача (удружења, задруге) – Уситњеност земљишног поседа – Недовољна развијеност инфраструктуре (путеви, струја, вода) – Недовољно коришћење водних ресурса за наводњавање пољопривредних површина, – Велике површине запушеног или неискоришћеног земљишта (старачка домаћинства – враћена земља)
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> – Изградња Коридора 11 – Изградња нове индустријске зоне – Аеродром Лађевци – Коришћење нових технологија – Природни ресурси за органску производњу – Коришћење месних канцеларија у сврху помоћи пољопривредним произвођачима – Оснивање нових удружења и задруга – Аграрни буџет општине – Едукација пољопривредних произвођача – Законска заштита пољопривредних произвођача (држава) – Кредитирање пољопривредних произвођача – Одобравање разних видова субвенција у пољопривредној и сточарској производњи 	<ul style="list-style-type: none"> – Кашњење са отпочињањем изградње ауто-пута Београд–Пожега – Миграција младих, нарочито из села у веће градске средине – Старосна структура пољопривредног становништва – Смањење броја становника – Недостатак прерађивачких капацитета пољопривредних производа (хладњаче, предузећа за производњу хране) – Монополска позиција откупљивача – Споро доношење законске регулативе и непредвидива политика из области пољопривредне производње

Заштита и унапређење животне средине

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – Географски положај – Колектор отпадних вода (пречистач) – Санитарна депонија – Опрема за прикупљање отпада (контејнери, канте, камиони) – Решено водоснабдевање (Рзав) 	<ul style="list-style-type: none"> – Постојање дивљих депонија – Загађење земљишта и вода нестручном и неодговорном применом пољопривредних хемијских препарата – Недовољно развијена свест грађана и правних лица – Фирме које не третирају отпадне воде – Непокривеност руралног подручја канализационом

<ul style="list-style-type: none"> – Извршена гасификација – Савесни грађани – Започета примарна селекција (ПЕТ и папир) – Развијена енергетска инфраструктура за потребе индустрије и становништва – Исправно конципирана и димензионисана средњенапонска мрежа са обезбеђеном резервом (у капацитетима) – Нови просторни план – Разграната постојећа путна инфраструктурна мрежа 	<p>мрежом</p> <ul style="list-style-type: none"> – Општина није укључена у систем регионалне депоније – Недостатак локације за привремено одлагање електронског отпада – Нерешен проблем паса луталица – Нерешени имовински односи за путну инфраструктуру – Непостојање железнице – Недостатак уско специјализованих кадрова за одређене области (енергетска ефикасност, бука, отпад, биодиверзитет и сл.) – Непостојање систематског рада на едукацији и информисању деце и грађана – Непостојање стратешког плана пошумљавања приватних парцела – Непостојање селективног одлагања лименки, стакла, отпадних уља, гума – Некоришћење биомасе и других алтернативних извора енергије (ветар, сунце)
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> – Примена савремених решења на изградњи нових и реконструкцији старих ЕЕО – Изградња ауто-пута – Коришћење претприступних фондова – Строго законодавство ЕУ (због процеса придруживања) – Комунална полиција (увођење) – Изворишта минералних и лековитих вода – Бањски туризам (Сврачковци, Млаковац) – Енергетска ефикасност 	<ul style="list-style-type: none"> – Неповољна привредна кретања у свету – Недовољно финансијских средстава за улагање – Недоречена законска регулатива – Несанкционисање загађивача – Изградња ауто-пута (биодиверзитет и нарушавање природне равнотеже) – Електромагнетно загађење (зрачење) од предајника и сл. – Климатске промене – Поплавно подручје

Друштвени развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – Добро развијене образовне институције – Обучени људски ресурси у образовању, здравству и социјалној заштити) – Постојање адекватних школских објеката – Изграђене физкултурне сале у сеоским матичним школама – Подршка (добра сарадња) локалне управе и образовних, здравствених, културних и институција социјалне заштите – Инвентивност у образовању (нови образовни профили, мотивација ка иновацијама и слично) – Усвојена стратегија социјалне заштите и донета Одлука о правима и услугама у социјалној заштити – Основан Волонтерски центар – Коришћење средстава из разних приступних фондова (добијени пројекти) – Постојање адекватних објеката здравствене заштите – Постојање мреже здравствених станица и амбуланти – Постојање месних канцеларија и сеоских домова – Богато културно-историјско наслеђе – Квалитетни културни догађаји (манifestације) – Постојање адекватних спортских објеката (спортска хала, стадиони, школске физкултурне сале и друго) – Велики број активних спортских клубова и њихових чланова 	<ul style="list-style-type: none"> – Смањење броја ученика у школама, поготово у сеоским подручјима – Недовољни смештајни капацитети у предшколским установама – Непостојање услова за укључивање особа са инвалидитетом у наставу – Диспропорција између образовања и привреде – Пад natalитета – Одлазак високообразованих младих кадрова – Велики број неквалификоване радне снаге – Недовољна брига за децу и младе из осетљивих група, под ризиком и за жртве насиља, занемаривања и злоупотребе – Општи пад стандарда (сиромаштво значајног дела становништва) – Недовољна брига о старима – Старење села – Недостатак средстава за имплементацију мера за унапређење живота ромске популације – Непостојање социјалне карте – Непостојање центара за збрињавање социјално најугроженијих категорија становништва, посебно старих – Непостојање стратешког документа у култури – Дотрајалост и нефункционалност Дома културе и недостатак простора у коме се одржавају културне манифестације – Недостатак локалних медија

	<ul style="list-style-type: none"> – Недовољно искоришћени капацитети спортских објеката – Неусклађеност функционисања локалних спортских клубова и организација са законском регулативом
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> – Изградња и адаптација смештајних капацитета за боравак деце предшколског узраста – Децентрализација образовања – Отварање нових огледних и нових образовних профила – Образовање одраслих – Изградња геронто-центра – Већи обухват корисника унапређењем постојећих услуга социјалне заштите (помоћ у кући у граду/селу) – Подршка породицама са члановима са сметњама у развоју – Стварање мреже волонтера за пружање помоћи грађанима са посебним потребама и другим осетљивим групама – Повезивање свих актера социјалне заштите на локалном нивоу – Коришћење претприступних фондова – Унапређење примарне здравствене заштите на руралним подручјима – Већи трансфер финансијских средстава (министарства, локална самоуправа) – Увођење кол-центра у области здравствене заштите – Културна историја града – Развој културног туризма – Изградња новог објекта Дома културе – Унапређење спорта и физичке културе (изградња клизалишта, изградња затвореног базена, изградња голф терена и слично) – Промоција здравог живота 	<ul style="list-style-type: none"> – Светска економска криза – Законска регулатива из сфере образовања – Децентрализација није праћена адекватним финансијским средствима – Недовољна свест о значају образовања – Велика незапосленост – Неравномеран регионални развој – Потенцијално ширење болести узрокованих кризом у друштву – Нове технологије креирају неадекватне културне обрасце – Стереотипи и предрасуде мале средине

5. ВИЗИЈА И СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

ВИЗИЈА

Општина Горњи Милановац 2022. године је:

- Развијени привредни центар са високом стопом запослености, са институцијама и привредним сектором усмереним ка повећању конкурентности и иновативности и са искоришћеним пољопривредним потенцијалима и развијеном туристичком понудом
- Здрава и солидарна заједница која је гарант социјалне правде и једнаких шанси, у којој је образовање доступно свима, функционално прилагођено потребама локалне заједнице и захтевима модерног друштва, где је општинска територија безбедно место за живот, где се поштују људске вредности и достојанство и промовишу култура и спорт
- Чиста, очувана и енергетски ефикасна средина, са уређеном комуналном и саобраћајном инфраструктуром и са високим квалитетом живота
- Добро организован јавни сервис у коме грађани и привреда на брз и ефикасан начин остварују своја права, а управа, у сталном дијалогу са локалном заједницом кроз успостављене мреже и институције партнерстава, креира и спроводи локалне политике по највишим стандардима

Мисија

Путем јачања партнерства између локалне управе, пословног сектора и грађанског друштва спроводити јавне политике које ће остварити већи степен социјалне правде и јединства заједнице и тако ојачати социјални капитал и повећати квалитет живота у општини Горњи Милановац

Правац 1

Подстаћи и одржати
економски развој

Правац 2

Заштитити и
унапредити
животну средину

Правац 3

Унапредити
друштвени
развој

Општи циљ 1

Успостављање модела
финансијске и
институционалне
подршке за развој
предузетништва и МСП

Општи циљ 1

Обезбедити и проширити
снабдевање квалитетном
пијаћом водом

Општи циљ 1

Развити модеран и ефикасан
систем образовања

Општи циљ 2

Створити услове за
привлачење нових инвестиција

Општи циљ 2

Успоставити систем одрживог
управљања отпадом

Општи циљ 2

Унапредити социјалну и
здравствену заштиту

Општи циљ 3

Остварити равномерни
локални развој кроз подршку
руралним крајевима и
активностима

Општи циљ 3

Унапредити енергетску
ефикасност

Општи циљ 3

Створити услове за богат и
садржајан друштвени живот

Општи циљ 4

Унапредити туристичку понуду

Општи циљ 4

Заштитити и унапредити
природне ресурсе

Стратешка табела 1 – Економски развој

Општи циљ	Специфични циљ	Активности/пројекти
Општи циљ 1 Успостављање модела финансијске и институционалне подршке за развој предузетништва и МСП	Развој предузетништва и малих и средњих предузећа	Едукација потенцијалних предузетника
		Финансијска подршка програмима запошљавања
		Порески подстицаји
	Обучена стручна и конкурентна радна снага	Анализа незапослености
		Едукација незапослених лица
		Израда Стратегије запошљавања
		Едукација менаџера
	Ефикасна општинска управа	Оснивање тренинг центра
		Едукација запослених у општинској управи
		Пореске олакшице и подстицаји
		Субвенције за запошљавање
	Оживљавање слободних производних погона	Јачање повезивања привредника и предузетника
		Формирање базе података о слободном пословном простору
Издавање у закуп неискоришћених хала и погона		
Општи циљ 2 Створити услове за привлачење нових инвестиција	Модернизација постојећих индустријских зона	Конверзија производних програма
		Унапређење постојеће комуналне, електро и телекомуникационе инфраструктуре
	Изградња нове индустријске зоне	Реконструкција саобраћајница
		Израда планске документације
		Решавање имовинских односа
		Прикључне саобраћајнице
	Промоција компаративних предности привреде Горњег Милановца	Израдња комуналне, електро и телекомуникационе инфраструктуре
		Презентација привреде Горњег Милановца на сајту општине
		Израда студије компаративних предности
	Унапређење продуктивности примарне пољопривредне производње	Подстицање предузетничке промоције
		Подршка обнови и модернизацији пољопривредне механизације и опреме
		Унапређење и интензивирање производње у сточарству
		Интензивирање производње у сточарству
Унапређење сортимента у воћарству		
Унапређење производње кромпира		
Општи циљ 3 Успостављање равномерног и уравнотеженог развоја кроз подршку руралним крајевима и активностима на селу	Заштита, уређење и коришћење пољопривредног земљишта	Проширење и модернизација прерадних и складишних капацитета
		Подршка увођењу сертифициране органске производње
		Поправљање квалитета обрадивог земљишта – калцификација, фосфатизација и контрола плодности
	Диверсификација активности на селу и подршка руралној инфраструктури ради подизања квалитета живота на селу	Заштита земљишта од ерозије
		Заштита земљишта од поплава, праћење клизишта и подземних вода
		Подстицање сеоских домаћинстава да се баве руралним туризмом
	Повећање конкурентности пољопривредне производње	Очување традиционалних вредности села
		Инфраструктурно уређена села
		Едукација пољопривредних произвођача (семинари, обуке, курсеви)
Успостављање система контроле квалитета у свим фазама производње (ХЦЦП, Глобал ГАП)		
Општи циљ 4	Израда планске и регулационе документације	Формирање удружења и задруга
		Стандардизација и брендирање производа
		Маркетиншка промоција и медијска презентација пољопривредних производа
		Израда планске документације за туристичке локалитете: Острвица, Ждробан, Таково, Савинац, Равна гора.

Побољшање услова за развој и унапређење туризма		Комунална инфраструктура (изградња прилазних путева туристичким локалитетима)	
		Туристичка инфраструктура (туристичка сигнализација, стазе, купалишта, скијалишта, термоминерални извори)	
	Смештајни капацитети	Изградња хотела, мотела, анекса спортске хале и дворца у Такову	
	Унапређење рада туристичке организације		Обезбеђење простора за рад туристичке организације, инфо центра и сувенирнице
			Израда базе података свих туристичких ресурса, капацитета и потенцијала
			Маркетиншке активности (промотивни материјал)
		Едукација кадрова у туризму	

Стратешка табела 2 – Животна средина

Општи циљ	Специфични циљ	Активности/пројекти	
Општи циљ 1 Обезбедити и проширити снабдевање квалитетном пијаћом водом	Проширење водоводне мреже ван градског подручја	Проширење регионалног система за водоснабдевање „Рзав“ до варошице Рудник	
		Завршетак водовода у Брђанима	
		Изградња водоводне мреже у грузанском крају	
		Изградња водоводне мреже у Прањанима	
	Модернизацијом водоводне мреже смањење губитака за 20%	Увођење система за даљинско управљање Замена дотрајале водоводне мреже	
Општи циљ 2 Одрживо управљање отпадом	Изградња канализационе мреже са пречистачима	Изградња канализационе мреже у варошици Рудник	
		Изградња канализационе мреже у варошици Таково	
		Изградња канализационе мреже у варошици Прањани	
	Продужен век трајања депоније смањењем количине отпада која се одлаже на депонији за 20%		Увођење нових компоненти и компостера
			Унапређење односа са корисницима (едукација, регулатива, наплата)
			Рекултивација и озелењавање попуњеног дела тела депоније Изградња следеће фазе депоније
Општи циљ 3 Примена мера енергетске ефикасности	Смањење потрошње електричне енергије за потребе јавне расвете за 40%	Замена сијалица јавне расвете штедљивим сијалицама и увођење режима измена	
	Рационализација потрошње унутрашње енергије у објектима	Примена мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене	
		Израда Стратегије енергетског акционог плана-а	
Општи циљ 4 Заштита и унапређење природних ресурса	Увећање површина под шумом	Подизање нових шума и обнова шума природним путем	
		Укључивање грађана у бригу о шумама	
	Очување и унапређење квалитета ваздуха	Модернизација котларница и система за даљинско грејање	
		Подстицај индивидуалне примене алтернативних извора енергије	
	Заштита површинских вода и регулација водотокова	Санација бране у Горњим Бањанима	
		Регулација корита реке Деспотовице	
		Регулација корита бујичних потока на градској територији Порибљавање	
	Мониторинг и стварање базе података о стању животне средине	Праћење параметара загађења воде, земљишта и ваздуха на депонији	
Увођење мониторинга			

Стратешка табела 3 – Друштвени развој

Општи циљ	Специфични циљ	Активности/пројекти
Општи циљ 1	Успостављање предшколског	Проширења капацитета у прешколским установама

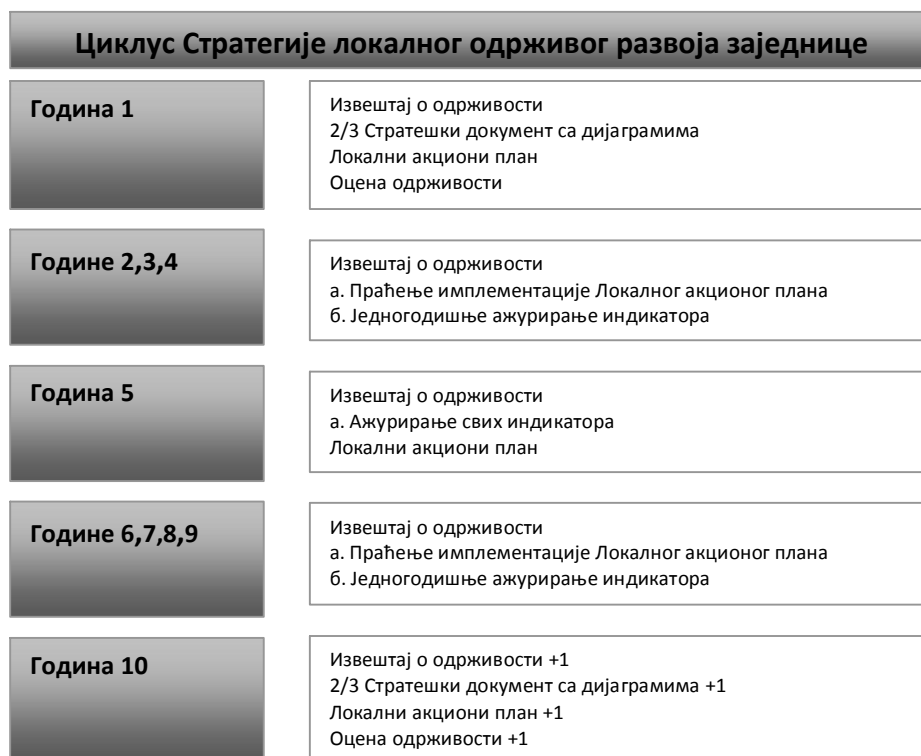
Развити модеран и ефикасан систем образовања	система у складу са стандардима и теоријом отвореног вртића	Адаптација постојећих недостатака ПУ укључујући гасификацију, климатизацију, увођење видео-надзора и увођење информационо- комуникационог система
		Унапређење програма у ПУ увођењем и унапређењем креативних радионица (енглески језик, музичка, балетска и др.), формирањем сценске и ликовне радионице као и реализацијом нових спортских садржаја у циљу побољшања физичке активности деце
		Адаптација објекта летовалишта „Мирко и Славко“ у Буљарици
	Унапређење система образовања кроз увођење института продуженог боравка, целодневне наставе, инклузије и унапређења безбедности и образовања одраслих	Реализација програма „продуженог боравка“ и „целодневне наставе“
		Реализација инклузивног образовања у школама
		Школа без насиља – ка сигурном и подстицајном окружењу за децу
		Доступност образовања деци из маргинализованих група
		Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији - „Друга шанса“
	Модернизација и проширење услуга у образовању	Оснивање музичке школе
		Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у ОШ „Момчило Настасијевић“ – Г. Милановац
		Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у Гимназији „Таковски устанак“ – Г. Милановац
		Наставак реформе ТШ „Јован Жујовић“ – Г. Милановац, као средње стручне школе за нове образовне профиле
		Реализација реформе стручног образовања у Србији у области „Економија, право и администрација у ЕТШ „Књаз Милош“ – Г. Милановац
		Програм финансирање школа по глави детета и ученика – per capita
Омасовљавање школског спорта кроз укључивање већег броја деце и омладине у бављење спортом и рекреацијом	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи на Руднику	
	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи у Такову	
	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи у Прањанима	
Општи циљ 2 Унапређена социјална и здравствена заштита унапређењем подршке угроженим старим лицима, деци и омладини и другим осетљивим групама кроз увођење нових облика подршке, организационих облика и алата и промоције здравих стилова живота	Унапредити подршку угроженим старим и одраслим лицима	Изградња геронтолошког центра
		Отварање прихватиштва за одрасла и стара лица
		Помоћ у кући у граду
		Помоћ у кући на селу
	Унапредити подршку угроженој деци и младима	Подршка породицама деце са сметњама у развоју
		Отварање дневног боравка за децу са сметњама у развоју
		Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју
		Организовање саветовалишта за децу и младе под ризиком и њихове родитеље
	Унапређење социјалне политике кроз увођење нових институција и организационих облика и алата	Организовање програма за младе у сукобу са законом
		Стварање мреже волонтера за пружање помоћи свим грађанима са посебним потребама и другим осетљивим групама
		Мобилни тим
		Континуирана едукација запослених у социјалној заштити и њихово веће повезивање са партнерским организацијама
		Израда и ажурирање базе података о социјално осетљивим групама
		Оснивање и рад Комисије за родну равноправност

	Унапређење примарне здравствене заштите	Опремање објеката ради ефикаснијег функционисања кроз електронско вођење документације
		Унапређивање стручног знања здравствених радника и сарадника путем предавања, семинара, симпозијума и реализациом програма ДИЛС
		Проширење делатности из области: психијатрије, офталмологије и интерне медицине
		Акредитације Дома здравља
		Унапређење превенције карцинома дојке и грлића материце и дебелог црева
		Едукација становништва кроз акције обележавања значајних датума из календара СЗО
		Превенција болести зависности са посебним акцентом на школску популацију
		Унапређење оралног здравља становништва са руралних подручја
		Едукација о правилној исхрани школске деце у сарадњи са родитељима
		Кол центар
Општи циљ 3 Створити услове за богат и садржајан друштвени живот	Унапређење рада установа из области културе	Адаптација и реконструкција Дома културе са спољашњим уређењем
		Изградња летње сцене на градском тргу
		Адаптација подрумског простора Музеја другог српског устанка у Такову
	Очување и промоција културне баштине кроз увођење нових културних активности	Адаптација фасаде и подрумског простора Музеја у Синђелићевој
		Припрема и организација свих активности у знаменитом месту „Таковски грм” у Такову за обележавање 200-годишњице Другог српског устанка
		Обреновићи у музејским и другим збиркама Србије
		Археолошка истраживања на планини Рудник
		Вашар баштине „Herity fair”, Моја лична баштина
		Регионална школа наслеђа Србије
		Програми: Усмено народно стваралаштво Дружетића, Богданице и Гојне горе, Надимци – чувари нематеријалног наслеђа
Културна баштина рудничко-таковског краја		
Изградња нове и адаптација постојеће инфраструктуре ради омасовљења, побољшања квалитета и разноврсности рекреативних активности и увођења нових програма у области спорта и физичке културе	Ноћ музеја	
	Изградња главног градског стадиона	
	Адаптација анекса спортске хале „Бреза”	
	Изградња клизалишта	
	Реконструкција градског базена	
	Изградња затвореног базена/адаптација постојећег	
	Изградња мини голф терена – и некомерцијалних садржаја у оквиру СРЦ	
	Изградња и санација спортских објеката по месним заједницама	
	Изградња трим-стазе на простору Великог парка	
	Реконструкција и стављање у функцију ски-стазе на Руднику	
Анекс спортског дома (друга и трећа фаза)		

6. СИСТЕМ УПРАВЉАЊА И ПРАЋЕЊА РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ

Процес стратешког планирања је динамичан процес и финални документи се посматрају као динамични, односно променљиви алати. У том контексту, целокупан процес планирања је дефинисан као десетогошњи циклус анализе–планирања–програмирања–имплементације–реализације–праћења–процене–поновне анализе итд. Процес се

комплетно преиспитује на 10 година, односно након 10 година би требало развити нову стратегију одрживог развоја локалне заједнице. Процес је комплетно приказан на следећем дијаграму:

Процес имплементације Стратегије мора бити јасно дефинисан. Извршна власт због тога мора: расподелити одговорност/задатке тако да се циљеви могу ефикасно реализовати, а кључни актери морају бити свесни својих улога и одговорности.

Систем управљања обухвата процесе планирања, организације, одабира људи, координирања, руковођења и контроле, укључујући и ангажовање људских, финансијских, технолошких и природних ресурса.

Сама примена Стратегије мора бити разматрана и преиспитивана од стране свих укључених у процес израде и имплементације Стратегије. Начин на који се овај процес провере и преиспитивања реализује даје одрживост систему управљања и мониторинга, остварујући различите везе у оквиру организације и ван организације процеса имплементације.

Фаза примене Стратегије одрживог развоја локалне заједнице заснована је на имплементацији акционог плана, доброј организационој структури и ангажовању заинтересованих актера. Процес имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице инкорпориран је и користи постојећу структуру у локалној администрацији, а у организациону структуру Координационог тима укључена су сва општинска одељења. Координациони тим је постављен у оквиру локалне администрације, тако да може да координира целокупним системом управљања и мониторинга и именован је од стране председника Општине.

Координациони тим је одговоран за интеграцију стратешког документа и локалног акционог плана, првенствено у смислу: директне повезаности акционог плана са израдом и актима општинског/градског буџета, тј, за сваку активност у оквиру акционог плана морају се обезбедити финансијска средства или, бар, извори финансирања; директне повезаности са свим општинским/градским оперативним плановима и одељењима. Стратешки документ и локални акциони план морају у потпуности бити интегрисани са редовним општинским/градским радним процедурама. Систем управљања треба прецизно да идентификује носиоце одговорне за имплементацију појединих активности и да пружи прецизно дефинисана овлашћења и одговорности свих начелника одељења/управа за спровођење тог интегрисаног процеса у разумном временском року (до усвајања наредног градског/општинског буџета); интеграције акционог плана и стратешког документа са плановима, пројектима и активностима свих јавних и приватних институција које су укључене као главни носиоци имплементације акционог плана (различите институције, органи јавне управе, јавна комунална предузећа итд). Велики број редовних управљачких активности одвија се у области урбанистичког система и територијалне организације, а под ингеренцијом различитих градских/општинских институција и органа. Њихова потпуна укљученост у имплементацију локалног акционог плана је од виталног значаја за одрживост и развој.

Систем управљања процесом израде Стратегије одрживог развоја локалне заједнице

Успешност и статус имплементације Стратегије одрживог развоја локалне заједнице константно се прати и процењује путем годишњих циклуса евалуације. Приликом евалуације, користе се индикатори одрживости (односе се на стратешки документ, али и на стање комплетне локалне заједнице) и индикатора учинка (у вези са статусом имплементације локалног акционог плана). Индикатори су основа за потпун систем мониторинга имплементације Стратегије, и представљају основу система управљања. Индикатори пружају основне информације и сазнања у вези са успешношћу процеса имплементације Стратегије и динамиком усаглашавања. Све промене индикатора и сви резултати годишње евалуације доступни су свим грађанима путем извештаја, који је једноставан и лак за читање.

7. АКЦИОНИ ПЛАН

1. Економски развој

1. Стратешки правац: Унапређен и одржан економски развој кроз валоризацију локалних компаративних предности

1.1. Циљ: Успостављање модела финансијске и институционалне подршке за развој предузетништва и МСП

1.1.1. Програм: Развој предузетништва и малих и средњих предузећа

Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.1.1.	Едукација потенцијалних предузетника	- Национална служба за запошљавање - Општинска управа - Клуб привреде	2012–2013.	Око 1.000.000 динара – 50% Национална служба за запошљавање, 50% Општински буџет	- Број новооснованих радњи
1.1.1.2.	Финансијска подршка програмима запошљавања	- Национална служба за запошљавање - Општинска управа	2012–2016.	10.000.000 динара годишње – 50% Национална служба за запошљавање, 50% Општински буџет	- Број новозапослених
1.1.1.3.	Порески подстицаји	- Општинска управа - Влада Републике Србије	2012–2016.	10.000.000 динара – 50% Општински буџет, 50% Републички буџет	- Коefицијент запослених - Број основаних малих и средњих предузећа и предузетничких радњи - Број новозапослених

1.1.2 Програм: Обучена стручна и конкурентна радна снага

Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.2.1.	Анализа незапослености	- Национална служба за запошљавање - Привредни савет	2012–2013.	100.000 динара – Национална служба за запошљавање	-Урађена студија
1.1.2.2.	Едукација незапослених лица	- Национална служба за запошљавање	Трајан рад	500.000 динара – 50% Национална служба за запошљавање, 50% Општински буџет	- Број едукованих - Број преквалификованих - Број доквалификованих
1.1.2.3	Едукација менаџера	- Клуб привреде - Привредни савет	2012–2013.	300.000 динара – привредна предузећа	- Број едукованих менаџера

1.1.2.4	Оснивање тренинг центра	- Клуб привреде - Општинска управа	2012–2013.	1.000.000 динара – 50% Општински буџет, 50% привредна предузећа	- Број едукованих полазника
1.1.3 Програм: Ефикасна општинска управа					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.3.1	Едукација запослених у Општинској управи	- Општинска управа	2012–2013.	400.000 динара – Општински буџет	- Број учесника саветовања - Процент решених предмета
1.1.3.2	Пореске олакшице и подстицаји	- Општинска управа	2012–2015.	10.000.000 динара – Општински буџет	- Број новооснованих малих и средњих предузећа - Број новозапослених
1.1.3.3	Субвенције за запошљавање	- Национална служба за запошљавање - Општинска управа	2012–2021.	10.000.000 динара – Општински буџет, Национална служба за запошљавање	- Број новозапослених
1.1.3.4	Јачање повезивања привредника и предузетника	- Привредни савет - Приватна предузећа - Клуб привреде	2012–2014.	200.000 динара – мала и средња предузећа	- Број удружења - Пораст запослености
1.1.4 Програм: Оживљавање слободних производних погона					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.1.4.1	Формирање базе података о слободном пословном простору	- Општинска управа - Привредни субјекти - Пословна удружења	2012-2015.	200.000 динара – Општинска управа	- Урађена база података
1.1.4.2	Издавање у закуп неискоришћених хала и погона	- Клуб привреде - Привредни субјекти	2012-2017.	Привредни субјекти	- Издати пословни простор у м ²
1.1.4.3	Конверзија производних програма	- Привредни субјекти	2012-2017.	Средства ће бити дефинисана појединачним програмима	- Ниво инвестиција - Број новозапослених
1.2. Циљ : Створити услове за привлачење нових инвестиција					
1.2.1. Програм: Модернизација постојећих индустријских зона					
Број	Пројекат	Носилац/партнери	Време	Износ и извор финансирања	Индикатори
1.2.1.1	Унапређење постојеће комуналне, електро и телекомуникационе инфраструктуре	- ЈКП Горњи Милановац - ЈП за изградњу	2013–2016.	20.000.000 динара годишње – Општински буџет, средства привреде	- Дужина реконструисане мреже
1.2.1.2	Реконструкција саобраћајница	- ЈП за изградњу	2013–2016.	20.000.000 динара годишње – Општински буџет	- Површина реконструисаних саобраћајница
1.2.2. Програм: Изградња нове индустријске зоне					
1.2.2.1	Израда планске документације	- Општинска управа - ЈП за изградњу - ЈКП Горњи Милановац	2013–2016.	5.000.000 динара – Општински буџет	- Урађена планска документа
1.2.2.2	Решавање имовинских односа	- Општинска управа - ЈП за изградњу	2013–2015.	80.000.000 динара – Општински буџет	- Површина откупљеног земљишта
1.2.2.3	Прикључне саобраћајнице	- ЈП за изградњу - Привредни субјекти	2013–2015.	120.000.000 динара – Општински буџет Републички буџет	- Површина изграђених саобраћајница
1.2.2.4	Изградња комуналне, електро и телекомуникационе инфраструктуре	- ЈП за изградњу - ЈКП Горњи Милановац	2013–2015.	120.000.000 динара – Општински буџет, средства НИП-а, донаторска средства, јавна предузећа	- Обим инвестиција - Изграђена инфраструктура
1.2.3. Програм: Промоција компаративних предности привреде Горњег Милановца					
1.2.3.1	Презентација привреде Горњег Милановца на сајту општине	- Општинска управа - Привредни савет - Клуб привреде	2012–2013.	300.000 динара – Општински буџет	- Број посетилаца сајта
1.2.3.2	Израда студије компаративних предности	- Привредни савет - Клуб привреде - Привредни субјекти - Општинска управа	2012–2013.	2.000.000 динара – привреда Горњег Милановца	- Урађена студија

1.2.3.3	Подстицање предузетничке промоције	- Привредни савет - Привредни субјекти	2013–2015.	2.000.000 динара – привреда Горњег Милановца	- Број саветовања, едукација - Број учесника на стручним саветовањима
---------	------------------------------------	---	------------	--	--

1.3. Циљ : Успостављање равномерног и урванотеженог развоја кроз подршку руралним крајевима и активностима на селу
1.3.1. Програм: Унапређење продуктивности примарне пољопривредне производње

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.3.1.1.	Подршка обнови и модернизацији пољопривредне механизације и опреме	Општинска управа, Министарство пољопривреде	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет пољопривредни произвођачи	Број домаћинства у пројекту модернизације
1.3.1.2.	Унапређење и интезивирање производње у говедарству	Општинска управа, Министарство пољопривреде	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Број стоке, број изграђених мини-фарми
1.3.1.3.	Интензивирање производње у овчарству	Општинска управа, Управа за ветерину, ПССС	2012–2013.	Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Оснивање матичне евиденције, број уматичених грла
1.3.1.4.	Унапређење сортимента у воћарству	Општинска управа, Институт за воћарство, удружења	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Број стабала по јединици површине, површине под засадама малине, укупан принос(т)
1.3.1.5.	Унапређење производње кромпира	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, физичка и правна лица	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, физичка и правна лица	Површине под кромпиром, укупан принос (т)
1.3.1.6.	Проширење и модернизација прерадних и складишних капацитета	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, физичка и правна лица	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Број ревитализованих и новизграђених прерадних и складишних капацитета
1.3.1.7.	Подршка увођењу сертификоване органске производње	Општинска управа, Пољопривредни факултет, ПССС	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, фондови, пољопривредни произвођачи	Број сертификованих парцела на којима се обавља органска производња

1.3.2. Програм: Заштита, уређење и коришћење пољопривредног земљишта

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.3.2.1.	Поправљање квалитета обрадивог земљишта – калцификација	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина земљишта побољшаног квалитета
1.3.2.2.	Поправљање квалитета обрадивог земљишта – фосфатизација	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина земљишта побољшаног квалитета
1.3.2.3.	Поправљање квалитета обрадивог земљишта – контрола плодности	Општинска управа, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина земљишта побољшаног квалитета, број извршених анализа
1.3.2.4.	Заштита земљишта од ерозије	Општинска управа, Управа за пољопривредно земљиште	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет	Површина ерозивног земљишта
1.3.2.5.	Заштита земљишта од поплава, праћење клизишта и подземних вода	Општинска управа, Дирекција за воде,	2014–2016.	Општински буџет, Републички буџет,	Санитарна земљишта од ерозије, спроведен Програм заштите

1.3.3. Програм: Диверсификација активности на селу и подршка руралној инфраструктури ради подизања квалитета живота на селу

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
------	----------	-------------------	-------	---------------------------	------------

1.3.3.1.	Подстицање сеоских домаћинстава да се баве руралним туризмом	Општинска управа, Туристичка организација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	2012–2014.	Општински буџет	Број сеоских домаћинстава која се баве руралним туризмом
1.3.3.2.	Очување традиционалних вредности села	Општинска управа Туристичка организација, заинтересована домаћинства	2012–2015.	Општински буџет	Број домаћинства
1.3.3.3.	Инфраструктурно уређена села	Општинска управа, месне заједнице		Општински буџет, Локално становништво	Изграђена инфраструктура по селима

1.3.4. Програм: Повећање конкурентности пољопривредне производње

1.3.4.1.	Едукација пољопривредних произвођача(семинари, обуке, курсеви)	Општинска управа, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, донатори	Број произвођача који су прошли семинаре
1.3.4.2.	Успостављање система контроле квалитета у свим фазама производње(ХЦЦП, Глобал ГАП)	ПССС, Пољопривредни факултет, Завод за јавно здравље, привредни субјекти	2013– континуирано	Републички буџет, пољопривредни произвођачи, Општински буџет	Број добијених сертификата о контроли квалитета
1.3.4.3.	Формирање удружења и задруга	Општинска управа, Задружни савез Србије, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС	2012– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, фондови	Број формираних удружења и задруга и њихових чланова
1.3.4.4.	Стандардизација и брендирање производа	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, ПССС, Пољопривредни факултет	2013–2015.	Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Добијена ознака географског порекла и робне марке
1.3.4.5.	Маркетиншка промоција и медијска презентација пољопривредних производа	Општинска управа, Туристичка организација, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	2013– континуирано	Општински буџет, Републички буџет, пољопривредни произвођачи	Већа информисаност о активностима на територији Горњег Милановца

1. Стратешки циљ: Побољшање услова за развој и унапређење туризма**1.1. Специфични циљ: Боље позиционирање општине Горњи Милановац на туристичкој мапи Србије****1.1.1. Програм: Израда планске и регулационе документације**

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕР И	Време	Износ и извор финансија	ИНДИКАТОРИ
1.1.1.1	Израда планске документације за туристичке локалитете: Острвица, Ждребан, Таково, Савинац, Равна гора	Општина	2012–2013.	Општински буџет	Израђени детаљни планови
1.1.2.1.	Комунална инфраструктура (изградња прилазних путева туристичким локалитетима)	Општина, јавна предузећа	2012–2015.	Општински буџет	Боља путна мрежа
1.1.2.2.	Туристичка инфраструктура (туристичка сигнализација, стазе, купалишта, скијалишта, термоминерални извори)	Општина, јавно-приватни сектор	2012–2020.	Општински буџет, пројекти	Квалитетнија туристичка понуда

1.1.2. Програм: Смештајни капацитети

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансија	ИНДИКАТОРИ
------	----------	------------------	-------	-------------------------	------------

1.1.3.1.	Изградња хотела, мотела, анекса спортске хале, дворца у Такову и	Јавно-приватно партнерство, јавна предузећа	2012–2020.	Општински буџет и јавно-приватно партнерство	Повећање броја смештајних јединица
1.1.3. Програм: Унапређење рада туристичке организације					
Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансија	ИНДИКАТОРИ
1.1.4.1.	Обезбеђење простора за рад Туристичке организације, инфо-центра и сувенирнице	Општина	2012–2013.	Општински буџет, пројекти	Повећање броја туриста и прихода од туризма
1.1.4.2.	Израда базе података свих туристичких ресурса, капацитета и потенцијала	Туристичка организација, јавна предузећа и установе	2012–2013.	Општински буџет	База података
1.1.4.3.	Маркетиншке активности (промотивни материјал)	Туристичка организација	континуирано	Општински буџет, пројекти	Боље профилисање туристичке понуде општине
1.1.4.4.	Едукација кадрова у туризму	Туристичка организација, ТОС, ЈУТА, образовне институције	континуирано	Општински буџет, фондови ЕУ, донатори и спонзори	Квалитетнија туристичка понуда

2. Животна средина

2.1. Циљ: Обезбедити и проширити снабдевање квалитетном пијаћом водом

2.1.1. Програм: Проширење водоводне мреже ван градског подручја

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.1.1.1.	Проширење регионалног система за водоснабдевање „Рзав“ до варошице Рудник	ЈКП Горњи Милановац, Ресорно министарство (дирекција за воде)	2012–2014.	Око 3.500.000 евра – Општински буџет и Републички буџет	Изграђени цевовод и пратећи објекти, употребна дозвола, број нових корисника
2.1.1.2.	Завршетак водовода у Брђанима	МЗ Брђани/Општина Горњи Милановац	2012–2013.	500.000 евра – Општински буџет, Републички буџет	Употребна дозвола за водовод, број нових корисника
2.1.1.3.	Изградња водоводне мреже у грузанском крају	ЈКП Горњи Милановац, локално становништво	2014–2017.	1.800.000 евра – Општински буџет, Републички буџет, становништво	Употребна дозвола за водовод, број нових корисника
2.1.1.4.	Изградња водоводне мреже у Прањанима	МЗ Прањани, ЈКП Горњи Милановац, становништво	2015–2018.	3.000.000 евра – Општински буџет, Републички буџет, становништво	Употребна дозвола за водовод, број нових корисника

2.1.2. Програм: Модернизацијом водоводне мреже смањење губитака за 20%

2.1.2.1.	Увођење система за даљинско управљање	ЈКП Горњи Милановац, фондови ЕУ	2012–2013.	Око 600.000 евра – Општински буџет и претприступни фондови	Смањена разлика између количине произведене и фактурисане воде, смањени трошкови производње и дистрибуције
2.1.2.2.	Замена дотрајале водоводне мреже	ЈКП Горњи Милановац	2013–2016.	20.000.000 динара – ЈКР и Општински буџет	Смањена разлика између количине произведене и фактурисане воде

2.2. Циљ: Одрживо управљање отпадом

2.2.1. Програм: Изградња канализационе мреже са пречистачима

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.1.1.	Изградња канализационе мреже у варошици Рудник	МЗ Рудник, ЈКП Горњи Милановац	2016–2019.	1.500.000 евра – Општински буџет, учешће грађана	Употребна дозвола за канализациону мрежу, број прикључених на мрежу
2.2.1.2.	Изградња канализационе мреже у варошици Таково	МЗ Таково, ЈКП Горњи Милановац	2016–2018.	2.000.000 евра – Општински буџет, учешће грађана	Употребна дозвола за канализациону мрежу, број прикључених на мрежу
2.2.1.3.	Изградња канализационе мреже у варошици Прањани	МЗ Прањани, ЈКП Горњи Милановац	2018–2020.	1.500.000 евра – Општински буџет, учешће грађана	Употребна дозвола за канализациону мрежу, број прикључених на мрежу

2.2.2. Програм: Продужен век трајања депоније смањењем количине отпада која се одлаже на депонији за 20%

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.2.1.	Увођење нових компоненти и компостера	ЈКП Горњи Милановац, НВО, фирме које се баве рециклажом	2012–2014.	600.000 евра – ЈКП и ЈПП	Смањена количина смећа која се одлаже на депонији
2.2.2.2.	Унапређење односа са корисницима (едукација, регулатива, наплата)	ЈКП Горњи Милановац, НВО	2012–2020.	50.000 евра – ЈКП	Задовољство корисника, повећан број издвојених компоненти
2.2.2.3.	Рекултивација и озелењавање попуњеног дела тела депоније	ЈКП Горњи Милановац	2012–2017.	50.000 евра – ресорно министарство	Формирана зелена површина
2.2.2.4.	Изградња следеће фазе депоније	ЈКП Горњи Милановац	2017–2018.	600.000 евра – Општински буџет	Проширено тело депоније

2.3. Циљ: Примена мера енергетске ефикасности**2.3.1. Програм: Смањење потрошње електричне енергије за потребе јавне расвете за 40%**

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.3.1.1.	Замена сијалица јавне расвете штедљивим сијалицама и увођење режима	ЈП за изградњу	2012–2014.	Општински буџет, кредитне линије	Смањена потрошња електричне енергије

2.3.2. Програм: Рационализација потрошње унутрашње енергије у објектима

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.3.2.1.	Премена мера енергетске ефикасности на објектима јавне намене	Општина Горњи Милановац, ЈП за изградњу	2012–2017.	Општински буџет, ЕУ фондови	Смањена потрошња енергената
2.3.2.2.	Израда СЕАП-а	Општина Горњи Милановац, ЈКП Горњи Милановац	2014–2015.	Општински буџет, ЕУ	Формулисана стратегија и политике енергетске ефикасности

2.4. Циљ: Заштита и унапређење природних ресурса**2.4.1. Програм: Увећање површина под шумом**

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.1.1.	Подизање нових шума и обнова шума природним путем	ЈП Србијашуме, Општина Горњи Милановац	2012–2022.	50.000 евра – ЈП Србијашуме, Републички буџет	Повећана површина земљишта под шумама
2.4.1.2.	Укључивање грађана у бригу о шумама (едукација, спречавање неконтролисане сече, акције пошумљавања)	ЈП Србијашуме, Општина Горњи Милановац	2012–2022.	50.000 евра – ЈП Србијашуме, Републички буџет	Очуване постојеће шуме

2.4.2. Програм: Очување и унапређење квалитета ваздуха

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.2.1.	Модернизација котларница и система за даљинско грејање	ЈКП Горњи Милановац	2013–2016.	2.000.000 евра – Општински буџет, Министарство енергетике, ЕУ фондови	Употребна дозвола за нови систем
2.4.2.2.	Подстицај индивидуалне примене алтернативних извора енергије	Еколошка канцеларија/ ЈКП Горњи Милановац, ЈП за изградњу	2013 - 2020	50.000 евра, Општински буџет, Министарство енергетике, ЕУ фондови	Број домаћинстава која користе алтернативне изворе енергије

2.4.3. Програм: Заштита површинских вода и регулација водотокова

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.3.1.	Санација бране у Горњим Бањанима	Министарство водопривреде, Општина Горњи Милановац	2016–2020.	1.000.000 евра – Министарство водопривреде, Општински буџет	Санитарна брана
2.4.3.2.	Регулација корита реке Деспотовице	ЈП за изградњу	2013–2016.	1.000.000 евра – Општински буџет, ЈП Србијаводе	Регулисана деоница Деспотовице

2.4.3.3.	Регулација корита бујичних потока на градској територији	ЈП за изградњу	2013–2016.	400.000 евра – Општински буџет, ЈП Србијаводе	Регулисани бујични потоци
2.4.3.4.	Порибљавање	Риболовачко друштво, ЈП Србијаводе	2015–2020.	30.000. евра, ЈП Србијаводе	Повећан рибљи фонд

2.4.4. Програм: Мониторинг и стварање базе података о стању животне средине

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.4.4.1.	Оснивање лабораторије и праћење параметара загађења воде, земљишта и ваздуха на депонији	ЈКП Горњи Милановац	2012–2013.	100.000	Формирана база података
	Увођење мониторинга на територији општине	Општина Горњи Милановац	2014–2016.	Буџет општине, Републички буџет	Редовни извештаји о стању ваздуха, буке, воде и земљишта

3. Друштвени развој**3. Диверсификација активности на селу и подршка руралној инфраструктуре ради подизања квалитета живота на селу
Стратешки правац: Унапредити друштвени развој****3.1. Циљ : Развити модеран и ефикасан сиситем образовања****3.1.1. Програм: Успостављање предшколског система у складу са стандардима и теоријом отвореног друштва**

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.1.1.	Проширење капацитета у Предшколској установи	Локална самоуправа	2013–2016.	Локална самоуправа	Број деце која су на листи чекања
3.1.1.2.	Адаптација постојећих објеката ПУ укључујући гасификацију, климатизацију, увођење видео-надзора, увођење информационо-комуникационог система	Локална самоуправа, ПУ „Сунце“	2012. и континуирано	Локална самоуправа, ПУ „Сунце“, донатори	Гасификован, климатизован објекат
3.1.1.3.	Унапређење програма у ПУ увођењем и унапређењем креативних радионица (енглески језик, музичка, балетска), формирањем сценске и ликовне радионице, као и реализацијом нових спортских садржаја у циљу побољшања физичке активности деце	ПУ „Сунце“, Спортска хала „Бреза“	2012. и континуирано	Локална самоуправа, ПУ „Сунце“	Број полазника креативних радионица
3.1.1..	Адаптација објеката летовалишта „Мирко и Славко“ у Буљарици	ПУ „Сунце“, Спортска хала „Бреза“	2012. и континуирано	Локална самоуправа, ПУ „Сунце“	Адаптиран објекат летовалишта

3.1.2. Програм: Унапређење система образовања кроз увођење института продуженог боравка, целодневне наставе, инклузије и унапређења безбедности и образовања одраслих

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.2.1.	Реализација програма „продуженог боравка“ и „целодневне наставе“	Општина Горњи Милановац, основне школе	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 30.000 евра (3 милиона динара) на годишњем нивоу	- Број деце обухваћен продуженим боравком и целодневном наставом
3.1.2.2.	Реализација инклузивног образовања у школама	Министарство просвете и науке, школе, Општина Горњи Милановац	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 50.000 евра (5 милиона динара) на годишњем нивоу	- Број деце обухваћене инклузијом
3.1.2.3	Школа без насиља ка сигурном и подстицајном окружењу за децу	УНИЦЕФ, Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, школе, донатори	2012–2015.	Локална самоуправа - 40.000 динара на годишњем нивоу, Донатори – 350.000 динара на годишњем нивоу	- Смањен обим насиља у школама и број инцидентних ситуација

3.1.2.4	Доступност образовања деце из маргинализованих група	ЕУ (ИПА), Министарство просвете и науке, школе, Општина Горњи Милановац	2012–2015.	ЕУ (ИПА) – 4.000 евра по установи за време трајања пројекта, Локална самоуправа – 100.000 динара по установи на годишњем нивоу	- Број одраслих лица са стеченим основним образовањем
3.1.2.5	Развој система функционалног основног образовања у Србији – „ДРУГА ШАНСА“	ЕУ (ИПА), Министарство просвете и науке, школе, Општина Горњи Милановац	2012–2015.	ЕУ (ИПА) – 4.000 евра по установи за време трајања пројекта, Локална самоуправа – 100.000 динара по установи на годишњем нивоу	

3.1.3 Програм: Модернизација и проширење услуга у образовању

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.3.1	Оснивање музичке школе	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац	2012–2015.	Локална самоуправа – 1,5 милиона на годишњем нивоу	- Основана Музичка школа
3.1.3.2	Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у ОШ „Момчило Настасијевић“ – Г.М.	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, ОШ „Момчило Настасијевић“.	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 450.000 динара на годишњем нивоу	- Број деце са стеченом дипломом двојезичног смера
3.1.3.3	Реализација двојезичне наставе на српском и енглеском језику у Гимназији „Таковски устанак“ – Г.М.	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, Гимназија „Таковски устанак“	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 450.000 динара на годишњем нивоу	- Број деце са стеченом дипломом двојезичног смера
3.1.3.4	Наставак реформе ТШ „Јован Жујовић“ – Г.М., као средње стручне школе за нове образовне профиле	Министарство просвете и науке, Општина Горњи Милановац, ТШ „Јован Жујовић“	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 450.000 динара на годишњем нивоу	- Број ученика који завршавају овај вид образовања - Отворена одељења према потребама привреде
3.1.3.5	Реализација реформе стручног образовања у Србији у области „Економија, право и администрација“ у ЕТШ „Књаз Милош“ – Г.М.	Министарство просвете и науке, немачка организација за техничку помоћ GTZ, Општина Горњи Милановац и ЕТШ „Књаз Милош“	2012. и континуирано	Локална самоуправа – 150.000 динара на годишњем нивоу	- Број ученика који завршавају овај вид образовања
3.1.3.6	Програм финансирања школа по глави детета и ученика –per capita	Министарство просвете и науке, Међународна банка за обнову и развој, Општина Горњи Милановац и основне и средње школе	2012–2014.	Министарство просвете и науке, Међународна банка за обнову и развој и локална самоуправа	- Уштеда финансијских средстава на локалном нивоу - Правилна прерасподела уштеђених средстава између школа

3.1.4 Програм: Омасовљење школског спорта кроз укључивање већег броја деце и омладине у бављење спортом и рекреацијом

3.1.4.1	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи на Руднику	НИП, Општина Горњи Милановац	2012.	НИП – 100.000 евра (10 милиона динара); Локална самоуправа – 220.000 евра (22 милиона динара)	Прибављена Употребна дозвола
3.1.4.2	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи у Такову	Општина Горњи Милановац	2012.	Локална самоуправа – 60.000 евра (6 милиона динара)	Прибављена Употребна дозвола
3.1.4.3	Стављање физкултурне сале у функцију у матичној школи у Прањанима	Америчка амбасада, Општина Горњи Милановац	2012.	Америчка амбасада – 500.000 евра Локална самоуправа	Прибављена Употребна дозвола

3.2. Циљ: Унапређење социјалне и здравствене заштите унапређењем подршке угроженим старим лицима, деци и омладини и другим осетљивим групама кроз увођење нових облика подршке, организационих облика и алата и промоције здравих стилова живота**3.2.1. Програм: Унапредити подршку угроженим старим и одраслим лицима**

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ /ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.1.1	Изградња геронтолошког центра	Локална самоуправа, Министарство за рад и социјалну политику, Центар за социјални рад	2012–2016.	Министарство за рад и социјалну политику, Локална самоуправа – 1 милион динара за пројекат на годишњем нивоу	- Изграђен објекат геронтолошког центра

3.2.1.2	Отварање прихватишта за одрасла и стара лица	Локална самоуправа, Министарство рада и социјалне политике, Центар за социјални рад	2012–2016.	Министарство за рад и социјалну политику и локална самоуправа – 1.000.000 динара за пројекат на годишњем нивоу	- Број бескућника смештених у прихватишта
3.2.1.3.	Помоћ у кући у граду	Локална самоуправа	2012–2020.	Локална самоуправа – 1.830.000 динара на годишњем нивоу	- Број корисника ове врсте услуга
3.2.1.4.	Помоћ у кући на селу	Центар за социјални рад, локална самоуправа	2012–2015.	Центар за социјални рад и локална самоуправа – 2.600.000 динара на годишњем нивоу	- Број корисника ове врсте услуга

3.2.2. Програм: Унапредити подршку угроженој деци и младима

3.2.2.1	Подршка породицама деце са сметњама у развоју	Удружење родитеља деце са посебним потребама и локална самоуправа	2012–2015.	Локална самоуправа – 100.000 динара на годишњем нивоу	- Број породица обухваћених овим видом подршке
3.2.2.2	Обезбеђивање простора, опремање и отварање дневног боравака за децу са сметњама у развоју	Министарство рада и социјалне политике, Удружење родитеља деце са сметњама у развоју	2012–2015.	Локална самоуправа – 500.000 евра	- Отворен дневни боравак за децу са сметњама у развоју
3.2.2.3	Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју	Локална самоуправа, Центар за социјални рад	2012–2013.	ЕУ и локална самоуправа	- Број деце којој је пружена стручна помоћ
3.2.2.4.	Организовање саветовалишта за децу и млате под ризиком и њихове родитеље	Центар за социјални рад, школе и локална самоуправа	2012–2015.	Локална самоуправа – 500.000 динара на годишњем нивоу	- Број корисника ове услуге
3.2.2.5.	Организовање програма за младе у сукобу са законом	Центар за социјални рад, Волонтерски центар, Полицијска управа, локална самоуправа	2012–2015.	Локална самоуправа – 100.000 динара на годишњем нивоу	- Број трибина у циљу превентивног деловања

3.2.3. Програм: Унапређење социјалне политике кроз увођење нових институција и организованих облика и алата

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.3.1	Стварање мреже волонтера за пружање помоћи свим грађанима са посебним потребама и другим осетљивим групама	Волонтерски центар, локална самоуправа, Центар за социјални рад	2012–2015.	Норвешка краљевина	- Број волонтера
3.2.3.2	Мобилни тим	Локална самоуправа, Центар за социјални рад, Црвени крст и здравствене установе	2012–2015.	Локална самоуправа – 100.000 динара на годишњем нивоу	- Отклањање опасности - Број посећених породица
3.2.3.3	Континуирана едукација запослених у социјалној заштити и веће повезивање истих са партнерским организацијама	Министарство за рад и социјалну политику, Центар за социјални рад и локална самоуправа	2012–2015.	Министарство и локална самоуправа – 500.000 динара	- Број едукованог особља
3.2.3.4.	Израда и ажурирање базе података о социјално осетљивим групама	Локална самоуправа и Центар за социјални рад	2012–2015.	Локална самоуправа – 200.000 динара на годишњем нивоу	- Ажурирана база - Направљен програм за континуирано праћење
3.2.3.5.	Оснивање и рад Комисије за родну равноправност	Локална самоуправа и Центар за социјални рад	2012–2015.	Министарство за рад и социјалну политику, локална самоуправа и донатори – 100.000 динара на годишњем нивоу	- Извештај о раду из кога ће се сагледати интеграција принципа родне равноправности у све области деловања локалних институција система

3.2.4. Програм: Унапређење примарне здравствене заштите

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.4.1.	Опремање објеката ради ефикаснијег функционисања кроз електронско вођење документације	Светска банка, Влада РС, локална самоуправа	2012. и континуирано	Светска банка, Влада РС, Локална самоуправа	- Уведен електронски картон - Умрежавање здравствених установа

3.2.4.2.	Унапређивање стручног знања здравствених радника и сарадника кроз праћење предавања, семинара, симпозијума и реализацију програма ДИЛС	Министарство здравља РФЗО	Континуирано према програму носилац/ партнер	РФЗО	- Број едукованог особља здравствених радника - Број спроведених обука
3.2.4.3.	Проширење делатности из области: психијатрије, офталмологије и интерне медицине	Министарство здравља Локална самоуправа Дом здравља	2012. и континуирано	РФЗО, локална самоуправа	- Број комплетних прегледа
3.2.4.4.	Акредитација Дома здравља	Министарство здравља, Дом здравља	До 2015. године	Дом здравља	- Решење надлежног органа о акредитацији
3.2.4.5.	Унапређење превенције карцинома дојке, грлића материце и дебелог црева	Министарство здравља, РФЗО, Дом здравља	2012. и континуирано	РФЗО у складу са финансијским планом	- Број идентификованих обољења у циљу превенције лечења
3.2.4.6.	Едукација становништва кроз акције обележавања значајних датума из календара СЗО	Дом здравља, локална самоуправа, школе, предузећа	2012. и континуирано	РФЗО	- Број одржаних акција
3.2.4.7.	Превенција болести зависности са посебним акцентом на школску популацију	РФЗО Дом здравља Школе	2012 и континуирано	РФЗО Локална самоуправа	- направљени превентивни програми - број ученика, родитеља и просветних радника који су прошли програм
3.2.4.8.	Унапређење оралног здравља становништва са руралних подручја	Дом здравља Локална самоуправа	2012 и континуирано	РФЗО Локална самоуправа	- Смањен број оболелог становништва од оралних болести - Предавања, промотивни материјал
3.2.4.9.	Едукација за правилну исхрану школске деце у сарадњи са родитељима	РФЗО Дом здравља Школе	2012 и континуирано	РФЗО Локална самоуправа	Смањен број гојазне деце
3.2.4.10.	Кол центар	Дом здравља Локална самоуправа	2012–2014.	Дом здравља Локална самоуправа	- телефонско заказивање здравствених услуга - праћење, евидентирање и контрола броја заказаних прегледа

3.3. Циљ : Створити услове за богат и садржајан друштвени живот**3.3.1. Програм: Унапређење рада установа у области културе**

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.3.1.1.	Адаптација и реконструкција Дома културе са спољашњим уређењем	Локална самоуправа, Културни центар	2012–2016.	2 000 евра – Пројекат, локална самоуправа, НИП	- Реконструисан Дом културе
3.3.1.2.	Изградња летње сцене на градском тргу	Локална самоуправа, Културни центар	2012–2016.	Локална самоуправа, донатори – 1 милион динара	- Обезбеђен услов за реализацију културних садржаја на отвореном простору
3.3.1.3.	Адаптација подрумског простора Музеја другог српског устанка у Такову	Локална самоуправа, Музеј	2012–2015.	3.500 евра (350 000,00 динара) на годишњем нивоу – локална самоуправа	- Проширен капацитет
3.3.1.4.	Адаптација фасаде и подрумског простора Музеја у Синђелићевој улици број 7	Музеј, локална самоуправа	2012–2015.	3.000 евра (300 000,00 динара) на годишњем нивоу – локална самоуправа, Музеј	- Уштеда енергије

3.3.2. Програм: Очување и промоција културне баштине кроз увођење нових културних активности

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.3.2.1.	Припрема и организација свих активности у знаменитом месту „Таковски грм“ у Такову за обележавање 200-годишњице Другог српског устанка	Министарство културе, локална самоуправа, Музеј	2012–2015.	30.000 евра (3 милиона динара) на годишњем нивоу – локална самоуправа, Музеј, донатори	- Културна промоција знаменитог места „Таковски грм“ - Популаризација и промоција културног наслеђа
3.3.2.2.	Обреновићи у музејским и другим збиркама Србије	Министарство културе и Музеј	2012–2015.	4.000 евра (400.000 динара) на годишњем нивоу – Министарство културе, локална самоуправа, донатори	- Јединствена база података за даља истраживања о династији Обреновић

3.3.2.3.	Археолошка истраживања на планини Рудник	Министарство културе, Филозофски факултет у Београду и Музеј	2012–2015.	7.000 евра (700.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	- Прикупљени подаци културног наслеђа Рудника
3.3.2.4.	Вашар баштине „Herity fair”, Моја лична баштина	Министарство културе, Центар за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду, Музеј, локална самоуправа	2012–2013.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	-Умрежене институције и активна сарадња локалних културних институција, регије, појединача, туристичких организација и др.
3.3.2.5.	Регионална школа наслеђа Србије	Министарство културе, Етнографски музеј Београда, локална самоуправа, Музеј	2012–2013.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	- Примена савремених метода међународних и европских стандарда у области културног наслеђа
3.3.2.6.	Програми: Усмено народно стваралаштво Дружетића, Богданице и Гојне горе, Надимци – чувари нематеријалног наслеђа	Министарство културе, Музеј, локална самоуправа	2012–2013.	8.000 евра(800.000 динара) годишње – Буџет РС, локална самоуправа, Музеј, донатори	- Објављена публикација
3.3.2.7.	Културна баштина рудничко-таковског краја	Музеј, локална самоуправа	2012–2015.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – локална самоуправа, Музеј, донатори	- Објављена публикација
3.3.2.8.	Ноћ музеја	Музеј, локална самоуправа	2012–2015.	1.000 евра (100.000 динара) годишње – локална самоуправа, Музеј, донатори	- Број посетилаца

3.3.3. Програм: Изградња нове и адаптација постојеће инфраструктуре ради омасовљења, побољшања квалитета и разноврсности рекреативних активности и увођења нових програма у области спорта и физичке културе

Број	Пројекат	НОСИЛАЦ/ПАРТНЕРИ	ВРЕМЕ	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.3.3.1.	Изградња главног градског стадиона	„Металац” а.д., Републичка дирекција за имовину РС, локална самоуправа и ФК	2012.	3.000.000,00 евра – „Металац” а.д., локална самоуправа	- Изграђен градски стадион
3.3.3.2.	Адаптација анекса Спортске хале „Бреза”	ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа, Министарство омладине и спорта РС, претприступни фондови ЕУ	2012–2014.	281.283 евра (31.000.495,00 динара) – локална самоуправа, НИП, претприступни фондови ЕУ	- Адаптиран анекс Спортске хале „Бреза”
3.3.3.3.	Изградња клизалишта	ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа, Министарство омладине и спорта РС	2012–2015.	174.455 евра (19.190.000,00 динара) – локална самоуправа, Министарство омладине и спорта , донације	- Изграђено клизалиште
3.3.3.4.	Реконструкција градског базена	ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа	2012–2013.	45.455 евра (5.000.000,00 динара) – ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа	- Реконструисан и пуштен у рад градски базен - Повећан број пливача
3.3.3.5.	Изградња затвореног базена/адаптација постојећег	ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа	2012–2017.	4.545.455 евра (500.000.000,00 динара) ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., локална самоуправа	- Пуштен у рад базен - Развијен пливачки спорт - Смањен број непливача
3.3.3.6.	Изградња мини-гольф терена и некомерцијалних садржаја у оквиру СРЦ-а	Локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., донатори	2012–2015.	2.727 евра (2.500.000,00 динара) – локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М.	- Број посетилаца - Број корисника - Број спортских и осталих догађаја

3.3.3.7.	Изградња и санација спортских објеката по месним заједницама	Локална самоуправа, месне заједнице, школе	2012–2022.	5.000 евра (550.000,00 динара) – локална самоуправа и ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М.	- Број санираних објеката - Број спортских и осталих догађаја
3.3.3.8.	Изградња трим-стазе на простору Великог парка	Локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М., Установа у области физичке културе	2012–2014.	45.455 евра (5.000.000,00 динара) – локална самоуправа, ЈП „Спортско-рекреативни центар” Г.М.	- Изграђена трим-стаза
3.3.3.9.	Реконструкција и стављање у функцију ски-стазе на Руднику	Локална самоуправа, донатори	2012–2016.	Локална самоуправа, донатори	- Изграђена ски-стаза - Развој зимских спортова
3.3.3.10.	Анекс спортског дома (друга и трећа фаза)	Локална самоуправа, Спортско друштво „Таково”, донатори	2012–2014.	Локална самоуправа, донатори	- Изграђен спортски дом - Обезбеђени услови за рад спортских клубова

АНЕКС 1
УЗ СТРАТЕГИЈУ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
- ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ-

ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦЕ ОПШТИНЕ
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

Горњи Милановац
новембар 2012. године

1. УВОД

Профил заједнице је документ који садржи квантитативне и квалитативне податке о најзначајнијим ресурсима којима располаже општина Горњи Милановац. Његов циљ је да пружи што објективнију слику локалне заједнице и као такав постане полазна основа за израду Стратегије одрживог развоја Горњег Милановца. Истовремено, идентификујући и обједињавајући доступне податке о природним, географским, демографским, економским, друштвеним и културним одликама општине, овај документ омогућава инвеститорима, пословној заједници, институцијама и свим другим заинтересованим лицима детаљније упознавање са стањем у општини, али и са могућностима за побољшање квалитета живота у њој.

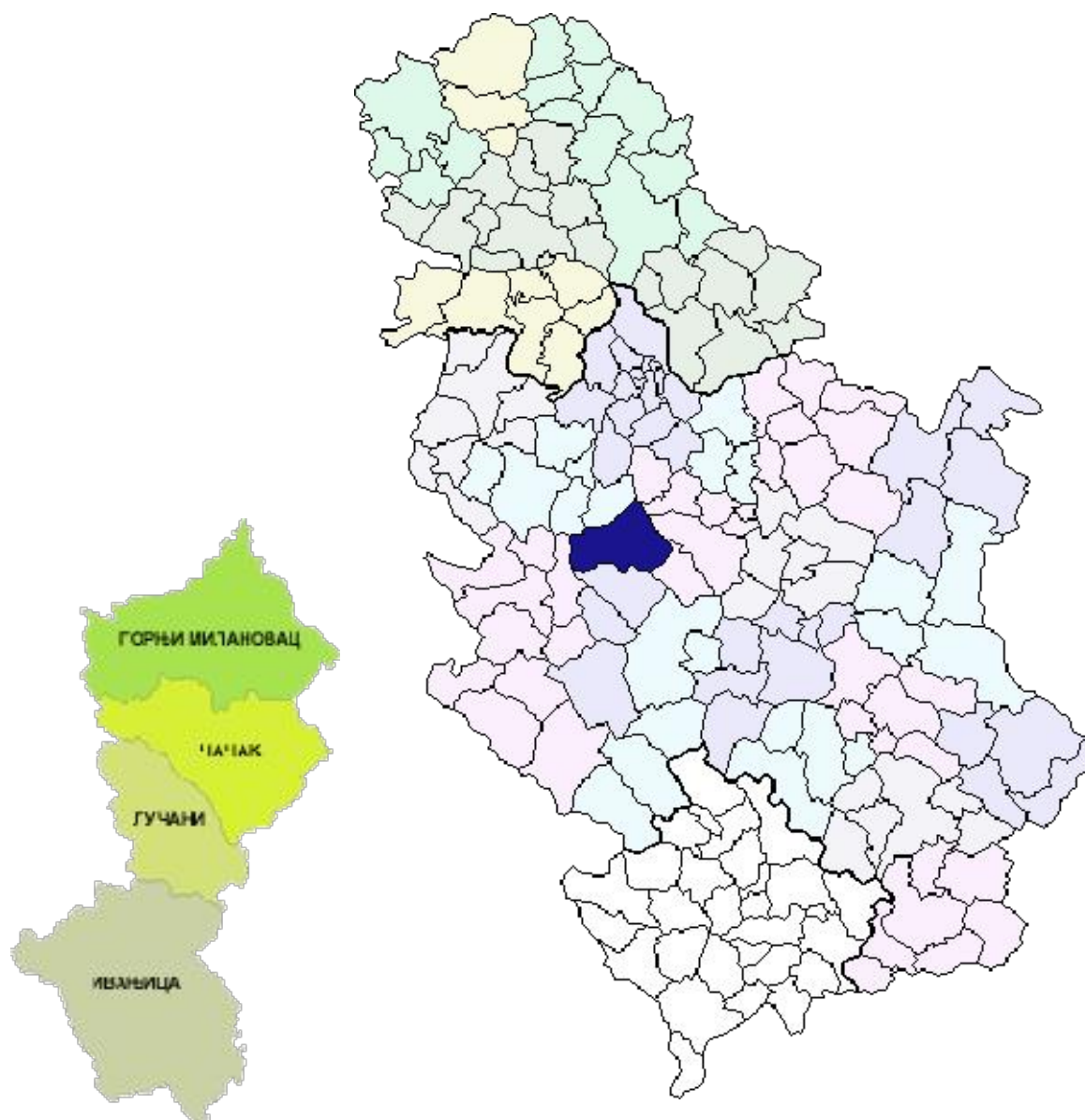
Приликом израде Профила заједнице коришћени су подаци из следећих извора:

- Републички завод за статистику
- Национална служба за запошљавање – филијала Чачак
- Туристичка организација Горњи Милановац
- ЈКП Горњи Милановац
- ЈП Пугеви Србије
- Привредна комора Краљево
- РГЗ

2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

Општина Горњи Милановац заузима простор између $43^{\circ}56'$ и $44^{\circ}16'$ северне географске ширине, односно $20^{\circ}03'$ и $20^{\circ}37'$ источне географске дужине. Налази се у југозападном делу Србије, на додиру западне Србије, Груже и Поморавља, захватајући простор подгорина планина Рудника, Суворора и Маљена. Територија општине граничи се са 8 суседних општина: на северу са подручјима општина Љиг и Аранђеловац, на североистоку и истоку са подручјима општина Топола и Крагујевац, на југуистоку и југу са подручјима општина Кнић и Чачак, и на западу и северозападу са подручјима општина Пожега и Мионица.

Карта 1. Положај општине Горњи Милановац у Републици Србији и Моравичком округу

Табела 1. Основни подаци о општини Горњи Милановац и Моравичком округу (површина и становништво), 2009. година

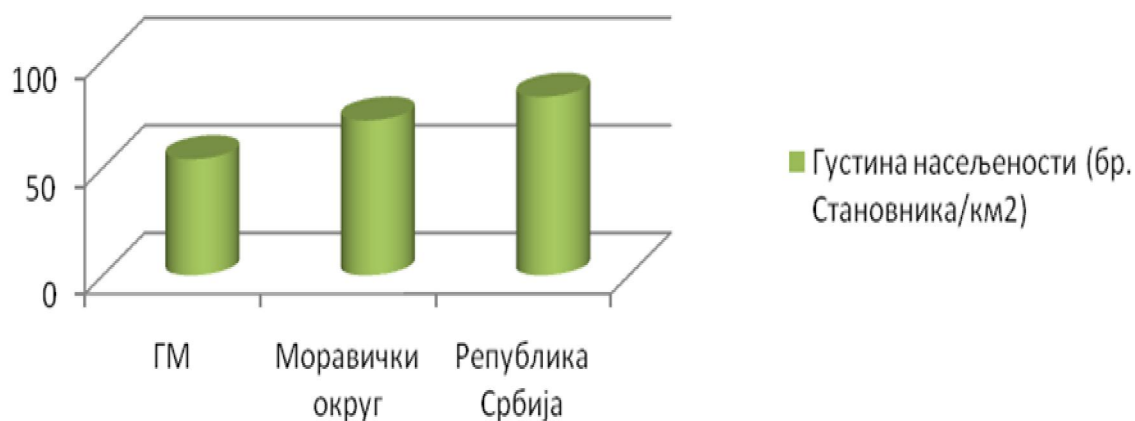
	Површина (км ²)	Удео у укупној површини (%)			Број становник а*	Удео у укупном броју становника (%)			Густина насељености (бр. ст./км ²)
		ГМ	Округ	Србија		ГМ	Округ	Србија	
Општина Г. Милановац	836	100	27.71	0.94	44.663	100	20.73	0.61	54
Моравички округ	3.016	/	100	3.41	215.422	/	100	2.94	72
Република Србија	88.361	/	/	100	7.320.807	/	/	100	83

*процена РЗС

Извор: РЗС, „Општине у Србији 2010.“

Општина Горњи Милановац заузима 27.7% површине и обухвата 20.7% становништва Моравичког округа, односно 0.9% површине и 0.6% становништва Републике Србије. Према процени Републичког завода за статистику из 2009. године, са 44.663 становника, општина Горњи Милановац друга је општина Моравичког округа (после Чачка) по броју становника, а такође се налази на другом месту и према укупној површини територије, са површином од 836 км² (испред ње је само општина Ивањица са 1090 км²). Просечна густина насељености износи 54 ст./1км², што је мање у односу на Моравички округ (72ст./1км²) и Републику Србију (83ст./1км²).

Графикон 1. Густина насељености (бр. становника/км²) општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије, 2002. година

Табела 2. Општи подаци о насељима у општини Горњи Милановац и Моравичком округу, 2002.

	Општина Горњи Милановац	Моравички округ
Број градских насеља	1	4
Број осталих насеља	62	202
Укупан број насеља	63	206

Извор: РЗС, „Попис 2002. године”

Територија општине Горњи Милановац обухвата 63 насеља (63 катастарске општине), која су организована у 51 месну заједницу, од чега је 1 насеље градског типа, а 62 су сеоска насеља. Према попису из 2002. године, поред града Горњег Милановца који има 23.982 становника, највећа насеља општине су Прањани (1.786 становника), потом Рудник (1.706 становника) и Брђани (1.227 становника). Остала насеља су села са мање од 1000 становника.

Табела 3. Подаци о насељима у општини Горњи Милановац (тип насеља и број становника, 2002.)

Редни број	Насељено место	Тип насеља градско/сеоско	Број становника	Удео у укупном броју становника у општини Горњи Милановац
1.	Бело Поље	сеоско	256	0,53
2.	Бершићи	сеоско	351	0,73
3.	Богданица	сеоско	312	0,65
4.	Бољковци	сеоско	489	1,02
5.	Брајићи	сеоско	65	0,13
6.	Брђани	сеоско	1227	2,57
7.	Брезна	сеоско	209	0,43
8.	Брезовица	сеоско	126	0,26
9.	Брусница	сеоско	650	1,36
10.	Варнице	сеоско	154	0,32
11.	Велереч	сеоско	599	1,25
12.	Враћевшница	сеоско	150	0,31
13.	Врнчани	сеоско	383	0,80
14.	Гојна Гора	сеоско	735	1,54
15.	Горња Врбава	сеоско	145	0,30
16.	Горња Црнућа	сеоско	239	0,50
17.	Горњи Бањани	сеоско	227	0,47
18.	Горњи Бранетићи	сеоско	578	1,21
19.	Горњи Милановац	градско	23982	50,30
20.	Грабовица	сеоско	496	1,04
21.	Давидовица	сеоско	91	0,19
22.	Доња Врбава	сеоско	654	1,37
23.	Доња Црнућа	сеоско	323	0,67
24.	Доњи Бранетићи	сеоско	134	0,28

25.	Драгољ	сеоско	364	0,76
26.	Дренова	сеоско	264	0,55
27.	Дружетићи	сеоско	703	1,47
28.	Заграђе	сеоско	493	1,03
29.	Јабланица	сеоско	331	0,69
30.	Калиманићи	сеоско	181	0,37
31.	Каменица	сеоско	37	0,07
32.	Калтичево	сеоско	281	0,58
33.	Коштунићи	сеоско	660	1,38
34.	Крива Река	сеоско	102	0,21
35.	Леушићи	сеоско	162	0,34
36.	Липовац	сеоско	304	0,63
37.	Лозањ	сеоско	340	0,71
38.	Лочевци	сеоско	90	0,18
39.	Луњевица	сеоско	512	1,07
40.	Љеваја	сеоско	115	0,24
41.	Љутовница	сеоско	190	0,39
42.	Мајдан	сеоско	513	1,07
43.	Мугањ	сеоско	104	0,21
44.	Накучани	сеоско	123	0,25
45.	Неваде	сеоско	549	1,15
46.	Озрем	сеоско	343	0,71
47.	Полом	сеоско	275	0,57
48.	Прањани	сеоско	1786	3,74
49.	Прњавор	сеоско	107	0,22
50.	Рељинци	сеоско	244	0,51
51.	Рудник	сеоско	1706	3,58
52.	Ручићи	сеоско	144	0,30
53.	Сврачковци	сеоско	491	1,03
54.	Семедраж	сеоско	264	0,55
55.	Синошевићи	сеоско	200	0,41
56.	Срезејевци	сеоско	424	0,88
57.	Таково	сеоско	493	1,03
58.	Теочин	сеоско	690	1,44
59.	Трудељ	сеоско	410	0,86
60.	Угриновци	сеоско	480	1,00
61.	Церова	сеоско	112	0,23
62.	Шарани	сеоско	344	0,72
63.	Шилопај	сеоско	135	0,28
УКУПНО			47.641	100

Извор: РЗС, „Попис 2002.године”

Сам град Горњи Милановац је насеље новијег типа. Заузима 44°02' северне географске ширине, односно 20°29' источне географске дужине и он је административно и управно седиште општине, смештен на левој и десној обали реке Деспотовице. Центар града налази се на надморској висини од 332 м. На том месту укрштају се регионални путни правци који су повезани мрежом локалних путева и омогућавају Горњем Милановцу везу са свим деловима општинске територије. На највећој удаљености од општинског центра су насеља Гојна Гора (63 км) и Драгољ (35 км).

Горњи Милановац има веома повољан природно-географски и саобраћајни положај. За саобраћај општине посебан значај има Ибарска магистрала, државни пут првог реда, која је на северу повезује са Београдом (122 км), а на југу са Чачком (22км), Ужицем (80 км), Златибором и даље – Црногорским приморјем (Петровац – 410 км) и Скопљем (314 км). Од Краљева Магистрала пружа погодну везу са познатим бањским локалитетима (Матарушка бања, Врњачка бања, Рибарска бања), планинским и скијашким центрима (Гоч, Копаоник, Јастребац), културно-историјским споменицима (манастири Студеница, Жича, Љубостиња), као и градским насељима (Трстеник, Крушевац, Ћићевац), који имају везу са ауто-путем Београд–Ниш–Скопље–Ђевђелија–Солун. Паралелно са Ибарском магистралом, правцем северозапад–југоисток, преко територије општине пролазе два регионална пута. Један који повезује Г. Милановац са Кадином Луком, а други који га повезује са Рудником и даље, преко Тополе, са Београдом. На истоку општине регионални пут долином Груже повезује Г.Милановац са Крагујевцем, а на западу са Пожегом.

Сва насељена места општине повезана су локалним асфалтним путевима са Ибарском магистралом и регионалним путевима у општини. Према процени РЗС-а из 2010. године, укупна путна мрежа на територији општине износи 510 км, од чега су магистрални путеви 37 км, регионални 191 км, а локални 282 км.

Наведене саобраћајнице значајна су спона привреде општине и Моравичког округа са привредом осталих делова земље и важан су чинилац у међурегионалном и државном транзиту робе и путника. То их чини осовином развоја, око које су сконцентрисани становништво и делатности.

2.2. ИСТОРИЈА, ТРАДИЦИЈА И КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Археолошки налази на неколико локација горњомилановачке општине потврђују да је ово подручје било насељено и у праисторији. Истовремено, готово да нема села у којем се не могу пронаћи трагови народа старог века: Илира, Келта, Римљана, Гота и др. Бројни трагови материјалне културе доказују да је на Руднику било велико римско насеље. Поред старих рударских окана, пронађени су остаци римског храма посвећеног богињи Мајци земље – TERA MATRIS. Храм је раније порушен, па га је римски цар Септимије Север обновио у III веку.

У периоду раног средњег века има веома мало података о рудничко-таковском крају. Оскудни су подаци о насељавању првих јужнословенских племена на овом простору. Планина Рудник била је стратешки значајна многим средњовековним државама због својих рудних богатстава. Око ње су ратовали и на њој успостављали границе Византија, Србија и Угарска. Највиша планина Шумадије препуна је остатака градова, гробаља, ковница и др.

У састав српске средњовековне државе овај крај улази у другој половини XII века, ако не пре, свакако после Немањиних освајања области Левач, Белица и Лепеница. У дубровачким књигама први податак о Руднику је од 27. октобра 1296. Са статусом жупе, половином XIII века, био је један од највећих рударских и трговачких центара ондашње Србије. У XIV веку био је поприште сукоба са Угарском. За време рата две државе 1354. године у овим крајевима боравио је цар Душан. Он је 14. августа потписао хрисовуљу „на Брусници под Рудником”. Ово је први случај, колико је до сада познато, да се једно таковско насеље помиње у средњем веку. Један од рудничких градова, Острвица, био је седиште великог жупана Николе Алтомановића. У XV веку, у време слабљења српске државе, на Руднику је боравио деспот Ђурађ Бранковић. Остаци његовог града још увек су видљиви.

Од 1458. године читав рудничко-таковски крај нашао се под турском влашћу, која је са крајим прекидима, трајала све до устанака у XIX веку. Ценећи стратешки значај Острвице и Рудника, Турци су настанили своје поседе у овим местима. Рудник са Острвицом постаје седиште војно-феудалне и административне организације читавог овог подручја. Један од пет кадилука Смедеревског санџака био је Острвички, односно Руднички. Привредни живот на Руднику

настављен је и после пада под турску власт, али он постепено губи пређашњи значај. Смањује се и интензитет рударске производње. Турци су на Руднику основали своју варош на северној падини Великог Штурца, на левој обали Јасенице.

У овом крају био је један од центара српске цркве у време после обнове Пећке патријаршије. Седиште Рудничке митрополије било је у манастирима Враћевшници и Благовештењу. У периоду аустријске владавине, 1718–1739. године, Рудник је био средиште дистрикта. У то време долази до обнове рударске производње, новог таласа насељавања и обнове духовног и културног живота. Поновно успостављање турске власти довело је до новог таласа репресије и сеоба. После Кочине крајине (1788–1791) и Свиштовског мира у рудничко-таковски крај насељава се знатан број дошљака. То је допринело обнављању ратарске производње и напретку сточарства, првенствено у гајењу свиња, оваца и коза, које су биле главни извозни производ у Аустрију. Многи трговци из народа обогатили су се и постали „газде”. Они су све више узимали учешћа у политичком животу. Најпознатији међу њима били су Милан Обреновић из Бруснице, Никола Милићевић из Луњевице, Стојан Павловић из Бершића и Јован Лазић из Сврачковаца. Ово мирно раздобље прекинули су турски јањичари, који су 21. децембра 1801. убили београдског везира Хаџи Мустафа пашу и завели јаничарску страховладу. У Рудник за заповедника долази Сали-ага, рођени брат дахије Кучук-Алије. Завео је до тада незабележен терор и због бездушног и крволочног понашања добио је назив „руднички бик”.

Рудничко-таковски крај је у Првом и Другом српском устанку чинио језгро отпора турској власти. После сече кнезова и збора у Орашцу, устанак се врло брзо ширио, нарочито у Шумадији. У таковском крају Милан Обреновић је повео Рудничане и придружио се Карађорђу. Међу првим ослобођеним местима био је Рудник. Тврђаву су устаници порушили, град запалили, а Турке протерали. Године 1806. обновљена је рударска производња; вадило се гвожђе, олово и нешто сребра. Рудничка војска на челу са војводом Миланом, а касније Милошем Обреновићем, учествовала је у свим већим биткама Првог српског устанка. Први српски устанак завршио се поразом устаника 1813. године. Турски муселим није могао да се врати у порушени Рудник, већ је за ново седиште изабрао Брусницу и уселио се у кућу војводе Милоша Обреновића.

Таково, где је на Цвети подигнут Други српски устанак, постаје симбол националне борбе за ослобођење. Људи из овог краја узели су активно учешће у припреми и организовању устанка; предњачили су Милош Обреновић, Арсеније Лома, Милић Дринчић, Тома Вучић Перишић и Мелентије Павловић. Народ, огорчен на Турке, није ни сачекао Цвети. Још на Цветни четвртак, у Јасеници, Арсеније Лома је растерао харачлије и ослободио Рудник.

У првим годинама Милошеве владавине у Брусници, као новом нахијском (окожном) месту, основан је Суд Рудничке нахије, установљен сточни ваљар, отварани дућани и механе. Брусница је са свих страна била стиснута стрмим брдима и није имала основни предуслов за развитак – простор, а број становника је стално растао. Већ 1839. године, сав расположив простор у Брусници био је искоришћен и питање премештања вароши званично је покренуо начелник Рудничког округа, Вуле Вукомановић.

Нестабилне прилике у Србији и династичка смена гурнули су ово питање у страну све до 1851, када се проблем поново актуелизује. Приступило се одабиру нове локације и између три могуће варијанте изабрано је Дивље поље, у атару Бруснице. Направљен је регулациони план нове вароши, први такве врсте у Србији, по коме су се улице секле под правим углом, са тачно назначеним местима где ће се градити јавне, где приватне зграде. Нова варош је указом кнеза Александра Карађорђевића од 5/17. јануара 1853. добила име Деспотовица, по истоименој реци. За насељавање вароши владало је велико интересовање и изван Рудничког округа. После само три године од оснивања, Деспотовица је личила на прави град, у коме је своје место нашло 46 дућана и 19 механа, што је за око 500 становника био импозантан број. Централно место на просторном тргу заузимала је зграда Окожног начелства, данас најстарија јавна грађевина у Горњем Милановцу. И док се некадашње Дивље поље убрзано градило, Брусница је отпочела лагано умирање. У њој је још пркосила само црква Св. Николе, чувајући сећање на напуштену варош.

Новоизграђена варош Деспотовица није се наносила свог имена. Само шест година од оснивања, кнез Милош је 3/15. априла 1859. године донео указ о промени назива вароши. Град добија име по Милошевом полубрату, војводи Милану, а пошто је већ постојао Милановац на Дунаву, Деспотовица је добила име Горњи Милановац. Још 1857. године, пресељена је основна школа, а 1858. почела је са радом женска школа. Оснивањем читаонице 1860, завршетком Цркве Св. Тројице 1862, отварањем опште болнице 1864. и оснивањем дворазредне гимназије 1879. године, Горњи Милановац је убрзо постао, за ондашње прилике, веома напредна и угледна варош. У првој штампарији у овом делу Србије, 1890. почео је да излази лист „Таково”, а три године касније и „Рудничанин”, у време када се мало која варош могла подичити својим новинама.

Као седиште Рудничког округа, у који су улазили Качерски, Моравски и Таковски срез, био је и управни центар овог дела Србије до 1890. године, када ту улогу преузима Чачак. Горњем Милановцу је враћено седиште Рудничког округа у периоду 1902–1922. године, када окузи престају да постоје као управне јединице.

Народ рудничко-таковског краја учествовао је у свих седам ратова вођених на балканским просторима од 1876. до 1945. године. Рудничани су највише страдали у Првом српско-турском рату 1876. и Првом светском рату 1914–1918. На почетку Првог светског рата, Горњи Милановац је један од највећих центара отпора. Са ових простора започета је Рудничка офанзива у оквиру чувене Колубарско-сувоборске битке. Једно од најстаријих градских здања, зграда Окожног начелства, била је штабно место и команда Прве армије војводе Живојина Мишића. Град је био под аустро-угарском окупацијом 1915–1918.

После шестогодишњег ратовања, Горњи Милановац пружао је слику пустоши и привредног мртвила. Једина железничка саобраћајница, пруга Чачак–Горњи Милановац–Лајковац, порушена је приликом повлачења непријатеља. Ова саобраћајница је обновљена 1922. и допринела је бржем полету и развоју привреде града. Међутим, даљи напредак омео је земљотрес, који је погодио град и околину маја 1927. У међуратном периоду основане су прве фабрике бомбона и чоколаде „Рудник” (1922) и „Шумадија” (1937).

У Другом светском рату Горњи Милановац је једна од првих слободних територија у поробљеној Европи, за коју су се, на самом почетку рата, избориле у садејству четничке и партизанске јединице. Град је спаљен и бомбардован 15. октобра 1941, када је 90% зграда уништено. Том приликом попаљено је више од 270 зграда и јавних објеката. Немци су похапсили велики број грађана, издвојили су мушкарце и камионима их превезли у Крагујевац, где су их стрељали. У селу Брајићима, у кафани „Сувобор“, одржан је, 26. октобра 1941. године, чувени састанак Јосипа Броза Тита и Драже Михаиловића.

Обнова града је започела после ослобођења 1944, односно 1945. године. Десет и више година Милановчани су изгубили у чишћењу рушевина, обнови и подизању најскромнијих стамбених и комуналних објеката, школа и др. Најлепши и најгушћи део града био је толико порушен да се није могао обновити, па је квартал претворен у парк. Временом, стварали су се услови за привредни и културни развој овог краја.

3. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

3.1. ПРИРОДНО-ГЕОГРАФСKE КАРАКТЕРИСТИКЕ

3.1.1. Релјеф

На подручју општине Горњи Милановац истиче се брдско-планински релјеф. Рашчлањен је речним долинама Каменице, Чемернице, Дичине, Деспотовице и Груже. Овај предео се налази између планина: Маљен (970 м), Сувобор (866 м), Рајац (848 м), Рудник (1132 м), Јешевац (902 м), Вујан (856 м) и побрђа Каблара и Шилковице.

Планине Рудик, Јешевац и Вујан припадају старим громадним планинама. Млађим, веначним планинама припадају Рајац, Сувобор, Маљен и побрђе Каблара и Шилковице.

Брдско-планинско подручје формирају планине: Рудник на североистоку, Рајац и Сувобор на северу, Маљен на северозападу, Висораван Гојне Горе и брдо Шилковица на југозападу, Главаја, Галич и Рожањ на југу и Вујан и Јешевац на југоистоку. Посебне одлике релјефа су дугачке, непрекинуте косе, које се спуштају од Маљена, Сувобора и Рајца према Чачанској котлини.

Масив Рудника има доминантан положај у Шумадији. Највиша кота општине, а уједно и Шумадије је Цвијићев врх (раније Велики Штурац) са висином од 1132 м. На Руднику се налази још неколико врхова изнад 1000 м надморске висине.

Највиша кота Сувобора је истоимени врх (866 м), затим следе Данилов врх, Црни врх, Мујавац и Бабина глава. Од Сувобора се пружају две вододелнице, једна на исток према Руднику, између Деспотовице и Дичине на југу и Љишке реке на северу. Друга према југоистоку између слива Дичине на истоку и Чемернице на западу.

Падине Вујна се пружају према Деспотовици и граде Брђанску клисуру. На јужној и југоисточној страни, највише коте су врхови: Вујна (Велики Вујан 856 м), Јешевца (Црни врх 902 м) и Тријеска (763 м).

Средишњи део је знатно нижи и смиренји са мноштвом поља и котлина, изнад којих се уздижу благо нагнуте терасе некадашњег језерског дна, испресецане потоцима и рекама.

Нижи део терена заузима централни део општине. Најниже тачке терена су на северу у долини Драгобиља (233 м) и на југу у долини Деспотовице (258 м). Општински центар је лоциран у нижем делу терена са просечном надморском висином од 329 м. Поред централног дела општине, нижих терена има и у долинама Каменице.

Од специфичних облика релјефа, истиче се Островица, која се налази на северозападним огранцима Рудника. Одликује се изразитом индивидуалношћу, специфичном морфолошком физиономијом и истакнутим висинским положајем у односу на околни релјеф. Има облик врло стрме купе са два неједнака зуба на врху. Постала је надимањем густих маса лаве и образовањем нека, о чему сведочи шиљати доминантни врх, ексхумирани палеовулкански нек.

Интересантни облици релјефа поред Островице су: Мокра пећина, Тријеска и клисуре Деспотовице, Каменице и Чемернице. Мокра пећина се налази у зони додира кречњачке крпе Равне горе и серпентина источних огранака Маљена. Представља крашку творевину ходничког типа, која се састоји из једног канала и система уских бочних канала. Укупна дужина пећине износи око 400 метара и богата је интересантним пећинским накитом. Тријеска је лоптаста вулканска стена, која се налази на западним обронцима Јешевца.

3.1.2. Клима

Положај општине Горњи Милановац и изражен релјеф имају утицај на карактеристике климе и условили су хладнију климу у односу на ниже пределе Шумадије и западног Поморавља.

Клима подручја је умереноконтинентална. Најхладнија, хумидна клима је у пределу врхова Рудника, нешто шире око врхова Рајца и у северозападном делу Богданице. Умеренохумидна клима карактеристична је за делове Мајдана и Рудника који се налазе ближе врховима Рудника и у већем делу подручја Сувобора и Рајца. Најблажа, субхумидна клима је заступљена у делу Трудеља, Драгоља и Брђана. Благохумидну климу имају остали делови територије. Од подручја Рудника хладније је подручје Сувобора, који је изложен северозападним струјањима ваздуха.

Вредности средње годишње температуре ваздуха крећу се од 7,2°C до 11°C. Средња годишња температура ваздуха у граду Горњем Милановцу је 9,8°C. На врховима Рудника она износи 7,7°C. Најнижа средња годишња температура забележена је на врху Сувобора 7,2°C, а највишу вредност (преко 11°C) има само део насељеног места Драгољ.

Јануар је најхладнији месец, најтоплији је јули. Током лета температура прелази преко 30°C, док се у зиму спушта и испод -18°C.

Ветрови су веома ретки и слаби, јављају се током раног пролећа и касне јесени. Углавном дува северац у јесен и јужни ветар у пролеће.

Најкишовитији месеци су мај и јун, а најмање кишовити су фебруар и март. Највише снежних падавина има у јануару и децембру.

Средња годишња висина падавина креће се од 788 мм (300 м) до 985 мм (врх Рудника). Највеће средње годишње висине падавина (преко 950 мм) су на самим врховима Рудника, Суворора и Рајца. Најмање падавина (испод 800 мм) падне у околини Горњег Милановца (градско подручје, делови Велеречи и Бруснице) и у Давидовици.

Трајање снега је од 80 до 120 дана у нижим и од 160 до 200 дана у вишим пределима. Просечна вредност релативне влажности ваздуха у Горњем Милановцу у току године износи око 77,8%. Најмања влажност је лети (69,4%), а највећа зими (85,4%).

Просечна облачност износи 96 дана годишње и јавља се, углавном, у јесен и зиму. Дневно трајање сунчевог сјаја у лето је 9,3 сати, а у зиму 2,3 сата. Просечан број сунчаних сати је 2.100 годишње.

3.1.3. Хидрографија

Реке овог поручја нису велике по количини воде и површини слива. Мрежа неколико већих и многобројних мањих токова чини сливно подручје веома разуђеним, али не и довољно богатим водом. Највећа река је Каменица. Највећи број водених токова припада сливу Западне Мораве, а мањи део сливу Саве.

У подручју Суворора и Маљена протиче река Каменица, која настаје на јужним падинама Дивчибара. Испод Суворора, из Мокре пећине извире река Чемерница. Обе реке уливају се у Западну Мораву. Дичина извире у подножју Суворора, протиче кроз Таково и улива се у Чемерницу.

На јужним падинама Рудника извире река Гружа, која тече правцем запад–исток. Вододелница је Рудника и Јашевца. Деспотовица извире испод Рудника, на западној страни Цвијићевог врха и њен слив обухвата делове Рудника, Јашевца и Вујна. У делу Горњег Милановца према Чачку она пробија серпентинску масу Вујна и Илијака и гради Брђанску клисуру. Испод Цвијићевог врха извире и река Јасеница, која протиче у североисточном делу подручја. Драгобиљ и Качер простиру се у северном делу и припадају сливу Саве.

У подножју старих, громадних планина јавља се неколико термоминералних извора, који нису много експлоатисани, мада изворишне воде показују лековита својства. Најзначајнији термоминерални извори су: Млаковац, Сврачковци, Савинац и Барутњива вода.

У термоминералном извору Млаковац вода је сумповито-борно-силицијска и достиже температуру до 40°C. Два издашна извора налазе се у Сврачковцима са температуром воде до 28°C. Вода изворишта у Савинцу је сумповито-силицијско-борна, највише температуре до 25°C. Сумповита вода у Брђанима достиже температуру до 15°C.

3.2. БИОГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Рељеф са педолошким супстратом, заједно са хидролошком мрежом и климатским приликама, условио је значајну биолошку и предеону разноврсност.

Предеона разноврсност условљена је динамиком рељефа, издигнутим косама, истакнутим видиковцима, распоредом шумских, травних и обрадивих површина, потоцима и мањим рекама, комплексима природних букових и храстових шума, борових култура ширег окружења Суворора, пространим пашњацима и каменитим пределима у сливовима река.

Површина под шумама износи око 32% од укупне површине општине. Најзаступљеније врсте су храст и буква. Храст заузима 52%, буква 23%, остали лишћари 16 % и четинари 9% површине под шумом. На нашем подручју присутни су различити типови шума, а неки од њих су: шуме сладуна и цера; китњака; китњака и цера; брдске букве и планинске букве. У природном резервату „Велики Штурац”, који је лоциран недалеко од највишег врха планине Рудник, налази се шума планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum*), која представља један од ретких остатака некада богатих шума Рудника, па је ова површина заштићена као природна реткост која је значајна за очување генофонда поменуте заједнице. После шумске, најзаступљенији је ливадски тип вегетације.

Биљни покривач се одликује богатом флором са око 900 врста биљака, међу којима је око 15 ретких и ендемичних врста. Лековитих биљака има око 100 врста. Утврђено је присуство око 85 врста гљива, од којих преко 50 представљају јестиве гљиве.

У животињском свету најбројнија група су птице (преко 120 врста) и сисари (око 50 врста). Од дивљачи која се гаји у ловиштима, најзначајнији су: срна, дивља свиња и зец. У рекама је утврђено присуство 7 врста риба.

Урбано зеленило Горњег Милановца, његови паркови, травњаци и дрвореди, поред тога што доприносе лепшем визуелном доживљају града, имају и свој здравствени значај.

Поједина стабла дрвећа заштићена су као природна добра: два храста лужњака (*Quercus robur*) са усвојеним називом „Таковски грм” (3. категорија), стабло храста цера (*Quercus cerris*) у Доњој Црнући (3. категорија) и храст лужњак (*Quercus robur*) са усвојеним називом „Храст лужњак-Стражев” (3. категорија). Знаменито место „Таковски грм” налази се у непосредној близини Споменика Милошу Обреновићу. На простору који је проглашен за културно добро од изузетног значаја, налазе се два храста лужњака стогодишње старости. „Храст лужњак-Стражев” налази се у Синошевићима, представља изузетног репрезента некада широко распрострањених заједница лужњака. Висок је 25 м и

старости око 300 година. Природно добро „Стабло храста цара” у Доњој Црнући је карактеристична врста ксеро-мезотерних типова шума и старости је преко 180 година.

Табела 4. Структура земљишних површина

	Општина (км ²)	Удео у укупној површини општине (%)	Удео општине у површини истог типа у округу (%)	Округ (км ²)	Удео округа у површини истог типа у Србији (%)	Србија (км ²)
Пољопривредна површина	547,6	65,5	30,62	1.786	3,5	51.123
Обрадива површина	383	44,7	26,32	1.389	3,3	42.277
Обрасла шумска површина	268	32,1	23,53	1.140	5,7	19.845

4. ЉУДСКИ РЕСУРСИ

Општина Горњи Милановац је део брдско-планинског простора Србије, који се одликује сталним демографским пражњењем изазваним механичким одливом становништва и процесом континуираног смањивања природног прираштаја, који већ осамдесетих година прошлог века добија негативан катактер.

Савремена демографска ситуација општине последица је сложених интеракција произашлих из узајамног деловања елемената природне средине и друштвено-економских процеса. Основни покретачи квалитативно-квантитативних промена становништва били су, пре свега, аграрна пренасељеност, деаграризација и урбанизација заснована на развоју пољопривреде, секундарних и терцијарних делатности. Узрочно-последична веза и односи између природне основе и савремених социо-економских, демографско-насеобинских и просторно-функционалних појава и процеса утичу на промене у кретању, размештају и структурама становништва.

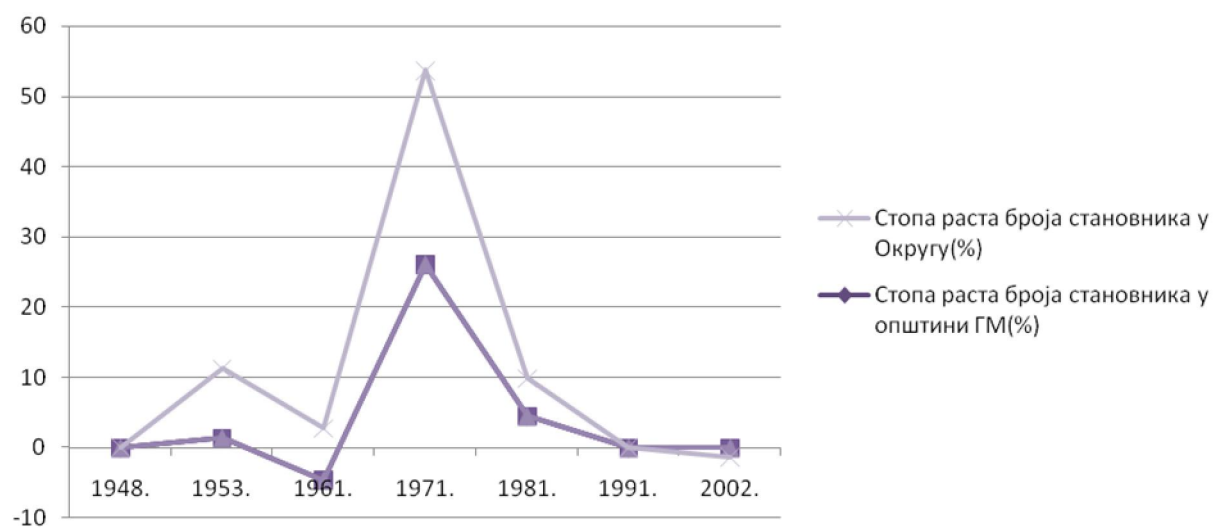
4.1. СТАНОВНИШТВО (БРОЈ СТАНОВНИКА И СТОПА РАСТА)

Табела 5. Упоредни преглед броја становника 1948–2002. године у општини Горњи Милановац и Моравичком округу

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.
Број становника у општини Горњи Милановац	38.380	38.659	37.254	48.420	50.651	49.340	47.641
Промена броја становника у општини Горњи Милановац	/	279	-1.405	11.166	2.231	-1.311	-1.699
Стопа раста броја становника у општини Горњи Милановац (%)	/	1,4	-4,6	26,0	4,5	-2,6	-3,1
Број становника у Моравичком округу	119.888	125937	137788	217071	229041	229085	225577
Промена броја становника у Моравичком округу	/	6.049	11.851	79.283	11.970	44	-3.508
Стопа раста броја становника у Моравичком округу (%)	/	9,8	7,3	27,7	5,3	0,01	-1,4

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.”

Графикон 2. Стопа раста броја становника општине Горњи Милановац и Моравичког округа 1948–2002. год.

Укупно становништво Моравичког округа у периоду 1948–2002. године увећало се дупло (са 119.888 на 225.577). У општини Горњи Милановац број становника повећао се са 38.380 у 1948. години, на 47.641 становника у 2002. години. Стопа демографског раста становништва Горњег Милановца 1971. године износила је 26.0‰, да би од 1991. године почела да пада и достигла најнижу вредност од -3.1‰ у 2002. години. Промене у укупном становништву биле су детерминисане како биолошком тако и миграционом компонентом.

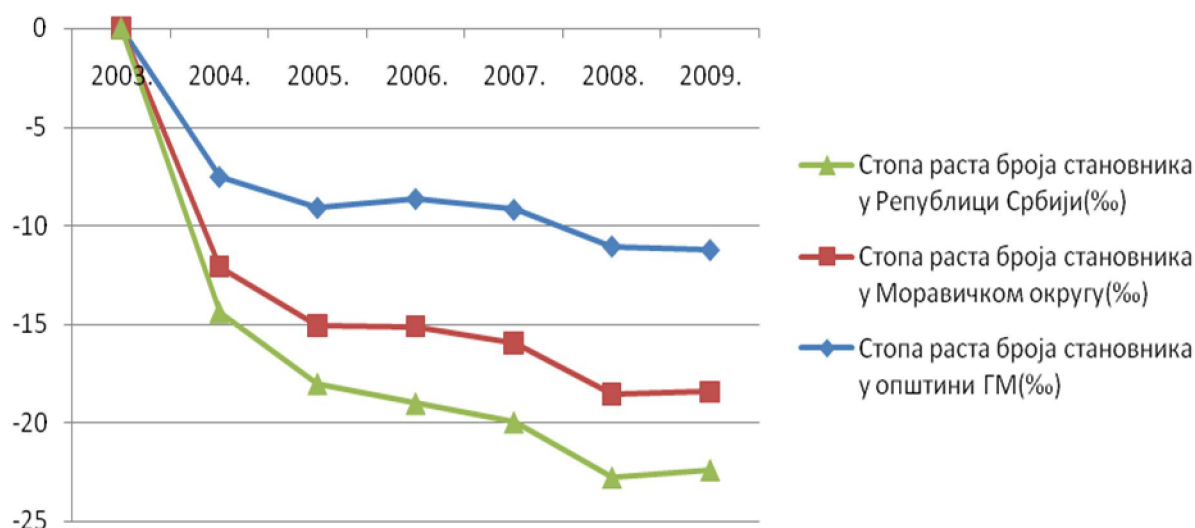
Табела 6. Процењен број становника у општини Горњи Милановац, Моравичком округу и Републици Србији у периоду 2003–2009. год.

	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Број становника у општини Г.М.	47272	46917	46492	46092	45670	45167	44663
Укупна промена броја становника у општини Г.М.	/	-355	-425	-400	-422	-503	-504
Стопа раста броја становника у општини Г. М. (‰)	/	-7,53	-9,09	-8,64	-9,19	-11,04	-11,22
Број становника у Моравичком округу	223862	222845	221523	220094	218612	216977	215422
Укупна промена броја становника у Моравичком округу	/	-1017	-1322	-1429	-1482	-1635	-1555
Стопа раста броја становника у Округу(‰)	/	-4,55	-5,95	-6,47	-6,75	-7,50	-7,19
Број становника у Републици Србији	7480591	7463157	7440769	7411569	7381579	7350222	7320807
Укупна промена броја становника у Републици Србији	/	-17434	-22388	-29200	-29990	-31357	-29415
Стопа раста броја становника у Републици Србији (‰)	/	-2,33	-3,00	-3,93	-4,05	-4,25	-4,00

Извор: РЗС, „Општине у Србији 2010.”

Према процени Републичког завода за статистику од 2003. до 2009. године, стопа раста становништва општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије смањивале се и достићи најмање вредности (у општини Г. Милановац -11,22‰, у Моравичком округу -7,19‰ и Републици Србији -4.0‰).

Графикон 3. Стопа раста процењеног броја становника 2003–2009. год. општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије

4.2. СТАНОВНИШТВО ПРЕМА ТИПУ НАСЕЉА

Табела 7. Структура становништва према типу насеља општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије 2002. године

	Општина Г. Милановац		Моравички округ		Република Србија	
	Број	Учешће(%)	Број	Учешће(%)	Број	Учешће(%)
Градско становништво	23.982	50,33	115.880	51,55	4.225.896	56,36
Сеоско становништво	23.659	49,66	108.892	48,44	3.272.105	43,63
Укупно становништво	47.641	100	224.772	100	7.498.001	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Графикон 4. Структура становништва према типу насеља општине Горњи Милановац

4.3. ВИТАЛНИ ДОГАЂАЈИ

Табела 8. Витални догађаји општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије, 2010. година

	2010.		
	Општина Горњи Милановац	Моравички округ	Република Србија
Живорођени	395	1818	68304
Стопа наталитета	8,9	8,5	9,4
Умрли	682	2899	103211
Стопа морталитета	15,4	13,6	14,2
Природни прираштај	-287	-1081	-34907
Стопа природног прираштаја	-6,5	-5,1	-4,8

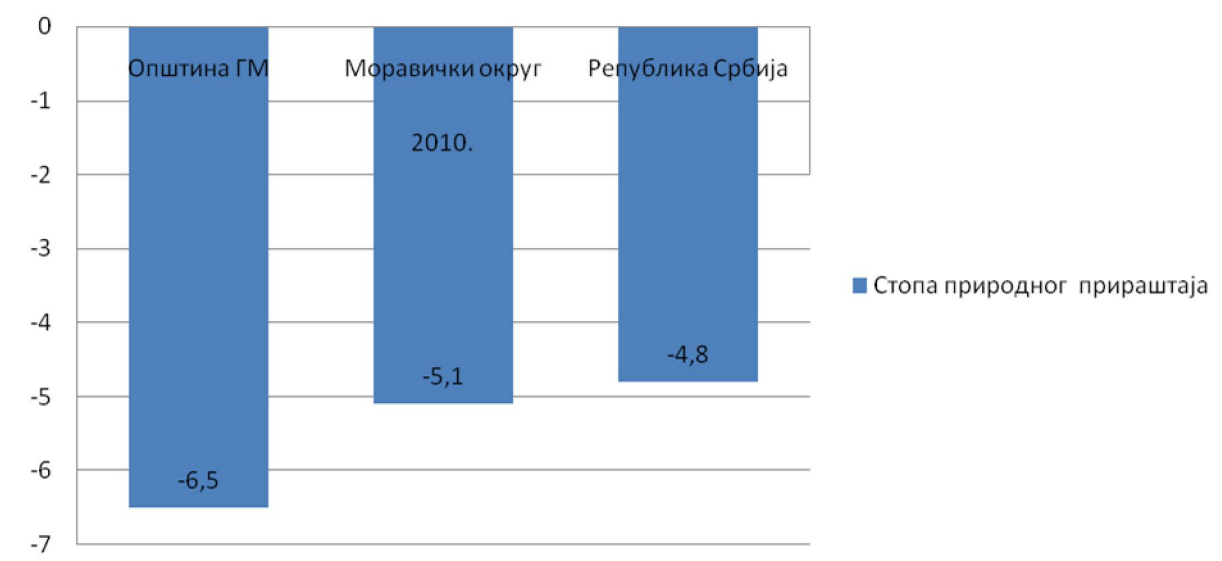
Извор: РЗС, „Општине у Србији 2010.“

Значајан елемент демографског развоја општине Горњи Милановац је природно кретање становништва. Основне компоненте природног кретања становништва су: наталитет, морталитет и природни прираштај.

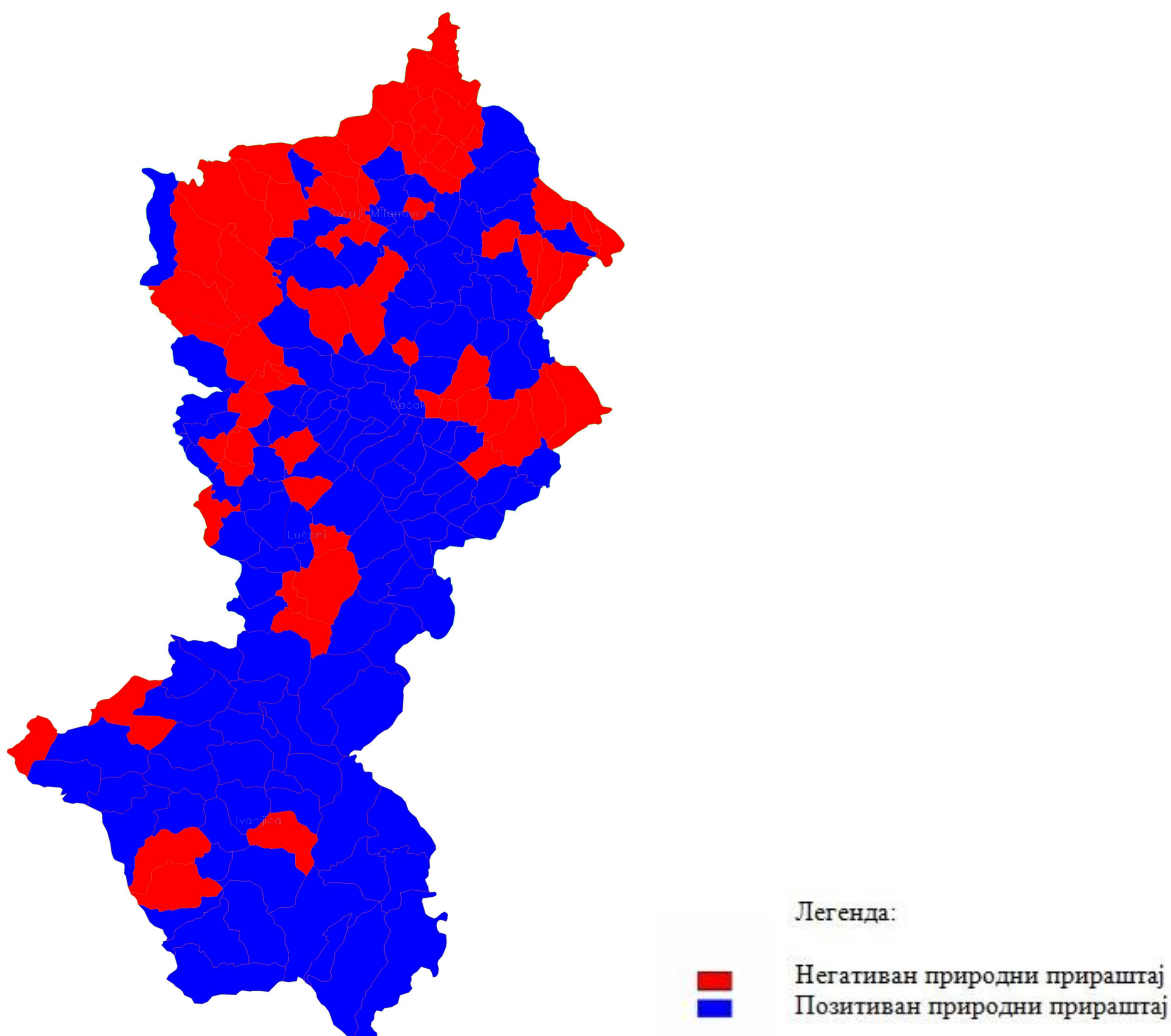
Када се анализирају компоненте природног кретања становништва општине као целине и насеља појединачно, видљиво је да се оно не обнавља природним путем. Разлика између броја умрлих лица и броја живорођене деце у општини од половине деведесетих година 20. века се из године у годину увећавала (у периоду 1991–2010. године са -2.0‰ на -6.5‰). Разлози за овакав тренд су економске, социјалне, образовне, биолошке, психолошке и културне природе (незапосленост, старење популације, касније ступање младих у брак, већи број нежења, иселјавање фертилно-репродуктивног становништва, породице са једним дететом или без деце и слично).

С обзиром на тренутну демографску ситуацију, прогноза је да ће тренд смањења становништва бити настављен и у будућности. Наталитет и природни прираштај ће се на једној страни и даље смањивати, док ће се на другој страни морталитет увећавати или ће у најоптимистичнијој варијанти стагнирати. Основни предуслов за даље планирање развоја општине је успостављање, а где је могуће, и заустављање негативних демографских процеса, посебно у руралном подручју.

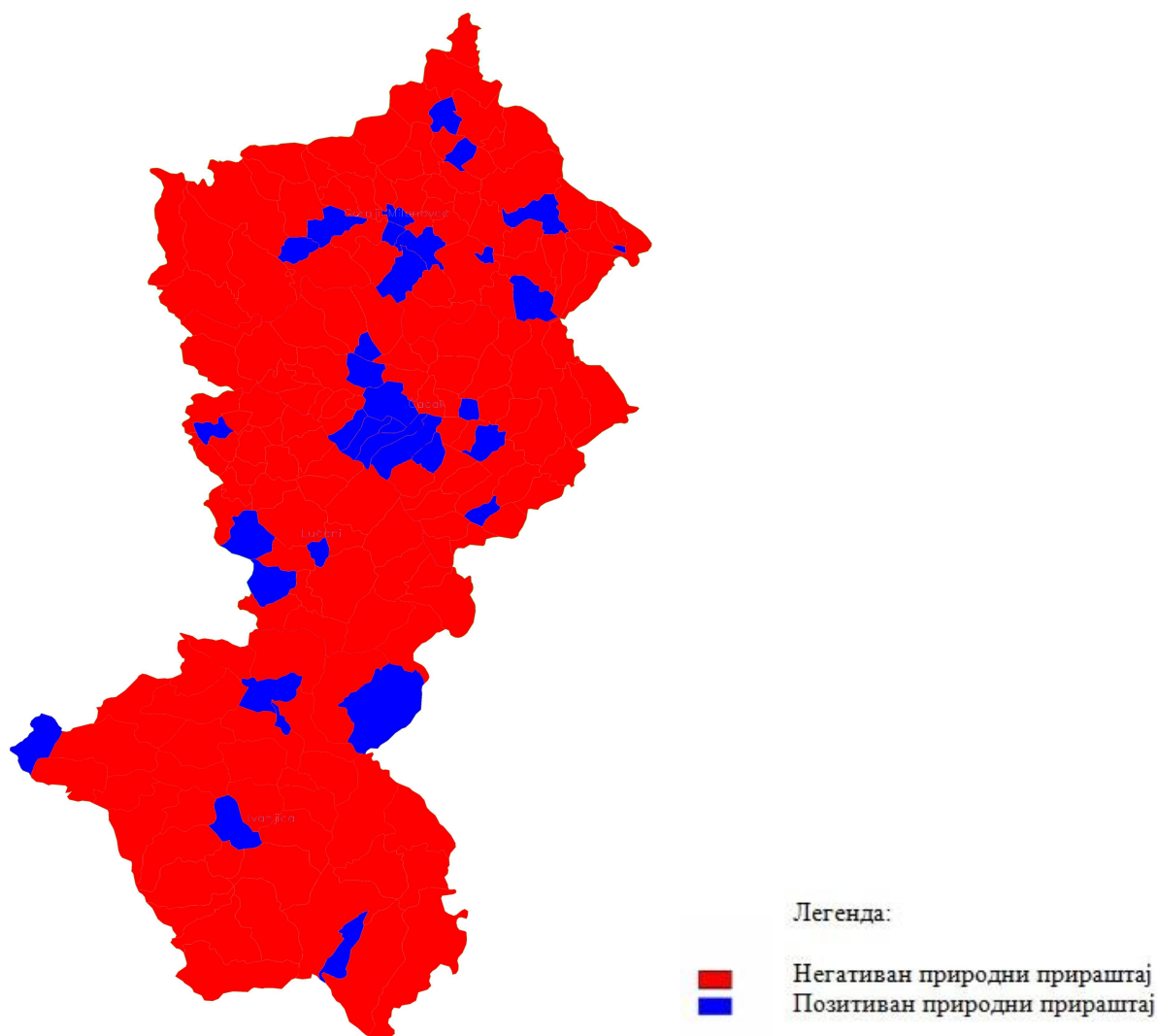
Графикон 5. Стопа природног прираштаја општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије, 2010. година

Карта 2: Дистрибуција природног прираштаја по насељима Моравичког округа 1971.године

Карта 3. Дистрибуција природног прираштаја по насељима Моравичког округа 2002. године

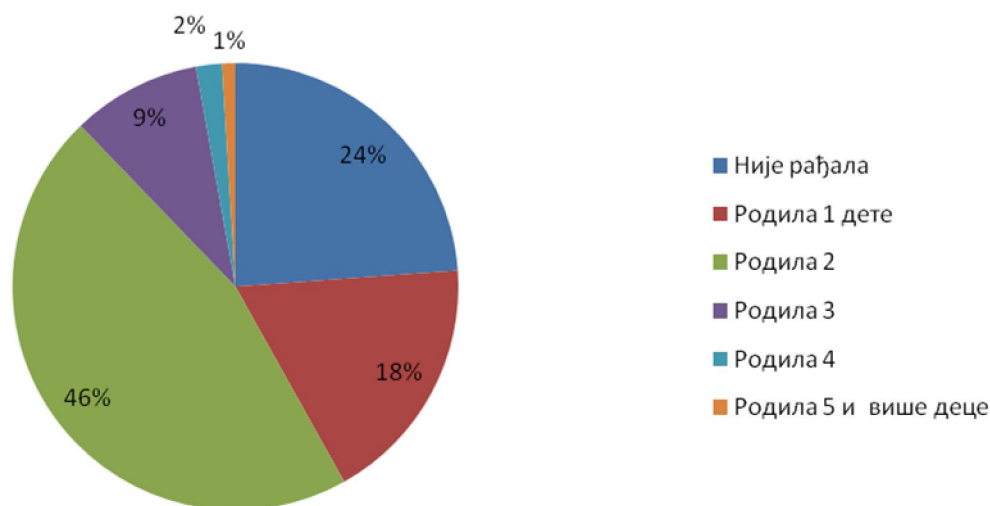
Табела 9. Структура женског становништва старог 15 и више година према броју живорођене деце у општини Горњи Милановац у 2002. години

		Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју жена старих 15 и више година у општини Горњи Милановац (%)
Није рађала		4971	23,80
Родила	1 дете	3775	18,0
	2 детета	9583	45,8
	3 детета	1953	9,35
	4 детета	394	1,88
	5 и више деце	201	0,96
	Непознато	7	0,03
Укупно		20884	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

У поређењу података о структури становништва старијег од 15 година према броју живорођене деце на подручју општине Горњи Милановац према попису из 2002. године, уочљиво је да највећи део чине жене које су родиле двоје деце – 45,8%, а најмање је оних које су родиле петоро и више деце – 0,9%. Број жена које никада нису рађале на подручју милановачке општине износи 4.971 или 23,8%.

Графикон 6. Структура женског становништва старог 15 и више година према броју живорођене деце у општини Горњи Милановац у 2002. години

4.4. СТАНОВНИШТВО ПРЕМА БРАЧНОМ СТАЊУ

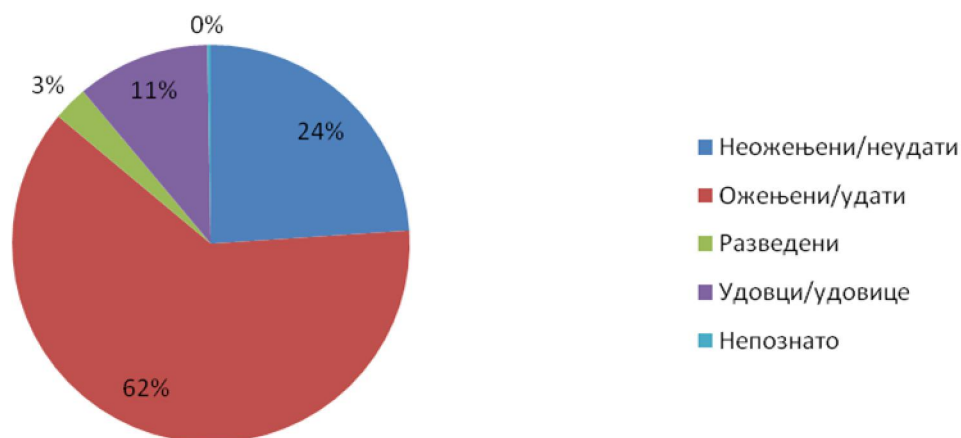
Табела 10. Структура становништва старог 15 и више година према брачном стању и полу општине Горњи Милановац у 2002. години

	Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју становника у општини Г. Милановац (%)
Неожењени/неудати	9.750	23,9
Ожењени/удати	25.264	62,0
Разведени	1.151	2,82
Удовци/удовице	4.423	10,8
Непознато	120	0,29
Укупно	40.708	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

При компарацији података о структури становништва старог 15 и више година према брачном стању у општини Горњи Милановац, очљиво је да највећи део – 62% чини ожењено и удато становништво, а најмање је разведених, укупно 1.151 или 3%. Велики је проценат неожењеног и неударог становништва – 24% укупног становништва општине.

Графикон 7. Структура становништва старог 15 и више година према брачном стању и полу у општини Горњи Милановац у 2002. години

4.5. СТАРОСНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА

Старосна структура становништва општине Горњи Милановац је неповољна и постала је ограничавајући фактор њеног просторног и социоекономског развитака. То је посебно видљиво у сеоским насељима чији демографски потенцијали непрекидно слабе. Негативан природни прираштај и емиграција условили су убрзано смањивање континента младог сеоског становништва и повећање континента старог.

Издиференцираност становништва на основу старости се најједноставније утврђује поређењем индекса старости за поједина насеља или територијалне целине. Индекс старости говори о односу старог (60 и више година) и младог (до

20 година) дела популације и варира од 0.1 до 0.65, а критична вредност је 0.4. Становништво где тај однос има веће вредности карактерише старење и обрнуто, где је индекс мањи од граничне вредности, становништво је младо.

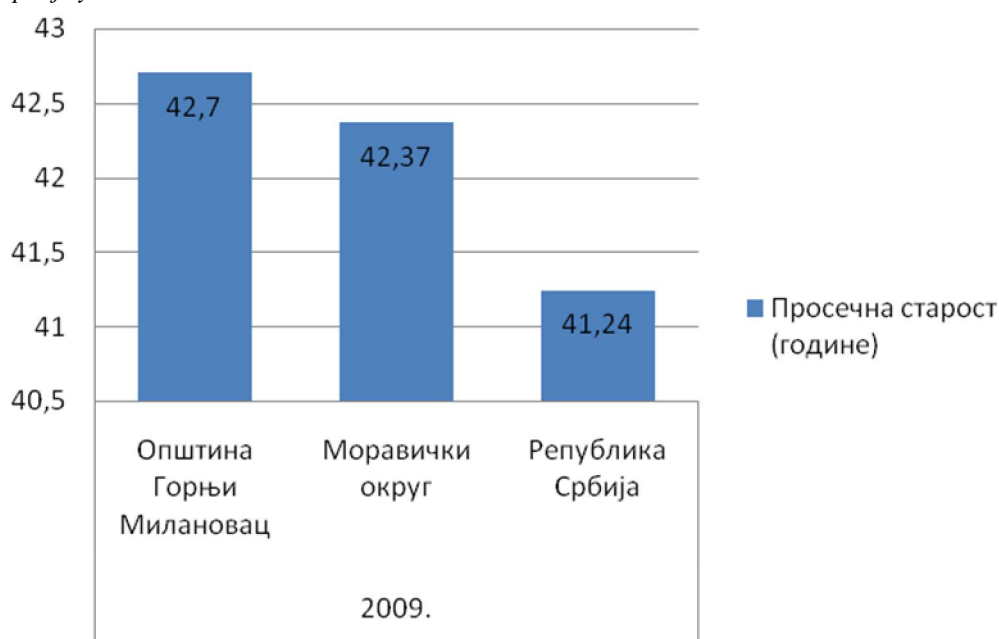
Табела 11. Старосни индикатори становништва општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије у 2009. години

	2009.		
	Општина Горњи Милановац	Моравички округ	Република Србија
Просечна старост (године)	42,70	42,37	41,24
Очекивано трајање живота код мушкараца (године)	72,40	71,98	71,11
Очекивано трајање живота код жена (године)	76,34	77,12	76,40
Индекс старења	126,38	120,54	108,62

Извор: РЗС, „Општине у Србији 2010.“

Индекс старења општине Горњи Милановац износи 126,38, што говори да у општини преовладава старо становништво. Општина Горњи Милановац има највећи индекс старења у Моравичком округу. Још један показатељ, на основу којег можемо констатовати да је становништво општине Горњи Милановац у поодмаклој старости, јесте просечна старост и њена вредност у 2002. години износила је 42,70 године.

Графикон 8. Просечна старост становништва (године) општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије у 2009. години

Графикон 9. Индекс старења општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије у 2009. години

4.6. ПОЛНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА

Табела 12. Полна структура становништва општине Горњи Милановац, Моравичког округа и Републике Србије у 2002. години

	Број становника у општини Г. М.	Структура становништва у општини Г. М. (%)	Број становника у Моравичком округу	Структура становништва у Моравичком округу (%)	Број становника Р. Србије	Структура становништва Р. Србије (%)
Мушко	23.392	49,10	110.384	49,10	3.645.930	48,62
Женско	24.249	50,89	114.388	50,89	3.852.071	51,37
Укупно	47.641	100	224.772	100	7.498.001	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Општина Горњи Милановац, као подручје са ниским наталитетом и смртношћу, има више женског него мушког становништва. Коэффициент маскулинитета, који показује број особа мушког пола на 100 особа женског пола, у општини Г.Милановац у 2002. години износио је 96, што значи да је на 100 жена долазило 96 мушкараца.

Табела 13. Структура становништва по основним контингентима општине Горњи Милановац у 2009. години

	Општина Горњи Милановац	
	Број становника	Удео у укупном становништву (%)
Предшколски узраст 0–6	2720	2,9
Школски узраст 7–14	3398	3,7
Радни контингент 15–64	30109	32,8
Становништво 65 и више година	8499	9,2
Пунолетни 18 и више година	37024	40,4
Фертилни контингент 15–49	9789	10,6
Укупно	91.539	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

На основу структуре становништва по основним контингентима у општини Горњи Милановац, може се видети да највећи проценат чини становништво старије од 18 година – 40%. Одмах иза њега налази се радни контингент становништва (15–64 године) – 33%. Најмањи проценат становништва чине деца предшколског узраста – 3% и школског узраста – 4%.

Графикон 10. Структура становништва по основним контингентима општине Горњи Милановац према процени из 2009. године

4.7. ЕТНИЧКА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА

Према резултатима пописа становништва из 2002. године, од укупног броја становника општине Горњи Милановац, 46.585 су Срби, а најбројније националне мањине су Црогорци (170), потом они који су се изјаснили као Југословени (111), Роми (82), Македонци (51), Хрвати (42), док је бројност осталих мањина знатно мања.

Табела 14. Структура становништва према етничкој или националној припадности, 2002.

	Становника	Удео у укупном броју становника (%)
Укупно	47.641	100
Срби	46.585	97,78
Црногорци	170	0,35

Југословени	111	0.23
Албанци	2	0.004
Бошњаци	/	/
Бугари	5	0.01
Буњевци	/	/
Власи	/	/
Горанци	4	0.008
Мађари	13	0.02
Македонци	51	0.1
Муслимани	10	0.02
Немци	2	0.004
Роми	82	0.17
Румуни	3	0.006
Руси	6	0.01
Русини	1	0.002
Словаци	3	0.006
Словенци	19	0.04
Украјинци	6	0.01
Хрвати	42	0.09
Чеси	2	0.004
Остали	17	0.04
Неизјашњени и неопредељени	192	0.4
Регионална припадност	19	0.04
Непознато	296	0.62

4.8. СТАНОВНИШТВО ПРЕМА АКТИВНОСТИ

4.8.1. Структура становништва према активности и полу

Најважнија за привреду једне земље јесте категорија активног становништва, нарочито њен запослени део, јер обезбеђује егзистенцију укупне популације. У којој мери ће активно становништво доприносити привредном развоју, зависи од његових социо-економских, али и демографских карактеристика. У општини Горњи Милановац активно становништво чини 48,4 % укупног становништва општине. Највише је оних који обављају делатност – 41,63%, иза њих је издржавано становништво – 31,5%, док лица са личним приходима чине 20,32% укупног становништва општине. Лица која су у иностранству до годину дана чине свега 0,10% укупног становништва општине.

Табела 15. Структура становништва према активности и полу општине Горњи Милановац, 2002.

		Општина Горњи Милановац	Удео у укупном становништву општине ГМ (%)	Удео у укупном активном становништву општине ГМ (%)
Укупно становништво		47.641	100	/
Активно становништво		23.069	48,42	100
Активно становништво које обавља делатност	укупно	19.834	41,63	85,97
	мушко	10.916	22,91	47,31
	женско	8.918	18,71	38,65
Лица са личним приходом	укупно	9.682	20,32	41,96
	мушко	4.826	10,12	20,91
	женско	4.856	10,19	21,04
Издржавано становништво	укупно	14.842	31,15	64,33
	мушко	5.774	12,11	25,02
	женско	9.068	19,03	39,30
Лица у иностранству до 1 године	укупно	48	0,10	0,20
	на раду	37	0,07	0,16
	чланови породице	11	0,02	0,04

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

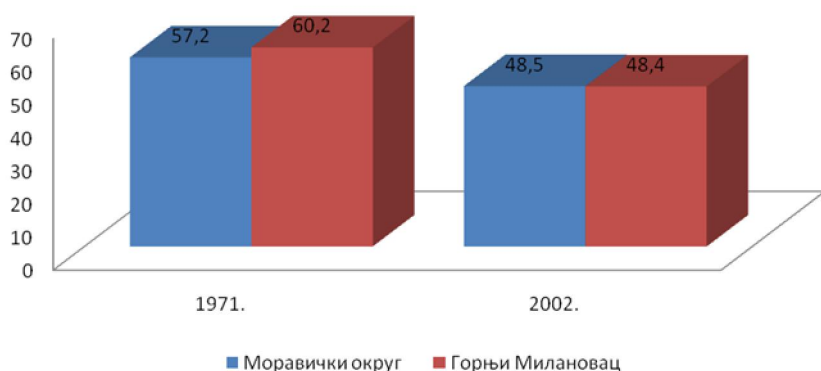
Показатељи економске структуре становништва су опште и специфичне стопе активности. Општа стопа представља удео активног у укупном становништву, док специфична стопа може представљати стопу активности по полу и старости.

Табела 16. Општа стопа активности и специфичне стопе активности мушкараца и жена у 2002. години у општини Горњи Милановац и Моравичком округу (у %)

	1971.			2002.		
	Општа стопа	Специфична стопа мушкараца	Специфична стопа жена	Општа стопа	Специфична стопа мушкараца	Специфична стопа жена
Округ	7.2	9.9	4.7	8.5	4.5	2.8
Горњи Милановац	0.2	3.3	7.4	8.4	4.5	2.4

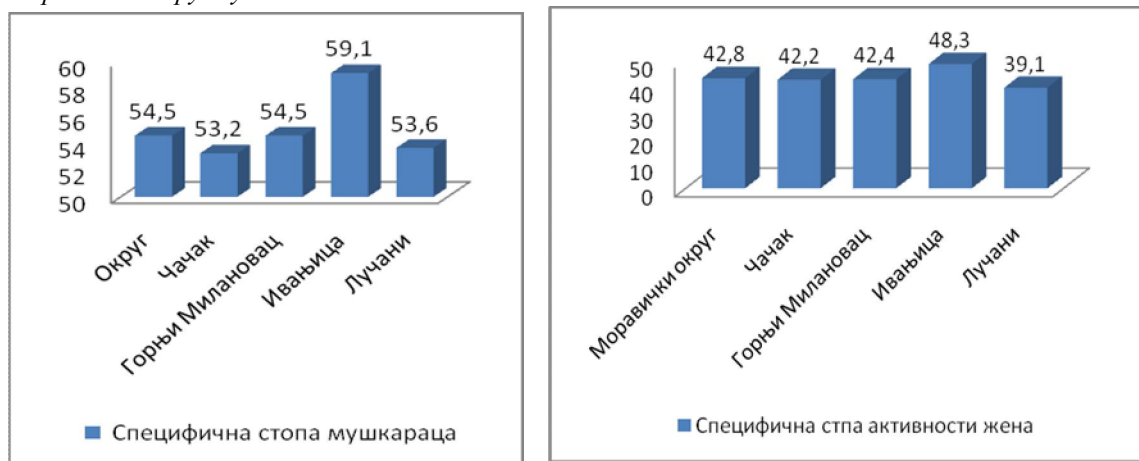
Опште стопе економски активног становништва Моравичког региона у посматраном периоду (1971–2002) су у паду. Посматрано на нивоу Округа, општа стопа је пала за 8% у току последњих 30 година. У општини Горњи Милановац у истом периоду општа стопа активности мања је за 13%.

Графикон 11. Општа стопа активности општине Горњи Милановац и Моравичког округа у 1971. и 2002. години

Специфична стопа активности мушкараца пала је са 69% на 54% на нивоу Округа, док је у општини Горњи Милановац пала са чак 73% на 54%. Стопа активности женског становништва у посматраном периоду такође је имала пад, како на нивоу Округа – пала је за око 2% (са 44% на 42%), тако и на нивоу општине Горњи Милановац (пала је са 47,4% на 42,4%).

Графикон 12. Специфичне стопе активности мушког и женског становништва општине Горњи Милановац и општина Моравичког округа у 2002. години

4.9. ОБРАЗОВНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА

Табела 17. Структура становништва старог 15 и више година према школској спреми и писмености општине Горњи Милановац и Републике Србије, 2002. Година

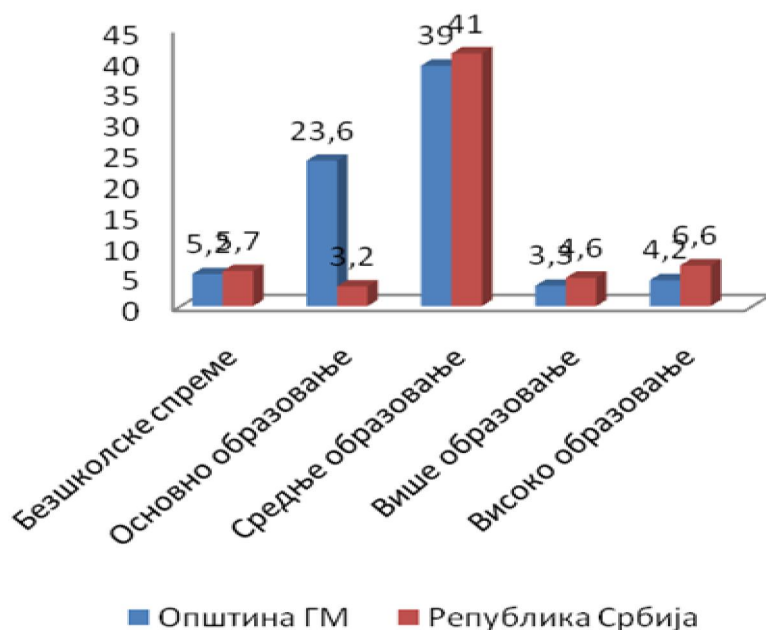
		Општина ГМ(број)			Општина ГМ (%)			Република Србија(%)		
		Ук.	муш.	жене	Ук.	муш.	жене	Уку.	муш.	жене
Без школске	Укупно	2143	363	1780	5,27	1,9	8,6	5,7	2,6	8,6

спреме	неписмени	1164	129	1035	2,86	0,7	4,9	3,6	1,1	5,9
1-3 разреда основне школе	Укупно	1391	334	1057	3,42	1,7	5,0	1,9	1,3	2,8
	неписмени	15	3	12	0,03	0,01	0,05	0,04	0,02	0,06
4-7 разреда основне школе		8123	4070	4053	19,9	20,6	19,5	14,2	12,3	15,9
Основно образовање		9582	4650	4932	23,6	23,5	23,7	3,2	22,9	24,8
Средње образовање		15908	8467	7441	39,0	42,8	35,7	41,0	46,0	36,5
Више образовање		1338	674	664	3,3	3,4	3,2	4,6	4,9	4,2
Високо образовање		1677	955	722	4,2	4,9	3,5	6,6	7,4	5,8
Непознато		546	311	235	1,4	1,6	1,2	2,2	2,61	1,8
Неписмени укупно		1179	132	1047	2,9	0,7	5,0	3,7	1,2	5,9
Укупно становништво (>15)		40708	19824	20884	100	100	100	100	100	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

У погледу образовања становништва општине Горњи Милановац, највећи проценат становника има завршену средњу школу – 39,0%. На другом месту налази се становништво са основним образовањем – 23,6%, док проценат становништва са вишим и високим образовањем чини заједно 7,5% становништва. Општина Горњи Милановац има 5,2% лица без школске спреме.

Графикон 13. Структура становништва старог 15 и више година према школској спреми и писмености општине Горњи Милановац и Републике Србије у 2002. години

4.10. ПОРОДИЦЕ И ДОМАЋИНСТВА

4.10.1 Породице

Табела 18. Структура породица према броју деце општине Горњи Милановац у 2002. години

	Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју породица у општини (%)
Број породица – укупно	14.146	100
Број породица без деце	4.661	32,9
Број породица са децом	7833	55,3
Број породица са 1 дететом	4.214	29,7
Број породица са 2 детета	4.616	32,6
Број породица са 3 детета	566	4,0
Број породица са 4 детета	70	0,49
Број породица са 5 и више деце	19	0,13
Број породица са децом млађом од 25 година	7.451	52,6
Број деце млађе од 25 година	12.553	/
Просечан број деце млађе од 25 година старости	1,68	/

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

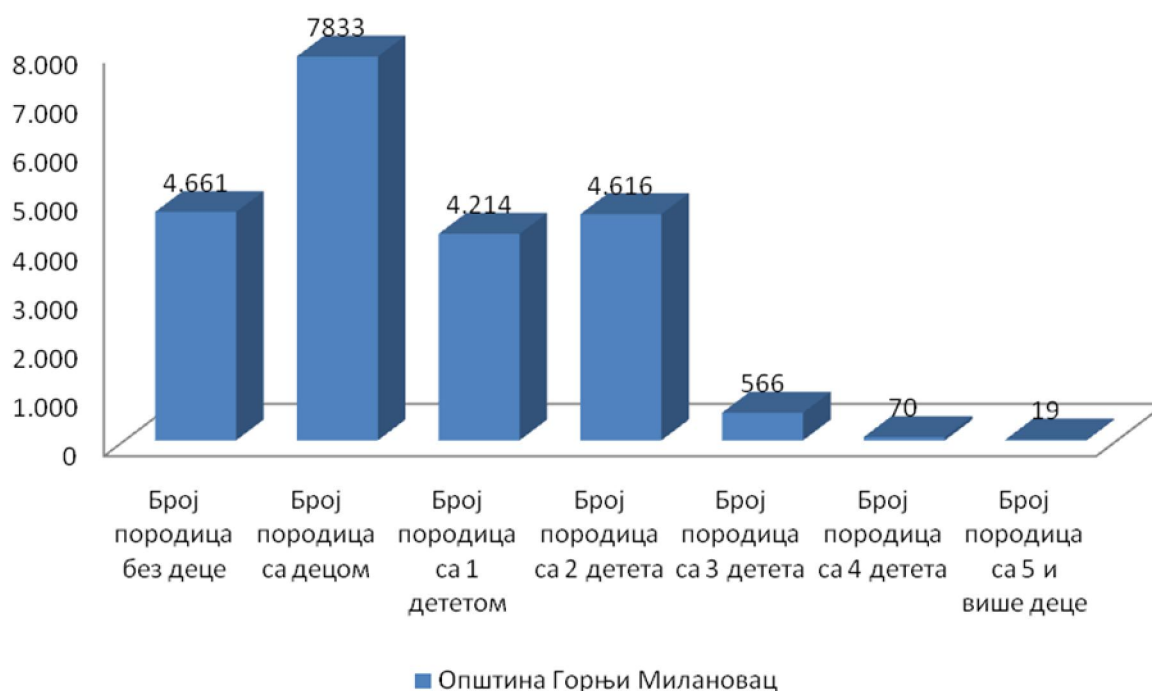
У општини Горњи Милановац укупан број породица је 14.146, од тог броја, 4.661 или 32,9% су породице са децом, а 7.833 породица или 55,3% су породице без деце. Највећи број породица је са двоје деце – 32,6% и са једним дететом – 29,7%.

Табела 19. Структура породица према типу у општини Горњи Милановац у 2002. години

	Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју породица у општини ГМ (%)
Без породице – укупно	14.146	100
Број породица без деце	4.661	32,9
Број породица са децом	7833	55,3
Мајка са децом	1278	9,03
Отац са децом	374	2,64

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Графикон 14. Породице према броју деце у општини Горњи Милановац у 2002. години

4.10.2. Домаћинства

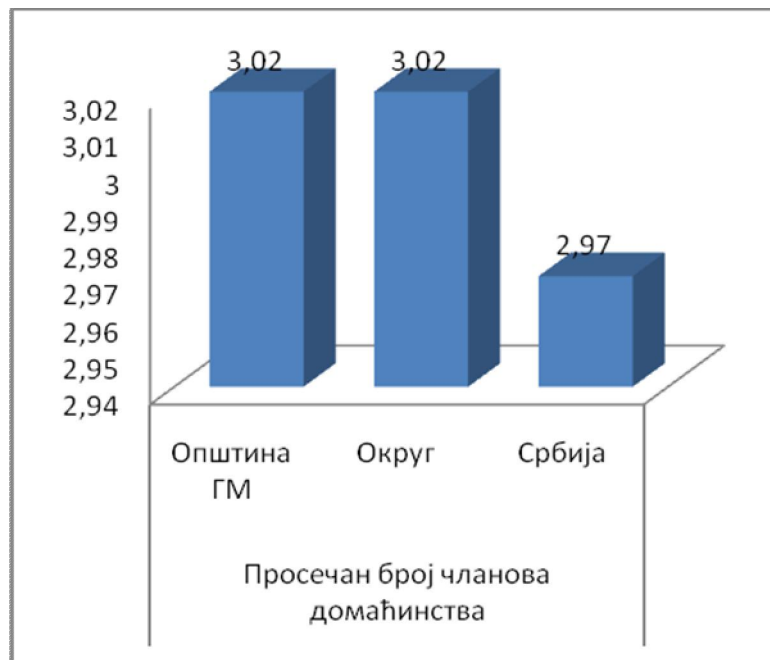
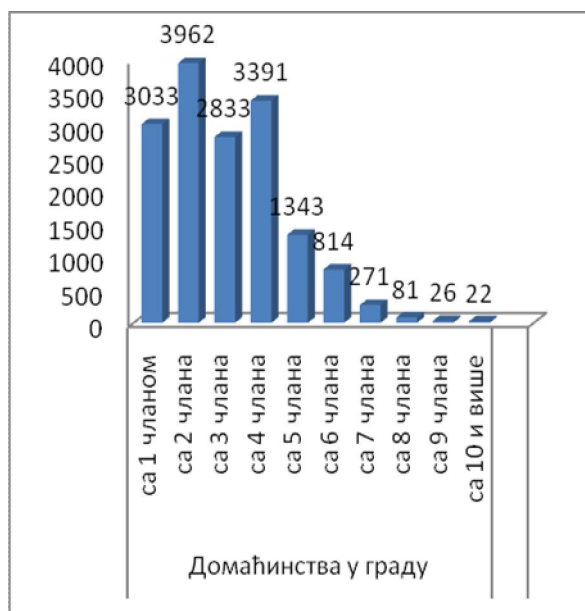
Табела 20. Структура домаћинстава према броју чланова општине Горњи Милановац у 2002. години

		Број	Удео у укупном броју домаћинстава у општини Горњи Милановац (%)
Домаћинства у општини Горњи Милановац	укупно	15776	100
	са 1 чланом	3033	19,2
	са 2 члана	3962	25,1
	са 3 члана	2833	17,9
	са 4 члана	3391	21,4
	са 5 чланова	1343	8,5
	са 6 чланова	814	5,1
	са 7 чланова	271	1,7
	са 8 чланова	81	0,5
	са 9 чланова	26	0,16
	са 10 и више чланова	22	0,13
Просечан број чланова домаћинства	Општина Г. Милановац	3,02	/
	Моравички Округ	3,02	/
	Република Србија	2,97	/

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

На подручју општине Горњи Милановац у 2002. години живело је 47.641 становника у 15.776 домаћинстава. Насеља са највише домаћинстава, поред Горњег Милановца, јесу: Прањани (682) и Рудник (632). Најмање домаћинстава имају Каменица (20) и Брезовица (41). Домаћинства са два члана чине највећи удео у укупном броју домаћинстава у општини – 25,1%. Домаћинства са 5, 6, 7, 8, 9, 10 и више чланова заједно чине 16% укупног броја домаћинстава у општини, наспрам домаћинстава са три члана, која чине 17,9%. Просечан број чланова домаћинстава је 3,02 члана. Слична ситуација је и у Моравичком округу и на подручју Републике Србије (око 3 члана).

Графикон 15. Структура домаћинстава према броју чланова и просечном броју чланова домаћинства у општини Горњи Милановац у 2002. години

4.11 МИГРАЦИЈЕ СТАНОВНИШТВА

Битан показатељ развоја становништва Моравичког округа је салдо миграције који представља однос између усељеног и исељеног становништва. У раздобљу 1991–2001. године салдо миграције у општини Горњи Милановац позитиван је и на градском и на сеоском подручју. На позитиван миграциони салдо у сеоским насељима утицао је повратак старијег и старијег-средовечног становништва из насеља ранијег становања и рада. То су најчешће пензионери. Разлог за то је двојак: емиграциона база – сеоска популација се смањила и остарила, а умањена је и привлачна моћ градског центра због застоја у развоју функције рада и пружања услуга социјалног, економског, образовног и културног карактера.

Из сеоских насеља, као и општинског центра, исељава се најчешће младо и образовано становништво. Овом проблему се мора посветити велика пажња. Потребно је створити услове за запошљавање високостручне и образоване радне снаге, што треба да прати развој осталих функција из домена културе, образовања, здравствене заштите, одмора и свеукупног социоекономског и социокултурног миљеа.

4.11.1. Досељеници

Табела 21. Број досељеника општине Горњи Милановац и Моравичког округа у временским периодима 1940–2002. године

Период	Број досељеника у општину ГМ	Удео у односу на укупан број досељеника у општини ГМ	Број досељеника у Моравичком округу
1940. – и раније	307	1,38	1446
1941–1945.	207	0,93	1135
1946–1960.	3107	14,0	17196
1961–1970.	4235	19,1	19697
1971–1980.	4434	20,0	19964
1981–1990.	4075	18,3	17461
1991–2002.	4586	20,7	20703
Непознато	1200	5,4	6320
Укупно	22151	100	103922

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Графикон 16. Број досељеника по временским периодима у општини Горњи Милановац 1940–2002. године

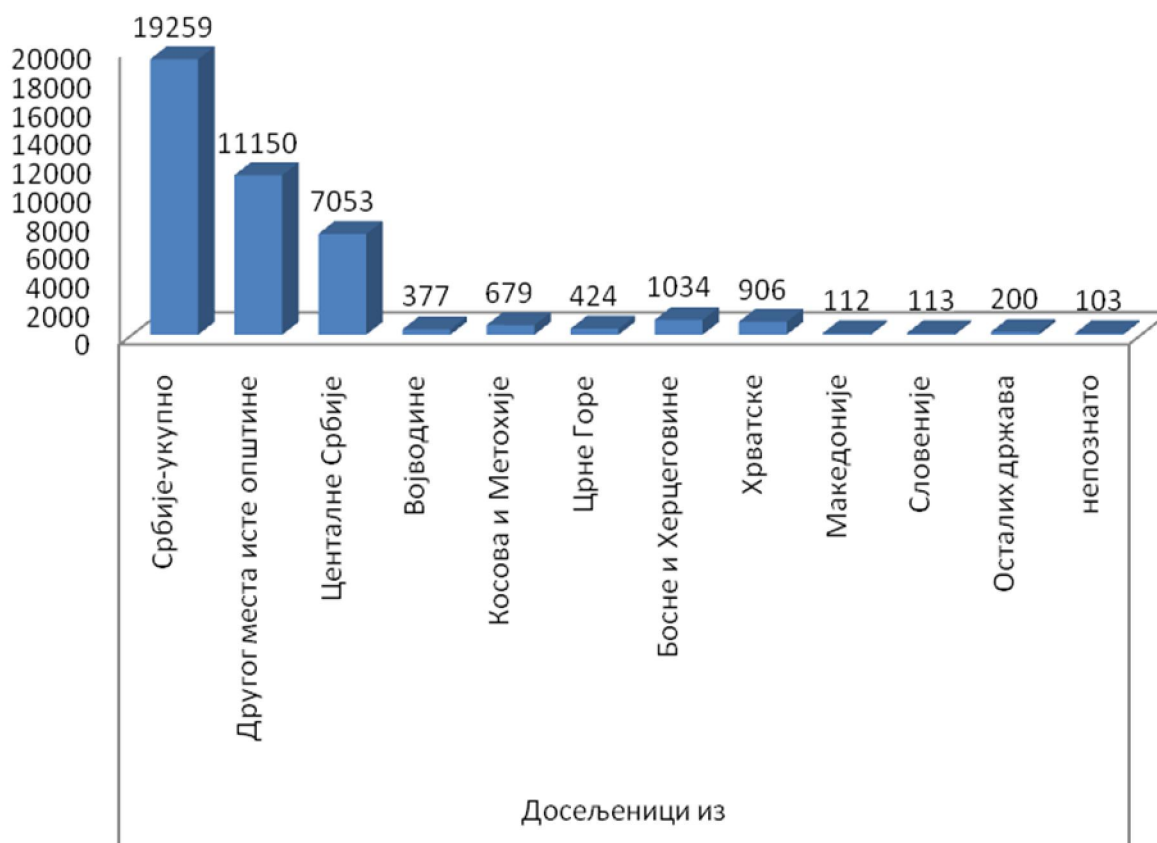

Табела 22. Структура досељеника у општину Горњи Милановац према подручју са којег су се доселили 1940–2002. године

	Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју досељеника у општину Горњи Милановац (%)	
Досељеници из:	Србије - укупно	19259	86,9
	Другог места исте општине	11150	50,3
	Центалне Србије	7053	31,8
	Војводине	377	1,7
	Косова и Метохије	679	3,0
	Црне Горе	424	1,9
	Босне и Херцеговине	1034	4,6
	Хрватске	906	4,0
	Македоније	112	0,5
	Словеније	113	0,5
	Осталих држава	200	0,9
	Непознато	103	0,4
	Досељеници - укупно	22.151	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Графикон 17. Број досељеника у општину Горњи Милановац према подручју са којег су досељени 1940–2002. године

Од почетка 20. века па до данас у општини Горњи Милановац мање се насељавају сеоска насеља, а много више градско подручје Горњег Милановца и насеље Рудник. Ова насеља су се, нарочито у последње две деценије, увећала како у погледу броја становника тако и у погледу броја домаћинстава. Појединци и породице досељавали су се из Драгачева, Голије, Чачка, Старог Влаха, Поморавља и Косова. Интезивно досељавање становништва у општину Горњи Милановац започето је 1946. године. Највећи број становника доселио се у периоду 1991–2002. године, и то 4.586 становника. Становништво се највише досељавало из Републике Србије – 86,9%, неразвијених општина и подручја, а исељавало у центре већег функционалног капацитета и боље развијених функција.

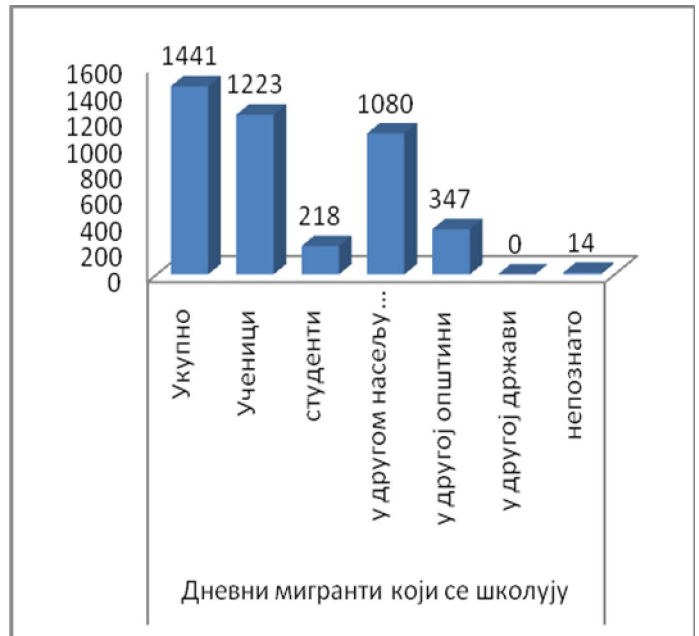
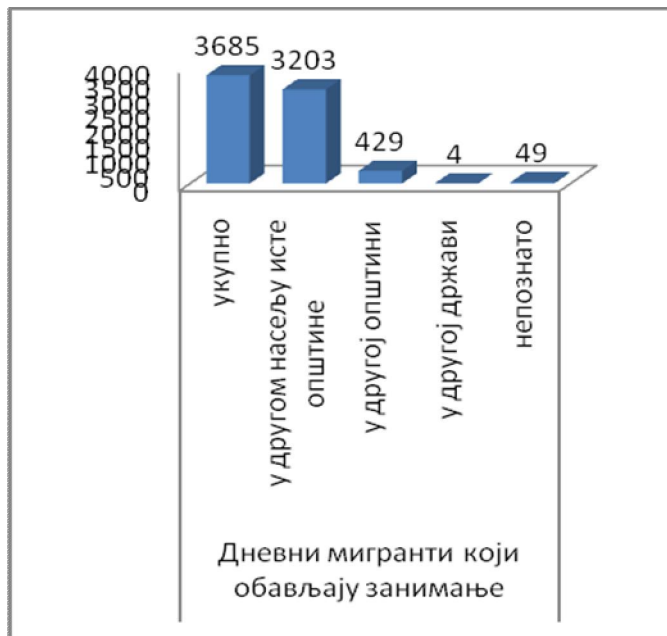
4.11.2 Дневне миграције

Табела 23. Дневне миграције према типу миграната општине Горњи Милановац у 2002. години

		Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју дневних миграната (%)
Дневни мигранти који обављају занимање	Укупно	3685	71,8
	У другом насељу исте општине	3203	62,4
	у другој општини	429	8,3
	у другој држави	4	0,07
	Непознато	49	0,9
Дневни мигранти који се школују	Укупно	1441	28,1
	Ученици	1223	23,8
	Студенти	218	4,2
	у другом насељу исте општине	1080	21,0
	у другој општини	347	6,7
	у другој држави	0	/
Непознато	14	0,2	
Дневни мигранти - укупно		5.126	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Графикон 18. Дневне миграције према типу миграната у општини Горњи Милановац у 2002. години

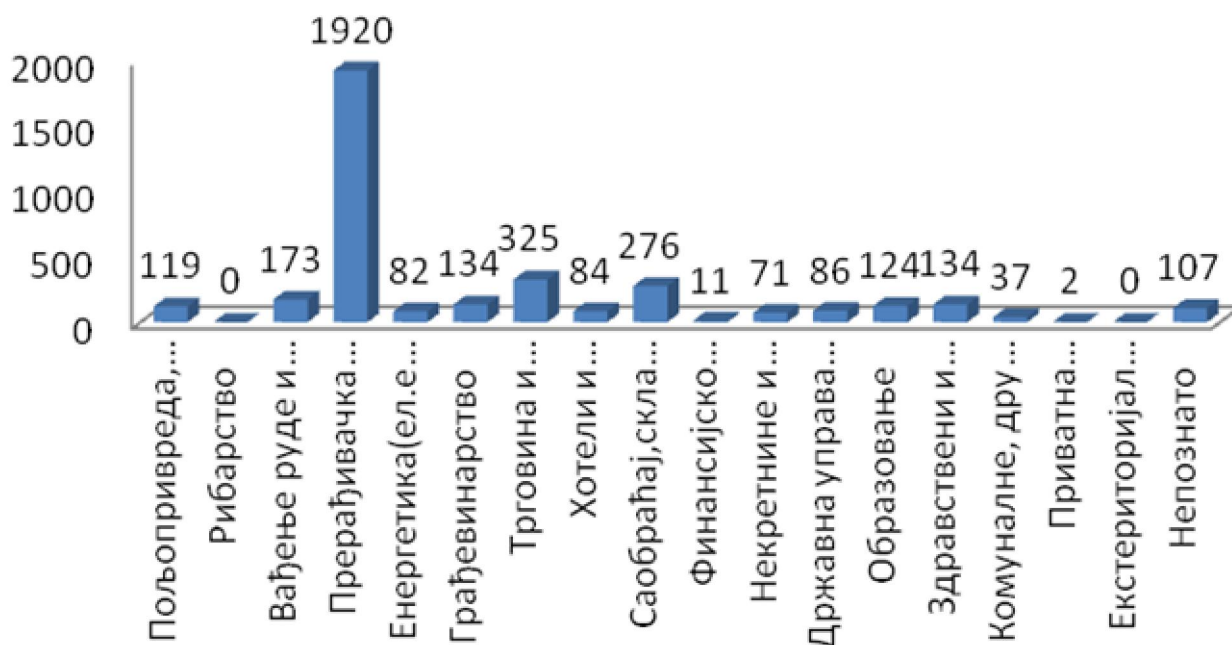
У оквиру локалних миграција у већој мери заступљена су индивидуална пресељавања са мотивима школовања, запошљавања, удаје, и то најчешће из сеоских насеља ка центрима општина. У општини Горњи Милановац, према попису становништва из 2002. године, дневних миграната има 5.126. Дневни мигранти који обављају занимање бројнији су од дневних миграната који се школују (однос је 3.685:1.441). И код једних и код других највише је оних који свакодневно мигрирају у друго насеље исте општине.

Табела 24. Дневне миграције становништва које обавља занимање према типу делатности општине Горњи Милановац у 2002. години

	Општина Горњи Милановац	Удео у укупном броју дневних миграната (%)
Пољопривреда, лов и шумарство	119	3,2
Рибарство	0	0
Вађење руде и камена	173	4,6
Прерађивачка индустрија	1920	52,1
Енергетика (ел. енергија, гас, вода)	82	2,2
Грађевинарство	134	3,6
Трговина и оправка моторних возила	325	8,8
Хотели и ресторани	84	2,2
Саобраћај, складиштење и везе	276	7,4
Финансијско посредовање	11	0,2
Некретнине и остале пословне активности	71	1,9
Државна управа и одбрана и социјално осигурање	86	2,3
Образовање	124	3,3
Здравствени и социјални рад	134	3,6
Комуналне, друшвене и личне делатности	37	1,0
Приватна домаћинства са запосленим лицима	2	0,05
Екстериторијалне организације и тела	0	0
Непознато	107	2,9
Укупно - дневни мигранти	3685	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

Графикон 19. Дневне миграције становништва које обавља занимање према типу делатности у општини Горњи Милановац у 2002. години

Према занимању које обављају, највише дневних миграната запослено је у прерађивачкој индустрији (1.920), а најмање у рибарству и екстериторијалним организацијама и телима.

ДОДАТАК – незванични резултати последњег пописа из 2011. године

Број становника у општини Горњи Милановац према Попису становништва 2011. године

Табела 25. Подаци о апсолутном порасту/паду становништва и индексу промене броја становника у општини Горњи Милановац 2011. и 2002. године

Редни број	Насељено место	Број становника 2011. године	Број становника 2002. године	Апсолутни пораст/пад 2011-2002.	Индекс 2002=100
1.	Бело Поље	229	256	-27	89,4
2.	Бершићи	269	351	-82	76,6
3.	Богданица	248	312	-64	79,4
4.	Бољковци	367	489	-122	75,0
5.	Брајићи	46	65	-19	70,7
6.	Брђани	1049	1227	-178	85,4
7.	Брезна	153	209	-56	73,2
8.	Брезовица	97	126	-29	76,9
9.	Брусница	740	650	90	113,8
10.	Варнице	120	154	-34	77,9
11.	Велереч	704	599	105	117,5
12.	Враћевшница	85	150	-65	56,6
13.	Врчани	331	383	-52	86,4
14.	Гојна Гора	612	735	-123	83,2
15.	Горња Врбава	163	145	18	112,4
16.	Горња Црнућа	177	239	-62	74,0
17.	Горњи Бањани	184	227	-43	81,0
18.	Горњи Бранетићи	471	578	-107	81,4
19.	Горњи Милановац	24048	23982	66	100,2
20.	Грабовица	443	496	-53	89,3
21.	Давидовица	54	91	-37	59,3
22.	Доња Врбава	505	654	-149	77,2
23.	Доња Црнућа	262	323	-61	81,1
24.	Доњи Бранетићи	104	134	-30	77,6
25.	Драгољ	341	364	-23	93,6
26.	Дренова	218	264	-46	82,5

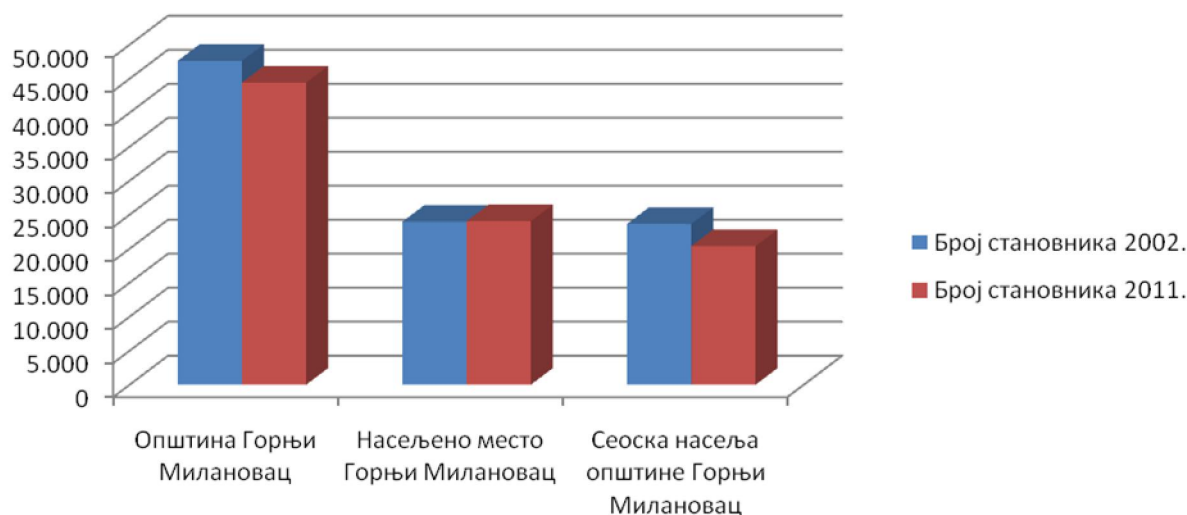
27.	Дружетићи	562	703	-141	79,9
28.	Заграђе	384	493	-109	77,8
29.	Јабланица	291	331	-40	87,9
30.	Калиманићи	141	181	-40	77,9
31.	Каменица	40	37	3	108,1
32.	Клатичево	287	281	6	102,1
33.	Коштунићи	546	660	-114	82,7
34.	Крива Река	67	102	-35	65,6
35.	Леушићи	127	162	-35	78,3
36.	Липовац	260	304	-44	85,5
37.	Лозањ	257	340	-83	75,5
38.	Лочевци	76	90	-14	84,4
39.	Луњевица	497	512	-15	97,0
40.	Љеваја	95	115	-20	82,6
41.	Љуговница	165	190	-25	86,8,
42.	Мајдан	423	513	-90	82,4
43.	Мугањ	46	104	-58	44,2
44.	Накучани	86	123	-37	69,9
45.	Неваде	628	549	79	114,3
46.	Озрем	250	343	-93	72,8
47.	Полом	249	275	-26	90,5
48.	Прањани	1519	1786	-267	85,0
49.	Прњавор	131	107	24	122,4
50.	Рељинци	197	244	-47	80,7
51.	Рудник	1440	1706	-266	84,4
52.	Ручићи	90	144	-54	62,5
53.	Сврачковци	460	491	-31	93,6
54.	Семедраж	242	264	-22	91,6
55.	Синошевићи	174	200	-26	87,0
56.	Срезејевци	340	424	-84	80,1
57.	Таково	459	493	-34	93,1
58.	Теочин	570	690	-120	82,6
59.	Трудељ	336	410	-74	81,9
60.	Угриновци	373	480	-107	77,7
61.	Церова	74	112	-38	66,0
62.	Шарани	236	344	-108	68,6
63.	Шилопај	85	135	-50	62,9
	Нераспоређено	215	-	-	-
УКУПНО		44.438	47.641	-3.203	

Општина Горњи Милановац спада у ред општина у којима је број становника између два пописа смањен до 10 одсто. На основу првих резултата Пописа становништва 2011. године, укупан број становника општине Горњи Милановац износи 44.438, што значи да је број становника смањен у поређењу са бројем становника из Пописа 2002. године за 3.203 становника.

Табела 26: Број становника општине Горњи Милановац 2002. и 2011. године

	Број становника	
	2002.	2011.
Општина Горњи Милановац	47.641	44.438
Насељено место Горњи Милановац	23.982	24.048
Сеоска насеља општине Горњи Милановац	23.659	20.390

Графикон 20. Број становника општине Горњи Милановац 2002. и 2011. године

Број становника насељеног места Горњи Милановац према последњем Попису износи 24.048, што значи да се стопа демографског раста повећала за 0,30% у односу на 2002. годину.

На сеоском подручју општине Горњи Милановац забележен је пад броја становника у односу на Попис из 2002. године и износи 20.390 становника, а стопа демографског раста негативна је и износи -16,4%.

Табела 27. Сеоска насеља општине Горњи Милановац са највећим падом и порастом броја становника 2011. године

Сеоска насеља општине Горњи Милановац са највећим ПАДОМ броја становника (2002=100)		Сеоска насеља општине Горњи Милановац са највећим ПОРАСТОМ броја становника (2002=100)	
Мутањ	44,2	Прњавор	122,4
Враћевшница	56,6	Велереч	117,5
Давидовица	59,3	Неваде	114,3
Ручићи	62,5	Брусница	113,8
Шилопај	62,9	Горња Врбава	112,4
Церова	66,0	Каменица	108,1
Шарани	62,9	Клатичево	102,1

Од укупно 63 насеља у општини Горњи Милановац, у само 8 насеља забележен је пораст броја становника, док је у 55 насеља забележен пад.

Сеоска насеља са највећим падом броја становника у општини Горњи Милановац су: Прањани, Рудник, Брђани, Доња Врбава, Дружетићи, Теочин, Гојна Гора, Коштунићи, Заграђе, Теочин, Угриновци, Шарани и Бољковци.

Сеоска насеља са највећим порастом броја становника у општини Горњи Милановац су: Прњавор, Велереч, Неваде, Брусница, Горња Врбава, Каменица и Клатичево.

Према Попису становништва 2011. године, 13 насеља општине Горњи Милановац има мање од 100 становника (Брајићи, Брезовица, Враћевшница, Давидовица, Каменица, Крива Река, Лочевци, Љеваја, Мутањ, Накучани, Ручићи, Церова и Шилопај). У 2002. години само четири насеља општине имала су мање од 100 становника.

5. СТАМБЕНИ РЕСУРСИ

Табела 28. Упоредни преглед броја станова по пописима

		1971	1981	1991	2002
Број станова у граду		12.829	16.090	17.294	17.005
Горњи Милановац	број станова на 100 становника	26,4	31,7	34,5	35,1
	пораст броја станова (%)	/	25	0,7	-1,6
Округ	број станова на 100 становника	25,7	30,9	33,7	34,6
	пораст броја станова (%)	/	5	0,7	-0,7
Србија	број станова на 100 становника	26,6	30,4	32,7	34,8
	пораст броја станова (%)	/	22,83	8,67	7,35

Извор: Републички завод за статистику Србије „Попис становништва 2002“

Табела 29. Број и површина станова, других настањених просторија, колективних станова и настањена лица, 2002.

	Горњи Милановац		Округ просек	Србија просек
	Укупан број површина	Просек по стану		
Број станова	19.525	/	/	/
Површина станова (м2)	1.159.100	59,36	57,2	64,78
Број лица у становима	48.257	2,4	2,6	2,6
Број других настањених просторија	104	/	/	/
Површина других настањених просторија (м2)	4.005	38,51	30,7	33,63
Број лица у другим настањеним просторијама	301	2,9	2,8	3
Број колективних станова	4	/	/	/
Површина колективних станова	2475	618,8	638	1480,8
Број лица у колективним становима	119	29,8	29,6	46,6

Извор: Републички завод за статистику Србије „Попис становништва 2002“

Табела 30. Структура колективних станова, 2002.

	Горњи Милановац	Округ
Барака за смештај радника	0	2
Дом или хотел за самце	1	1
Студентски, ђачки дом и интернат	0	3
Дом за децу и омладину ометену у развоју	0	3
Дом за социјално угрожену децу	0	0
Дом за пензионере, старе и изнемогле	0	1
Дом за одрасле инвалиде	0	0
Манастирски, самостански конак	1	10
Остали колективни станови	2	10
Укупан број колективних станова	4	30

Извор: Републички завод за статистику Србије „Попис становништва 2002“

Табела 31. Структура станова према врсти и опремљености, 2002.

	Горњи Милановац	Удео у укупном броју станова у граду (%)	Просечна површина стана (м2)			
			Град	Округ	Србија	
Станови укупно	17.005	100	55,74	55,56	66,04	
Станови у власништву физичких лица	16.720	98,32	56,69	58,7	66,31	
Врста стана	посебне собе	189	1,11	16,76	17,18	18,16
	Гарсоњере и 1- собни	3.528	20,75	33,64	33,69	33,77
	2-собни	7.638	44,92	55,8	55,12	56,01
	3-собни	3.846	22,62	73,81	72,23	73,69
	4-собни	1.141	6,71	97,88	96,2	94,34
Опремљеност инсталацијама	5 и више собни	662	3,89	140,71	136,06	135,95
	водоводом	15.449	90,85	63,04	61,09	68,16
	ел. струјом	16.893	99,34	61,13	58,75	66,24

Извор: Републички завод за статистику Србије „Попис становништва 2002“

Табела 32. Структура станова према години изградње, 2002.

	Горњи Милановац	Удео у укупном броју станова у граду (%)	Просечна површина стана (м2)			
			Град	Округ	Србија	
Станови изграђени	до 1918. године	527	3,09	44,14	43,66	66,03
	1919-1945	1.256	7,38	45,18	44,28	57,31
	1946-1960	2.609	15,34	50,17	48,62	55,49
	1961-1970	3.867	22,74	59,21	57,37	60,04
	1971-1980	4.551	26,76	68,06	64,33	70,18
	1981-1990	3.480	20,46	75,50	65,41	75,65

	1991-2000	1.119	6,58	69,52	67,69	77,09
	2001	48	0,28	79,20	66,60	95,37
	1. квартал 2002.	5	0,02	64,40	65,36	73,63
Станови - укупно		17.005	100	61,70	58,14	66,04

Извор: Републички завод за статистику Србије „Попис становништва 2002“

Табела 33. Структура настањених станова према броју домаћинстава и лица, 2002.

		Горњи Милановац	Удео у укупном броју станова у граду (%)
Станови у којима станује	1 домаћинство	14.879	96,72
	2 домаћинства	440	2,86
	3 домаћинства	39	0,25
	1 лице	2.786	18,11
	2	3.738	24,29
	3	2.703	17,57
	4	3.243	21,08
	5	1.438	9,34
	6	952	6,18
	7 и више лица	523	3,39
Настањени станови - укупно		30.741	100

Извор: Републички завод за статистику Србије „Попис становништва 2002“

Табела 34. Стамбена изградња, 2010.

	2010.		
	Горњи Милановац	Округ	Србија
Број завршених/ незавршених станова – укупно	297	1.351	45.441
Број завршених станова	195	475	18.648
Број незавршених станова	102	876	26.793
Просечна површина завршених станова (м ²)	67,44	74,43	67,18
Број изграђених станова на 1000 становника	4,4	2,2	2,6

Извор: РЗС „Општине и региони у Републици Србији, 2011.“

Табела 35. Вредност изведених грађевинских радова, 2010.

	2010.	
	Град (у хиљ. РСД)	Удео у вредности свих грађевинских радова (%)
Стамбена изградња - укупно	243.662	29,3
Стамбена изградња у приватној својини	163.078	19,6
Стамбена изградња у осталим облицима својине	80.584	9,7
Вредност изведених грађевинских радова - укупно	832.124	100

Извор: РЗС „Општине и региони у Републици Србији, 2011.“

Табела 36. Цене станова на тржишту 2011.

Величина стамбене јединице	Локација	нова градња (Е/м ²)	Стара градња Цена (Е/м ²)
Гарсоњера	центар	750	600
	периферија	700	450-500
Једнособни	центар	750	550-600
	периферија	700	400-500
Двособни	центар	750	500
	периферија	700	350-450
Трособни	центар	720	500
	периферија	680	350-450
	центар	700	500

Преко три собе	периферија	680	350-400

Извор: агенције за некретнине „Домус“ и „Интерплет-градња“ д.о.о.

Табела 37. Цене станова новоградње, 2011.

	Горњи Милановац *	Београд **	Србија **
Просечна површина станова (м ²)	60	66	56
Цена стана (€/м ²)	720	1.600	1.195
Цена грађевинског земљишта (€/м ²)	140	453	301
Цена грађења (€/м ²)	480	1.006	788
Остали трошкови (€/м ²)	20	247	190

Извор: * „Интерплет-градња“ д.о.о.

Извор: **Републички завод за статистику Србије „Статистичке области“

6. ПРИВРЕДА

6.1. ПРИВРЕДНА СТРУКТУРА ПО ДЕЛАТНОСТИМА

Табела 38. Број предузећа по величини, 2011.

	Број предузећа				Удео у укупном броју предузећа истог сектора (%)			Удео у укупном броју предузећа (%)
	велика	средња	мала	укупно	велика	средња	мала	
Укупно	9	22	329	360	2,5	6,1	91,4	100

Извор: Општинска управа – пореско одељење

Табела 39.

	Предузеће	Број запослених	Пословни приход (у 000 дин)	Извоз (у УСД)	Нето добитак (у 000 дин)
1.	МЕТАЛАЦ АД	1.218	4.929.064	18.285.515	603.781
2.	ТАКОВО АД	1.029	6.360.747	1.185.345	1.044.027
3.	АД РУДНИК	392	947.488	/	139.976
4.	МК РУДНИК	300	167.376	1.565.814	/
5.	ФАД АД	287	757.868	6.590.843	4.890
6.	ТИПОПЛАСТИКА АД	197	1.070.347	1.111.864	4.725
7.	ЗВЕЗДА – ХЕЛИОС АД	168	1.789.559	6.241.753	263.667
8.	СПЕКТАР ДОО	153	1.209.566	10.541.374	288.509
9.	ФОКА ДОО	115	632.110	1.172.301	44.857
10.	9. СЕПТЕМБАР ДОО	94	360.258	596.876	27.712

Извор: подаци привредне коморе Краљево за 2010.годину

Напомена: критеријум за рангирање предузећа је број запослених

1. „Металац” је отворено акционарско друштво, у чијем склопу је 14 предузећа. Основна делатност овог предузећа је произвоња емајлираног, инокс и тефлонизованог посуђа у широком спектру форми, боја и декора. Дуга традиција, модерна технологија и строго контролисан квалитет сврставају ово предузеће међу најбоље произвођаче посуђа у Европи. Поред производње посуђа, бави се и производњом бојлера, судопера, као и производњом транспортне и луксузне картонске амбалаже, а у оквиру делатности овог предузећа је и трговина на велико и мало.

2. „Таково” је предузеће у области прехранбене индустрије, које се бави производњом квалитетне и здраве хране, широког асортимана производа, у ком се применом модерне технологије добијају производи високог квалитета.

3. АД „Рудник” је предузеће, чија је основна делатност подземна експлоатација и процес флотирања руде. Процесом флотирања у флотацији прерађује се полиметалично олово-цинкано-бакарна руда и као финални производ добијају се концентрати поменутих метала који иду на домаће и инострано тржиште.

4. МК „Рудник” бави се производњом лаке конфекције, као и услугом израде (одевних предмета) модних линија углавном за иностране партнере.

5. ФАД производи делове за управљање и вешање на моторним возилима. Производни програм обухвата споне и зглобове за све типове возила, осцилирајућа рамена за путнички програм, вођице за теретни и аутобуски програм, као и делове вешања за пољопривредне машине и специјална возила.

6. „Типопластика” је специјализовани произвођач савитљивих (флексибилних) материјала за паковање прехранбених и непрехранбених производа, са добрим механичким, баријерним, термо, хемијским и др. својствима.

7. „Звезда Хелиос” производи боје и лакове за заштиту и декорацију метала и дрвета, грађевинске премазе, боје за путеве, помоћна средства и разређиваче за потребе индустрије, као и за широку потрошњу, који су високог квалитета,

технолошки савремени и еколошки прихватљиви.

8. „Спектар” доо је предузеће, чија је основна делатност производња, дорада и пласман вишеслојних омотача високо баријерних термоскупљајућих филмова и кеса за функционално и атрактивно паковање меса, месних прерађевина и ферментисаних сирева.

9. „Фока” д.о.о. бави се производњом филмова и свих типова кеса (кеса за замрзивач и за смеће у ролнама, трегерица, бутик кеса и др.), са високо квалитетном штампом до нивоа фотографије.

10. „9. Септембар” д.о.о. је предузеће, које се бави производњом потрошних медицинских, стоматолошких и козметичких средстава (епидемиолошке, антимикробне и хируршке маске, хируршке каљаче и капе, стоматолошке компресе, навлаке, подметачи и др.), али и производњом машина за марамнице и салвете, које се одликују савременим сопственим софтвером и комплетном аутоматизацијом процеса производње.

Табела 40. Број радњи по секторима делатности, стање на дан 12. 4. 2006.

	Општина	Удео у укупном броју предузећа (%)
Пољопривреда, лов и шумарство	12	0,74
Рибарство	1	0,06
Вађење руда и камена	/	/
Прерађивачка индустрија	259	15,98
Производња и снабдевање ел. енерг. и гасом	/	
Грађевинарство	140	8,64
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	588	36,27
Хотели и ресторани	201	12,4
Саобраћај, складиштење и везе	216	13,33
Финансијско посредовање	5	0,31
Активности у вези са некретнинама и изнајмљивањем	85	5,24
Државна управа и обавезно соц. осигурање	/	/
Образовање	4	0,25
Здравствени и социјални рад	14	0,86
Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	96	5,92
Укупно	1621	100

Извор: РЗС, „Саопштење СР-30П”

Табела 41. Структура предузетничких радњи према облицима организовања, стање на дан 12. 4. 2006.

	Општина	Удео у укупном броју предузетничких радњи (%)
Самосталне радње	1544	95,25
Ортачке радње	3	0,19
Радње чији је оснивач у радном односу или пензионер	74	4,57
Укупно	1621	100

Извор: РЗС, „Саопштење СР-30П”

Табела 42. Структура активног становништва које обавља занимање по делатностима, 2002.

	Општина	Удео у укупном броју активног становништва (%)
Пољопривреда, лов и шумарство	4561	23
Рибарство	/	/
Вађење руда и камена	440	2,22
Прерађивачка индустрија	7760	39,12
Производња и снабдевање ел. енерг. и гасом	270	1,36
Грађевинарство	474	2,39
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	1763	8,89
Хотели и ресторани	485	2,45
Саобраћај, складиштење и везе	886	4,47
Финансијско посредовање	102	0,51
Активности у вези са некретнинама и изнајмљивањем	398	2,01
Државна управа и обавезно соц. осигурање	514	2,59
Образовање	750	3,78

Здравствени и социјални рад	774	3,9
Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	248	1,25
Приватна домаћинства са запосленим лицима	5	0,03
Екстериторијалне организације и тела	/	/
Непознато	404	2,04
Укупно	19.834	100

Извор: РЗС, „Попис становништва 2002.“

6.2. ПОЉОПРИВРЕДА

Површина општине Горњи Милановац износи 83.613 ха, од чега је пољопривредно земљиште 54.755 ха (или 65,5%), док обрадиво пољопривредно земљиште заузима 49.469 ха (односно 59,2% од укупне површине општине).

Подручје општине Горњи Милановац одликује се природним карактеристикама погодним за производњу воћарских култура (са нагласком на традицију гајења шљиве и јабуке), кромпира и сточарску производњу. Пољопривредну производњу општине Горњи Милановац карактерише уситњеност пољопривредних газдинстава, застарела пољопривредна механизација, мала примена агротехничких мера, слаба организованост пољопривредних произвођача и ниска продуктивност у свим областима пољопривредне производње. Становништво општине Горњи Милановац углавном се пољопривредом бавило као допунском делатношћу, док му је рад у прехрамбеној, машинској, хемијској и текстилној индустрији био основни извор прихода. У периоду транзиције, када је дошло до приватизације већине предузећа, која је са собом донела и отпуштање великог броја запослених у индустрији, многи се пољопривреди поново окрећу као основној делатности. Пољопривредне гране којима се становништво највише бави су: сточарство, воћарство и ратарство.

Пољопривредно земљиште је највећим делом у приватном поседу и укупна површина износи 49.469 ха. Од ове површине, 36% отпада на оранице и баште, 30% на ливаде, 23% на пашњаке и 11% на воћњаке, а просечна величина парцеле је 0,45.24 ха. Управо мале парцеле и све веће уситњавање посуда деобом (наслеђивањем) земљишта представљају препреке за интензивнију и савременију пољопривредну производњу. Такође, на територији општине постоји велики број старачких домаћинстава која нису у могућности да обрађују своје поседе.

6.2.1. Стање и заштита пољопривредног земљишта

Стање вегетације, посебно шума, у сливном подручју река и степен огољености земљишта одређују количину воде која ће отећи рекама, што је посебно важно због могућности појаве поплава у котлинама река. Тако је најплодније земљиште у равницама поред река Каменице, Чемернице, Дичине, Груже, Качера и Драгобиља изложено плавленију. Обилне падавине у врло кратком периоду често су проузроковале поплаве и велике штете на ораницама у овом подручју. Примера ради, у јулу 2011. године, олујно невреме праћено великом количином кише и града захватило је већи део општине, при чему су највеће штете претрпели усеви жита, кромпира и воћа на површини од 500 ха. Такође, у брдско-планинском подручју које заузима највећи део општине, суша наноси све веће штете, што се посебно одразило на висину и квалитет приноса пољопривредних усева 2003, 2007, као и 2011. године. У том смислу, треба размотрити питање изградње система за наводњавање и одводњавање. Са друге стране, на територији општине постоји 25 противградних станица, од којих су 22 активне. Неопходно је извршити реконструкцију и санацију објеката за смештај и сигурно испаливање противградних ракета.

Једна од опасности са којима се општина суочава је и ерозија, која различитим интензитетом напада 96,8% укупне територије, што значи да је од ерозије поштеђено свега 3,2% општинске територије. Као мере заштите предузимају се: шумљавање, подизање вишегодишњих засада и травњака, забрана преоравања парцела угрожених јачом ерозијом, увођење плодосмена и друго.

Сточарство

Према попису из 2002. године, на територији општине Горњи Милановац сточни фонд изражен у бројкама изгледао је овако:

Табела 43. Сточни фонд на територији општине Горњи Милановац, 2002.

Врста стоке	Укупан број
ГОВЕДА	11.572
ОВЦЕ	38.996
СВИЊЕ	13.760
КОЊИ	316
ЖИВИНА	75.671

Извор података: РЗС, „Попис 2002.“, „Пољопривреда“

У Горњем Милановцу стока се углавном узгаја на приватним пољопривредним газдинствима и то је производња која је слабо тржишно оријентисана – окренута је, пре свега, подмиривању сопствених потреба. Због тога су и расни састав и бројно стање на ниском нивоу. У том смислу, развој сточарства треба планирати у правцу унапређења расног

састава у говедарству, свињарству, овчарству, што би довело до повећаног обима производње квалитетног млека, односно меса и обезбеђивања конкурентности на тржишту пољопривредних производа.

У сарадњи са локалном самоуправом 33 мини-фарме биће обухваћене пројектом „Постизање ЕУ квалитета млека” у циљу стручног оспособљавања фармера у области неге и заштите крава музара.

6.2.2. Воћарство

На подручју општине Горњи Милановац под воћним засадама налази се 5.563 ха. Највеће површине су под шљивом, јабуком и малином. Најзначајнији откупљивачки и прерађивачки капацитет представљао је ПИК „Таково” са многобројним кооперантима, док је данас тај број занемарљив, па су воћари принуђени да се сами сналазе за пласман својих производа. Новембра 2011. године малинари са територије општине Горњи Милановац основали су удружење „Суворорска малина” и прикључили се Унији малинара, како би произведену малину лакше и брже пласирали на тржиште и како би пословали под истим условима као и произвођачи малине из суседних малинарских региона у Србији.

Табела 44. Производња воћа и грозђа на територији општине Горњи Милановац, 2009.

ЈАБУКЕ			ШЉИВЕ			ВИНОГРАДИ		
Број родних стабала	Укупан принос (т)	По једном стаблу (кг)	Број родних стабала	Укупан принос (т)	По једном стаблу (кг)	Број родних стабала	Укупан принос (т)	По једном стаблу (кг)
164130	4352	26,5	1.068.480	23.535	22,0	47	66	1,4

Извор података: РЗС, „Пољопривреда”, „Општине у Србији, 2010.”

6.2.3. Ратарство

На подручју општине Горњи Милановац пшеница, кукуруз, крмно биље и поврће гаје се на пољопривредним газдинствима у приватном поседу и искључиво за сопствену потрошњу. Тржишно оријентисана је производња кромпира. Међутим, и ратарство, односно производња кромпира, обављају се застарелом механизацијом и уз малу примену савремених агротехничких мера, које би ову производњу унапредиле, учиниле квалитетнијом и финансијски исплативијом. Веће количине кабасте сточне хране производе се на ливадама и пашњацима.

Табела 45. Производња пшенице на територији општине Горњи Милановац, 2009.

ПШЕНИЦА				
УКУПНО (т)	Просечан принос (т)		Просечан принос (кг)	
	Привредна друштва и задруге	Породична газдинства	Привредна друштва и задруге	Породична газдинства
6846	-----	6846	-----	2986

Извор података: РЗС, „Пољопривреда”, „Општине у Србији, 2010.”

Табела 46. Производња кукуруза на територији општине Горњи Милановац, 2009.

КУКУРУЗ				
УКУПНО (т)	Просечан принос (т)		Просечан принос (кг)	
	Привредна друштва и задруге	Породична газдинства	Привредна друштва и задруге	Породична газдинства
19.444	-----	19.444	-----	4113

Извор података: РЗС, „Пољопривреда”, „Општине у Србији, 2010.”

Табела 47. Производња индустријског и повртног биља на територији општине Горњи Милановац, 2009.

Шећерна репа		Сунцокрет		Пасуљ		Кромпир	
Принос		Принос		Принос		Принос	
Укупан (т)	По хектару (кг)	Укупан (т)	По хектару (кг)	Укупан (т)	По хектару (кг)	Укупан (т)	По хектару (кг)
68	22.667	-----	-----	184	914	23.329	13.469

Извор података: РЗС, „Пољопривреда”, „Општине у Србији, 2010.”

Табела 48. Производња крмног биља на територији општине Горњи Милановац, 2009.

Детелина		Луцерка		Ливаде		Пашњаци	
Принос		Принос		Принос		Принос	
Укупан (т)	По хектару (кг)	Укупан (т)	По хектару (кг)	Укупан (т)	По хектару (кг)	Укупан (т)	По хектару (кг)
5713	3900	4237	4422	39.229	2263	11.540	725

Извор података: РЗС, „Пољопривреда”, „Општине у Србији, 2010.”

Општи је закључак да пољопривредну производњу општине Горњи Милановац карактерише :

- уситњеност пољопривредних газдинстава
- застарела пољопривредна механизација
- мала примена агротехничких мера
- слаба организованост пољопривредних произвођача
- ниска продуктивност у свим областима пољопривредне производње

Скупштина општине Горњи Милановац је на седници одржаној 20. марта 2009. године усвојила „Програм развоја општине Горњи Милановац” за период 2009–2013. године. Саставни део овог Програма је и „Програм развоја пољопривреде”, који подразумева искоришћавање природног потенцијала са еколошки чистих подручја и развијање могућности за производњу здраве хране, а кроз :

- програм очувања и унапређења воћарске производње субвенционисањем анализе земљишта на пх вредности у циљу побољшања квалитета земљишта, као и набавку сертификованог садног материјала у циљу подизања нових засада;
- програм унапређења сточарства субвенционисањем вештачког осемењивања крава плоткиња, као и набавке расних грла стоке;
- програм подршке интересном удруживању пољопривредника ради остваривања њихових економских интереса у смислу организованог начина производње, откупа и наступа на тржишту;
- програм руралног развоја путем подршке економски атрактивним програмима на нивоу локалне заједнице;
- програм унапређења стручног знања и информисаности пољопривредних произвођача организовањем стручних предавања, посета сајмовима, студијских путовања.

Општинска подстицајна средства пласираће се преко Аграрног буџета и на тај начин ће се ови програми подржати, а суфинансирањем примарне пољопривредне производње стимулисаће се њен развој на територији општине Горњи Милановац.

6.3. ШУМАРСТВО

Укупна површина шума и шумских култура на територији општине Горњи Милановац износи 27.498 ха или 32,9% од укупне територије општине. Површина шума и шумских култура у државном власништву је 10.348 ха, а у приватном власништву 17.150 ха.

Шуме и шумске културе у државном власништву сврстане су у 5 газдинских јединица. Укупна државна маса ових шума износи 628.285 м³. Укупан прираст на годишњем нивоу – текући запремински прираст износи 46.044 м³.

Шуме у приватном власништву сврстане су у 59 катастарских општина. Просечна површина једне парцеле износи 0,58 ха. Укупна запремина је 1.709.529 м³, а укупни запремински прираст износи 68.706 м³. Напомињемо да приватне шуме нису мерене, па наведени подаци о дрвној маси и прирасту представљају процењену вредност.

Шуме у државном власништву су премерене, тј. премер се врши сваких 10 година за сваку газдинску јединицу, за које се израђују посебне шумске основе са десетогодишњим плановима газдовања и које служе као база за израду планова газдовања шумама на годишњем нивоу.

Приватним шумама се газдује на основу Привременог годишњег програма.

Што се тиче врсте дрвећа, најзаступљенија врста дрвећа је буква, а за њом следи хрст. Учешће букве у односу на запремину осталих лишћара износи око 80%. Што се тиче култура четинара, најзаступљенији је црни бор.

Планирани обим сече на годишњем нивоу одређује се на основу дрвне запремине и запреминског прираста, као и на основу старости шуме и њеног здравственог стања. У државним шумама планирани обим сече износи до 2/3 текућег запреминског једногодишњег прираста. У приватним шумама обим сече се креће око 20% од процењеног годишњег прираста.

У 2010. години у државним шумама је посечено 18.311 м³ бруто дрвне масе, а од тога 4.832 м³ техничке дрвне масе. У приватним шумама је у 2010. години посечено 6.390 м³ бруто дрвне масе, од те количине на техничко дрво отпада 742 м³.

Пошумљавање голети и чистина је у 2010. години извршено на 3 ха (шумско земљиште у државно поседу), и на 5,69 ха (чистине у приватном поседу).

Ако упоредимо државне и приватне шуме, државне шуме по јединици површине имају већу запремину – 151 м³/ха и прираст – 4,4 м³/ха од приватних (запремина – 102 м³/ха и прираст – 4,1 м³/ха). Државне шуме су отвореније (већа густина државних путева), па се са њима интензивније газдује, што се повољно одражава на квалитет и здравствено стање ових шума.

У приватним шумама уситњеност посуда и недовољна отвореност (мала густина шумских путева) онемогућавају спровођење интензивног начина газдовања и рационалног коришћења дрвне масе.

6.4. СТРУКТУРА ИЗВОЗА

ИЗВОЗНИ ПРОИЗВОДИ ИЗ ГОРЊЕГ МИЛАНОВЦА – период I–XII 2010. преко 100.000 USD

Назив производа	Износ у USD
Кухињски предмети од гвожђа или челика, емајлирани	14.801.698
Остали делови и прибор за моторна возила из тар. бр. 8701 до 8705, остали	6.597.479
Вреће и кесе од осталих пластичних маса	5.040.233
Облици од пластичних маса, остали	3.779.728
Боја штампарска, остало	2.578.493
Новине, часописи и ост. периодичне публикације, остало	2.240.281
Боје синтетичке, дисперзне и препарати на бази њих	2.015.576
Остале хулахоп чарапе, чарапе, од синтетичких влакана, доколенице	1.614.209
Остале хулахоп чарапе, чарапе	1.495.878
Вреће и кесе од полимера етилена	1.263.816
Боје и премази (акрилни полимери), неводени, остало	1.208.209
Непознато (чарапе, женске)	1.025.618
Судопере и лавабои од нершајућег челика, остали	984.355
Боје и премази на бази полиестера, неводени, остало	949.222
Блузе женске од памука	936.612
Панталоне мушке од памука, остале	751.420
Остале хулахоп и самодржеће чарапе, од осталих текстилних материјала	714.028
Капути, мантили и сл. од вуне и fine жив. длаке	689.421
Грејачи воде, остало	679.948
Растварачи, разређивачи, сложени органски, нн, остали	604.328
Кошуље мушке од памука	595.382
Ракије у судовима до 2 литра	576.911
Средства премазна од акрилних или винилних полимера у вод. раствору	564.791
Предмети за болнице од хартије, немалопродјани	434.364
Раствори на бази хемијски модификованих природних полимера	361.274
Остале хулахоп чарапе, чарапе од вуне или fine животињске длаке	344.220
Посуде од нерђајућег челика	337.000
Књиге дечије у сликама, остало	307.782
Брашно од тврде пшенице	291.005
Остале глодалице, остале	283.954
Кухињски предмети од нерђајућег челика, остали	282.845
Производи картонажни за канцеларије, радње и слично	276.858
Конструкције и делови конструкција, остало	271.139
Производи од алуминијума, за домаћинство, остало	267.749
Екструдери за гуму или пластичне масе	267.508
Панталоне женске од синт. влакана, остале	259.045
Производи хомогенизовани од меса	231.501
Облици од полимера пропилена, неојачани, $d \leq 0,10$ мм, биаксијално усмерени	228.963
Машине за производњу слаткиша, какаа или чоколаде	212.506
Балони, боце, бочице и слично од пластичних маса, $v \leq 2$ л	183.146
Кухињски предмети од гвожђа или челика, остали	178.574
Панталоне остале жен. од вешт. вл.	178.366
Стоно и кухињско посуђе од порцулана	169.687
Етикете од хартије или картона, штампане, самолепљиве	145.882
Седишта дрвена, тапацирана, остала	140.418
Остало воће, смрзнуто	130.111
Књиге, брошуре, леци и сл., остало	115.649
Боја штампарска црна	111.892
Панталоне мушке и бриц панталоне, од вуне	105.581

6.5. СТРУКТУРА УВОЗА

УВОЗНИ ПРОИЗВОДИ – ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ – период I–XII 2010. преко 500.000 USD

Назив производа	Износ у USD
Облице, од полимера пропилена, неојачани, $d \leq 0,10$ мм, биаксијално усмерени	4.879.189
Машине за индустријско припремање хране, остало	2.768.345
Књиге дечије у сликама, остало	2.652.287
Машине за пуњење, затварање боца и газирање пића	2.520.939
Полиетилен специфичне густине мање од 0,94, остало	2.397.201
Пигменти и препарати на бази њих, синтетички	2.350.075
Полимери етилена, остало	1.876.591
Пигменти и препарати на бази титан диоксида (80%)	1.562.196
Смоле алкидне	1.541.578
Полиетилен линеарни специфичне густине мање од 0,94	1.501.768
Остале хулахоп чарапе, чарапе	1.319.729
Остали уређаји за хлађење, замрзавање; топлотне пумпе, остало	1.243.849
Остале хулахоп чарапе, чарапе од синтетичких влакана, доколенице	1.226.488
Полиамид 6, -11, -12, -6.6, -6.9, -6.10, -6.12. примарни	1.222.594
Остали етар алкохоли и њихови деривати, остало	1.181.188
Етил-ацетат	1.077.347
Полиамиди у примарним облицима, остало	1.014.342
Хладно вучене или хладно ваљане, прецизне цеви	933.402
Алуминијумске фолије, без подлоге, ваљане, дебљине мање од 0,021 мм, остале	928.771
Кухињски предмети од гвожђа или челика, остали	910.404
Танкови, бурад, бачве, лимене кутије и слични контејнери, чија је дебљина зида мања од 0,5 мм	869.717
Припремљена везивна средства за ливачке калупе или ливачка језгра; хемијски производи и препарати хем. и сродних инд.	829.232
Уређаји или лабораторијска опрема, остале машине, уређаји и опрема, остало	816.017
Полимери акрилни у примарним облицима, остали	771.683
Пљоснати ваљани производи од нерђајућег челика, ширине од 600 мм и веће, остали	738.503
Смоле епоксидне	732.162
Полиуретани, остало	702.819
Остале хулахоп и самодржеће чарапе, од осталих текстилних материјала	694.454
Машине за припремање живинског или другог меса	680.398
Нитрати целулозе, остало	603.920
Боја штампарска, остало	513.703
Основе за управљ. електричном енергијом < 1000 В, ост.	500.096

Табела 49. Спољнотрговинска размена, преглед по годинама:

	I-XII 2008. (у милионима УСД)	I-XII 2009. (у милионима УСД)	I-XII 2010. (у милионима УСД)
извоз	89,2	71	67,6
увоз	101,2	70,2	75,7

Извор: Привредна комора Краљево

Јавне финансије

6.6. ПРИХОДИ ГРАДСКОГ БУЏЕТА

Табела 50. Приходи општине Г. Милановац

Опис	2008.	2009..	2010	Укупно
Текући приходи	743.742.988,05	725.642.781,29	837.599.686,38	2.306.985.455,72
Примања од продаје нефинансијске имовине	418.384,41	725.829,79	555.477,60	1.699.691,80
Примања од задуживања и продаје финансијске имовине	78.229.752,17	100.001.133,80	125.402.650,78	303.633.536,75
Укупни приходи и примања	822.391.124,63	826.369.744,88	963.557.814,76	2.612.318.684,27

6.7. РАСХОДИ ГРАДСКОГ БУЏЕТА

Табела 51. Расходи општине Г. Милановац

Опис	2008.	2009.	2010	Укупно
Текући расходи	628.317.370,51	592.002.111,70	660.867.328,30	1.881.186.810,51
Издаци за нефинансијску имовину	203.326.762,69	225.196.132,76	239.390.745,35	667.913.640,80
Издаци за отплату главнице и набавку финансијске имовине	837.878,00	2.688.687,08	36.388.763,08	39.915.328,16
Укупни расходи и издаци	832.482.011,20	819.886.931,54	936.646.836,73	2.589.015.779,47

Установе**6.8. ЈАВНА ПРЕДУЗЕЋА**

Р. б.	Назив предузећа	Делатност
1.	Јавно комунално предузеће „Горњи Милановац”	Дистрибуција воде, производња и снабдевање паром и топлим водом, пречишћавање отпадних вода, сакупљање и санитарно одлагање смећа и сл.
2.	Јавно предузеће за путеве општине Горњи Милановац	Изградња и одржавање локалних и некатегорисаних путева
3.	Јавно предузеће за изградњу општине Горњи Милановац	Изградња и одржавање градске инфраструктуре, припрема и уређење грађевинског земљишта
4.	Јавно предузеће „Спортско-рекреативни центар” Горњи Милановац	Делатност спортских арена и стадиона

6.9. УСТАНОВЕ

Р. број	Назив установе	Делатност
1.	Туристичка организација општине Горњи Милановац	Развој, очување и заштита туристичких вредности на територији општине Горњи Милановац
2.	Музеј рудничко-таковског краја	Заштита културних добара, организација изложби, очување културног и историјског наслеђа
3.	Библиотека „Браћа Настасијевић”	Набавка и позајмљивање књига
4.	Дечја установа „Сунце”	Васпитање и образовање деце предшколског узраста
5.	Установа у области физичке културе	Унапређење спорта и сарадња са спортским организацијама
6.	Установа за културу, уметност и ваншколско образовање „Културни центар”	Остало образовање које није дефинисано по степенима образовања; учење језика и часови конзервације, обука за рад на рачунару;
7.	Дом здравља	Здравствена заштита

6.10. ФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Табела 52. Списак пословних банака на територији општине Горњи Милановац, 2011.

Р.Број	Назив институције
1.	„АГРОБАНКА“ АД БЕОГРАД
2.	„ALPHA BANK SRBIJA“ AD BEOGRAD
3.	„АИК БАНКА“ АД НИШ
4.	„BANCA INTESA“ AD BEOGRAD
5.	„CREDY BANKA“ AD KRAGUJEVAC
6.	„ЧАЧАНСКА БАНКА“ АД ЧАЧАК
7.	„EUROBANK EFG ŠTEDIONICA“ AD BEOGRAD
8.	„HIPO ALPE-ADRIA-BANK“ AD BEOGRAD
9.	„КОМЕРЦИЈАЛАНА БАНКА“ АД БЕОГРАД
10.	„KBC BANKA“ AD BEOGRAD
11.	„MERIDIAN BANK-KREDIT AGRICOLE GROUP“ AD NOVI SAD
12.	„ОТР БАНКА“ АД НОВИ САД
13.	„ПРИВЕРЕДНА БАНКА“ АД БЕОГРАД
14.	„SOCIETE GENERALE BANKA SRBIJA“ AD

15.	„METALS BANKA“ AD NOVI SAD
16.	„UNIVERZAL BANKA“ AD BEOGRAD
17.	„UNICREDIT BANK SRBIJA“ AD BEOGRAD
18.	„ВОЈВОЂАНСКА БАНКА“ АД НОВИ САД

Табела 53. Списак осигуравајућих друштава на територији општине Горњи Милановац, 2011.

Р.Број	Назив институције
1.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „АМС ОСИГУРАЊЕ“
2.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „DELTA GENERALI OSIGURANJE“
3.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „ДУНАВ ОСИГУРАЊЕ“
4.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „САВА ОСИГУРАЊЕ“
5.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „ТАКОВО“
6.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „ДДОР НОВИ САД“
7.	АД ЗА ОСИГУРАЊЕ „WINER STADTISCHE OSIGURANJE“

6.11. ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ

Регионална привредна комора Краљево је део јединственог коморског система у Србији. Делује на територији Рашког и Моравичког округа. У оквиру Регионалне привредне коморе Краљева послује Организациона јединица Чачак, коју чине: Горњи Милановац, Чачак, Лучани.

Коморски механизам је један од облика заштите економских интереса њених чланова. Чланови коморе су: предузећа, банке и друге финансијске организације, организације за осигурање имовине и лица, предузетници преко општих удружења предузетника, земљорадничке задруге преко Регионалног задружног савета.

Делатност коморе:

- пружање и организовање стручне помоћи својим члановима у циљу побољшања и унапређења њиховог пословања
- заступање заједничких интереса у поступку припреме закона и других мера у области привредног система
- пружање информација о члановима у циљу проналажења пословних партнера, њиховог пословног повезивања, организовања сусрета привредника
- унапређење економске сарадње са иностраним пословним партнерима, као и организовање производне и туристичко-информативне пропаганде, представљање домаће привреде у иностранству и њено укључивање у међународну размену роба и услуга
- подстицање истраживања у области научно-технолошког развоја
- организовање семинара у циљу обуке и усавршавања кадрова чланова коморе
- друге делатности од интереса за њене чланице.

Инвестиције

Табела 54. Остварене инвестиције у нова основна средства по делатностима, преглед по годинама

у хиљ. РСД

	2007.	2008.	2009.
Пољопривреда, лов и шумарство	-	-	234
Рибарство	-	-	-
Вађење руда и камена	286.361	78.566	42.381
Прерађивачка индустрија	342.804	1.601.069	1.947.535
Производња и снабдевање ел.енергијом, гасом и водом	-	9.210	14.682
Грађевинарство	180	44.926	92.459
Трговина на велико и трговина на мало, поправка моторних возила, мотоцикала итд.	25.561	87.147	51.763
Хотели и ресторани	-	-	7.623
Саобраћај, складиштење и везе	882	5.294	12.257
Финансијско посредовање	1.793	39.172	3.938
Активности у вези с некретнинама, изнајмљивањем и пословне активности	7.199	203	64.532
Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	93.822	172.081	142.233
Образовање	25.936	30.256	8.093
Здравствени и социјални рад	16.591	27.176	29.595
Остале комуналне, друштвене и личне услужне делатности	1.858	26.190	5.701
Укупно	802.987	2.121.290	2.423.026

Извор: Републички завод за статистику Србије

Табела 55. Остварене инвестиције у нова основна средства по карактеру изградње и техничкој структури, преглед по годинама

у хиљ. РСД

		2007.	2008.	2009.	
Укупно		802.987	2.121.290	2.423.026	
Карактер изградње	Нови капацитети	245.318	1.043.376	903.881	
	Реконструкција, модернизација, доградња и проширење	548.093	1.073.035	1.409.335	
	Одржавање нивоа постојећих капацитета	9.576	4.879	109.810	
Техничка структура	Грађевински радови		234.803	490.401	1.113.779
	Опрема с монтажом	Домаћа опрема	303.930	331.482	316.940
		Увозна опрема	257.645	1.282.992	959.261
	Остало		6.609	16.415	33.046

Извор: Републички завод за статистику Србије

Табела 56. Подаци о инвестицијама

Опис	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Укупно
"Рзав" Водоснабдевање и пречишћавање отпадних вода. Водоснабдевање и пречишћавање отпадних вода	342.696,18	1.871.705,03	937.468,65	420.382,39	2.865.097,52	3.240.674,60	9.678.024,37
Депонија	14.999.344,92	26.516.423,62	15.454.362,85				56.970.131,39
Водопривредни објекти	4.991.941,08	3.275.678,82	2.280.630,00	4.740.000,00			15.288.249,90
Гробље	4.998.497,99	2.999.999,85	455.349,66				8.453.847,50
Ревитализација ЦППОВ				1.800.000,00			1.800.000,00
Водовод, канализација Ивице				2.809.427,78			2.809.427,78
Водоснабдевање и пречишћавање отпадних вода					15.042.800,00	8.841.923,30	23.884.723,30
Свега за ЈКП "Г.Милановац"	25.332.480,17	34.663.807,32	19.127.811,16	9.769.810,17	17.907.897,52	12.082.597,90	118.884.404,24
Неуропсихијатрија	5.032.297,51	11.787.822,69	28.094.646,57	595.461,66			45.510.228,43
Спортска хала		55.362.813,34	82.192.484,27	61.952.877,08	5.084.437,28		204.592.611,97
Стамбени простор за Роме		500.000,00	5.182.902,30	1.981.210,00			7.664.112,30
Гржни центар		5.047.579,62	5.261.735,68				10.309.315,30
ОШ "Краљ Александар I"		11.771.225,37	32.597.832,68	3.674.383,41			48.043.441,46
Ивице		5.504.982,88			42.891.027,87		48.396.010,75
Ликовна галерија			2.902.970,86				2.902.970,86
Вемљиште			7.636.171,79		1.022.224,70		8.658.396,49
МЗ Г.Милановац-водовод			2.500.000,00				2.500.000,00
ОШ "Иво Андрић" Прањани				8.846.072,51			8.846.072,51
Гимназија "Таковски устанак"				56.550.611,82	87.011.563,46	17.026.879,70	160.589.054,98
ОШ Теочин-препокривање				2.374.896,41			2.374.896,41
ОШ Угриновци-грејање				1.293.846,40	286.996,92		1.580.843,32
Фискултурна сала на Руднику					116.328,00	6.852.546,30	6.968.874,30
Дом културе					1.890.000,00		1.890.000,00
Улица Вука Караџића					1.847.134,24		1.847.134,24
Цркве и споменици Краљице Драге					4.449.114,55		4.449.114,55
ОШ Брђани -спортски терени					249.670,00		249.670,00

Фискултурна сала ОШ Гаково						4.169.604,87	4.169.604,87
Далековод Драгољ, Грудель						2.787.339,11	2.787.339,11
Свега за Општинску управу:	5.032.297,51	89.974.423,90	166.368.744,15	137.269.359,29	144.848.497,02	30.836.369,98	574.329.691,85
Основно образовање	9.793.456,70	21.168.644,21	26.139.437,68	2.312.193,39	1.457.581,66	2.726.654,35	53.804.511,29
Средње образовање	293.412,50		988.840,00	657.988,79		1.077.597,85	2.724.426,64
Свега за образовање:	10.086.869,20	21.168.644,21	27.128.277,68	2.970.182,18	1.457.581,66	3.804.252,20	56.528.937,93
Дом здравља		1.250.000,00	379.925,62		3.703.924,23	2.328.114,86	7.661.964,71
Свега за Дом здравља:		1.250.000,00	379.925,62		3.703.924,23	2.328.114,86	7.661.964,71
ДУ "Сунце"			4.262.314,96				4.262.314,96
Установа у области физичке културе	1.500.000,00		634.700,00	13.655.227,52			15.789.927,52
Свега:	1.500.000,00		4.897.014,96	13.655.227,52			20.052.242,48
ЈП за изградњу - земљиште	6.974.948,39	10.986.337,16		9.506.174,24			27.467.459,79
ЈП за изградњу - водовод		4.999.489,05					4.999.489,05
ЈП за изградњу - пословни простор			1.344.505,66				1.344.505,66
ЈП за изградњу - путеви, канализација, јавна расвета				31.218.514,15	23.020.049,57	25.912.068,05	80.150.631,77
ЈП за изградњу - капитално одржавање објеката				814.200,00			814.200,00
ЈП за изградњу - пројектна документација				1.750.630,64	7.737.596,18	1.782.160,00	11.270.386,82
ЈП за изградњу - текуће поправке и одржавање	29.165.577,23	44.760.599,87	54.886.131,76	17.984.637,19	27.698.705,38	29.085.556,59	203.581.208,02
Свега за ЈП за изградњу:	36.140.525,62	60.746.426,08	56.230.637,42	61.274.156,22	58.456.351,13	56.779.784,64	329.627.881,11
ЈП за путеве - просирење и насыпање путева	4.389.060,46	7.339.659,18	7.817.765,69	3.014.580,29	6.564.849,77	526.108,10	29.652.023,49
ЈП за путеве - асфалтирање путева	9.178.522,06	17.308.808,40	42.129.865,77	36.803.083,23	25.493.875,03	36.822.645,93	167.736.800,42
ЈП за путеве - крпљење путева	4.663.085,02	5.957.581,60	300.634,80	410.378,42	3.225.626,52	990.263,40	15.547.569,76
Свега ЈП за путеве:	18.230.667,54	30.606.049,18	50.248.266,26	40.228.041,94	35.284.351,32	38.339.017,43	212.936.393,67
УКУПНО	96.322.840,04	238.409.350,69	324.380.677,25	265.166.777,32	261.658.602,88	144.170.137,01	1.320.021.515,99

Напомена: Подаци за 2011. годину узети су закључно са 24.11.2011. године.

6.12. РАСПОЛОЖИВЕ ЛОКАЦИЈЕ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ

Општина Горњи Милановац у свом власништву не поседује територије земљишта које би се могле искористити за изградњу индустријских зона, али постоје територије у приватном власништву које су неизграђене и на којима постоји могућност изградње.

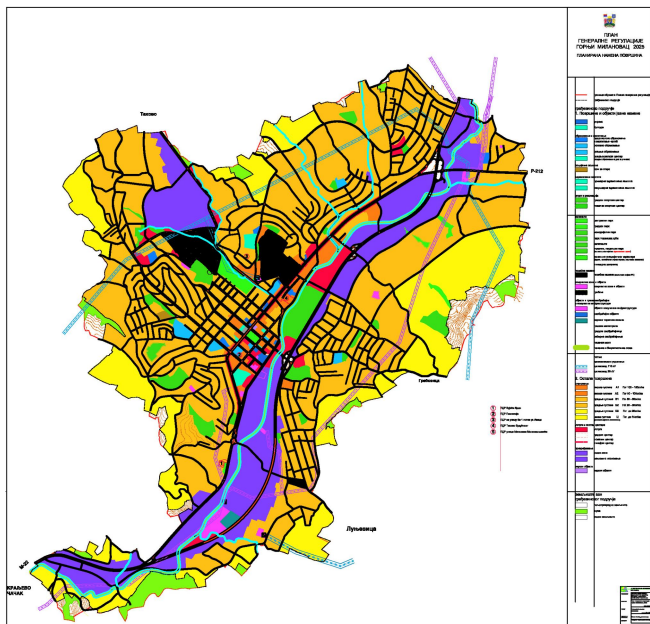
На подручју општине, сем постојећих, предвиђају се мањи индустријски комплекси и локалитети и њихово евентуално повезивање дуж државних путева и регионалних праваца уз план детаљне регулације, без формирања већих континуалних индустријских зона. Просторну структуру чини полицентрични развој привреде.

Свуда ван Генералног урбанистичког плана за изградњу индустријских зона неопходан је план детаљне регулације.

Расположиве локације за инвестирање чине зоне:

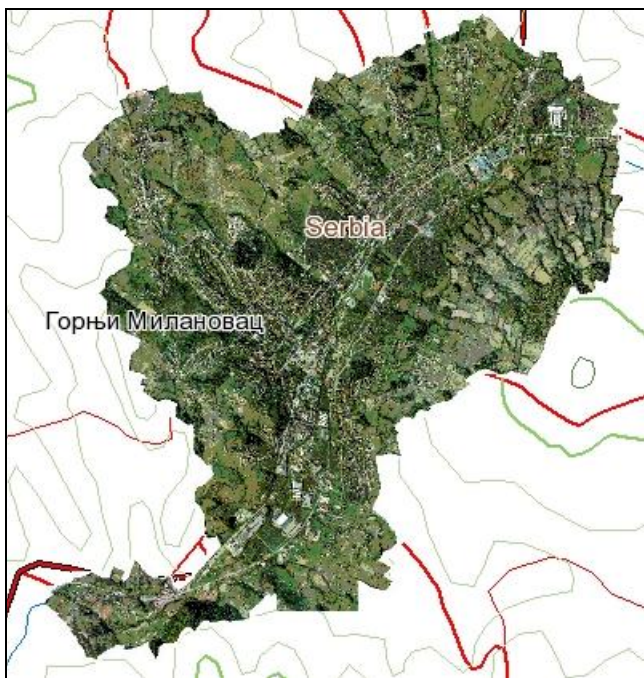
- 1. Централна зона Горњег Милановца
- 2. Зоне интензивније концентрације малих и средњих предузећа дуж планираног коридора Е763, као и уз државне путеве другог реда у иницираним зонама ван формираних зона стамбеног ткива насеља, користећи погодности инфраструктурне опремљености саобраћајне доступности уз заштиту најквалитетнијег земљишта
- 3. Дуж обе стране будућег ауто-пута, као и правци уз искључења ка унутрашњости насеља, ван формираних стамбених зона, најквалитетнијег земљишта и природних резервата, осим за мала и средња предузећа
- 4. Зоне сеоских подручја, ван формираних стамбених зона, најквалитетнијег земљишта и природних резервата, осим за мала и средња предузећа
- 5. Дуж путних праваца излаза из насеља ка општини Крагујевац, насеља ка општини Чачак и Краљево, дуж путних праваца који воде ка насељима Такову, Бољковцима, Прањанима, Коштунићима, уз путни правац ка Ваљеву и остала насеља у складу са исказаним интересима, ван формираних стамбених зона, најквалитетнијег земљишта и природних резервата, осим за мала и средња предузећа

Намена површина градског насеља Горњи Милановац

*извор-радна верзија Плана генералне регулације, Горњи Милановац до 2025. године

Територија градског насеља Горњи Милановац

*извор-републички геодетски завод

ПЛАНИРАНЕ И ПОСТОЈЕЋЕ ИНДУСТРИЈСКЕ ЗОНЕ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА

*извор-републички геодетски завод

Локација: Југозападни део територије града –дуж обе стране магистралног пута М22 од Млаковца до укрштања са Љубићском улицом

електрична енергија ✓
водовод ✓
канализација ✓
гас ✓
телефон ✓
интернет ✓
коловоз ✓

*извор-републички геодетски завод

Локација: Југозападни део територије града - дуж обе стране магистралног пута М22 и појас између магистрале М22 и Љубићске улице

електрична енергија ✓
водовод ✓
канализација ✓
гас ✓
телефон ✓
интернет ✓
коловоз ✓

*извор-републички геодетски завод

Локација: Централни део територије града - магистрални пут М22, дуж обе стране пута и појас између магистрале М22 и улице Радована Грковића

електрична енергија ✓
водовод ✓
канализација ✓
гас ✓
телефон ✓
интернет ✓
коловоз ✓

*извор-републички геодетски завод

Локација: Централни део територије града – потез уз магистрални пут М22 дуж десне стране, искључујући леву страну магистрале где су планирани спортски терени

електрична енергија ✓
водовод ✓
канализација ✓
гас ✓
телефон ✓
интернет ✓
коловоз ✓

*извор-републички геодетски завод

Локација: Северозападни део територије града – магистрални пут М22 дуж обе стране и појас до улице Кеј косовских божура

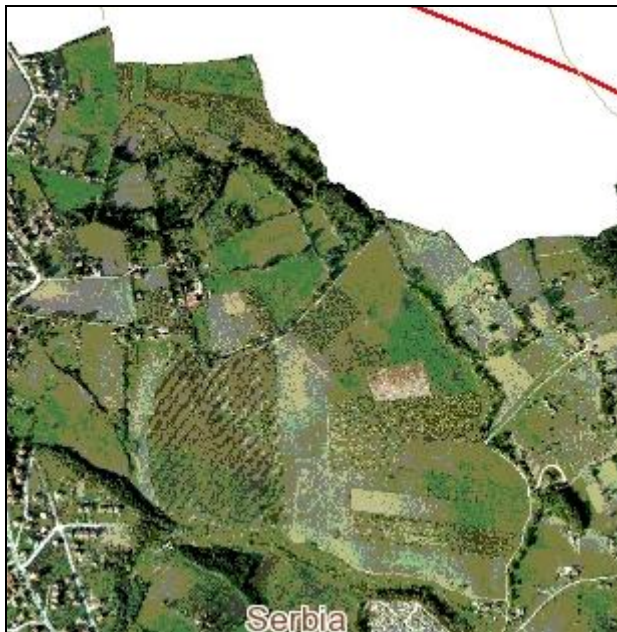
електрична енергија ✓
водовод ✓
канализација ✓
гас ✓
телефон ✓
интернет ✓
коловоз ✓

*извор-републички геодетски завод

Локација: Северозападни део територије града - магистрални пут М22 дуж обе стране и појас до улице Кнеза Александра

електрична енергија ✓
 водовод ✓
 канализација ✓
 гас ✓
 телефон ✓
 интернет ✓
 коловоз ✓

*извор-републички геодетски завод

Локација: Северни део територије града – дуж леве стране будуће Ивичке саобраћајнице, све до насеља 17. НОУ дивизије

електрична енергија ✓
 водовод ✓
 канализација ✓
 гас ✓
 телефон ✓
 интернет ✓
 коловоз ✓

Део територије на месту бивше „Циглане“ преко пута Војске у Луњевици

електрична енергија ✓
 водовод ✓
 канализација ✓
 гас ✓
 телефон ✓
 интернет ✓
 коловоз ✓

6.13. ОЛАКШИЦЕ ЗА ИНВЕСТИТОРЕ

6.13.1 Порески подстицаји

Свака држава има бројне функције и задатке, а извршавање истих захтева постојање финансијских средстава, које држава обезбеђује из јавних прихода. Висина јавних прихода и порески подстицаји уређују се законом, односно актом надлежног органа у складу са законом.

Добро обучена, стручна, одговорна и ефикасна пореска администрација је битна како за грађане тако и за приватни сектор. Све то подразумева сталну професионализацију пореске администрације, перманентну обуку запослених у администрацији, спречавање свих видова корупције и успостављање јасних механизма контроле рада и одговорности запослених у пореској администрацији.

Пореским подстицајима се омогућује развој малих предузећа, стимулисање привредног развоја, запошљавање радника. Закон о порезу на добит предузећа („Сл. гласник РС” бр. 25/01, 80/02, 43/03, 84/04, 18/10) уређује пореске подстицаје у односу на порез на добит правних лица.

Пореска ослобађања

Ослобађа се плаћања пореза на добит правно лице које у години за коју се одобрава право на ослобађање оствари вишак прихода над расходима до 400.000,00 динара, а под условима утврђеним чл. 44 Закона.

У случају концесионог улагања, концесионо предузеће ослобађа се плаћања пореза на добит остварену по основу прихода од предмета концесије, на рок до 5 година од дана уговореног завршетка концесионог улагања у целини.

Уколико концесионо предузеће остварује добит пре завршетка концесионог улагања, ослобађа се плаћања пореза на добит.

Ослобађа се плаћања пореза на добит правних лица предузеће за радно оспособљавање, професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалидних лица, сразмерно учешћу тих лица у укупном броју запослених.

Порески кредити

Признаје се право на порески кредит у висини од 20% извршеног улагања, с тим што не може бити веће од 50% обрачунаог пореза у години у којој је извршено улагање обвезнику који изврши улагање у основна средства у сопственом власништву у оквиру делатности уписаних у оснивачки акт обвезника. Код обвезника који су разврстани у мала предузећа признаје се право на порески кредит у висини од 40% извршеног улагања у основна средства у оквиру сопствене делатности, с тим што не може бити већи од 70% обрачунаог пореза у години у којој је извршено улагање.

Подстицаји код улагања

Порески обвезник који уложи у своја основна средства, односно у чија основна средства уложи друго лице више од 800 милиона динара, а та основна средства користи за обављање претежне делатности и у периоду улагања додатно запосли на неодређено време најмање 100 лица, ослобађа се плаћања пореза на добит правних лица у периоду од 10 година сразмерно том улагању.

Отклањање двоструког опорезивања добити остварене у другим државама

Односи се на резидентне обвезнике који остваре добит пословањем у другој држави на коју је плаћен порез на добит тој држави. Таквом обвезнику се одобрава порески кредит у висини пореза на добит плаћеног у другој држави.

Фискална децентрализација

Фискална децентрализација је један од стратешких циљева Владе Републике Србије. Циљ фискалне децентрализације је стварање правног основа да јединице локалне самоуправе воде политику јавних прихода и јавних расхода, а све у циљу најбољег задовољења потреба грађана.

Законом о финансирању локалне самоуправе створен је правни основ за децентрализацију функција Пореске управе, а уједно и афирмација локалне самоуправе у делу администрирања њених изворних прихода. Створен је правни основ за образовање локалне пореске администрације.

Пореско одељење Општинске управе општине Горњи Милановац почело је са радом 1. априла 2008. године. Ово одељење води поступак утврђивања, наплате и контроле локалних јавних прихода. Његовим оснивањем омогућено је пореским обвезницима лакши, једноставнији приступ информацијама о њиховом задужењу, свеобухватно утврђивање регистра обвезника изворних прихода општине.

Пореско одељење Горњи Милановац је по оснивању извршило ажурирање базе података, које је обављено обиласком и пружањем информација грађанима и прикупљањем пореских пријава на терену.

Преглед донетих решења за порез на имовину физичких лица у Горњем Милановцу:

Година	Број донетих решења
2008.	8.500
2009.	8.824
2010.	9.195
2011.	12.421

ИЗВРШЕЊЕ Изворних Прихода општине Горњи Милановац за 2007, 2008, 2009. и 2010. годину

Изворни приходи-опис	2007	2008	2009	2010	укупно
Порез на имовину	43.234.187,29	53.038.974,77	50.261.698,60	56.317.000,89	202.851.861,55
Комунална такса	8.398.784,90	9.302.365,81	19.174.109,91	32.099.593,51	68.974.854,13
Накн. за коришћење грађ. земљишта	52.523.123,13	73.530.383,29	79.336.690,62	105.651.551,35	311.041.748,39
Накн. за уређ. грађ. земљ.; Локална админ. такса	18.906.290,45	30.827.813,69	26.740.947,88	61.920.714,52	138.395.766,54
Боравишна такса	749.388,00	1.108.117,93	566.036,50	212.500,00	2.636.042,43
Накнада за коришћење минералних сировина	8.207.516,59	12.059.882,66	9.758.511,06	14.909.336,38	44.935.246,69
Укупно:	132.019.290,36	179.867.538,15	185.837.994,57	271.110.696,65	768.835.519,73
Укуп. Укуп. приходи и примања	693.867.637,00	822.391.124,63	826.369.744,88	963.557.814,76	
% учешћа изворних П у укупним П	19,03	21,87	22,49	28,14	

6.13.2. Програми за обуку радне снаге

Национална служба за запошљавање, Филијала Чачак, Испостава Горњи Милановац, сваке године реализује различите програме обуке и стицања додатног образовања незапослених лица са територије општине Горњи Милановац.

Један од програма, који реализује Национална служба за запошљавање, Филијала Чачак, Испостава Горњи Милановац, јесте програм „Прва шанса”, који подразумева стручно оспособљавање младих до 30 година старости без радног искуства у струци, који се налазе на евиденцији НСЗ и имају минимум завршену средњу школу. Реализација овог програма врши се на основу расписаног конкурса, а на конкурс се могу пријавити само послодавци из приватног сектора.

На територији општине Горњи Милановац Национална служба за запошљавање, Филијала Чачак, Испостава Горњи Милановац, реализује и програм под називом „Мере стручне праксе”, који подразумева оспособљавање за самосталан рад у струци без заснивања радног односа. Овај програм односи се на лица која нису старија од 30 година, без радног искуства у струци, која се налазе на евиденцији НСЗ и имају средње, више или високо образовање. Реализација овог програма врши се на основу расписаног конкурса, а на конкурс се могу пријавити послодавци из јавног и приватног сектора. Општина Горњи Милановац, као и установе и јавна предузећа чији је оснивач Општина Горњи Милановац, активно су укључени у реализацију мера стручне праксе, чиме омогућавају да се један број младих оспособљава за самосталан рад у струци и стекне услове за полагање стручног испита.

Такође, Национална служба за запошљавање, Филијала Чачак, Испостава Горњи Милановац, у оквиру Активне политике запошљавања особа са инвалидитетом, предузима мере и одобрава одређене подстицаје усмерене на запошљавање и samozapošljavanje особа са инвалидитетом.

Општина Горњи Милановац сачинила је Акциони план запошљавања општине Горњи Милановац за 2011. годину, којим су утврђени приоритети и мере за унапређење запослености и смањење незапослености на територији општине Горњи Милановац. Као приоритет, утврђено је Стручно оспособљавање незапослених за самосталан рад у струци – Програм приправника. Овај Програм општина Горњи Милановац финансира и реализује у сарадњи са Националном службом за запошљавање и Министарством економије и регионалног развоја. Циљ ове мере јесте оспособљавање незапослених лица са високом стручном спремом за самосталан рад у струци и стварање услова за запошљавање незапослених лица и задржавања у радном односу на неодређено време.

Од великог је значаја и Локални савет за запошљавање општине Горњи Милановац, који активно учествује у давању конкретних предлога, подршке, мишљења и препорука у вези са решавањем проблема незапослености. Иначе, Савет је формиран од стране локалне самоуправе.

У протеклом периоду, у оквиру Испоставе Горњи Милановац, спроведено је више обука за тржиште рада:

- Обука за електронско пословање
- Обука за сервисере рачунара
- Обука за вођење пословних књига
- Обука за енглески језик
- Обука за рад на рачунару
- Обука за ручно ткање

Исто тако, било је неколико спроведених преквалификација, односно обука за познатог послодавца и то:

- Обука за израђиваче хемијских производа за послодавца „Звезду–Хелиос”
- Обука за емајлирце за послодавца „Металац” АД
- Обука за коваче за послодавца „ФАД” АД
- Обука за пресере за послодавца „ФАД” АД

Поред наведеног, сваке године се издвајају и значајна финансијска средства за субвенције за samozapošljavanje, субвенције за отварање нових радних места, јавне радове, субвенције доприноса за обавезно социјално осигурање за лица старија од 45 и 50 година, лица до 30 година и особа са инвалидитетом и јавни радови за особе са инвалидитетом.

Национална служба запошљавања, Филијала Чачак, Испостава Горњи Милановац, сваке године организује сајмове запошљавања, који пружају могућност да се у директном и непосредном сусрету кандидати представе послодавцима који траже раднике.

6.14. ПРОЦЕС ИЗДАВАЊА ДОЗВОЛА ЗА ГРАЂЕЊЕ

Р.б.	Етапни кораци	Потребна документација	Институција	Рок за издавање
1.	ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ЛОКАЦИЈИ	-Копија плана за предметну парцелу; -Доказ о уплати прописаних такси.	- РГЗ – Служба за катастар непокретности Горњи Милановац;	- 8 дана од када су стечени сви услови за израду документа;
2.	ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ЛОКАЦИЈСКЕ ДОЗВОЛЕ	-Копија плана предметне парцеле и препис листа непокретности; -Доказ о праву својине, односно	- РГЗ – Служба за катастар непокретности Горњи Милановац;	у року од 15 дана од подношења уредног захтева, односно

		праву,закупа на грађевинском земљишту; -Извод из катастра подземних инсталација;		прибављања услова и података који се прибављају по службеној дужности;
		-Доказ о уплати прописаних такси.		
3.	ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ГРАЂЕВИНСКЕ ДОЗВОЛЕ	Доказ о праву својине, односно праву закупа на грађевинском земљишту;	- РГЗ – Служба за катастар непокретности Горњи Милановац;	- у року од 8 дана од подношења уредног захтева;
		-Правоснажна локацијска дозвола;	Општинска управа – Одељење за комунално-стамбене послове и урбанизам	
		-Главни пројекат усклађен са локацијском дозволом (у 3 примерка) са извештајем о извршеној техничкој контроли;	Архитектонски биро	
		Сагласност МУП-а Сектор за ванредне ситуације на пројектну документацију за објекте из чл. 33 и 34. Закона о заштити од пожара ("Сл.гласник РС " бр.111/2009)	МУП Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације Чачак	
		Уколико се ради Студија о процени утицаја на животну средину, потребно је доставити решење о датој сагласности на студију о процени утицаја	Општинска управа – Одсек за послове еколошке канцеларије	
		-Доказ о уређивању односа у погледу плаћања накнаде за уређење грађевинског земљишта;	ЈП за изградњу општине Горњи Милановац	
		-Доказ о уплати прописаних такси.		
	ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ УПОТРЕБНЕ ДОЗВОЛЕ	-Копија плана са уцртаним објектом;	- РГЗ – Служба за катастар непокретности Горњи Милановац;	- 8 дана од када су стечени сви услови за израду документа;
		- Фотокопија грађевинске дозволе;		
		-На захтеву назначена Комисија која ће изаћи на терен да утврди да ли је објекат изграђен у складу са одобреном пројектном документацијом и која ће сачинити Записник о техничком пријему објекта;		
		Решење МУП-а Сектор за ванредне ситуације о спроведеним мерама заштите од пожара у складу са чл. 36 Закона о заштити од пожара ("Сл.гласник РС " бр.111/2009)	МУП Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације Чачак	
		-Пројекат изведеног објекта ако је у току изградње било одступања у односу на Главне пројекте на основу којих је издата грађевинска дозвола;	Архитектонски биро	
		-Доказ о уплати прописаних такси.		

7. РАДНА СНАГА

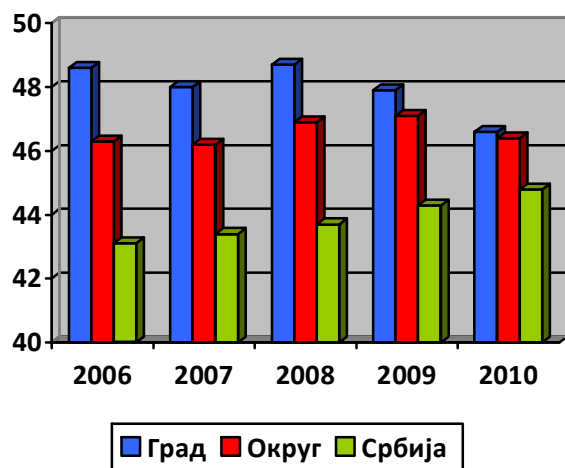
7.1. БРОЈ И СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ

Табела 57. Укупан број запослених и полна структура у периоду 2006 - 2010.

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Град	11.471	10.952	10.322	10.068	9.823
Жене (%)	48,6	48	48,7	47,9	46,6
Мушкарци (%)	51,4	52	51,3	52,1	53,4
Моравички округ	53.434	52.295	52.887	49.467	46.765
Жене (%)	46,3	46,2	46,9	47,1	46,4
Мушкарци (%)	53,7	53,8	53,1	52,9	53,6
Србија	2.025.627	2.002.344	1.999.476	1.889.085	1.795.775
Жене (%)	43,1	43,4	43,7	44,3	44,8
Мушкарци (%)	56,9	56,6	56,3	55,7	55,2

Извор: Републички завод за статистику

Запосленост – жене (%)

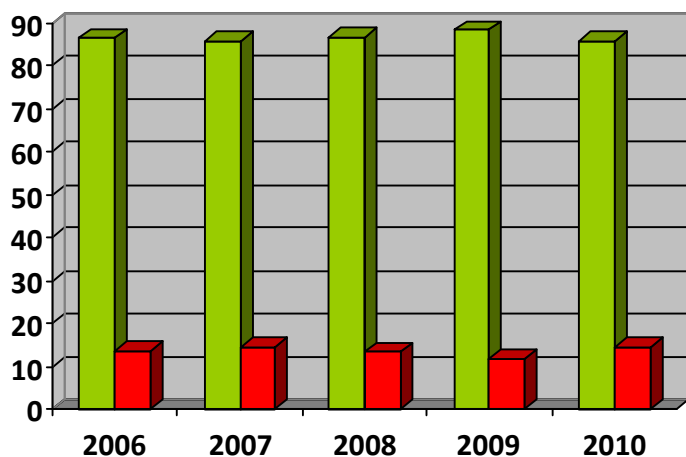

Табела 58. Структура запослених, преглед у периоду 2006 - 2010.

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Град	100%	100%	100%	100%	100%
Запослени у предузећима, установама, задругама и др. организацијама	86,5	85,6	86,7	88,2	85,6
Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност	13,5	14,4	13,3	11,8	14,4
Моравички округ	100%	100%	100%	100%	100%
Запослени у предузећима, установама, задругама и др. организацијама	79,5	78,8	77,1	78,8	78,4
Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност	20,5	21,2	22,9	21,2	21,6
Србија	100%	100%	100%	100%	100%
Запослени у предузећима, установама, задругама и др. организацијама	72,7	71,6	71,4	73,9	75,4
Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност	27,3	28,4	28,6	26,1	24,6

Извор: Републички завод за статистику

Структура запослених, 2006 – 2010. (град)

■ Запослени у предузећима, установама, задругама и др. организацијама
■ Предузетници и запослени код њих и лица која самостално обављају делатност

7.2. ЗАПОСЛЕНОСТ ПО ДЕЛАТНОСТИМА*

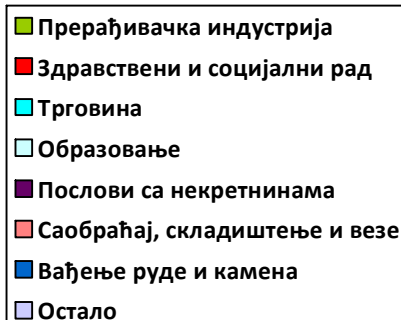
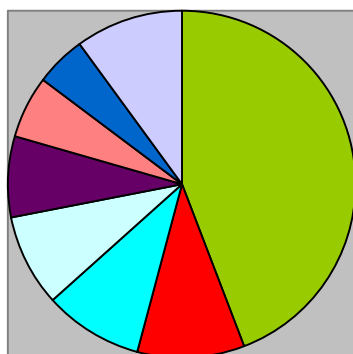
Табела 59. Структура запослених по секторима делатности, 2010. година

	Град	Структура запослених у граду (%)	Структура запослених у Округу (%)	Структура запослених у Србији (%)
Запослени – укупно	8.407	100	100	100
Жене	3.909	46,50	46,01	45,72
Мушкарци	4.498	53,50	53,09	54,28
Пољопривреда, шумарство и водопривреда	62	0,74	2,25	3,13
Рибарство	0	0,00	0,00	0,08
Вађење руда и камена	400	4,76	1,19	1,69
Прерађивачка индустрија	3.723	44,28	38,78	23,02
Производња и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом	243	2,89	2,77	3,38
Грађевинарство	146	1,74	2,91	5,28
Трговина на велико и мало и оправка моторних возила	772	9,18	13,28	13,93
Хотели и ресторани	72	0,86	1,13	1,54
Саобраћај, складиштење и везе	501	5,96	6,71	7,73
Финансијско посредовање	36	0,43	1,49	2,71
Послови са некретнинама и изнајмљивањем	620	7,37	3,76	6,17
Државна управа и социјално осигурање	217	2,58	3,31	5,16
Образовање	721	8,58	9,58	10,05
Здравствени и социјални рад	838	9,97	10,63	12,03
Остале комуналне, друштвене и личне услуге	58	0,69	2,21	4,11

* подаци се односе на запослене у правним лицима (привредна друштва, предузећа, задруге, установе и организације)

Извор: Републички завод за статистику

Структура запослених по секторима делатности, 2010. год.

7.3. ПРОСЕЧНЕ ЗАРАДЕ

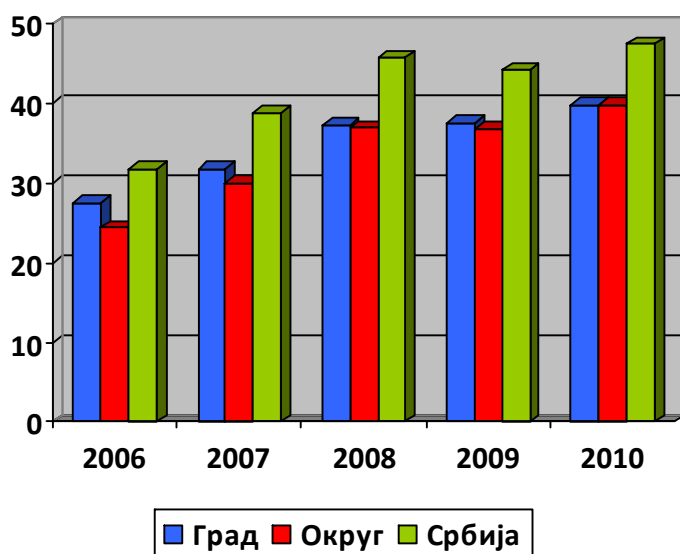
На основу објављеног саопштења ЗП14 од 25. 10. 2011. Републичког завода за статистику, просечна бруто зарада по запосленом у септембру 2011. године у граду Горњем Милановцу износила је 46.789 РСД, у Моравичком округу 46.882 РСД, а у Републици Србији 53.838 РСД. У истом периоду, просечна нето зарада по запосленом била је 33.639 РСД у граду, 33.821 РСД у Округу и 38.763 РСД у Републици.

Табела 60. Упоредни преглед просечних зарада по запосленом по годинама

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Просечна бруто зарада у граду	27.559	31.798	37.266	37.603	39.844
Просечна бруто зарада у Округу	24.408	30.046	36.907	36.808	39.830
Просечна бруто зарада у Србији	31.745	38.744	45.674	44.147	47.450
Просечна нето зарада у граду	18.751	22.838	26.744	27.044	28.679
Просечна нето зарада у Округу	16.649	21.647	26.577	26.549	28.727
Просечна нето зарада у Србији	21.707	27.759	32.746	31.733	34.142

Извор: Републички завод за статистику

Упоредни преглед просечних бруто зарада по запосленом, по годинама (РСД)

7.4. ЗАРАДЕ ПО ДЕЛАТНОСТИМА

Табела 61. Просечне зараде по запосленом без пореза и доприноса, по секторима делатности, 2009. година

	2009.		
	Град	Округ	Србија
Пољопривреда, лов, шумарство и водопривреда	14.951	21.771	27.582
Рибарство	0	0	19.569
Вађење руда и камена	25.098	24.588	43.650

Прерађивачка индустрија	25.519	23.220	25.539
Производња и снабдевање ел. енергијом, гасом и водом	33.875	41.301	44.239
Грађевинарство	19.247	21.920	27.175
Трговина на велико и мало и оправка моторних возила	18.332	20.115	23.757
Хотели и ресторани	15.458	18.165	18.176
Саобраћај, складиштење и везе	31.126	29.442	36.880
Финансијско посредовање	17.083	58.927	67.899
Послови са некретнинама и изнајмљивањем	27.561	25.541	33.851
Државна управа и социјално осигурање	35.561	37.043	39.494
Образовање	29.937	32.227	35.666
Здравствени и социјални рад	39.001	36.581	36.030
Остале комуналне, друштвене и личне услуге	17.144	19.563	30.335
Просечна нето зарада – укупно	27.044	26.549	31.733

Извор: Републички завод за статистику

7.5. ЗАПОШЉАВАЊЕ

Табела 62. Слободна радна места, јануар–децембар 2010.

		Град	Удео у Округу (%)	Удео у Србији (%)
На неодређено време	број	247	749	28.576
	%	38,35	32,98	0,86
На одређено време	број	397	1,502	63.914
	%	61,65	26,43	0,62
Слободна радна места – укупно		644	2.251	92.490

Извор: НСЗ – филијала Чачак

Запошљавање представља укупан број поднетих пријава о заснивању радног односа од стране послодавца, пријављених Националној служби за запошљавање.

Табела 63. Структура запошљавања, јануар–децембар 2010.

		Град	Удео града у округу (%)	Удео града у Србији (%)
Запошљавање – жене	број	1.372	8,310	137.028
	%	44,58	16,51	1,00
Запошљавање – мушкарци	број	1.705	8.578	146.336
	%	55,42	19,88	1,17
На неодређено време	број	1.529	7.576	135.349
	%	49,69	20,18	1,13
На одређено време	број	1.548	9.312	148.015
	%	50,31	16,62	1,05
Запошљавање – укупно		3.077	16.888	283.364

Извор: НСЗ – филијала Чачак

7.6. НЕЗАПОСЛЕНОСТ

Незапослени (у смислу Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености, чл. 2) јесте лице од 15 година живота до испуњавања услова за пензију, односно најкасније до 65 година живота, способно и одмах спремно да ради, које није засновало радни однос или на други начин остварило право на рад, а које се води на евиденцији незапослених и активно тражи запослење. Незапосленим се не сматра редован ученик, студент основних студија до 26 година живота, лице коме мирују права из радног односа у складу са законом и лице које је испунило услов за пензију у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању.

Лице које тражи запослење (чл. 3. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености) јесте незапослени, запослени који тражи промену запослења и друго лице које тражи запослење.

Табела 64. Структура незапослених и тражилаца запослења према полу, крај 2010.

		Град	Удео у Округу (%)	Удео у Србији (%)
Незапослени – жене	број	1.789	10.654	384.396

	%	54,21	16,79	0,46
Незапослени - мушкарци	број	1.511	9.628	345.124
	%	45,79	15,69	0,44
Незапослени - укупно		3.300	20.282	729.520
Тражиоци запослења - жене	број	2.089	11.838	433.096
	%	56,52	17,65	0,48
Тражиоци запослења - мушкарци	број	1.607	10.111	369.744
	%	43,48	15,89	0,43
Учешће незапослених у броју тражилаца запослења (%)	свега	89,28	/	/
	жене	85,64	/	/
	мушкарци	94,03	/	/
Тражиоци запослења - укупно		3.696	21.949	802.840

Извор: НСЗ – филијала Чачак

Табела 65. Број и полна структура незапослених, преглед по годинама

	2006.		2007.		2008.		2009.		2010.		I-X 2011.	
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
Град	4.433	2.374	4.319	2.310	3.759	2.055	3.700	1.972	3.496	1.869	3.430	1.884

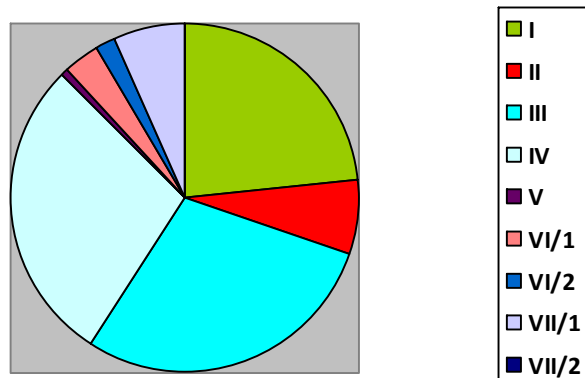
Извор: НСЗ - филијала Чачак

Табела 66. Незапослени према степену образовања, септембар 2011.

	Град	Удео у укупном броју незапослених
I степен стручне спреме	856 лица	23,3
II степен стручне спреме	265 лица	7,2
III степен стручне спреме	1.054 лица	28,7
IV степен стручне спреме	1.041 лице	28,3
V степен стручне спреме	22 лица	0,6
VI/1 степен стручне спреме	134 лица	3,6
VI/2 степен стручне спреме	56 лица	1,5
VII/1 степен стручне спреме	243 лица	6,6
VII/2 степен стручне спреме	3 лица	0,1
Укупно	3.674 лица	100%

Извор: НСЗ – филијала Чачак

Структура незапослених према степену образовања, септембар 2011.

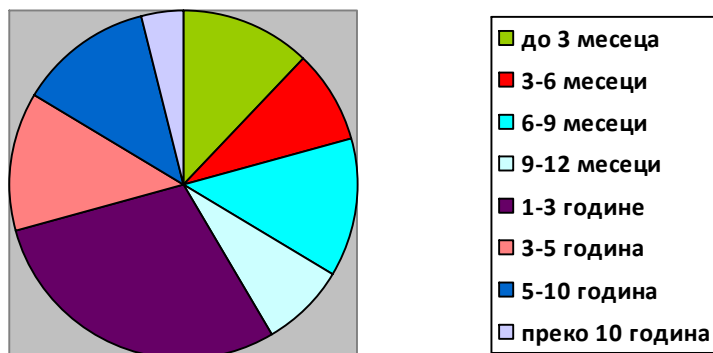
Табела 67. Незапослени према дужини чекања, септембар 2011.

	Град	Удео у укупном броју незапослених
до 3 месеца	451	12,3
3-6 месеци	314	8,5
6-9 месеци	465	12,7
9-12 месеци	297	8,1
1-3 године	1.077	29,3

3-5 година	466	12,7
5-10 година	458	12,5
преко 10 година	146	3,8
Укупно	3.674 лица	100%

Извор: НСЗ – филијала Чачак

Структура незапослених према дужини чекања, септембар 2011.

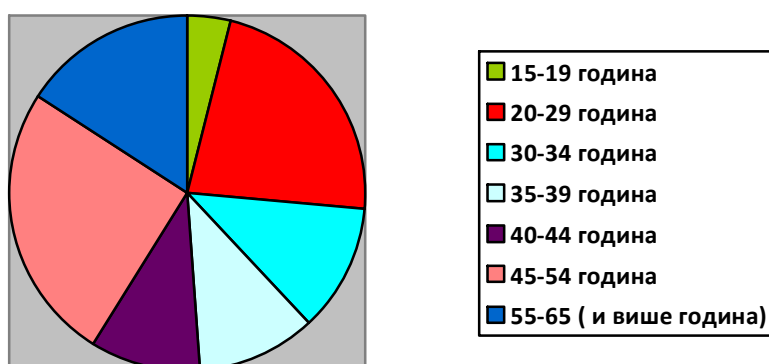

Табела 68. Незапослена лица према старосној структури, септембар 2011.

Старосна група	Град	Удео у укупном броју незапослених
15-19 година	140	3,8
20-29 година	831	22,6
30-34 године	426	11,6
35-39 година	403	11
40-44 године	362	9,9
45-54 године	926	25,2
55-65 (и више година)	586	15,9
Укупно	3.674 лица	100%

Извор: НСЗ – филијала Чачак

Структура незапослених лица према старосној структури, септембар 2011.

8. ЈАВНИ РЕСУРСИ

8.1. САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

8.1.1 Друмски саобраћај

Саобраћајно-географски положај Горњег Милановца је повољан с обзиром да територијом града пролази један од најважнијих друмских коридора у нашој земљи, државни пут првог реда бр. 22 Београд-Чачак-Краљево (Ибарска магистрала), којим Горњи Милановац остварује везе са ближим и даљим окружењем.

Западно од општине са истим правцем пружања (север–југ) трасиран је државни пут првог реда бр.21 Нови Сад–Рума–Шабац–Ваљево–Пожега–Ужице–Пријепоље, док је источно трасиран државни пут првог реда бр. 23 Мали Пожаревац–Младеновац–Крагујевац–Равни Гај–Мрчајевци.

Горњи Милановац је на регионалном нивоу повезан са Тополом (преко Рудника) државним путем другог реда бр. 126 и према Крагујевцу (пут Р212), односно према Ваљеву (путем Р259).

Остала мрежа државних путева другог реда на територији општине нема такав значај и представља везу између појединих делова суседних општина и граничних делова региона.

Као резултат бројања саобраћаја на путевима Републике Србије од стране ЈП Путеви Србије добијени су следећи резултати:

Табела 69. Фреквентност саобраћајница

ДРЖАВНИ ПУТ	ДЕОНИЦА	ДУЖИНА	2006. (ПГДС)	2009. (ПГДС)
M22	УГРИНОВЦИ-БУЋИН ГРОБ	10.8 КМ	6828	7469
M22	БУЋИН ГРОБ-НЕВАДЕ	9.6 КМ	7526	9200
M22	НЕВАДЕ-Г. МИЛАНОВАЦ	2.7 КМ	7680	9200
M22	Г. МИЛАНОВАЦ-ПРЕЉИНА	15.2 КМ	11349	13411

Овакав положај је омогућио повољне везе општине са осталим деловима земље, директним повезивањем преко мреже државних путева првог реда или посредним повезивањем преко разгранате регионалне путне мреже.

Табела 70. Преглед општинских путева

СПИСАК ОПШТИНСКИХ ПУТЕВА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ Г.МИЛАНОВАЦ		
РЕДНИ БРОЈ	НАЗИВ	ДУЖ. (КМ)
1.	Враћевшница од регионалног пута број 212, Манастир - Враћевшница - Горња Црнућа - Сврачковци, веза са магистралним путем М-22	16
2.	Липовац од гробља - река Гружа - Црепана - Дом културе, веза са регионалним путем Враћевшница - Манастир	4
3.	Доња Врбава од регионалног пута број 212 - Бело Поље до границе општине <u>Кнић</u>	5
4.	Велереч од улице А.КАРАЂОРЂЕВИЋА спомен дома у Велеречи - Оташевићи у Љуговници до <u>гробља</u>	6
5.	Горњи Милановац од улице А.КАРАЂОРЂЕВИЋА - улицом Д.НИКОЛИЋА - пругом до Срчаника - место звано „Завидруге”, веза <u>са регионалним путем 212</u>	5
6.	Мајдан од Красојеваца - Магистрални <u>пут М 22 - Мутањ до основне школе</u>	10
7.	Варнице од регионалног пута број 203 код Антонијевића - Катранцићи - Богојевићи - Дом у Трудељу - граница <u>општине Љиг</u>	8
8.	Трудељ од регионалног пута број 203 Раслова - Драгољ до регионалног пута <u>број 202</u>	5
9.	Церова од Дома културе - Шилопај крива Река, место звано „Жута бара” 2 <u>веза са регионалним путем број 212б</u>	7
10.	Давидовица од регионалног пута број 272 Рељинци - Заграђе поред Дома културе - Варнице, веза са регионалним ПУТЕМ <u>број 203 у Варницама</u>	12
11.	Ручићи од регионалног пута број 212б - школа у Ручићима - Томићи - место звано „Парлов” - место звано „Јасик”	7
12.	Горњи Милановац од улице НИКОЛЕ ЛУЊЕВИЦЕ - Грабовица - место звано „Рапај брдо”	7
13.	Горњи Милановац, од улице А.КАРАЂОРЂЕВИЋА - улицом Војводе Мишића - улицом НИКОЛЕ ЛУЊЕВИЦЕ- Луњевица - граница општине Чачак	6
14.	Луњевица од бетонског моста - <u>Јабланица до старе задруге</u>	4
15.	Горњи Милановац од улице Љубићске - улицом Драгана Јевтића - Стара чаршија до спомен цркве	3

16.	Семедраж од магистралног пута М22 – раскрсница у Семедражи – пројектованом трасом изнад бране Шарани – Савинац – Таково, веза са <u>регионалним путем број 212 у Такову</u>	11
17.	Брусница од магистралног пута М22 – Стара чаршија – гробље у Брусници, веза са регионалним путем 212 код <u>Мулантовића куће</u>	6
18.	Брђани од магистралног пута М22 – река Дичина – Тешићи – место звано „Прокоп” – граница општине Чачак	5
19.	Савинац – Дренова – Планина – граница општине Чачак	6
20.	Дренова од раскрснице према Планини, поред реке Дреновица – Галич	6
21.	Јаково од пута за Савинац – споменик у Такову – Синошевићи – Весковићи – место звано „Спојевина” – место звано „Јасик” – Лазовићи, веза са регионалним путем. број 2126 у Врнчанима	14
22.	Таково од регионалног пута број 212 – Љеваја Доњи Бранетићи – место звано „Врановица” – место звано „Зимњаче”	14
23.	Озрем од регионалног пута број 2126 место звано „Међуречица” поред реке Озремице – Раковића бара – Варошица – <u>Горњи Бранетићи Врело – Рајац</u>	12
24.	Рајац од регионалног пута број 212а од места званог „Клен” – Црвено врело – <u>Горњи Бањани – Полом до Дома културе</u>	8
25.	Горњи Бранетићи од Варошице – <u>Проструга до границе општине Љиг</u>	5
26.	Срезојевци од регионалног пута број 259 – место звано „Попов забран” – Галич – Узуновићи – место звано „Ђурово брдо” – гробље у Теочину – Велики крст – гробље у <u>Брајићима</u>	12
27.	Галич од раскрснице према „Поповом забрану” – Ковиљача – граница општине <u>Чачак</u>	5
28.	Брезна од регионалног пута број 212 код Матовића куће – место звано „Дуварине” – место звано „Маџариште” – веза са регионалним путем број 209 у <u>Теочину</u>	4
29.	Леушићи од регионалног пута број 212 Коштунићи поред Дома културе – Дамљановићи – Теочин – веза са <u>регионалним путем број 259</u>	9
30.	Коштунићи од реке Шибан – продавница у реону Мирковићи	4
31.	Прањани од места званог „Аврамовића брдо” – Варошица Прањани – Рудник Брезак – школа у Катрићима до границе општине Чачак	12
32.	Катрићи у Прањанима од основне школе – место звано „Црвена земља” – место звано „Таблица” – Дружетићи – Планина	10
33.	Каменица од регионалног пута број 212 – Богданица до границе општине Пожега	4
34.	Гојна Гора од регионалног пута број 212 – основна школа – место звано „Кецовића коса” – место звано „Јованиће брод” до границе општине Чачак	8
35.	Гојна Гора од регионалног пута број 212 од Радојевића раскрснице – место звано „Вукадинов хрст” – граница општине Чачак	3
36.	Брусница од регионалног пута број 212 од места званог „Јасен” – Поњавићи – Дрињачко брдо – Савићи у Такову, веза са регионалним путем број 212 у Такову	6
37.	Мајдан од раскрснице према школи – Флотација – Језеро – Колонија – веза са регионалним путем број 207	5
38.	Црнућара – Дуго Поље – Сврачковци веза са локалним путем Горња Црнућа – Сврачковци	5
39.	Саставци – Брезак, веза са локалним путем Прањани – Катрићи – Миоковци	3
УКУПНО :		282

Друмски саобраћај има примарни значај на територији општине Горњи Милановац, па тако опремање и модернизација инфраструктуре у вези са њим представља најбитнију активност у наредном периоду.

Планирана изградња ауто-путског коридора Е763 (Београд–Јужни Јадран) јесте активност од примарног значаја за све општине кроз које траса пролази или их тангира, па тако и за општину Горњи Милановац.

Одржавање постојеће мреже државних путева и њихова модернизација неопходна је ради постизања адекватне повезаности Горњег Милановца са суседним општинама и регионима.

Изградњом планираног ауто-пута растеретиће се трасе државног пута првог реда бр. 22 (Ибарска магистрала), као и осталих државних путева у овом подручју, чиме би се обезбедила алтернатива ауто-путу (путеви без наплате путарине).

8.1.2. Железнички саобраћај и инфраструктура

На подручју просторног плана налази се траса раније коришћене (укинуте) железничке пруге уског колосека Чачак–Г.Милановац–Топола (део трасе пруге која је повезивала Београд и Сарајево), чија траса не испуњава услове за развој савременог железничког саобраћаја.

Важећим Просторним планом Републике Србије, а у оквиру дела који се односи на допуну и проширење железничке мреже, планирана је међу приоритетима пруга Младеновац–Аранђеловац–Топола–Г. Милановац–Чачак. Пруга је планирана као једноколосечна електрифицирана регионална железничка пруга нормалног колосека за саобраћај регионалних путничких возова и теретног саобраћаја, која би повезивала шумадијске градове Младеновац, Аранђеловац, Тополу, Горњи Милановац и Чачак. Изградњом ове пруге повећао би се степен интегрисаности простора и веће саобраћајно и економско повезивање региона, што је предуслов за равномернији развој, квалитетније функционисање железнице и већу доступност корисницима.

За прецизно дефинисање трасе нема одговарајуће техничке документације (према условима ЈП Железнице Србије). Оријентационо, траса се простире уз трасу планираног државног пута I реда, тзв. Шумадијске магистрале, и даље ка Чачку преузима оријентациону трасу пруге дату просторним планом ауто-пута Београд–Јужни Јадран (Просторни план подручја инфраструктурног коридора Београд–Јужни Јадран, деоница Београд–Пожега („Сл.гласник РС”, бр. 37/06). Коначна траса биће прецизно дефинисана по изради одговарајуће урбанистичко-планске и техничке документације. Веза планиране пруге са Горњим Милановцем је од великог значаја за будућу повезаност овог подручја, тако да разрада трасе представља један од приоритета за општину.

8.1.3. Ваздушни саобраћај

Подручје Горњег Милановца према мрежи мањих и средњих аеродрома предвиђених Просторним планом Републике Србије, оријентисано је на аеродроме у Лађевцима и Прељини.

8.1.4. Водни саобраћај

На територији општине Горњи Милановац нема пловних путева, тако да не постоје услови за постојање водног транспорта.

8.2. КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

8.2.1 Водовод и канализација

Изворишта:

Горњи Милановац се снабдева водом из четири система: Брезанског, Бањанског, Вујанског и Регионалног водоводног система „Рзав”.

Брезански систем

Брезански систем чине следећа врела: Шибан, Куршумово и Филиповића врело. Издашност ових врела се не мери, већ процењује на следеће вредности:

– врело Шибан	12–18 л/с
– Филиповића врело	4–6 л/с
– Куршумово врело	13–18 л/с

Минимална издашност Брезанског водоводног система може бити и мања од 20 л/с, што је мање од потреба потрошача II висинске зоне, када се врши пребацивање воде из Бањанског система помоћу пумпне станице Клатичево.

Вода са врела Шибан се доводи гравитационо до сабирног базена (45 м³) у кругу изворишта, одакле се пумпама потискује у два правца: прекидну комору „Теочински дом” и резервоар сеоског водовода Теочин–Крст. Вода са изворишта Шибан се хлорише у сабирном базену због водоснабдевања потрошача у Теочину.

Од прекидне коморе „Теочински дом”, вода се гравитационо транспортује азбест-цементним и ПВЦ цевоводом пречника 200 мм до комора Филиповића и Куршумово врело, где се укључују истоимена изворишта.

Вода са Филиповића врела гравитационо се доводи у истоимену прекидну комору, меша са водом изворишта Шибан и одводи ка прекидним коморама Куршумово врело и тунел. Вода у прекидној комори Филиповића врело

дохлорише се због успутног снабдевања потрошача водом у насељима Лозањ, Бершићи, Таково, Савинац, Клатичево, Леваја, Д. Бранетићи и Врнчани.

Од Куршумовог врела вода се гравитационо транспортује кроз тунел до прекидне коморе лоциране иза тунела. Од прекидне коморе тунел до прекидне коморе Поњавићи, вода се гравитационо одводи азбест-цементним цевоводом пречника 300 мм. Укупна дужина овог цевовода износи 11 км.

Бањански систем

Бањански систем чине следећа врела: Попово, Коленичко и Марковића. Издашност ових врела се креће од 30–50 л/с, с тим да при повољним хидролошким условима капацитет износи и 90 л/с. Коленичко и Марковића врело користе се за прање филтера, док се вода са Поповог врела доводи пумпама у коагулатор новог постројења за пречишћавање воде. У коагулатор се упумпава и вода са два алувијална бунара поред ФС, укупног капацитета 8–10 л/с.

На нову филтарску станицу вода се доводи гравитацијом са тиролског захвата на реци Дичини. Испред водозавхвата изграђена је брана (ретензија) за трансформацију поплавних таласа и заштиту низводног подручја од великих вода.

Вода се после коагулације и таложења филтрира и, на крају, хлорише. После филтрирања, вода се одводи у резервоар испод филтарске станице запремине 800 м³. Из резервоара, вода се гравитационим АЦЦ цевоводом пречника 400 мм одводи у резервоар „Срчаник”. Капацитет цевовода износи $Q=150$ л/с. Пројектовани капацитет постројења је 150 л/с, а минимална издашност система износи око 50 л/с.

Од резервоара „Срчаник” до градске мреже и резервоара „Парац” постављен је азбест-цементни цевовод пречника 350 мм и 400 мм.

Извориште „Вујан”

Капацитет изворишта Вујан износи 6–8 л/с. Вода се из каптаже Вујан, изграђене 1939 године, гравитацијом одводи у истоимени резервоар запремине 200 м³. У резервоар „Вујан”, који се налази непосредно испод каптаже, упумпава се вода из бушеног бунара Млаковац поред реке Деспотовице. Капацитет ЦС Млаковац износи 11 л/с. Резервоар и ЦС су изграђени 1992. године за потребе ЦППОВ у Млаковцу, а ЦС није у употреби од прикључка на регионални водоводни систем Рзав 1996. године.

Воду из овог изворишта користе домаћинства и привреда из приградског насеља Млаковац, централно постројење за пречишћавање отпадних вода и градска депонија. Вода из резервоара „Вујан” гравитацијом одлази у дистрибуциону мрежу. С обзиром да је резервоар нижи око 45 м од резервоара I висинске зоне, то је овај систем одвојен пресек затварачем од централног система Горњег Милановца. Активирањем ЦС Млаковац, водоводни систем „Вујан”, са аутоматским радом пумпе спрегнутим са нивоом воде у резервоару, може се обезбедити аутономни рад овог система.

Регионални водоводни систем „Рзав”

Регионални водоводни систем „Рзав” прикључен је на дистрибуциону водоводну мрежу Горњег Милановца 1996. године. Од постројења за пречишћавање воде у Ариљу, вода се гравитацијом транспортује до резервоара и ЦС у Брђанима. Из Брђана, вода се, цевоводом пречника 600 мм, пумпама потискује у дистрибуциони резервоар „Нешковића Брдо” у Г. Милановцу. Пумпе раде аутоматски на ниво воде у резервоару, а просечни капацитет је око 50–70 л/с.

Пројектоване количине воде са овог система су: 150 л/с у I фази и 350 л/с у II фази, након изградње акумулације.

Из резервоара „Нешковића Брдо”, запремине 3500 м³, вода се са два цевовода, у правцу индустријске зоне и центра града, гравитационо одводи у дистрибуциону мрежу I висинске зоне. Челични цевовод, пречника 600 мм, повезује се са старим индустријским АЦЦ цевоводом, пречника 200 мм, у Железничкој улици. ПВЦ цевовод, пречника 300 мм, резервоар „Нешковића Брдо” повезује са резервоаром „Брдо мира” и дистрибуционом мрежом централног градског језгра.

Пумпне станице:

ПС „Теочин”

Црпна станица се налази на изворишту Шибан, Брезанског система. Основне карактеристике објекта и опреме су следеће:

–	уграђени пумпни агрегати	
–	тип пумпи	ВП 80/3 ВП 80/4
–	број пумпи	1 ком 1 ком.
–	произвођач	Јастребац
–	напор	100 м 100 м
–	проток	10 л/с 16 л/с
–	број обртаја	2900 о/мин 2900 о/мин.
–	снага мотора	22 KW 30 KW

Вода се из изворишта Шибан пумпа у комору Теочински дом, а одатле се транспортује гравитацијом ка Горњем Милановцу. Пумпа ВП80/3 је на ремонту. Опрема је у целости дотрајала и потребна је целокупна замена уколико се жели наставак експлоатације овог изворишта.

Инвеститор није био у могућности да прибави Q-X-II криве за инсталисане агрегате, па се, на основу типа и датих карактеристика, преузела крива из проспекта истог произвођача. У прилогу је дат дијаграм ових пумпи.

У истој просторији се налазе и две пумпе произвођача Електроковина за снабдевање водом оближњих потрошача.

Уграђени су следећи пумпни агрегати:

- тип пумпи	ВЦВ 250/12Т
- број пумпи	1+1
- напор	178-96 м
- проток	3-5,8 л/с
- број обртаја	2890 о/мин.
- снага мотора	11 KW

ПС „Клатичево”

Брезанским водоводним системом вода се доводи до резервоара Поњавићи, из кога се даље снабдевају углавном потрошачи II висинске зоне. У недостатку воде из овог система, бустер пумпном станицом „Клатичево”, изграђеном 1998. године, пребацује се потребна количина воде из Бањанског у Брезански систем. Пумпе раде аутоматски на ниво воде у резервоару Поњавићи. Углавном ради само једна пумпа, а по потреби може да се укључи и друга. Пумпе су уграђене у хоризонталној варијанти са плаштом око пумпног агрегата.

Уграђени пумпни агрегати су:

- произвођач	КСБ
- тип пумпи	УПА 150С-05/6
- број пумпи	1+1
- напор	39 м
- проток	12.5 л/с
- број обртаја	2800 о/мин.
- снага мотора	12 KW

У пумпној станици је инсталиран мерач протока за регистровање количине воде која се пребацује из Бањанског у Брезански систем.

ПС „Поњавићи”

Ова црпна станица се налази у затварачници резервоара „Поњавићи” и потискује воду у трећу висинску зону, која се налази западно од града, односно у резервоару „Црни врх”.

Основне карактеристике опреме су следеће:

- тип пумпе	ВЦВ 150/12
- број пумпи	1 ком.
- произвођач	Електроковина
- напор	172-80 м(100 м)
- проток	2.17-3.17 л/с
- број обртаја	2900 о/мин.
- снага мотора	7.5 KW

Инвеститор није био у могућности да прибави Q-X-II криве за инсталисани агрегат, па се на основу типа и датих карактеристика преузела крива из проспекта истог произвођача. У прилогу је дат дијаграм ове пумпе.

ПС „Парац”

У затварачници резервоара „Парац” уграђена је пумпна станица „Парац” за потребе потискивања воде ка резервоару „Грабовица”. Овај резервоар се налази у II висинској зони.

Пумпни агрегати су прикључени на доводно-одводне цеви резервоара. Пумпе раде аутоматски на ниво воде у резервоару „Грабовица”.

Основне карактеристике пумпних агрегата су:

- тип пумпе	ВП 40/5
- број пумпи	1+1 ком.
- произвођач	Јастребац – Ниш
- напор	94-50 м
- проток	2.3-4.4 л/с
- број обртаја	2900 о/мин.
- снага мотора	7.5 KW

Углавном ради једна пумпа.

ХС „Грабовица”

У затварачници резервоара „Грабовица” уграђена је хидрофорска пумпна станица „Грабовица” за потребе снабдевања потрошача водом који се налазе на вишим котама од овог резервоара, тј на нивоу III висинске зоне.

Пумпни агрегати су прикључени на одводну цев резервоара. Пумпе раде аутоматски на задати притисак укључења и искључења.

Основне карактеристике пумпних агрегата су:

- тип пумпе	УРС 152-9
-------------	-----------

- број пумпи 2 ком.
- произвођач Север – Суботица
- напор 60–38 м
- проток 1.6–3.7 л/с
- број обртаја 2900 о/мин.
- снага мотора KW

Мотор треће пумпе УРС 88-9 је демонтиран. Уз пумпе, уграђене су 4 посуде за потребе аутоматике. У погону је једна пумпа.

БС „Гробнице”

Улога бустер пумпне станице је да потискује воду из дистрибуционе мреже у резервоар „Пурића Брдо”, односно у другу и трећу висинску зону које се налазе у северном делу града.

Основне карактеристике пумпних агрегата су следеће:

– тип пумпе	ЦВН 2/5	ВП 20/11
– број пумпи	1 ком	1 ком.
– произвођач	Јастребац – Ниш	
– напор	86–55 м	93–44 м
– проток	180–300 л/с	90–144 л/с
– број обртаја	2900 о/мин.	2900 о/мин.
– снага мотора	7.5 KW	3 KW

Пумпе су директно прикључене на доводну цев ДН 200, којом се доводи вода из резервоара Срчаник.

Инвеститор није био у могућности да прибави Q-X-П криве за инсталисани агрегат, па се на основу типа и датих карактеристика преузела крива из проспекта истог произвођача. У прилогу је дата карактеристика ове пумпе.

ПС „Неваде”

Потрошачи који су лоцирани на гребену Мрамор добијају воду преко пумпне станице Неваде, смештене у усисном базену. Пумпни агрегати су директно инсталирани са плаштом у комору резервоара. Раде аутоматски на ниво воде у резервоару „Мрамор”, у који се потискује вода овом пумпном станицом. Довод воде у усисни базен је из дистрибуционе мреже. За заштиту од преливања воде, на доводу је уграђен пловак за заштиту од преливања. Регулације нема, а према висинском положају, резервоар је увек пун воде, тако да резервоар никада не ради као контра резервоар.

Основне карактеристике пумпних агрегата су следеће:

– тип пумпе	Ф 30/60
– број пумпи	2 ком.
– произвођач	СИГМА
– напор	60–34 м
– проток	300–600 л/мин
– број обртаја	2900 о/мин.
– снага мотора	2.2 KW

ХС „Мрамор”

Потрошачи који су лоцирани изнад коте резервоара „Мрамор” добијају воду преко хидрофорске станице. Опрема је инсталирана у затварачници истоименог резервоара. Уграђена је једна пумпа са казаном за потребе аутоматике укључења и искључења пумпе. Овом хидрофорском станицом снабдева се око 10 домаћинстава. Произвођач опреме је Север из Суботице.

ПС „Млаковац”

Вода из бунара пумпа се у тзв. Вујански систем, који обухвата статистички круг 009112 и део статистичког круга 009432, односно јужни део Горњег Милановца. Пумпна станица „Млаковац” је повезана цевоводом пречника 150 мм са резервоаром Вујан.

Основне карактеристике пумпне станице су следеће:

– кота максималног нивоа воде у бунару	277.50 мм
– пумпни агрегат	
– тип пумпе	УПА 84-6
– број пумпи	1 ком.
– произвођач	Југотурбина – Карловац
– напор	62 м
– проток	12.5 л/с
– број обртаја	2900 о/мин.
– снага мотора	15 KW

Инвеститор није био у могућности да прибави Q-X-П криве за инсталисани агрегат, па се на основу типа и датих карактеристика преузела крива из проспекта истог произвођача.

Бунар је тренутно ван погона.

ПС „Луњевица”

Потрошачи који су лоцирани на вишим kotaма насеља Луњевица, добијаће воду преко пумпне станице Луњевица, смештене у уписном базену, чија је изградња у току. Пумпни агрегати биће директно инсталирани са плаштом у комору резервоара. Радиће аутоматски на ниво воде у резервоару „Луњевица”, у који ће се потискивати вода овом пумпном станицом. Довод воде у уписни базен је из дистрибуционе мреже, преко пловка, тако да регулације нема. Пуштање у погон се очекује ускоро.

Основне карактеристике пумпних агрегата су следеће:

- тип пумпе Ф 30/60
- број пумпи 2 ком.
- произвођач СИГМА
- напор 60–34 м
- проток 300–600 л/мин
- број обртаја 2900 о/мин
- снага мотора 2.2 KW

БС „Широко поље”

Даље ширење дистрибуционог система захтевало је изградњу БС „Широко поље”, за потребе истоименог насеља и Крловца.

Бустер станица је прикључена на постојећи гравитациони цевовод ДН200, који добија воду из резервоара Срчаник, тј Бањанског система. На исти цевовод прикључена је и бустер станица „Гробнице”. Улога бустер пумпне станице је да потискује воду из дистрибуционе мреже у резервоар „Пурића Брдо”, односно у другу и трећу висинску зону које се налазе у северном делу града.

Основне карактеристике пумпних агрегата су следеће:

- тип пумпе Етанорм
- број пумпи 2 ком.
- произвођач КСБ
- напор 70 м
- проток 10 л/с
- број обртаја 2950 о/мин.
- снага мотора ??? KW

Пумпе су директно прикључене на доводну цев ДН200, којом се доводи вода из резервоара Срчаник.

ХС „Крловци”

Хидрофорска пумпна станица, типа бустер станице, прикључења је на дистрибуциону мрежу Широког поља, одакле се вода потискује ка потрошачима III висинске зоне. Изградња ове хидрофорске станице је у току. Капацитет је 1 л/с, с тим да се не поседују тачни подаци будуће опреме.

ПС „Нешковића брдо”

Пумпна станица „Нешковића брдо” налази се у затварачници истоименог резервоара. Прикључена је на одводне цеви ка граду. Улога ове пумпне станице је да врши допуну система II висинске зоне у периоду када у Брезанском и Бањанском систему нема довољно воде. Пумпна станице ће радити у I фази на ниво воде у резервоару Поњавићи, а у II фази на ниво воде резервоара „Бранково брдо”. Изградња ове пумпне станице је у току.

Основне карактеристике пумпних агрегата су следеће:

- тип пумпе МПБ 100.2/5
- број пумпи 2 ком.
- произвођач Вогел
- напор 77 м
- проток 25 л/с
- број обртаја 1450 о/мин.
- снага мотора 30 KW

Резервоари и прекидне коморе:

Назив резервоара	Запремина (м ³)	Дубина (м)	Кота прелива (мнм)
1. Теочин	45	2.20	563.20
2. Брезна	50	2.50	640.50
3. Д. Бранетићи	50	2.50	498.00
4. Врчани	50	2.50	491.00
5. Тоцилине	25	2.00	529.00
6. Шарани	10	1.40	486.40
7. Савинац	10	1.40	421.40
8. Поњавићи	200	4.00	439.20

9. Црни врх	100	2.80	536.80
10. Цодуша	20	1.70	471.70
11. Марковићи	100	2.80	482.00
12. Бањани	200	3.30	487.80
13. Срчаник	500	4.00	400.00
14. Парац	2000	4.00	378.00
15. Грабовица	200	4.00	433.00
16. Ждробан	50	2.50	490.00
17. Крш	75	2.90	581.00
18. Луњевица	25	2.00	445.00
19. Пурића брдо	100	2.10	450.10
20. Велереч	100	2.10	444.50
21. Неваде	100	2.50	363.50
22. Мрамор	25	2.00	435.00
23. Вујан	200	4.00	334.60
24. Брђани	1000	4.00	270.00
25. Нешковића брдо	3500	5.00	382.00
26. Брдо мира	500	4.00	382.00
УКУПНО	9235		

У дистрибуционом систему постоји 13 резервоара и 6 прекидних комора и то:

РЕЗЕРВОАРИ:

Бањански систем:

- Срчаник 500 м3
- Парац 2000 м3
- Грабовица 200 м3
- Мрамор 24 м3
- Пурића брдо 200 м3
- Неваде 100 м3
- Луњевица 24 м3
- Велереч 100 м3

Рзавски систем:

- Нешковића брдо 3000 м3
- Брдо мира 500 м3

Брезански систем:

- Поњавићи 200 м3
- Црни врх 100 м3

Вујански систем:

- Вујан 400 м3

Укупно 7.348 м3

ПРЕКИДНЕ КОМОРЕ

Брезански систем:

- ПК Теочински дом
- ПК Филиповића врело
- ПК Куршумово врело

ПК Тунел

- ПК Поњавићи

ПК Луњевица

Запремина појединих прекидних комора је безначајна (око 2 м³), па се у даљим анализама неће узимати у обзир.

Укупна запремина резервоарског простора износи 7.348 м³, или 40% од максималне дневне потрошње. Корисна запремина је знатно мања, јер је резервоар Парац стално потопљен и не учествује у часовном изравнавању, који је истовремено други по запремини после резервоара Нешковића брдо. Такође, резервоар Брдо мира се често празни, јер нема редован доток воде из Брезанског система, односно резервоара Поњавићи. Недовољна пропусност из правца Нешковића брдо оставља овај резервоар празним током већег дела дана.

Оцењује се да се не користи око 35% постојеће запремине свих резервоара, што представља 14% од максималне дневне потрошње. Преостали расположиви резервоарски простор представља 26% од максималне дневне потрошње воде.

Вујански систем је покривен запремином резервоара од 32% максималне дневне потрошње, Брезански са 10%, Бањански са 16% и Рзавски са 30%.

Укупна запремина резервоара по становнику износи око 300 л/ст., односно 190 л/ст. корисног, док је европски просек 200–300 л/ст., а поједини градови достижу и 1000 л/ст. IWSA препоручује коефицијент резервоарског простора 400 л/ст. По овом параметру је видљиво да се Горњи Милановац креће око препоручљивог специфичног изграђеног резервоарског простора, док је у доњим границама корисног простора.

Р. „Нешковића брдо”

Резервоар „Нешковића брдо” је лоциран на истоименом брду у Горњем Милановцу. Изграђен је 1996. године за потребе прихватања воде из Регионалног водоводног система „Рзав” и дистрибуције воде ка потрошачима I висинске зоне Горњег Милановца. Воду добија преко пумпне станице „Брђани”, која ради у аутоматском режиму на ниво воде у резервоару „Нешковића брдо”

На улазу у резервоар, уграђен је електромагнетни мерач протока. Резервоар има две коморе по 1500 м³ и затварачницу за смештај хидро-машинске опреме. У току је уградња пумпних агрегата за потискивање воде ка потрошачима II висинске зоне Поњавића.

У затварачници су сви вентили на ручни погон, а вода улази у резервоар преко преливне коте. Изведене су две одводне цеви: ДН600 ка граду и ДН300 према резервоару „Брдо мира”.

Ниво воде и проток се континуално мере, и све се даљински преноси и бележи у командном центру Регионалног система „Рзав”.

Уграђена је опрема за заштиту од преливања и испуст за пражњење резервоара.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 377.00 мнм
- кота прелива 382.00 мнм
- запремина 3000 м³

Р. „Поњавићи”

Резервоар „Поњавићи” је лоциран северозападно од Горњег Милановца и саставни је део Брезанског водоводног система. Његов задатак је да омогући снабдевање водом потрошача који се налазе у другој висинској зони, као и да се вишак воде одведе у резервоар „Брдо мира” цевоводом пречника ДН 200 мм. Висински положај овог цевовода је такав да он представља неку врсту прелива, тако да резервоар „Брдо Мира” добија повремено воду из „Поњавића”, само када долази до преливања воде у резервоару „Поњавићи”. Испод коте прелива, резервоар „Брдо Мира” не добија воду из Брезанског система, јер сва вода одлази потрошачима II висинске зоне.

Због оваквог техничког решења, цевне везе за испуст и прелив су пресечене и промењена им је функција. Како нема дренаже затварачнице, пресечени део испуста служи као дренажа.

На одводну цев ка граду прикључен је усисни цевовод за пумпну станицу којом се вода потискује ка резервоару „Црни врх”.

За потребе дохлорисавања воде, уграђена је опрема за гасно хлорисање. Техничко решење дохлорисавања није аутоматско, већ је са ручном контролом.

На доводну цев је уграђен електромагнетни мерач протока, који је у функцији.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 436.00 мнм
- кота прелива 440.00 мнм
- запремина 200 м³

Р. „Црни врх”

Резервоар „Црни врх” се налази у IV висинској зони, западно од Горњег Милановца. Добива воду из Брезанског система преко ПС „Поњавићи”. Служи за изравнање неравномерности потрошње мањег броја потроша који се налазе у околним селима. Основне карактеристике овог резервоара су:

- кота дна 534.10 мнм
- кота прелива 536.00 мнм
- запремина 100 м³.

Р. „Брдо мира”

Резервоар „Брдо мира” је део Брезанског водоводног система, јер добија само вишак воде, тј. преливне воде из резервоара „Поњавићи”. При већим потрошњама воде, овај резервоар се испразни, јер нема довољан доток воде.

Овај резервоар је такође повезан и са резервоаром „Нешковића брдо” цевоводом ДН 300 мм, који није изведен до самог резервоара. Како је на истој коти као и резервоар „Нешковића брдо”, то добија само ноћу незнатну количину воде. Стога, целокупну часовну неравномерност потрошње воде покрива резервоар „Нешковића брдо”.

Основне карактеристике овог резервоара су:

- кота дна 378.00 мнм
- кота прелива 382.00 мнм
- запремина 500 м³.

Р. „Гробнице”

Резервоар „Гробнице” се налази северно од града и служио је за снабдевање мањег броја потрошача који се налазе у другој висинској зони. Резервоар је искључен из употребе, а потрошачи су прикључени на бустер пумпну станицу „Гробнице” и резервоар „Пурића брдо”.

Основне карактеристике овог резервоара су:

- кота дна 392.40 мнм
- кота прелива 394.70 мнм
- запремина 50 м³

Р. „Срчаник”

Резервоар „Срчаник” је лоциран северозападно од Горњег Милановца и прихвата воду која долази из Бањанског система азбест-цементним цевоводом пречника ДН 400 мм. На доводној цеви инсталиран је електромагнетни мерач протока. На нивоу горње галерије затварачнице налазе се доводна и преливна цев. У доњој галерији се налазе: испуст, довод, одвод и прелив. На одводној цеви ка граду инсталиран је механички мерач протока који није у функцији.

Резервоар има функцију покривања часовне потрошње и прекид притиска са Бањана. Повезан је са дистрибуционом мрежом цевоводом ДН 350/400 мм и резервоаром „Парац”. Како је кота овог резервоара виша за потребе I висинске зоне, то је снабдевање усмерено ка потрошачима који су на вишим kotaма, тј према Невадама. Извршен је прекид дистрибуционе мреже из правца резервоара „Нешковића брдо” и „Срчаник”.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 398.00 мнм
- кота прелива 402.00 мнм
- запремина 500 м³.

Р. „Парац”

Резервоар „Парац” се налази на падинама источно од града, а спојен је ливено-гвозденим цевоводом 400 мм са дистрибутивном мрежом. Резервоар је стално потопљен, јер се не налази у центру потрошње, а доводни цевовод од резервоара „Срчаник” не пролази кроз дистрибуциону мрежу. Потопљености доприноси и велика висинска разлика између резервоара од 24 м. Тренутно служи само као црпни базен пумпне станице за Грабовицу, која је смештена у затварачници.

Имајући у виду да је запремина од 2000 м³, требало би да има веома значајну улогу у покривању часовне неравномерности потрошње воде. Сада се користи само за капацитет пумпне станице од свега 3 л/с. Резервоар је нижи за 4 м од резервоара „Нешковића брдо”, који би био контрарезервоар да је у истом систему.

Основне карактеристике овог резервоара су:

- кота дна 374.00 мнм
- кота прелива 378.00 мнм
- запремина 2.000 м³.

Р. „Грабовица”

За потребе снабдевања потрошача II висинске зоне насеља Грабовица, изграђен је водоводни систем од резервоара „Парац” до резервоара „Грабовица”, као крајње тачке. Резервоар добија воду из пумпне станице „Парац” потисним цевоводом ДН150. У затварачници се налазе: довод, одвод, прелив и испуст на нивоу доње галерије. На нивоу горње галерије налази се само преливна цев. На одводну цев је прикључен усис хидрофорске станице за потрошаче на вишим kotaма.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 429.00 мнм
- кота прелива 433.00 мнм
- запремина 200 м³.

Р. „Неваде”

Резервоар „Неваде” налази се на западном делу водоводног система и лоциран је на брду Мрамор насеља Неваде. Како је кота резервоара ниска, то је резервоар увек потопљен, осим када недостаје воде. Основна сврха је да се користи као усисни базен пумпне станице „Неваде”. Пумпе су директно спуштене са плаштом у комору резервоара. Довод воде је преко прелива и на крају се налази пловак, којим се спречава преливање воде. У затварачници се налази доводна, преливна и испусна цев.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 360.80 мнм
- кота прелива 362.80 мнм
- запремина 100 м³.

Р. „Мрамор”

Пумпном станицом „Неваде” вода се погискује у резервоар „Мрамор”, који се налази на истоименом брду. Користи се за покривање часовне потрошње и као усисни базен за хидрофорску станицу која је смештена у затварачници резервоара. У затварачници се налазе доводно-одводна, преливна и испусна цев.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 433.00 мнм
- кота прелива 435.00 мнм
- запремина 24 м³.

Р. „Пурића брдо”

Резервоар „Пурића брдо” изграђен је за потребе потрошача II и III висинске зоне. Воду добија из бустер пумпне станице „Гробнице”. На потисни цевовод су прикључени успутни потрошачи, а иза резервоара је продужена потисна цев до оближњих потрошача. Резервоар се састоји из 2 коморе по 50м³. У затварачници се налазе цевоводи са арматуром: доводно-одводна цев, прелив и испуст.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 448.25 мнм
- кота прелива 450.35 мнм
- запремина 100 м³.

Р. „Вујан”

Резервоар „Вујан” се налази у јужном делу града, и добија воду из изворишта Вујан и бушотине Млаковац. Изравњава неравномерност потрошње воде потрошача у јужном делу града.

Основне карактеристике овог резервоара су:

- кота дна 330.60 мнм
- кота прелива 334.60 мнм
- запремина 2 x 200 м³.

Р. „Луњевица”

Резервоар је у изградњи. Користиће се за снабдевање потрошача на вишим котама Луњевице. Воду ће добити из пумпне станице „Луњевица”. У затварачници ће се уградити хидро-машинска опрема: доводно-одводна, испусна и преливна цев.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 429.00 мнм
- кота прелива 433.00 мнм
- запремина 24 м³.

Р. „Бањани”

На локацији постројења за пречишћавање воде „Бањани”, после филтрације воде налази се резервоар чисте воде. Резервоар се користи за изравњавање транспорта воде ка Срчанику.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 450.00 мнм
- кота прелива 454.00 мнм
- запремина 1000 м³.

Р. „Велереч”

Резервоар „Велереч” је један од последње изграђених резервоара за потрошаче II висинске зоне. Воду добија из бустер станице БС „Широко поље”. Из резервоара покрива се часовна потрошња II висинске зоне Велереча, док се на одводни цевовод прикључило хидрофорско постројење за потрошаче III висинске зоне.

Основне карактеристике резервоара су:

- кота дна 428.00 мнм
- кота прелива 430.00 мнм
- запремина 100 м³.

ПРЕКИДНЕ КОМОРЕ

ПК „Теочински дом”

ПК „Теочински дом” припада Брезанском систему и она је прва прекидна комора. Веома је мале запремине, па није у могућности да се пегла неравномерност рада пумпне станице „Теочин”. Од прекидне коморе па надаље вода се

гравитацијом транспортује до Горњег Милановца. Комора се не одржава и налази се у окружењу шибља. Подаци о котата нису доступни.

ПК „Филиповића врело”

Друга комора у Брезанском систему је прекидна комора „Филиповића врело”. Лоцирана је испред објекта „Филиповића врела”. Мале је запремине и непознате коте. Вода са врела се гравитацијом уводи у прекидну комору, која је величине једне шахте. Нема никакве регулације нити мерења. Због висинског положаја, сва вода која дође у прекидну комору, одлази гравитацијом, тако да је она увек празна, а низводно се формира брзоток. Вода са врела се хлорише.

ПК „Куршумово врело”

Трећа прекидна комора у Брезанском систему је „Куршумово врело”. Поред прекидне коморе се налази „Куршумово врело”, тако да гравитационо вода улази у комору. Мале је запремине и не постоји регулација протока. Комора је углавном празна и сва количина воде која дође, такође и прође. Низводно од коморе се формира брзоток. Коте коморе нису познате.

ПК „Тунел”

Четврти објекат у Брезанском систему је прекидна комора „Тунел”. Локација коморе је иза хидротехничког тунела и има функцију да прекида притисак, као и да елиминише појаву потпритиска у цевоводу. Мале је запремине и непознате коте. Низводно од коморе, остварује се брзоток у цевоводу. Регулација протока и нивоа није уграђена (к.п.=466.50).

ПК „Поњавићи”

Пети објекат у Брезанском систему је прекидна комора „Поњавићи”. Лоцирана је непосредно испред резервоара „Поњавићи” да би се спречила појава вакуума у цевоводу. Комора је виша за 3.5 м од резервоара. Није уграђена регулација протока и нивоа.

Основне карактеристике Прекидне коморе су:

- кота дна 441.80 мнм
- кота прелива 443.50 мнм
- запремина 2 м³.

ПК „Луњевица”

Прекидна комора „Луњевица је у фази грађења. Налази се у Луњевици и служи као усисни базен пумпне станице „Луњевица” за препумпавање воде у вишу зону, тј у резервоар „Луњевица”. Улога коморе је да ублажи старт пумпних агрегата на пад притиска код узводних потрошача.

У комору је предвиђена уградња 2 пумпна агрегата у плашту.

Карактеристике градског водоводног система на територији општине:

1. Процент становништва прикључен на водовод: 72,30%
2. Оријентациона дужина водоводног система:

Мрежа сирове воде	2 км
Мрежа чисте воде	220 км

3. Старост водоводног система

26%	< 10 година
14%	11–20 година
19%	21–30 година
18%	31–40 година
23%	41–50 година

4. Процент заступљености материјала:

Азбест-цемент	39%
Челик	1%
Дуктил	20%
ПВЦ	40%
Полиетилен	5%

5. Изворишта:

„Рзав”	Отворен речни ток
„Бањани”	Отворен речни ток
„Брезна”	3 каптаже
„Вујан”	1 каптажа

6. Број корисника:

Пословни потрошачи:	629
Скупштине станара (зграде – колективно становање)	2.706
Индивидуални потрошачи:	8.003
Укупно:	11.338

7. Потрошња воде на годишњем нивоу: 2.490.258,08 м³

8. Потрошња воде по становнику месечно: 4,44 м³

Карактеристике градског канализационог система:

Сва отпадна вода града Горњег Милановца сакупља се и главним колектором доводи на Централно постројење за пречишћавање отпадних вода у Млаковцу. У процесу пречишћавања користе се механички и биолошки третмани пречишћавања воде. Након таложења и пресовања, муљ се одвози на депонију „Вујан”.

Процент становништва прикљученог на канализацију: 61,64%

Тип канализационог система: Сепаратни 140 км

Старост канализационог система:

40%	изграђен после 1990. године
35%	од 1970. до 1990. године
25%	изграђен пре 1970. године

Процент заступљености цевних материјала:

Азбест	45%
Бетон	5%
Полиетилен	50%
Оријентациона дужина канализационог система	140 км
Одведене отпадне воде на годишњем нивоу (атмосферске и отпадне)	3.118.098,59 м ³

8.2.2 Систем даљинског грејања

На систем испоруке топлотне енергије, закључно са 31. 10. 2011. године, прикључено је 1095 домаћинстава и 35 пословних корисника.

Систем даљинског грејања у Горњем Милановцу је у функцији од 1978. године и прикључено је око 12% домаћинстава.

Систем у свом саставу има:

- Две котларнице на мазут („Железничка” и „Ломина”) укупне снаге 10 MW
- Двадесет три подстанице
- 1.600 м трасе топловода (3200 м цевовода)
- Четири резервоара за мазут укупне запремине 350 м³
- Број прикључених корисника „физичких лица” је 1100
- Број прикључених корисника „правних лица” је 40

8.2.3. Електроинфраструктура

Општину Горњи Милановац снабдевају електричном енергијом два огранка и то: ЕД Чачак (57 насељених места) и ЕД Лазаревац (села Заграђе, Рељинци, Бољковци, Угриновци, Трудел и Драгољ), који се налазе у саставу привредног друштва „Електросрбија” д.о.о. Краљево.

Укупна површина општине је 836,13 km², од чега ЕД Чачак покрива око 87% површине општине са погонима Г. Милановац и Чачак (село Брђани). Остатак од 13 % је у саставу погона Љиг, ЕД Лазаревац.

Конзум који припада ЕД Чачак, напаја се електричном енергијом из ТС 110/35 кВ Горњи Милановац (у власништву ЕМС-а), са укупним инсталисаним капацитетима од 47,5 МВА, што не обезбеђује резерву у капацитетима за повећање снаге и у случају хаварија.

Планирана је изградња ТС 110/10 кВ Г. Милановац 4 (уместо постојеће ТС 35/10 кВ), због непоузданости напајања подручја Г. Милановца из само једне већ постојеће ТС 110/35 кВ, напојног вода 110 кВ, као и евантуална изградња још једне ТС 110/35 кВ за потребу јужне индустријске зоне, јужног дела општине Г Милановац.

На напону 35 кВ изграђено је 8 ТС 35/10 кВ, са довољним капацитетима за индустрију и домаћинства, као и одговарајућа подземна и надземна мрежа 35 кВ, која већини ТС 35/10 кВ обезбеђује двострано напајање са минималним ризиком у прекиду напајања електричном енергијом. Предвиђена је изградња још једне ТС 35/10 кВ за потребе северне индустријске зоне, као и повезни вод 35 кВ ГМ4 – ГМ1 – Таково .

У ранијем периоду, Горњи Милановац је предњачио у привредним делатностима, тако да је електроенергетика пратила привредни развој. У Горњем Милановцу развијена је подземна средњонапонска мрежа 10 кВ са проводником Cu 95 mm² и Al 150 mm², са резервним напајањем из других ТС, по чему не одступа и од садашњих савремених препорука и решења.

За потребе индустрије развијена је мрежа сходно њеним потребама, често са 2–3 извода из припадајуће или друге ТС 35/10 кВ, чиме је обезбеђено адекватно снабдевање индустријских капацитета.

Табела 71. Електроенергетски капацитети:

Назив	Огранак Чачак		Огранак Лазаревац	Укупно
	Погон Г. М.	Погон Чачак	Погон Љиг	
ТС 110/35 кВ				1 (ЕМС)
ТС 35/10 кВ	8	0	0	8
ТС 10/04 кВ	347	7	42	396
ДВ и КВ 35 кВ	74,7 км	0	0	74,7 км
ДВ и КВ 10 кВ	365 км	8 км	51 км	424 км
МНН 1 кВ	1450 км	28 км	215 км	1693 км

Постојећих 6 од 8 ТС 35/10 кВ опремљене су савременим системом праћења догађаја и командовања у реалном времену из диспечерског центра, при чему је време прекида услед испада сведено на минимум.

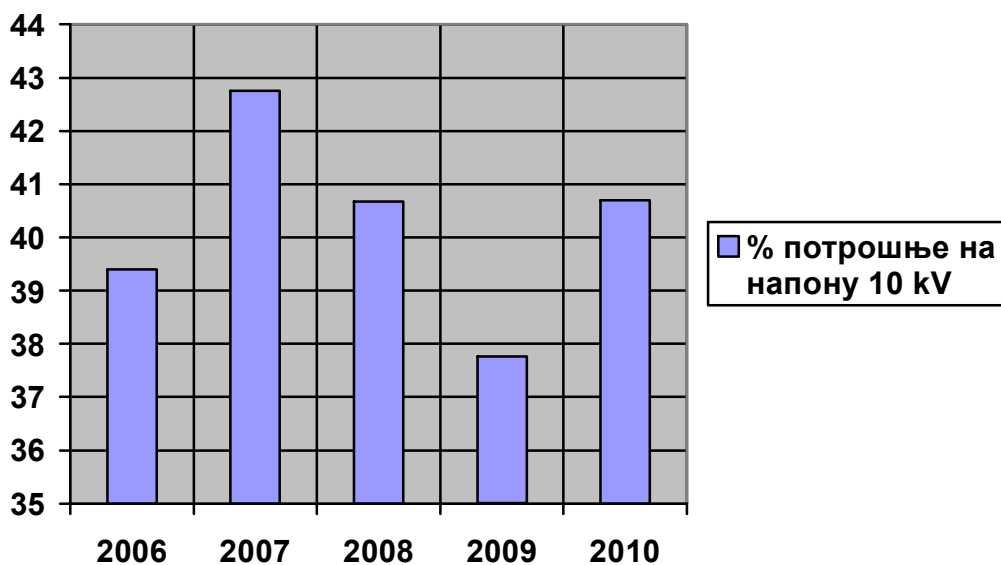
Такође, за потребе потрошача изграђена је НН мрежа, веома дугачка, претежно на дрвеним стубовима, при чему се и у овој категорији ради на модернизацији и замени мреже са изолованим СКС-ом и бетонским стубовима.

Како је тип насеља (изуев Г. Милановца) сеоски, брдско-планински, са веома раштрканим појединачним домаћинствима, то је развијена радијална надземна средњонапонска мрежа 10 кВ, која је претежно на дрвеним стубовима, при чему се интензивно, сходно могућностима, ради на модернизацији мреже 10 кВ.

Табела 72. Структура потрошње за 2008. годину:

	Бр потр	Потрошња ВН	Потрошња на ниском напону				Бр потр	УКУПНО
			Бр.пот	Вирманци	Бр.пот	домаћинства		
ВТ		63.596.004		32.339.520		50.103.104	82.442.624	
МТ	38	22.874.769	1609	7.862.012	19723	21.052.951	28.914.963	21370
ВТ Рудник		12.606.966		805.499		461.097	1.266.596	
МТ Рудник	1	4.513.600	46	230.929	217	245.384	476.313	264
ВТ Брђани		41.452		220.722		1.363.511	1.584.233	
МТ Брђани	1	10.952	33	46.358	577	472.990	519.348	611
ВТ Лазаревац		376.066		166.461		28.082.959	28.249.420	
МТ Лазаревац	2	36.740	15	6.399	1407	8.265.030	8.271.429	1424
Укупно	39	104.056.549	1655	41.677.900	19940	110.047.026	113.100.496	23669
		40,68%		16,29%		43,02%		

Учешће потрошње на напону 10 кВ у односу на укупну потрошњу електричне енергије:

8.2.4. Телекомуникациони систем

„Телеком Србија” а.д. је једини јавни телекомуникациони оператер јавних фиксних телекомуникационих услуга у нашој земљи. Телекомуникациону мрежу на подручју ГУП-а Горњи Милановац чине чворна централа ХОСТ⁵⁾ Горњи Милановац и три удаљена степена: РДЛУ⁶⁾ Брусница, РДЛУ Неваде и РДЛУ Луњевица. На истим локацијама су инсталирани ДСЛАМ⁷⁾-ови са АДСЛ прикључцима. Телефонске централе су повезане оптичким кабловима.

Капацитети:

1. ХОСТ Горњи Милановац

Портова: инсталирано: 8900 / заузето: 7441; Пари мреже: инсталирано: 13750

2. РДЛУ Неваде

Портова: инсталирано: 2680 / заузето: 2298; Пари мреже: инсталирано: 4700

3. РДЛУ Брусница

Портова: инсталирано: 1440 / заузето: 1269; Пари мреже: инсталирано: 3100

4. РДЛУ Луњевица

Портова: инсталирано: 760 / заузето: 242; Пари мреже: инсталирано: 1800

Укупно:

Портова: инсталирано: 13780 / заузето: 11250; Пари мреже: инсталирано: 23350

Укупан број пуштених телефонских прикључака на наведеном подручју је 11250, а од тога је 950 правних лица или 8%. Укупан капацитет приступне мреже на овом подручју је 23.350 пари (Г. Милановац 13.750; Брусница 3.100; Неваде 4.700 и Луњевица 1800), од чега је 6.458 слободних парица и 4.725 пари резерве у наставцима. Мрежа је потпуно дигитализована, а системи преноса се заснивају на коришћењу оптичких каблова. Тренутно су све комутационе тачке повезане оптичким кабловима. Оптичким каблом смо повезани према Чачку и према Крагујевцу.

Телеком Србија је у својој мрежној инфраструктури омогућио широкопојасни приступ интернету, путем АДСЛ модема постављених код крајњег корисника. Поред наведених приступних технологија, приступ интернету је могуће остварити бежичним путем и путем UMTS(3G) мреже мобилних оператера. Услугу брзог преноса података АДСЛ на подручју Горњег Милановца тренутно користи 3822 корисника или 34%.

У области јавних мобилних телекомуникационих мрежа, на територији општине Горњи Милановац присутна су три оператора (Мобилна телефонија Србије, Теленор и ВИП мобајл). Сва три оператора поседују лиценце за јавну мобилну телекомуникациону мрежу и услуге јавне мобилне телекомуникационе мреже. Оператери пружају широк спектар додатних услуга за кориснике: говорна пошта, преусмеравање позива, позив на чекању, конференцијска веза, слање и пријем кратких порука (СМС), пренос података, скривена идентификација, редовни месечни приказ рачуна, искључење на захтев, укључење на захтев, промена тарифног пакета, замена оштећене или изгубљене СИМ картице, WAP, пренос мултимедијалних порука (ММС), видео позиви у реалном времену, видеостриминг, клипови, итд.

ПТТ саобраћај, 2009.

Број пошта	11	
Број телефонских претплатника	19.845	
ПТТ промет (отпремљено)	писмоносне пошиљке (1000)	409
	пакети (1000)	3

Извор: Републички завод за статистику Србије, „Општине у Србији 2010.”

8.3. ЕНЕРГЕТИКА

8.3.1. Природни гас

Процес гасификације општине Горњи Милановац започет је 1996 године. Пројекат гасификације предвидео је четири мерно – регулационе станице од којих су, до сада, три изграђене. Њихов капацитет је такав да покрију потребе домаћинства по нормативу 1,2 м³/ч, односно котларнице за колективно становање до 1,2 MW снаге.

Тренутно је на дистрибутивну гасну мрежу прикључено 3000 индивидуалних потрошача са мрежом од 163.000 метара. Пројектовани капацитети широке потрошње су 10.500 м³/ч, односно преко 5000 домаћинства.

Индустријски потрошачи су прикључени на челични гасовод који се простире у дужини од 6.000 метара – од главне мерно-регулационе станице, дуж реке Деспотовице, до конфекције Рудник.

Пројектовани капацитет за индустрију је 10.800 м³/ч.

Капацитети МРС-а за снабдевање домаћинства су у просеку 2.500 м³/ч.

Притисак у градској дистрибутивној мрежи је приближно 3 бара.

Пројектовани и постојећи капацитети омогућавају повећање броја корисника.

⁵⁾ ХОСТ - главна централа на коју се повезују мање централе (реонске централе)

⁶⁾ РДЛУ - удаљен степен, мања централа којој је надређен ХОСТ

⁷⁾ ДСЛАМ - централа која се монтира уз неку од постојећих централа (ХОСТ, РДЛУ) и служи за АДСЛ

8.3.2. Вода

Вода – Потрошња

	Број потрошача	Количина (м ³)
Пословни потрошачи	629	779.262,85
Домаћинства	10709	1.710.995,23
Индивидуални потрошачи	8003	1.339.055,23
Колективно становање – потрошачи	2706	371.940,00
Укупна потрошња	11338	2.490.258,08

Вода – стопа искоришћености = 51% – однос између фактурисане воде (2.490.258,08 м³) и произведене воде (4.883,693,13 м³).

Вода – цене

	дин./м ³
Пословни потрошачи	98,04
Индивидуално и колективно становање	35,07

Комунално предузеће обезбеђује редовне контроле квалитета воде у свих 5 система. Узорковање воде врши се два пута седмично из мреже и једном седмично из резервоара. У току године Завод је узео из мреже градског водовода 696 узорка хлорисане воде и контролоисао их на микробиолошку исправност као и 693 узорка које је контролисао на физичко-хемијску исправност.

Анализа хлорисане воде, водоводног система Рудник, обављана је два пута месечно и анализирано јеукупно 75 узорка.

Такође је вршена и контрола нехлорисане воде из Бањанског система и то са водозавхвата, после таложнице и после филтера. Контрола нехлорисане воде обављана је један пут седмично тј. 52 пута.

На основу резултата анализа воде, коју је радио Завод за јавно здравље Чачак, вода из водоводног система Рудник је проглашена техничком водом 04. 9. 2010. год. због повећаног садржаја арсена. Редовно снабдевање потрошача пијаћом водом обезбеђује се из цистерне ЈКП-а.

На основу добијених резултата лабораторијских испитивања констатовано је да су микробиолошку неисправност показала 4 (0,57%) узорка хлорисане воде, док су резултати физичко-хемијских анализа показали неисправност 1 (0,14%) узорка хлорисане воде. Како је дозвољена граница физичко-хемијске неисправности 20%, а микробиолошке 5% на нивоу године, то указује да је квалитет пијаће воде био задовољавајући и да је одговарао Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће.

8.4. ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА**8.4.1. Социјална заштита**

„Горњи Милановац је општина која брине о свим својим грађанима.” „Социјална заштита Горњег Милановца је гарант социјалне правде, једнаких шанси и грађанске партиципације.”

Ово су идеје на којој је заснован, односно на којој је постављен темељ Стратешког плана социјалне заштите општине Горњи Милановац, који је донет за период 2010–2015. године, на седници Скупштине општине Горњи Милановац, одржаној 9. априла 2010. године („Сл. гласник општине Г. Милановац”, број 7/2010), са циљем да се побољшају услови живота социјално угрожених и социјално изолованих суграђана кроз ефикасније и квалитетније пружање разноврсних услуга. Доношењем овог Стратешког плана општина Горњи Милановац је створила могућности да се на систематски, одговоран и организован начин приступи решавању социјалних проблема и задовољењу социјалних потреба грађана са дефинисаним циљевима и конкретним задацима. На тај начин остварено је рационално коришћење постојећих средстава из општинског буџета и створена могућност за ефикасније прибављање средстава из других извора.

Стратешки план је направљен како би се унапредио начин решавања проблема из области социјалне заштите у општини Горњи Милановац коришћењем нових принципа рада и партнерства свих актера који имају одговорну улогу у креирању социјалне заштите, а који треба да доведе до квалитетнијег, ефикаснијег и економичнијег система пружања услуга за најугроженије групе становништва, који одговара потребама корисника и који је усмерен на њихово задовољење у средини у којој корисници живе.

Кључне институције и организације које имају утицај на развој и спровођење социјалне заштите у општини Горњи Милановац су:

- Локална самоуправа;
- Центар за социјални рад;
- Национална служба за запошљавање;
- ОО Црвеног крста;
- Министарство унутрашњих послова, ПС Г. Милановац;
- Школе;
- Дом здравља и Општа болница;

- Месне заједнице;
- Представници привреде;
- Повереништво Комесаријата за избеглице;
- Разна удружења, као што су: Удружење Рома, Удружење инвалида, Удружење пензионера, Коло српских сестара и др.

Додатни импулс развоју социјалне заштите на локалном нивоу дала је скупштинска Одлука о остваривању права у социјалној заштити из надлежности општине, којом су регулисана основна и проширена права из ове области, а финансирају се из буџета општине Горњи Милановац.

Табела 73. Улагање у социјалну заштиту, преглед по годинама

Опис	2009.	2010.	2011.	Укупно
Центар за социјални рад	5.448.807,75	6.909.050,08	6.794.990,29	19.152.848,12
Црвени крст (народна кухиња, редовна делатност)	3.240.525,26	3.502.083,63	2.734.524,25	9.477.133,14
Остале организације	3.280.000,00	3.374.745,00	2.790.152,47	9.444.897,47
Превоз ученика	14.924.504,37	13.869.067,12	9.316.597,89	38.110.169,38
Превоз ученика и пратилаца – посебне потребе	2.758.113,00	3.552.655,00	3.239.563,00	9.550.331,00
Ученичке и студентске стипендије	16.350.365,00	6.018.254,00	3.996.862,00	26.365.481,00
Једнократне новч. помоћи комисије за соц. давања	2.161.864,00	4.865.815,33	2.293.819,40	9.321.498,73
Подршка рађању – помоћ прворођено дете	1.750.000,00	1.660.000,00	1.550.000,00	4.960.000,00
Накнада за боравак трећег детета у вртићу	4.433.773,58	4.433.773,58	4.187.452,83	13.055.000,00
Укупан износ на име соц. давања за три године	139.437.358,84			

Напомена: За 2011. годину узет је податак закључно са 22. 11. 2011. године.

8.4.2. Здравствена заштита

Законом о здравственој заштити („Сл. гласник РС”, број 107/05 и 72/09) предвиђено је да здравствену делатност на примарном нивоу обављају Домови здравља. На основу члана 47. истог Закона Влада Републике Србије донела је Уредбу о Плану мреже здравствених установа, по којој се у општини Горњи Милановац предвиђа оснивање и постојање Дома здравља. Сходно наведеном, Скупштина општине Горњи Милановац својом Одлуком број: 4-01-06-886/08 од 13. 3. 2008. године основала је Дом здравља Горњи Милановац, као установу која ће вршити здравствену заштиту на примарном нивоу.

Делатност Дома здравља је пружање услуга из обима обавезне здравствене заштите. Дом здравља пружа услуге за све категорије становништва из следећих области: хитне медицинске помоћи, опште медицине, педијатрије, гинекологије, поливалентне патронаже, медицине рада и стоматологије.

Примарна здравствена заштита се реализује кроз промоцију здравља, примарну превенцију и стално унапређење квалитета и очувања здравља грађана.

У 2011. години здравствену заштиту становништва Горњег Милановца на примарном нивоу обезбеђује 258 запослених радника Дома здравља, од тога 202 здравствена и 56 нездравствених радника. У поређењу са 2010. годином (број запослених 254), укупан број здравствених радника је повећан за 1%.

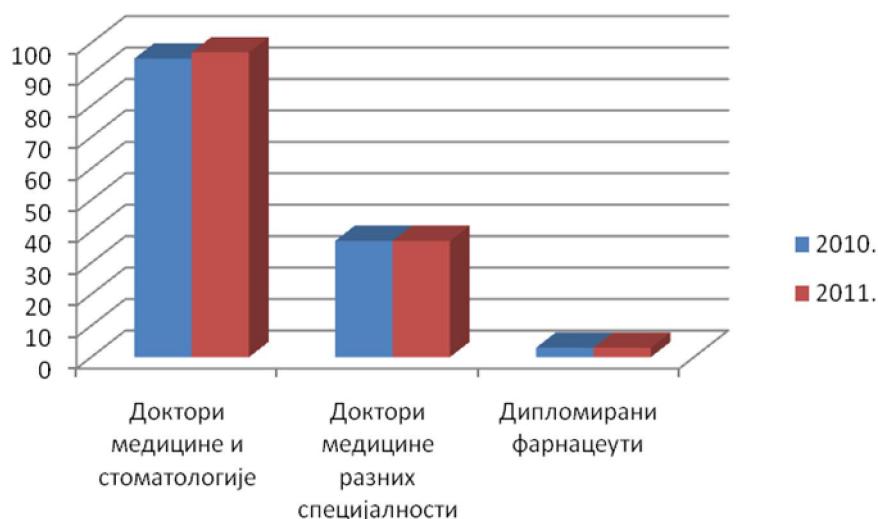
Мрежа здравствених станица и амбуланти на територији општине Горњи Милановац обезбеђује примарну здравствену заштиту свим становницима наше општине, како градског, тако и сеоског подручја.

Секундарни (виши ниво) здравствене заштите обезбеђује Општа болница у Горњем Милановцу.

Табела 74. Број лекара, стоматолога и дипломираних фармацеута у здравственим службама у 2010. и 2011. години

	2010.	2011.
Доктори медицине и стоматологије	95	97
Доктори медицине разних специјалности	37	37
Дипломирани фармацеути	3	3
УКУПНО	135	137

Графикон 21. Број лекара, стоматолога и дипломираних фармацеута у здравственим службама у 2010. и 2011. години

Табела 75. Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац и на сеоском подручју у 2011. години

2011.	
Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац	175
Број становника на једног лекара на сеоском подручју општине Горњи Милановац	148

Графикон 22. Број становника на једног лекара у насељеном месту Горњи Милановац и на сеоском подручју у 2011. години

8.5. ОБРАЗОВНИ КАПАЦИТЕТИ

Целокупан образовно-васпитни рад, који се остварује у предшколској установи, основним и средњим школама, заснован је на законским актима од којих су најважнији:

- Закон о предшколском образовању и васпитању (Сл. гл. РС, бр. 18/10);
- Закон о основама система образовања и васпитања (Сл. гласник РС, бр. 72/09 и 52/11);
- Закон о основној школи (Сл. гласник РС, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 66/94, 22/02, 62/03, 64/03, 58/04 и 62/04);
- Закон о средњој школи (Сл. гласник РС, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 24/96, 23/02, 62/03 и 64/03).

Предшколско образовање - Предшколска установа „Сунце” Горњи Милановац у оквиру своје делатности обавља:

- чување, васпитање, образовање и негу деце кроз организовање целодневних, полудневних облика рада са децом, програма припреме за полазак у основну школу и др.;
- реализацију припремног предшколског програма у години пред полазак у школу за децу од 5,5–6,5 година, који траје четири сата дневно, најмање девет месеци;
- превентивну здравствену заштиту деце предшколског узраста;
- одмор и рекреацију деце до 15 година старости у дечјем одмаралишту.

Установа је у погледу унутрашње организације сачињена од следећих радних јединица и то:

1. Објекат I и Анекс у улици Вука Караџића број 4–6;
2. Објекат II у улици Железничкој бб;

3. Објекат III у улици Крагујевачкој бб;
4. Објекат IV у улици Лоле Рибара 3;
5. Објекат у Прањанима и
6. Објекат у Руднику.

Имајући у виду дугогодишње позитивно искуство дечијих вртића у реализацији програма припреме за полазак у школу, располагање одговарајућим кадром, посебно прилагођене и опремљене просторе за рад са децом предшколског узраста, организација припремног предшколског програма превасходно је поверена вртићима. Минималан број деце за организовање васпитне групе је 5.

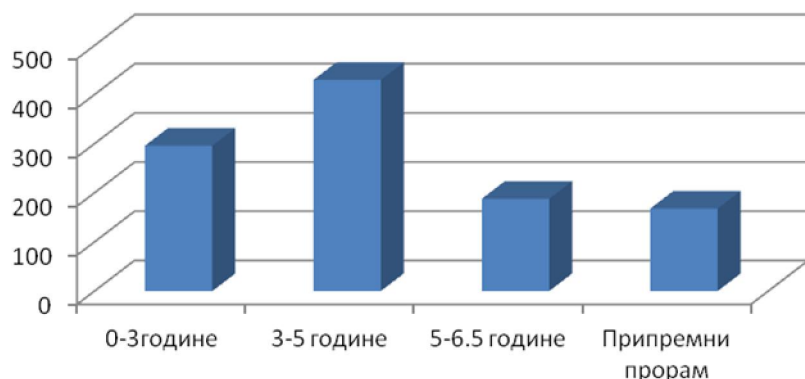
Број деце за организовање васпитне групе одређује се на основу сагледавања специфичних услова на терену. Уколико је број деце испод 5, сходно препоруци Министарства просвете и науке, деца се укључују у рад основних школа, у неподељена одељења.

На територији општине Горњи Милановац припремни предшколски програм реализује се како у свим објектима Предшколске установе „Сунце”, тако и при основним школама.

Табела 76. Број деце и васпитних група у школској 2011/12. години

Узраст деце	Број деце	Број васпитних група
0–3 године	296	14
3–5 година	430	18
5–6.5 година	188	7
Припремни програм	168	13
УКУПНО	1082	52

Графикон 23. Број деце у Дечијој установи у школској 2011/12. години

Предшколско образовање на територији општине Горњи Милановац усмерено је на што већи обухват деце (стопостотни) у циљу остваривања припремног предшколског програма у години пред полазак у школу, уз сагледавање специфичних услова на терену. Специфични услови су: мали број деце, велика разуђеност и неприступачност терена који покрива територија општине Горњи Милановац.

Узимајући у обзир потребу великог броја породица за смештај деце у целодневни боравак, неопходна је и изградња још једног објекта за потребе Предшколске установе „Сунце”.

Основно образовање и васпитање на територији општине Горњи Милановац организује се у оквиру 7 основних школа, у оквиру којих постоји 29 издвојених одељења. Основне школе су:

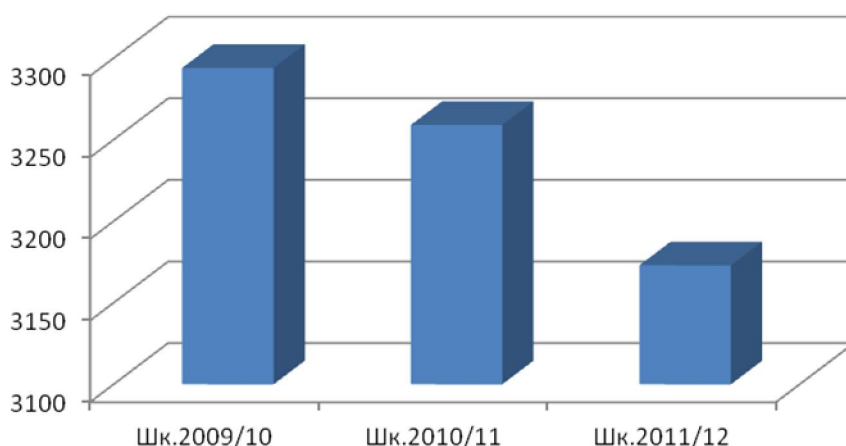
- Основна школа „Краљ Александар I” у Г. Милановцу, са својим издвојеним одељењима у: Брђанима, Јабланици, Луњевици, Семедражи и Специјалним одељењем за децу са посебним потребама, које ради у оквиру матичне школе у Г. Милановцу;
- Основна школа „Момчило Настасијевић” у Г. Милановцу;
- Основна школа „Свети Сава” у Г. Милановцу;
- Основна школа „Десанка Максимовић” у Г. Милановцу, са својим издвојеним одељењима у: Враћевшници, Горњој Црнући, Доњој Врбави, Горњој Врбави, Сврачковцима и Мајдану;
- Основна школа „Иво Андрић” у Прањанима, са својим издвојеним одељењима у: Каменици, Брезни, Богданици, Гојној Гори, Срезојевцима, Теочину и Коштунићима;
- Основна школа „Арсеније Лома” у Руднику, са својим издвојеним одељењима у: Угриновцима, Заграђу, Варницама, Драгољу и Трудељу и
- Основна школа „Таковски устанак” у Такову, са својим издвојеним одељењима у: Полому, Горњим Бањанима, Савинцу, Бољковцима, Врчанима и Горњим Бранетићима.

Табела 77. Укупан број ученика основних школа на територији општине Горњи Милановац за школске: 2009/10, 2010/11. и 2011/12. годину:

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.

Број ученика – основне школе	3294	3259	3173
------------------------------	------	------	------

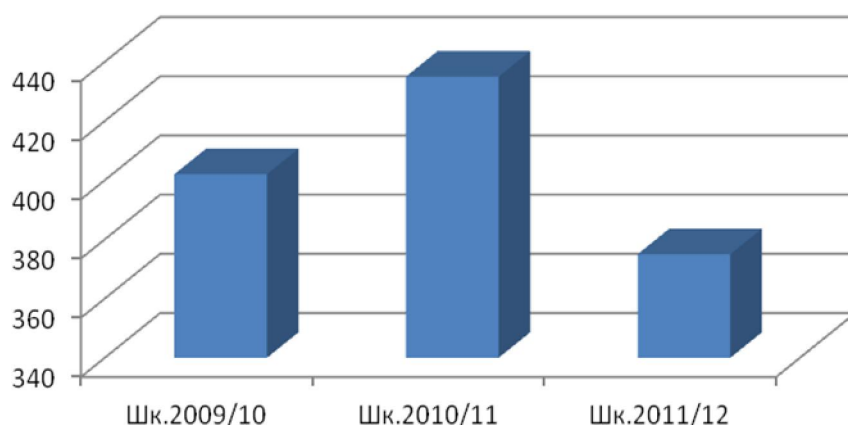
Графикон 24. Број ученика у основним школама

Табела 78. Број ученика првог разреда основне школе на територији општине Горњи Милановац за школске: 2009/10, 2010/11. и 2011/12. годину:

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика I разреда основне школе	402	435	375

Графикон 25. Број ученика првог разреда основне школе

Општинска управа општине Горњи Милановац, фебруара 2010. године, сачинила је Студију „Мрежа школа на подручју општине Горњи Милановац”, у којој су садржани подаци и анализа о популацији ученика у периоду од 2003. до 2010. године, на студиозан и документован начин. Студија је послужила као основ за доношење Нацрта одлуке о мрежи предшколских установа и мрежи основних школа на територији општине Горњи Милановац.

Чињеница је да се број ученика смањује у односу на претходне године, али то је тренд који је присутан у читавој Републици Србији.

Истовремено, локална самоуправа учествује у пружању пуне подршке и сарадњи са школама при организовању трибина за едукацију ученика и родитеља, као и при организовању активности у циљу примене Конвенције о правима детета и заштити права деце у локалној средини.

Општина Горњи Милановац је једна од 16 општина у Србији које су узеле учешће у DILS пројекту (Пружање унапређених услуга на локалном нивоу), који се односи на нов систем финансирања према броју ученика у предуниверзитетском образовном систему, као и у пројекту „Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији – Друга шанса”. Оба пројекта су под покровитељством Европске уније и Министарства просвете и науке Републике Србије.

У готово свим школама планиране су разне активности у оквиру рада драмске, рецитаторске, новинарске, информатичке секције и ученичког парламента. Активности ученичког парламента усмерене су на организовање трибина, радионица и хуманитарних акција у циљу промовисања идеја о заштити права деце.

На територији општине обезбеђени су услови за квалитетан развој основног образовања, уз уважавање смерница одрживог развоја целокупног друштва, тако што се већи број деце укључује у институт „продуженог боравка”, који је организован у свим основним школама.

У школској 2011/12. години, у Основној школи „Момчило Настасијевић” – Г. Милановац, у првом и другом разреду организована је целодневна настава, док је у једном одељењу петог разреда организована билингвална настава на српском и енглеском језику.

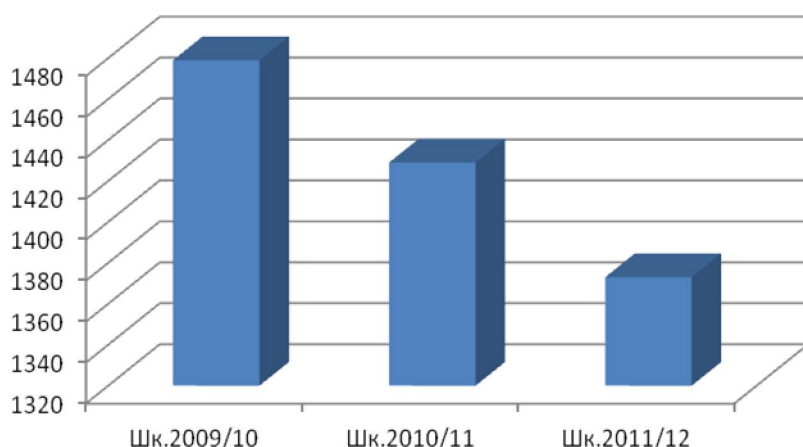
Средње образовање организује се у три средње школе и то:

- Гимназији „Таковски устанак”,
- Економско-трговачкој школи „Књаз Милош” и
- Техничкој школи „Јован Жујовић”.

Табела 79. Број ученика у средњим школама за школске: 2009/10, 2010/11. и 2011/12. годину

	Шк. 2009/10.	Шк. 2010/11.	Шк. 2011/12.
Број ученика – средње школе	1479	1429	1373

Графикон 26. Број ученика у средњим школама

У складу са започетом реформом средњег стручног образовања у Републици Србији, милановачке средње школе кренуле су у реформу сопствене организације, ради унапређења квалитета образовно-васпитног рада и увођења нових садржаја и програма образовања.

У намери да се створе флексибилне школе, које треба да буду прилагођене новим захтевима који долазе из света рада – потребама привреде и локалне заједнице, постигнуто је следеће:

- У Гимназији „Таковски устанак” – Горњи Милановац, од школске 2010/11. године, уведен је нови образовни профил: двојезично огледно одељење друштвено-језичког смера и општи смер – енглески, у којима се настава изводи на српском и енглеском језику;
- У Економско-трговачкој школи „Књаз Милош” – Горњи Милановац уведени су нови образовни профили: комерцијалиста и службеник осигурања;
- У Техничкој школи „Јован Жујовић” – Горњи Милановац уведени су нови образовни профили: техничар мехатронике и техничар за заштиту животне средине.

Даљи развој и усавршавање мреже средњих школа на територији општине Горњи Милановац засниваће се, како на укупним економским и привредним карактеристикама нашег подручја, тако и на географским, демографским и културним специфичностима наше локалне заједнице.

Табела 80. Преглед инвестиција у образовању за период 2009–2011. године

Укупно улагање у образовање	2009.	2010.	2011.	Укупно
Основно образовање	16.188.198,73	652.994,92	11.022.151,17	27.863.344,82
Средње образовање	56.550.611,82	90.550.556,44	17.026.879,70	164.128.047,96
УКУПНО:	72.738.810,55	91.203.551,36	28.049.030,87	191.991.392,78

Табела 81. Преглед инвестиција – физкултурне сале

	2009.	2010.	2011.	Укупно
Фискултурна сала ОШ „Арсеније Лома, Рудник	-	116.328,00	6.852.546,30	6.968.874,30
Фискултурна сала ОШ „Иво Андрић” Прањани	8.846.072,51	-	-	8.846.072,51

Фискултурна сала ОШ „Таковски устанак” Таково	-	-	4.169.604,87	4.169.604,87
ОШ „Краљ Александар I”	3.673.383,41	-	-	3.673.383,41
Адаптација Гимназије „Таковски устанак”	56.550.611,82	87.011.563,46	17.026.879,70	160,589,054,98
Препокривање школе у Теочину	2.374.896,41	-	-	2.374.896,41
Школа у Угриновцима – грејање	1.293.846,40	286.996,92	-	1.580.843,32
ОШ Брђани – спортски терени	-	249.670,00	-	249.670,00
Гимназија „Таковски устанак” – опрема	-	3.538.992,98	-	3.538.992,98
УКУПНО:	72.738.810,55	91.203.551,36	28.049.030,87	191.991.392,78

Напомена: Подаци за 2011. годину дати су закључно са 22. 11. 2011. године

9. РЕСУРСИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

9.1. КВАЛИТЕТ ВОДЕ

9.1.1. Квалитет воде за пиће

Територија општине Горњи Милановац снабдева се водом са пет водовоних система: Рзавски, Бањански, Брезански, Вујански и Руднички.

Праћење контроле квалитета воде у свим водоводним системима врши Завод за јавно здравље Чачак у сарадњи са ЈКП „Горњи Милановац”. Узорковање воде обавља се два пута седмично из мреже и једном из резервоара. На основу микробиолошких и физичко-хемијских прегледа узорака воде, утврђено је да је квалитет испитиване воде задовољавајући.

Одступања у исправности квалитета воде забележена су приликом анализе воде за пиће у насељу Рудник, и то најчешће у летњем периоду када је капацитет изворишта смањен. Наведена одступања у испитиваним узорцима односе се на повећање концентрације арсена у односу на дозвољене вредности.

Трајно решење водоснабдевања је у даљој реализацији прикључења на Западноморавско-рзавски регионални водоводни систем. Изградњом акумулација на Рзаву повећале би се количине доступне воде за Горњи Милановац, што би са локалним извориштима задовољило потребе за водом.

9.1.2. Квалитет површинских вода

Квалитет површинских вода претежно је условљен радом постројења која представљају генераторе индустријских отпадних вода, начином управљања комуналним отпадним водама, коришћењем пестицида у пољопривредној производњи и загађењем водених токова услед неадекватног одлагања отпада.

На територији општине Горњи Милановац најугроженији површински водоток је река Деспотовица. На основу постојећих резултата мониторинга реке Деспотовице на профилу Брђани у периоду од 2007. до 2009. године, квалитет воде одговарао је, углавном, четвртој класи.

Током 2009. године, приликом узорковања, у појединим серијама регистроване су промене органолептичких особина (видљиве отпадне материје, мирис и боја). Од опасних и штетних материја регистрована је у једној серији повишена концентрација гвожђа и мангана. Сапробиолошка испитивања указала су на то да је у водотоку присутно умерено органско загађење.

9.2. КВАЛИТЕТ ЗЕМЉИШТА

У структури укупне површине општине највећи део заузима пољопривредно земљиште. Најзаступљеније су њиве, потом ливаде, пашњаци, воћњаци и, на крају, најмање бројни, виногради. Заступљене су различите врсте земљишта, а по површини распрострања доминантни су: смеђе рудно земљиште на кречњаку, црница на кречњаку, смоница, рудно земљиште, пароподзол, док алувијума и скелетног земљишта има знатно мање. Најзаступљенија су земљишта средњег квалитета, која уз примену одговарајућих агротехничких мера могу бити знатно продуктивнија.

На територији општине није успостављен мониторинг квалитета земљишта. Једна од мера заштите и очувања земљишта је његово успостављање. Трајно праћење стања свих промена у пољопривредном и непољопривредном земљишту представљало би основу за предузимање мера за смањење деградације и загађења, као и за лоцирање и санацију загађених делова и измештање извора контаминације.

Негативан утицај на земљиште у овом подручју имају ерозиони процеси, неконтролисана примена минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди, саобраћај, неадекватно одлагање комуналног, индустријског и грађевинског

отпада, изливање отпадних индустријских и комуналних вода, спаљивање жетвених остатака и отпада, експлоатација минералних сировина и депоновање јаловине.

Земљиште на овом простору угрожено је дуж фреквентних саобраћајница, на местима дивљих депонија, у оквиру индустријских зона, у зони експлоатације минералних сировина и у зонама интензивне пољопривредне производње.

9.3. КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

Не постоје прецизни подаци о квалитету ваздуха на територији општине, јер нису постављене мерне станице. Потребно је успоставити мониторинг квалитета ваздуха како би се проценило стварно стање и предузеле адекватне мере у циљу смањења његове контаминације.

У циљу заштите ваздуха на територији општине идентификовани су примарни загађивачи, који су у обавези да доставе податке о емисијама загађујућих материја у ваздух за потребе локалног регистра.

9.4. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Сакупљање, транспорт и депоновање чврстог комуналног, комерцијалног и индустријског неопасног отпада, који је по саставу сличан комуналном отпаду, у општини Горњи Милановац обавља ЈКП „Горњи Милановац”. Услуге изношења, транспорта и депоновања смећа пружају се домаћинствима, установама и привреди на територији градског подручја, приградских насеља и варошице Рудник. Коришћење ове услуге проширено је и на она насељена места која по броју становника, положају и приступности саобраћајница испуњавају услове за увођење ове комуналне услуге. Последњих година повећана је територија са које се сакупља отпад, као и учесталост преузимања смећа из колективног становања у градском подручју.

Проблем одлагања отпада у сеоским подручјима која нису обухваћена континуираним прикупљањем отпада, решен је постављањем одговарајућих посуда за одлагање отпада у зонама где је генерисање отпада најизраженије. Пражњење постављених контејнера врши се у просеку од 2 до 4 пута месечно, а уколико је фреквенција одлагања отпада израженија, посуде за отпад се празне чешће.

Одношење отпада из колективног типа становања врши се типизираним контејнерима, док се из индивидуалног типа становања смеће износи из типизираних канти. Канте се из објеката индивидуалног становања празне једном недељно, а контејнери се из објеката колективног становања празне на два дана или три пута недељно.

Укупан број посуда за одлагање смећа на територији општине Горњи Милановац где се врши организовано сакупљање и морфолошки састав комуналног отпада дати су у табелама 82 и 83:

Табела 82. Укупан број посуда за одлагање смећа

Канте запремине 120 lit.		6.000 ком.
Контејнери од 1,1 m ³ за остали отпад		482 ком.
Контејнери од 1,1 m ³ за PET амбалажу		160 ком.
Контејнери од 1,1 m ³ за папир		200 ком.
Контејнери запремине 900 lit		129 ком.
Контејнери запремине 5 m ³		112 ком.
Контејнери запремине 7 m ³		13 ком.

Табела 83. Морфолошки састав комуналног отпада

Папир		5%
Недефинисани отпад (земља, пепео, шут,..)		20%
Метали		4%
Стакло		5%
Гума		5%
Пластика		4%
Органске материје		29%
Отпаци са јавних површина		10%
Остало		18%

На подручју општине организована је примарна селекција папира, картона и ПЕТ амбалаже. Систем селекције наведених врста отпада успостављен је 2006. године. Селековани отпад одлаже се у одговарајуће контејнере са поклопцима различитих боја у колективном становању, на јавним површинама и код правних лица. Корисницима у индивидуалном становању за ове сврхе обезбеђују се кесе различитих боја (жута за ПЕТ амбалажу и плава за папир). Све издвојене количине ПЕТ амбалаже, папира и картона преузимају се и упућују на рециклажу.

Отпад који се примарно селектује и рециклира приказан је у табели 84:

Табела 84. Приказ отпада који се примарно селектује и рециклира

Папир		124 t/год
ПЕТ – амбалажа		46 t/год
Укупно се рециклира		170 t/год

Отпад се одлаже на санитарној депонији „Вујан”, која је лоцирана у КО Брусница. Садашње стање капацитета депоније је 120.000 m³, процењен век депоније је око 20 година. Годишње количине депонованог чврстог комуналног неопасног отпада износе око 14.000 т годишње.

Отпад који се просечно годишње депонује на депонији приказан је у табели 85:

Табела 85. Количине депонованог отпада по врстама

ВРСТА ОТПАДА		
1. Комунални		7865 t
2. Индустриски		5394 t
3. Кабаста		621 t

У циљу смањења негативног утицаја депонованог отпада на животну средину, израђен је катастар неуређених одлагалишта отпада. На територији општине регистровано је 156 дивљих депонија, од којих је до сада очишћено и санирано 133.

Почетком 2011. године, усвојен је локални план управљања отпадом за период од 2010. до 2019. године. Он представља базни документ којим се дефинишу услови и циљеви за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу општине. Наведеним планом утврђен је начин управљања отпадом и предвиђене су мере за смањење генерисања отпада, подстицање сепарације и рециклаже отпада, смањење количина отпада за одлагање и спречавање негативног утицаја отпада на животну средину и здравље људи.

10. ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ

Богата културно-историјска баштина, природни ресурси, саобраћајно-географски положај, повезаност и доступност, разноврстан и богат биљни и животињски свет, као и релативно добро очуван квалитет животне средине – представљају најзначајније предуслове за развој туризма у горњомилановачком крају. Полазећи од ових потенцијала, могу се идентификовати пет основних облика и праваца развоја туризма на подручју општине Горњи Милановац:

1. Рекреативни туризам (здравствено-рекреативни и спортско-рекреативни);
2. Екскурзионо-манifestациони;
3. Транзитни;
4. Бањски и
5. Сеоски туризам.

1. *Рекреативни туризам* – имајући у виду кључне карактеристике овог облика туризма, природне потенцијале, али и постојеће искуство, планина Рудник представља најоптималнију локацију за развој свих облика рекреативног туризма, међутим, свакако не и једину. Ту се могу придружити и бројне друге дестинације, као што су Рајац, Суворор, Таково и др.

2. *Екскурзионо-манifestациони туризам* – изузетно богата културно-историјска баштина најважни је ресурс за развој овог облика туризма. У том смислу, пре свих издваја се меморијални комплекс „Таковски грм”, место подизања Другог српског устанка и рађања модерне Србије. Поред старог (из 1887. године) и новог споменика (из 1990. године), у непосредној близини налазе се Музеј другог српског устанка (са сталном поставком докумената и предмета, где се посебно издваја слика Паје Јовановића „Таковски устанак”) и црква брвнара из 18. века, који чувају сећање на један од најзначајнијих догађаја у српској историји. У богату понуду се свакако могу сврстати и посете манастирима (Враћевшница, Вујан, Савинац), Равној гори (широки плато на планини Суворор где се налазе споменик и музеј посвећени родоначелнику Равногорског покрета – Д. Михаиловићу) и недалеко одатле – Мокрој пећини и селу Брајићи (место историјског сусрета Ј. Б. Тита и Ђенерала Д. Михаиловића), као и Музеју рудничко-таковског краја, спомен-парку Брдо мира, Кући норвешко-српског пријатељства, Згради окружног начелства и бројним другим знаменитим местима. Њима треба придружити и многобројне манифестације које чувају традицију овог краја (Таковски сабор, Дани шљиве у Коштунићима, Видовдански сусрети на Руднику и сл.), као и оне новијег датума (Српски фестивал светске музике, Међународни бијенале уметности минијатуре, Фестивал кратког и мини-филма „Кратка форма” и сл.).

3. *Транзитни туризам* – имајући у виду веома повољан саобраћајно-географски положај, као и чињеницу да се налази на једном од најзначајнијих транзитних праваца у Србији, транзитно-туристички промет на подручју општине Горњи Милановац и до сада је био веома значајан. Са изградњом планираног ауто-пута Београд–Јужни Јадран, капацитети горњомилановачке општине за развој ове области туризма многоме ће се увећати.

4. *Бањски туризам* – до сада су на територији општине лоцирана четири већа термоминерална извора – Савинац, Млаковац, Брђани и Сврачковци. Њихови потенцијали нису искоришћени у потпуности. Међутим, с обзиром на место које бањски туризам заузима у укупној туристичкој понуди Србије, сигурно је да у овој области постоји основ и простор да се туристичка понуда Горњег Милановца употпуни.

5. *Сеоски туризам* – највећи део територије општине заузимају села у којима живи близу 50% укупног становништва горњомилановачке општине. Изванредне природне и пејзажне одлике, релативно развијена инфраструктура, економски и еколошки потенцијал овог краја, као и заинтересованост локалног становништва за ову врсту делатности, представљају одличан ресурс за развој ове области туризма. Тренутно, сеоским туризмом баве се 83 категорисана домаћинства I и II категорије, са укупно 600 лежаја.

10.1. БРОЈ ПОСЕТИЛАЦА

Табела 86. Број и структура туриста и остварених туристичких ноћења, 2010.

		општина	Округ	Србија
Број туриста	укупно	11.310	62.112	2.000.597
	домаћи	10.203	50.454	1.317.916
	страни	1.107	11.658	682.681
Број ноћења	укупно	55.294	301.260	6.413.515
	домаћи	49.365	266.059	4.961.359
	страни	5.929	35.201	1.452.156
Просечан број ноћења	домаћи	4,8	5,3	3,8
	страни	5,4	3	2,1

Извор: РЗС, „Општине и региони у Републици Србији, 2011.”

10.2. СМЕШТАЈНИ КАПАЦИТЕТИ

Табела 87. Смештајни капацитети, 2011.

Р. бр.	Објекат	Место	Број лежаја
1.	Категорисана домаћинства	26 села	600
2.	Хотел „Неда”	Рудник	150
3.	Центар дечијих летовалишта и опоравилишта	Рудник	150
4.	Шумска кућа	Рудник	9

5.	Хотел „Donna”	Г. Милановац	20
6.	Мотел „Босна”	Г. Милановац	28
7.	Етно комплекс „Анђелија Мишић”	Коштунићи	60
8.	Туристичко-рекреативни центар	Коштунићи	30
9.	„Ловачке приче”	Полом	12

Извор: Туристичка организација Горњи Милановац

11. КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

11.1. СПОРТСКИ САДРЖАЈИ

Када је реч о спорту и физичкој култури, морамо водити рачуна о чињеници да је то делатност која се свакодневно мења и прилагођава, прати развој друштва у целини и одговара захтевима који се пред њега постављају. Ти захтеви су бројни и по својој структури разноврсни (физички, ментални, социјални и економски).

Горњи Милановац је један од најразвијенијих спортских центара на територији западне Србије. ЈП „Спортско-рекреативни центар” и Установа у области физичке културе, као главни носиоци спорта у општини, своје активности усмеравају преваходно у развој дечјег и омладинског спорта, унапређење и развој масовног спорта и спортске рекреације, развој квалитетног врхунског спорта, организацију и одржавање спортских такмичења и манифестација, финансирање делатности организација у области спорта, као и изградњу, одржавање и коришћење спортских објеката (Спортске хале у Горњем Милановцу, школских физкултурних сала, градског базена, терена за мале спортове итд.).

Према подацима Министарства за омладину и спорт, на територији општине Горњи Милановац постоји 13 регистрованих спортских објеката, и то:

Школски спортски центри	9
Спортски центри	4

Најзначајнији спортски објекти у нашој општини су:

- Градски стадион СД „Таково” са атлетском стазом, капацитета до 5000 гледалаца;
- Спортска хала „Бреза” за дворанске спортове, капацитета 1500 гледалаца и
- Градски базен, капацитета 350 посетилаца.

Носилац свих спортских активности у нашој општини је Спортски савез, који броји 43 спортска клуба, од којих највише има фудбалских клубова – 23, карате клубова – 3, спортских друштава – 2, кошаркашких и атлетских – 2, куглашки, одбојкашки, рукометни, тениски, шаховски, стрељачки и стонотенисерски клуб – по 1. Најпознатији клубови из нашег града су: Фудбалски клубови „Металац” и „Таково”, Рукометни клуб „Металац”, Куглашки клуб „Металац”, Одбојкашки клуб „Таково”, Шаховски клуб „Металац” и др.

Користи локалне заједнице од спорта су вишеструки. У том контексту посматрамо број деце и остале популације укључен у активно вежбање, спортске резултате, територијалну заступљеност, објекте и реквизите доступне спортистима, материјалну базу за развој спорта и др. Кроз спорт се могу превентивно отколонили девијантна понашања, педагошки се деловати на децу у различитим фазама развоја личности, у раној фази навикавати их на рад и обавезе. Спорт и физичка култура имају незаменљиву улогу у изградњи карактера, пружају могућност развоја академског потенцијала појединца, јер деца увек имају потребу за новим сазнањима, и та њихова стална радозналост и интересовање морају бити задовољени у оквиру клуба у којем наступају. Ово све иде у прилог стварању високо образованих кадрова који се по завршетку студија враћају у своју средину и дају пун допринос развоју нашег града.

11.2. ЦРКВЕ И ХРАМОВИ

На територији општине Горњи Милановац постоји већи број православних цркава и неколико манастира. Нема храмова који припадају другим конфесијама. Од укупног броја цркава, седам је проглашено за споменике културе.

Манастир Враћевшница

Задужбина великог челника Радича Поступовића, саграђена је пре 1430. године. Црква посвећена Св. Ђорђу има облик једнобродне грађевине. Првобитне фреске, насликане 1431. године, заклоњене су новијим живописом који је 1737. израдила зографска група из Влашке. Враћевшница је у време Првог и Другог српског устанка играла значајну улогу као место важних сабора и скупштина. У порти манастира сахрањена је Баба Вишња, мајка кнеза Милоша Обреновића. Иако је у прошлости више пута страдао, манастир има богату ризницу, која је музејски презентована.

Црква Св. Тројице у Горњем Милановцу

Црква је започета последње године живота кнеза Милоша (1860), а довршена за владе кнеза Михаила, 1862. године. Њен градитељ био је неимар Настас Ђорђевић, предак знамените породице Настасијевић. Једнобродна грађевина у класицистичком стилу са низом разноврсних архитектонских елемената, зидана је тесаним каменом пешчаром. Иконостас, који је 1862. осликао Никола Марковић у духу романтизма, демонтиран је шездесетих година 20. века и замењен новим, без већих уметничких вредности.

Црква брвнара у Такову

Посвећена св. Ђорђу, саграђена је 1795. године. Једна је од најстаријих грађевина црквене архитектуре овог типа у Србији, а истовремено и једна од најпознатијих, јер је везана за догађаје из устаничког перида. Ту је, на Цвети 1815. године, кнез Милош Обреновић објавио бој против Турака. Црква има правоугаону основу са полукружном апсидом и темеље од тесаног камена. Кров је покривен храстовим дашчицама – клисом. Очуван је иконостас кога је даривао господар Јован Обреновић, брат кнеза Милоша.

Црква брвнара у Љутовници

Посвећена Св. Николи, саграђена је 1809. године и једна је од најбоље очуваних цркава ове врсте у Србији. Средње је величине, има темеље од ломљеног камена и грађена је на исти начин као и друге брвнаре. Кров, покривен шиндром, изузетно је висок и стрм, заобљен како на западном тако и на источном делу. Иконостас потиче из времена грађења цркве.

Црква брвнара у Прањанима

Посвећена Вазнесењу Христовом, саграђена је 1827. на темељу старије грађевине. Има правоугаону основу са четвоространом апсидом на источном делу и припратом на западној страни. Грађевином доминира висок и стрм кров покривен шиндром. Од некада богато украшеног иконостаса, у аутентичном облику остале су само царске двери.

Црква Св. Саве на Савинцу

Задужбина кнеза Милоша Обреновића из 1819. године. Озидана тесаним каменом без декоративних елемената (обрадом се истичу једино камени оквири прозора и довратника). Престоне иконе, рад молера Јање, цркви је поклонио кнез Милош 1822. године. У цркви је сахрањен велики број чланова породица Обреновић и Вукомановић, међу којима је и позната српска песникиња и сликарка Мина Вукомановић Караџић.

Црква Св. Николе у Брусници

Задужбина господар Јована Обреновића, брата кнеза Милоша. Саграђена је 1837. године као једнобродна грађевина правоугаоног облика са троспратним звоником који се надовезује на западни зид цркве. Портали су богато обрађени и украшени зооморфном и флоралном орнаментиком. У порти цркве налазе се гробови војводе Милана Обреновића, његове супруге Стоје, брата Јакова и снахе Ђурђије.

Манастир Вујан

Посвећен Св. Архангелу Гаврилу, налази се на истоименој планини, јужно од Рудника. Средњевековни манастир Обровин, чији остаци и данас постоје, запуство је са најездом Турака. На почетку Првог српског устанка, 1805. године, угледни трговац Никола Милићевић из Луњевице обновио је манастир. Поред ктитора, у овој цркви сахрањен је и војвода Лазар Мутап. У манастиру Вујан искушеник је од 1944. до 1946. године био почивши патријарх српски Павле.

11.3. ЛОКАЛНИ ЦЕНТРИ ЗА ОКУПЉАЊЕ

ИНСТИТУЦИЈЕ КУЛТУРЕ И ДРУГЕ СРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Културни центар

Установа за културу, уметност и ваншколско образовање Културни центар основана је 1970. године. Седиште установе смештено је у зграду Окружног начелства. Од 2006. године, куповином од Војске Србије, зграда бившег Дома војске претворена је у Дом културе.

Културни центар у свом саставу има више радних јединица и уредништава, која покривају широк спектар културних и сродних делатности: Уредништво сценско-музичких и контакт програма, Уредништво ликовног програма и Уредништво дејчјих програма. Већина програмских садржаја Културног центра, (позоришне представе, биоскопске пројекције, музички и фолклорни концерти, промоције и сл.), реализује се у сали Дома културе (капацитет 288 седишта). Такође, у овом простору организују се сви важни градски догађаји – свечане академије, прославе, предавања, разни стручни скупови и слично.

Галеријско-излагачка делатност једна је од главних сегмената рада Културног центра. Ова делатност одвија се у три галеријска простора: Модерној галерији, Ликовној галерији и галерији Дома културе. Поред редовног изложбеног

програма, Културни центар је организатор две значајне ликовне манифестације: Међународног бијенала уметности минијатуре и Ликовне колоније „Мина Вукомановић Караџић” на Савинцу.

Посебан акценат у раду Културног центра стављен је на дељење стваралаштва, кроз неколико креативних радионица, а као пандан „великом” Бијеналу, сваке друге године се организује изложба дељења стваралаштва у малом формату – Минијатурни бијенале.

Културни центар је од 2010. године организатор Фестивала кратког филма „Кратка форма”, с идејом да се представе главни правци и стилови кратког и мини-филма, као и да се иницирају контакти професионалних филмских радника са младим ауторима и публиком.

У оквиру ваншколских делатности, Установа организује велики број течајева и курсева с циљем преквалификације одраслих. Главни издавачки подухват Културног центра свакако су аутентични и репрезентативни каталози Међународног бијенала уметности минијатуре.

Музеј рудничко-таковског краја

Музеј рудничко-таковског краја основан је 1994. године као установа која обавља делатност заштите културних добара на територији општине Горњи Милановац. У матичној згради (тзв. Брковића кућа у Синђелићевој улици) смештени су легати (поклон-збирке) браће Настасијевића, породице Лазих и Боже Продановића, као и стална поставка „Поклони и откупи – време династије Обреновића”. У саставу Музеја су и сталне поставке: „Други српски устанак и српска револуција 1804–1839” у Музеју другог српског устанка у Такову и „Српска кућа у првој половини XIX века” у Милошевом конаку у Горњој Црнући.

Иако један од најмлађих музеја у Србији, Музеј рудничко-таковског краја је у досадашњем раду, поред примарне делатности на пољу истраживачког рада и заштите културних добара, остварио низ значајних изложбених, издавачких, програмских и других активности. Музеј је надлежан за културно-историјске споменике и природна добра на територији општине. Пажња је првенствено усмерена на археолошке локалитете, најстарије споменике, као и на заштиту старих објеката сеоске и градске архитектуре. Једном речју, Музеј чува од заборава вековно културно-историјско наслеђе рудничко-таковског краја.

Музеј има богату стручну библиотеку. Фонд монографских публикација чини око 3000 књига (легат браће Настасијевића има 869 књига), а фонд периодике око 500 годишта.

Установа издаје годишњу публикацију – Зборник Музеја рудничко-таковског краја.

Библиотека „Браћа Настасијевић”

Библиотека „Браћа Настасијевић” основана је 1995. године, а данашњи назив носи од 2000, по чувеној уметничкој породици Настасијевић. Историјат градске библиотеке сеже у далеку прошлост – Читалиште, основано 1857. године, чинило је важну окосницу културног живота у Горњем Милановцу.

Данас је Библиотека „Браћа Настасијевић” савремена установа са фондом од преко 100.000 књига, адекватним простором, савременом опремом и електронским каталогом, што омогућава даље ширење делатности и унапређење рада. Библиотечки фонд разврстан је у неколико одељења: Позајмно одељење (књиге за одрасле), Одељење периодике, Дечеје одељење, Научно одељење са читаоницом и Завичајно одељење.

Издавање књига корисницима је основна делатност библиотеке. Такође, Установа има одличну сарадњу са школама и предузећима, књижевним клубовима и другим установама културе и организује бројне књижевне вечери, дељење и завичајне изложбе, сајмове књига, манифестације и слично.

Библиотека у свом саставу има четири издвојена одељења: у Враћевшници, на Руднику, у Прањанима и у Брђанима. У свом саставу библиотека има и књижару, где су заступљени сви значајни издавачи.

У оквиру издавачке делатности, Библиотека је објавила већи број значајних наслова из области историје, књижевности, уметности и журналистике. Од 2004. године Библиотека „Браћа Настасијевић” издаје годишњак „Слово Ћирилово”.

Туристичка организација општине Горњи Милановац

Туристичка организација општине Горњи Милановац основана је 2001. године ради унапређења рецептивног туризма, промоције туристичких вредности општине и унапређења услова за прихват и боравак туриста.

У пределима рудничко-таковског краја, који нуде здраву средину, угодан амбијент, еколошку храну, активан одмор у природи, етнографске и друге културно-историјске вредности, крајем 1990-их започет је развој сеоског туризма, као организована сеоско-туристичка делатност.

Данас се сеоским туризмом баве 83 категорисана сеоска домаћинства, прве и друге категорије, са укупно 600 лежаја. Гости могу да уживају у тишини, чистом планинском ваздуху, дугим шетњама, возњи бицикла, планинарењу, обиласку културно-историјских знаменитости, лову и риболову, као и специјалитетима традиционалне српске кухиње.

Организација има програме боравка туриста на територији општине и обезбеђује водичку службу. Пружа све информације везане за смештајне капацитете, цене услуга, комуникације и туристичке локалитете.

Организација је издала туристичку мапу општине Горњи Милановац, као и велики број каталога и проспеката.

ОСТАЛИ СУБЈЕКТИ КУЛТУРНОГ ЖИВОТА У ГОРЊЕМ МИЛАНОВЦУ

- СРПСКО-НОРВЕШКО ДРУШТВО
- УДРУЖЕЊЕ ЛИКОВНИХ И ПРИМЕЊЕНИХ УМЕТНИКА ГОРЊЕГ МИЛАНОВЦА

- КЊИЖЕВНИ КЛУБ „МОМЧИЛО НАСТАСИЈЕВИЋ”
- КЊИЖЕВНО ДРУШТВО „ЗАПИС”
- МИЛАНОВАЧКО АМАТЕРСКО ПОЗОРИШТЕ
- УДРУЖЕЊЕ РАДНИКА-УМЕТНИКА СРБИЈЕ
- ИЗВОРНА ПЕВАЧКА ГРУПА „ЦРНУЋАНКА”
- ФОЛКЛОРНИ АНСАМБЛ „ТИПОПЛАСТИКА”
- КУД „ШУМАДИЈА”
- КУД „ВИДОВДАН”, РУДНИК
- КУД „БРЂАНИ”, БРЂАНИ
- ТРУБАЧКИ ОРКЕСТАР „ЕТНО АРТ”, КОШТУНИЋИ
- ТРУБАЧКИ ОРКЕСТАР „ДРУШТВО СРПСКИХ ДОМАЋИНА”, КОШТУНИЋИ
- „ТРУБАЧКИ ОРКЕСТАР ШКОЛЕ ПРАЊАНИ”, ПРАЊАНИ
- КУД „ЗРАЧАК”, ПРАЊАНИ
- ЛУТКАРСКО ПОЗОРИШТЕ „РАДМИЛЧИЋ”, ПРАЊАНИ
- ВОЛОНТЕРСКИ ЦЕНТАР ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
- УДРУЖЕЊЕ „ГМ ОПТИМИСТ”
- „УДРУЖЕЊЕ РУДНИЧАНА”, РУДНИК
- УДРУЖЕЊЕ ЗА ПРИМЕНУ ИНФОРМАТИЧКИХ ТЕХНОЛОГИЈА „РУДНЕТ”, РУДНИК
- ПОРОДИЦА БИСТРИХ ПОТОКА
- УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА „СЛОБОДАН ПРОСТОР”
- УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА „РУТА”
- УДРУЖЕЊЕ МАКЕДОНАЦА МОРАВИЧКОГ ОКРУГА „ДАМЕ ГРУЕВ”
- УДРУЖЕЊА РОМА ГОРЊЕГ МИЛАНОВЦА

УДРУЖЕЊА, ДРУШТВА, ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Српско-норвешко друштво

(некадашње Југословенско-норвешко друштво)

Основано 1968. године као Југословенско-норвешко друштво. Друштво се бави неговањем традиције српско-норвешког пријатељства, зачетог у тешким данима Другог светског рата, када је велики број југословенских заробљеника интерниран у логоре у Норвешкој.

Симбол овог пријатељства представља спомен-дом тзв. „Норвешка кућа”, који је свечано отворен 1987. године. Архитектонски, овај објекат представља спој прамца викингског брода и српске куће брвнаре. Прамац симболише храброст и неустрашивост норвешког народа, док конак представља место за састајање, договоре и окупљања и симболише пријатељство, дружење и хуманизам. Спајањем и прожимањем ова два у суштини веома различита просторна волумена, приказано је, на симболички начин, сусретање и заједништво два пријатељска народа на северу и југу Европе.

У кући се налазе концертна сала, капацитета 96 места, ресторан и музеј посвећен југословенским интернирцима у Норвешкој, као и пријатељству које је из тога проистекло.

Удружење ликовних и примењених уметника Горњег Милановца

Основано 1986. године. Окупља сликаре, графичаре, вајаре, примењене уметнике, дизајнере, историчаре уметности, ликовне педагоге и ликовне аматере. Удружење (скраћено УЛПУ) је иницијатор и организатор прва три Бијенала уметности минијатуре, изложбе која је за две деценије постојања прерасла у манифестацију познату у светским размерама. УЛПУ је организатор Пролећног (раније Септембарског) салона, изложбе која презентује ликовно стваралаштво уметника који живе у Горњем Милановцу или су из њега потекли.

Књижевни клуб „Момчило Настасијевић”

Основан 1982. године. Окупља књижевне ствараоце, писце, песнике и афористичаре разних старосних доби. Књижевни клуб „Момчило Настасијевић” од 1989. године организује песничку манифестацију „Рудничка врела”, која од 2001. године има међународни карактер. Клуб додељује књижевну награду „Момчило Настасијевић” и меморијалне награде „Силвија Павић” и „Владан Максић”. Манифестацију прати Зборник „Рудничка врела”, у коме се презентују песме пристигле на годишњи конкурс, као и књижевни радови чланова клуба.

Књижевно друштво „Запис”

Основано 2000. године. Окупља књижевне ствараоце поезије и прозе свих узраста са територије општине Горњи Милановац. Сваке године расписује књижевни конкурс „Записови лирски кругови” и издаје зборник „Год”, у коме објављује награђене радове са конкурса, као и књижевно стваралаштво својих чланова. Књижевно друштво „Запис”

сваке године организује трибину „Српски језик и његово писмо”, на којој учествују еминентни стручњаци из области лингвистике и књижевно-музички програм „Запис на Преображење”.

Милановачко аматерско позориште

Милановачко аматерско позориште у разним формама организације постоји од 1908. године. Од 1970. године позориште је функционисало под окриљем Културног центра. Као удружење заљубљеника у позоришну уметност, које се ослања на Културни центар, Милановачко аматерско позориште самостално ради од 2003. године. Ансамбл броји око 140 чланова, од којих су већина млади. Милановачко аматерско позориште 2007. године покренуло је „Школску сцену” – фестивал позоришног стваралаштва ученика основних и средњих школа са подручја општине Горњи Милановац.

Удружење радника-уметника Србије

Окупља раднике – аматерске ствараоце (књижевнике, песнике и сликаре) из Горњег Милановца и ширег простора Србије и Црне Горе. Удружење је организатор изложби, ликовних колонија, програма и уметничких акција, међу којима се издваја „Камен љубави” на „Уметничком брду” у селу Велереч.

Певачка група „Црнућанка”

Изворна певачка група „Црнућанка” из Горње Црнуће од 1966. године негује карактеристично народно певање рудничког краја. У току последње четири деценије рада, група је учествовала на многобројним саборима, приредбама и фестивалима широм Србије и у иностранству. Добитник је Европске награде за народну уметност 1976. године.

Године 2003, као суиздавачки подухват Музиколошког института САНУ, Културног центра Горњи Милановац и Вукове задужбине, објављена је монографија са аудио записом „Еј, Руднице, ти планино стара” – Традиционално певање и свирање групе „Црнућанка”.

ФА „Типопластика”

Ансамбл основан 1987. године у оквиру истоименог предузећа. Негује фолклорну традицију рудничко-таковског краја, али својим широким репертоаром покрива и игре, песме и обичаје народа балканских држава. У оквиру друштва делују ансамбл народних игара, народни оркестар, изворна певачка група и школа фолклора. Велику пажњу „Типопластика” посвећује сарадњи са еминентним стручњацима из области фолклора и етнологије. У сарадњи са Центром за проучавање народних игара Србије издаје едицију „Мелодије игара Србије”.

КУД „Шумадије”

Друштво основано 2006. године, са циљем да песмом и игром допринесе очувању фолклорне традиције пре свега рудничко-таковског краја, али и целе Србије и шире. Културно-уметничко друштво броји више од петсто чланова. Поред седам извођачких ансамбала, у оквиру „Шумадије” делују и петнаесточлани народни оркестар и мушка и женска певачка група. Друштво организује школе фолклора у свим основним школама у граду, као и школама на Руднику и у Браћевшници.

КУД „Видован”, Рудник

Друштво основано 1993. године. Негује изворно народно стваралаштво (песме, игре и рукотворине) и залаже се за опште вредности културе и уметности. Делује кроз три секције: певачку, инструменталну и драмску. Од 1996. године организује „Видовдански сабор” – смотру изворног народног стваралаштва.

КУД „Брђани”, Брђани

Изворна мушка певачка група основана 2000. године, на темељима истоименог КУД-а са вишедеценијском традицијом. Негује традиционално народно певање и усмену народну поезију – здравичарство.

Трубачки оркестар „Етно Арт”, Коштунићи

Основан 1999. године при предузећу „Етно Арт” у Коштунићима. Окупља омладину прањанског краја. Победник на Драгачевском сабору у Гучи у категорији омладинаца. Оркестар је учествовао на бројним фестивалима у земљи и иностранству.

Трубачки оркестар „Друштво српских домаћина”, Коштунићи

Основан 2002. године. Окупља средњошколску и студентску омладину прањанског краја. Победник на Драгачевском сабору у Гучи у категорији пионира. Учесник бројних фестивала у земљи и иностранству. Оркестар има широк репертоар.

„Трубачки оркестар школе Прањани”, Прањани

Основан 2009. године. Чине га чланови најмлађег узраста – ученици ОШ „Иво Андрић” у Прањанима. Оркестар је учествовао на више школских манифестација у земљи и иностранству.

КУД „Зрчак”, Прањани

Основан 2011. године при ОШ „Иво Андрић” у Прањанима, с циљем очувања народне традиције. Окупља децу 15 села прањанског краја. Осим фолклорне секције која учествује на локалним приредбама и манифестацијама, у оквиру

Друштва делују радионице за израду народне ношње и очување старих, заборављених заната.

Дечје луткарско позориште „Радмилчић”, Прањани

Основано 2007. године при ОШ „Иво Андрић” у Прањанима. Има неколико активних луткарских представа, са којима је учествовало на више фестивала и манифестација у земљи и иностранству.

Волонтерски центар Горњи Милановац

Основан 2011. године под покровитељством општине Горњи Милановац и Владе Краљевине Норвешке. Удружење је засновано на волонтерском раду и обухвата широк спектар делатности: пружање психо-социјалне помоћи, организовање хуманитарних акција, унапређење туризма, културе, спорта и заштите животне средине. Планиране активности односе се на помоћ старим особама, особама са хендикепом, деци са посебним потребама и свима којима је помоћ неопходна, заштиту и унапређење животне средине, учествовање у организацији различитих спортских, музичких и других манифестација и све друго где се појави потреба за помоћ и ангажовање људи добре воље.

ГМ Оптимист

Организација основана 2008. године, с циљем подизања еколошке свести код становништва и залагања за побољшање квалитета живота у културном и егзистенцијалном смислу. Области деловања организације „ГМ Оптимист” су: заштита животне средине (кроз едукацију становништва о њеном значају и конкретне акције, као што су чишћење дивљих депонија, шумљавање, повећање енергетске ефикасности, проучавање биљног и животињског света итд.), промоција здравих стилова живота (значај здраве исхране, подстицање бављења спортом и рекреацијом, едукација о превенцији различитих болести), култура и уметност (организовање музичких догађаја, изложби, представа, филмских пројекција) и хуманитарне активности (помоћ угроженим слојевима становништва и слично).

„Удружење Рудничана”, Рудник

Основано 1997. године с циљем афирмације, изучавања и коришћења свеукупних потенцијала Рудника и околине. Окупља велики број Рудничана, као и еминентне стручњаке из различитих области. Основне активности Удружења, као и развијена издавачка делатност, базиране су на прошлости рудничког краја. Од 1998. године издаје билтен „Рудничанин”, гласило о друштвеном животу на Руднику, науци, култури и уметности. Билтен излази два пута годишње, на Савиндан и Видовдан.

Удружење за примену информатичких технологија „Руднет“ Рудник

Удружење основано 2009. године. Циљеви „Руднета” су подизање информатичке свести корисника (нарочито младе генерације), унапређење информатичких знања, обезбеђивање услова за примену напредних информатичких технологија, стварање предуслова за увођење информатичких иновација у практичну примену, популаризација информатичких достигнућа код најмлађих и старијих генерација, снажење свести и подизање нивоа знања о управљању рачунарским отпадом који остаје после примене информатичких технологија и заштита природне средине.

„Породица бистрих потока”

Породица Мандић, зачетник будуће комуне, доселила се из Новог Сада у Брезовицу, заселак подно Рудника, 1977. године. Ту је, између три потока по којој је комуна добила име, започет целовит пројекат повратка природи, осмишљен као очување живота и људскости. Основна дејства којима се Породица бистрих потока бави су повратак земљи, отвореност дома, сиромаштво, уметност и вегетеријанство. Чланови комуне боре се, сопственим примером за ваздух, воде, шуме, човека, атом, бића, енергију, а против прогресивне технологије и потрошачке културе. Своје принципе они сажимају у пет симболичних слова Е: Е – Екологију, Е – Етику, Е – Емоције, Е – Еротичу и Е – Естетику.

Удружење грађана „Слободан простор”

Основано 2007. године, с циљем поспешивања друштвеног активизма деце и омладине. Иницијатор институционализације омладинске политике у општини Горњи Милановац и оснивања Омладинског центра. Организатор више акција и концерата.

Удружење грађана „Рута”, Горњи Милановац

Регистровано 2011. године с циљем промоције културних, историјских, демографских, етнолошких, привредних и социјалних вредности рудничко-таковског краја.

Удружење Македонаца моравичког округа „Даме Груев”

Основано 2009. године са седиштем на Руднику, с циљем чувања националног идентитета Македонаца, неговања и популаризације македонске културе у Србији. Удружење има за циљ и дружење, међусобно упознавање и помагање члановима заједнице, као и организовање, реализацију и учешће у разним хуманитарним акцијама.

Удружења Рома Горњи Милановац

На територији општине Горњи Милановац регистрована су два удружења Рома: „Удружење Рома два бела голуба – Горњи Милановац” и „Удружење Рома Горњи Милановац”.

11.4. АКТИВНОСТИ У КУЛТУРИ

- јануар **БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ КУД „ШУМАДИЈА”**
(организатор: КУД „Шумадија”)
- јануар **ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДАНА СВЕТОГ САВЕ – ШКОЛСКА СЛАВА**
- фебруар **МИНИЈАТУРНИ БИЈЕНАЛЕ**
(организатор: Културни центар)
- фебруар **„КАМЕН ЉУБАВИ”**
(организатор: Удружење радника-уметника Србије)
- март **ТАКМИЧЕЊЕ РЕЦИТАТОРА МОРАВИЧКОГ ОКРУГА
„ПЕСНИЧЕ НАРОДА МОГ”**
(организатор: Културни центар)
- април **ДАН ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ (23. април)**
- април **ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДРУГОГ СРПСКОГ УСТАНКА, ТАКОВО (23. април)**
- април **КОНЦЕРТ „СРБИЈА У РИТМУ ЕВРОПЕ”**
- април **МЕЂУНАРОДНИ БИЈЕНАЛЕ УМЕТНОСТИ МИНИЈАТУРЕ**
(организатор: Културни центар)
- мај **ДАН ПОБЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ (9. мај)**
(Општина Горњи Милановац и Друштво за неговање традиција ослободилачких ратова)
- мај **МАТУРАНТСКА ПАРАДА – ПЛЕС СА ЕВРОПОМ**
- мај **ПРОЛЕЋНИ ЛИКОВНИ САЛОН**
(суорганизатори: УЛПУ и Културни центар)
- мај **МАРШ ПРИЈАТЕЉСТВА**
(Српско-норвешко друштво, Општина Горњи Милановац и Влада Краљевине Норвешке)
- мај **ШКОЛСКА ПОЗОРИШНА СЦЕНА**
(суорганизатори: Милановачко аматерско позориште и Културни центар)
- јун **„ДАНИ КНЕГИЊЕ ЉУБИЦЕ”, Враћевшница**
(суорганизатори: Певачка група „Црнућанка” и МЗ Враћевшница)
- јун **„ВИДОВДАНСКИ СУСРЕТИ”**
(суорганизатор: Удружење Рудничана и КУД „Видовдан” Рудник)
- јул **ЛИКОВНА КОЛОНИЈА „МИНА ВУКОМАНОВИЋ КАРАЦИЋ”, САВИНАЦ**
(организатор: Културни центар)
- јул **„МИНИНИ ДАНИ”, Савинац**
(суорганизатори: Туристичка организација, Културни центар, МЗ Савинац)
- јул **ЗАПИСОВИ ЛИРСКИ КРУГОВИ**
(организатор: Књижевно друштво „Запис”)
- јул **МУЗИКА ЗА СВЕ**
(организатор: Културни центар)
- август **„ИЛИНДАНСКИ ДАНИ”, КАМЕНИЦА**
(суорганизатори: Туристичка организација општине Горњи Милановац,

Културни центар, МЗ Дружетићи, ОШ „Иво Андрић” Прањани)

- август **СВЕТСКИ ФЕСТИВАЛ СРПСКЕ МУЗИКЕ**
(покровитељи: Општина Горњи Милановац и Влада Краљевине Норвешке)
- август **„ВЕЧЕ ПОД ГРМОМ”, Таково**
(организатор: Културни центар)
- август **ЛЕТЊА МУЗИЧКА ШКОЛА**
(покровитељи: Општина Горњи Милановац и Влада Краљевине Норвешке)
- септембар **ФЕСТИВАЛ КРАТКОГ И МИНИ-ФИЛМА „КРАТКА ФОРМА”**
(организатор: Културни центар)
- септембар **ДАН ОСЛОБОЂЕЊА ГОРЊЕГ МИЛАНОВЦА (17. септембар)**
(Општина Горњи Милановац и Друштво за неговање традиција ослободилачких ратова)
- септембар **РУДНИЧКА ВРЕЛА**
(организатор: Књижевни клуб „Момчило Настасијевић”)
- септембар **ДАНИ НАСТАСИЈЕВИЋА**
(суорганизатори: Библиотека „Браћа Настасијевић” и Музеј рудничко-таковског краја)
- октобар **ДЕЧЈА НЕДЕЉА**
(суорганизатори: Културни центар и предшколске установе)
- октобар **ФЕСТИВАЛ „ЗРАЧАК ВИРИ”**
(организатор: ОШ „Иво Андрић”, Прањани)
- децембар **ОБЕЛЕЖАВАЊЕ КОЛУБАРСКЕ БИТКЕ (3. децембар)**
- децембар **НОВОГОДИШЊИ КОНЦЕРТ ФА „ТИПОПЛАСТИКА”**
(организатор: ФА „Типопластика”)

А Н Е К С 2

УЗ СТРАТЕГИЈУ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

- ИНДИКАТОРИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА -

Indikator br. 1

ТЕМА: ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

ИНДИКАТОР: Локацијски коефицијент запошљавања

Definisanje

Lokacijski koeficijent (LQ) je indeks kojim se vrši poređenje udela neke aktivnosti date oblasti sa udelom osnovne aktivnosti ili udruženih aktivnosti date oblasti. Za izračunavanje bilo kojeg lokacijskog kvocijenta primenjuje se sledeća formula. U datoj formuli vrši se poređenje regionalne ekonomije (često je to okrug) sa nacionalnom ekonomijom. Lokacijski kvocijent se, takođe, može koristiti za poređenje okruga sa državom

Lokacijski kvocijent =	Zaposlenost u regionu u datoj <u>industriji I za datu godinu T</u>	Zaposlenost na nacionalnom nivou u <u>datoj industriji I za datu godinu T</u>
	Ukupna zaposlenost u regionu za datu godinu T	Ukupna zaposlenost na nacionalnom nivou za datu godinu T

Opisati trend za poslednjih 5 - 6 godina. Izračunajte i povezane indikatore – LQ za dodatnu vrednost i za izvozu orijentisanost. Neka zbirni LQ predstavlja zbir jedne trećine tri pojedinačna lokacijska kvocijenta. Objasnite razlike u odnosu na nacionalni prosek (sektori čiji je LQ znatno iznad 1 i znatno ispod 1). Identifikujte ključne sektore lokalne ekonomije. Uporedite rezultate sa nacionalnim prosekom i sa rezultatima konkurenata.

Izvori podataka

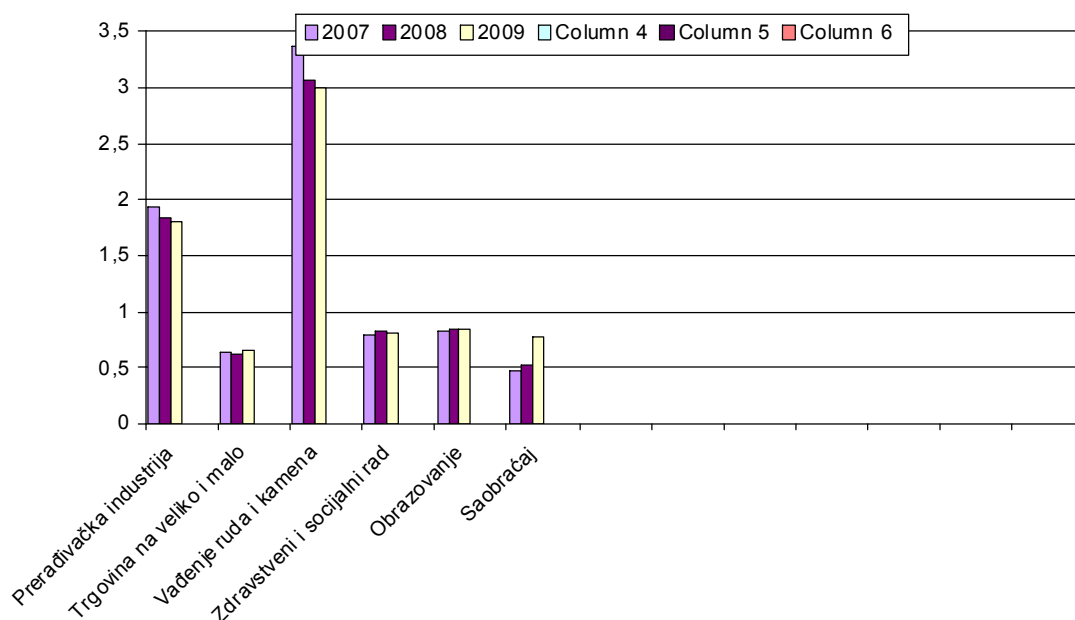
Institucionalni i pravni kontekst

Statistički godišnjak po opštinama
Tabele 5.3; 6.4; 6.5; 16.6

Što je veća koncentracija dodatne vrednosti u dominantnoj industriji (ili tri ključna sektora) to je veća i osetljivost regionalnih ekonomija na globalnu situaciju i promene u okviru ovih industrijskih sektora. Veća raznovrsnost strukture lokalne/regionalne ekonomije generalno smanjuje rizik da promene u strukturi globalne ekonomije (čiji su uzroci izvan datog regiona), a posebno kod industrije, mogu ozbiljno destabilizovati regionalnu ekonomiju. S druge strane, specijalizacija može doneti dobrobit od ekonomije obima lokalnoj proizvodnji koja, pak, može dovesti do veće produktivnosti, konkurentnosti i ekonomskog rezultata, tako da ove indikatore treba proučavati i tumačiti sa određenim poznavanjem i razumevanjem globalnih pokretača konkurentnosti i njihovim implikacijama na lokalnom nivou.

VREDNOSTI

Lokacijski kvocijent zapošljavanja / Godina	Prerađivačka industrija	Trgovina na veliko i malo	Vađenje ruda i kamena	Zdravstveni i socijalni rad	Obrazovanje	Saobraćaj
2007	1.93	0.64	3.37	0.79	0.82	0.48
2008	1.84	0.63	3.06	0.82	0.84	0.52
2009	1.81	0.65	3.00	0.81	0.84	0.77

Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci

Ključna zapažanja

Indikator br. 2

TEMA: EKONOMSKI RAZVOJ

INDIKATOR: Površina poslovnog prostora na 1000 stanovnika izgrađena prethodne godine

Definisanje

Indikator se meri brojem m² završenog poslovnog prostora na 1000 stanovnika.

Površina poslovnog prostora na 1000 stanovnika (m²/1000 st.) = Ukupan broj m² završenog poslovnog prostora / 1000 stanovnika.

Opisati trend za poslednjih 4 - 6 godina. Uporedite svoje podatke sa nacionalnim prosekom i konkurentima. Objasnite razlike u odnosu na nacionalni prosek. Dajte podatke i za povezane indikatore. Opišite najvažnije investitore (vlast, poslovna zajednica, privatni sektor).

Izvori podataka

Javna preduzeća na lokalnom nivou

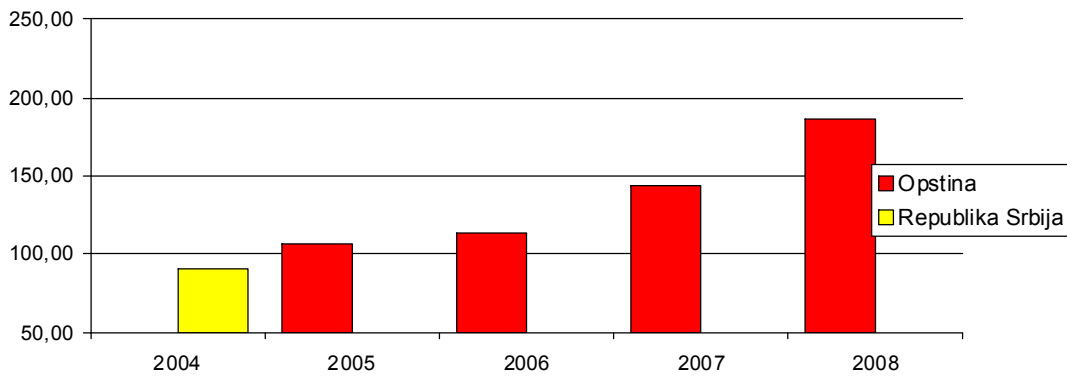
Statistički godišnjak po opštinama

Institucionalni i pravni kontekst

Indikator pokazuje rast intenziteta poslovnih aktivnosti. Može se koristiti za poređenja među opštinama, regionima ili sa nacionalnim nivoom.

VREDNOSTI

Površina poslovnog prostora završenog date godine na 1000 stanovnika	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Republika Srbija	90.64	106.75	113.15	143.39	186.02
Opština	0	0.7	0	21.42	3.57

Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci

Ključna zapažanja

Opština Gornji Milanovac u periodu od 2004. do 2008. godine je imala veoma malo izgrađenog poslovnog prostora i znatno je ispod republičkog proseka

Indikator br. 1

TEMA: **ŽIVOTNA SREDINA - VODA**

INDIKATOR: **Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama**

Definicija (e)

Prečišćena voda je voda koja je pretrpela određeni tretman kako bi se smanjio njen štetan uticaj na zdravlje ljudi i ekosistem.

Otpadne vode u gradskim sredinama su otpadne vode iz domaćinstava ili mešavina otpadnih voda domaćinstava i industrijskih otpadnih voda i/ili kišnice.

Otpadne vode iz domaćinstava su otpadne vode iz naseljenih mesta i prevashodno potiču od ljudi i njihovih domaćinstava.

Industrijske otpadne vode su otpadne vode koje potiču od poslovnih objekata u kojima se sprovode poslovne i proizvodne delatnosti.

Aglomeracija je oblast u kojoj su stanovništvo i/ili ekonomske aktivnosti dovoljno skoncentrisani za zajedničko prikupljanje i odvođenje otpadnih voda do postrojenja za prečišćavanje ili do krajnjeg mesta ispuštanja.

Odvodni sistem podrazumeva sistem cevi kojima se otpadne vode u gradskim sredinama prikupljaju i odvođe.

Populacijski ekvivalent (PE) je organski biorazgradivi materijal koji zahteva petodnevnu biohemijsku potražnju kiseonika (BOD5) od 60g kiseonika na dan.

Primarna obrada znači obradu otpadnih voda iz gradskih sredina fizičkim ili hemijskim procesom uključujući i suspendovane čestice, ili primenu nekog drugog postupka kojim se BOD5 dolazećih otpadnih voda smanjuje za najmanje 20% pre ispuštanja, a ukupne suspendovane čestice dolazećih voda su smanjene za minimum 50%.

Sekundarna obrada podrazumeva obradu otpadnih voda iz gradskih sredina postupkom koji uključuje biološki tretman sekundarnim česticama.

Eutrofikacija je "obogaćivanje" vode hranjivim materijama, posebno azotom i/ili fosforom, čime se podstiče ubrzani rast algi i viših oblika biljaka i stvara nepoželjni disbalans organizama prisutnih u vodi, a time i smanjuje traženi kvalitet vode.

Indikator se mora računati na sledeći način:

$(\text{Ukupna količina prečišćene vode} / \text{Ukupna potrošnja vode}) * 100$

Učestalost merenja

Godišnje/ Šestomesečno

Izvori podataka	Institucionalni i pravni kontekst
Lokalna/Opštinska (Gradska) javna/komunalna preduzeća	<p><u>Institucionalni okvir</u> Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Republička direkcija za vode su nadležni za sektor voda u Srbiji. U AP Vojvodini, Pokrajinski sekretarijat poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je zadužen za upravljanje vodama. Sistematsko praćenje još uvek nije uspostavljeno i očekuje se da će novi zakoni urediti ovu oblast.</p> <p><u>Pravni kontekst</u> Nacionalni indikator – Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja Zakon o zaštiti životne sredine (Službeni glasnik RS, br. 135/04) Zakon o vodama (Službeni glasnik RS, br.46/91, 53/93, 67/93, 48/94, 54/96 i 101/05) – <u>Novi zakon je u skupštinskoj proceduri</u> Pravilnik o opasnim materijama u vodama (Službeni glasnik RS, br. 31/82) Pravilnik o načinu i minimalnom broju ispitivanja kvaliteta otpadnih voda (Službeni glasnik SRS 47/83) <u>Neke od osnovnih uredbi koje treba da regulišu ovu oblast su u fazi pripreme</u></p>

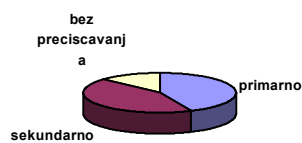
VREDNOSTI

Upravljanje otpadnim vodama u gradskim sredinama	primarno	sekundarno	bez preciscavanja
Republika Srbija 2007	1%	7%	92%
Opština 2008	46.46	46.46	7.8
Opština 2009	43.34	43.34	13.32
Opština 2010	46.96	46.96	6.08

Vrednost indikatora 2005

Vrednost indikatora 2006

Vrednost indikatora 2007

Zaključak

Komentari u vezi sa indikatorima – Cinjenični i statistički podaci

Одређена количина атмосферских вода улази у канализациони систем и повећава количину отпадне воде која долази на систем за преčišћавање, па је тако и количина преčiшћених вода већа. Тако да су реални проценти нешто мањи од добијених у претходној табели.

Индикатор бр. 2

TEMA: **ŽIVOTNA SREDINA – KORIŠĆENJE ZEMLJIŠTA / BIODIVERZITET**
INDIKATOR: **Zaštićene oblasti**

Definicija (e)

Ovaj indikator se tiče održivog razvoja, restauracije i zaštite zemljišta i lokacija na teritoriji opštine. Urbana ekspanzija povećava urbanu oblast na štetu netaknute prirode i zelenih površina. Šta više, u mnogim gradovima, socio-ekonomska transformacija koja se odigrala u proteklom veku, dovela je do napuštanja razvijenog i zagađenog zemljišta. Održiva upotreba zemljišta podrazumeva efikasnu upotrebu zemljišta putem planskog urbanog razvoja, minimiziranjem upotrebe poljoprivrednog i prirodnog zemljišta (Greenfield lokacije) i povećanjem korišćenja razvijenog zemljišta putem restauracije i nadogradnje.

Druge definicije značajne za pravilnu upotrebu indikatora su:

Opštinska oblast: oblast pod administrativnom upravom opštine (uključujući i ruralne oblasti);

Razvijeno/urbanizovano zemljište: zemljište pod objektima, u prekinutom ili neprekinutom nizu, koje odgovara klasi zemljišta “veštačkih površina” u skladu sa CORINE Land Cover klasifikacijom korišćenja zemljišta.

Neiskorišćeno zemljište (greenfield): zemljište “nepokriveno” veštačkim površinama, koje odgovara bilo kojoj klasi u okviru CORINE Land Cover klasifikacije, osim klasi “veštačkih površina”. **Zaštićene oblasti:** oblasti u kojima su vegetacija i priroda pod posebnom zaštitom i u kojima zemljišni pokrivač ne može pretrpeti veće promene.

Indikator se računa:

(Ukupna površina zaštićene oblasti / Ukupna opštinska oblast) * 100

Izvori podataka

Institucionalni i pravni kontekst

Zavod za zaštitu prirode, Dr Ivana Ribara 91, Novi Beograd
www.natureprotection.org.yu

Statistički godišnjak

Institucionalni okvir

Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja je nadležno za zaštitu prirode i zaštićene oblasti.

Zavod za zaštitu prirode pravi planove za zaštitu zaštićenih oblasti.

Pravni okvir

Nacionalni set indikatora – Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

Zakon o zaštiti životne sredine (Službeni glasnik RS, br. 135/04)

Zakon o zaštiti prirode (Službeni glasnik SRJ, br. 36/77, 39/77, 2/89, 29/89, 39/89, 48/91, 17/92, 27/94) – Urađen je nacrt novog zakona koji je trenutno predmet javne rasprave

Zakon o nacionalnim parkovima (Službeni glasnik SFRJ, br. 27/90, 45/90, 24/94, 28/96, 21/99, 44/99)

Zakon o šumama (Službeni glasnik RS, br. 46/91, 83/92, 54/93, 60/93, 54/96)

Pravilnik o kategorizaciji zaštićenih prirodnih dobara (Službeni glasnik RS, br. 30/92);

Pravilnik o načinu obeležavanja zaštićenih prirodnih dobara (Službeni glasnik RS, br. 30/92, 24/94, 17/96);

Uredba o zaštiti prirodnih retkosti (Službeni glasnik RS, br. 50/93, 93/93);

Pravilnik o registru zaštićenih objekata prirode (Službeni glasnik RS, br. 30/92);

VREDNOSTI

Zaštićene oblasti	ha	%
Republika Srbija		
Opština	24,18	0,03

Komentari u vezi sa indikatorima – Činjenični i statistički podaci

Zaključak

- Muzej rudnicko-takovskog kraja
- Spomenik prirode "Ostrvica" površine 13,73 ha, gazduju "Srbija sume"

Indikator br. 3

TEMA: ŽIVOTNA SREDINA - OTPAD
INDIKATOR: Opštinski otpad po vrsti odlaganja

Definicija (e)

Ovaj indikator pomaže u analizi količine, vrste i porekla čvrstog otpada koji se proizvodi na teritoriji opštine i šalje na preradu u fabrike gde se koristi kao izvor energije ili za ponovno iskorišćavanje.

Indikator, takođe, pomaže u iznalaženju optimalnog načina upravljanja otpadom imajući u vidu troškove i druge ekonomske pokazatelje. Dole date definicije su preuzete iz Direktive EU br. 91/156/CEE (u daljem tekstu Direktiva).

1) Otpad: bilo koja materija ili predmet sadržan u listi kategorija otpada navedenih u Aneksu I Direktive, koju vlasnik odbacuje, namerava ili mora da odbaci;

2) Opštinski otpad: otpad iz domaćinstava i sličan industrijski otpad koji se klasifikuje šifrom 20 00 00 u Evropskoj klasifikaciji otpada (EWC);

3) Ponovno iskorišćavanje: Svaka aktivnost koja ima za rezultat proizvodnju materijalnih dobara ili energije;

4) Tretman: svaka planska fizička, hemijska, biološka ili mehanička modifikacija originalnog dela otpada u cilju proizvodnje energije ili materijalnih dobara;

5) Selekcija: mehanički tretman koji se odnosi na odvajanje određenih delova od ukupne mase opštinskog otpada kako bi se poslalo na tretman za ponovno iskorišćavanje ili korišćenje kao izvor energije;

6) Otpaci: otpad koji se ne može ponovo iskoristiti, reciklirati ili upotrebiti kao izvor energije;

7) Ponovo iskorišćen otpad: otpad koji se može ponovo upotrebiti, reciklirati ili iskoristiti kao izvor energije;

8) Gorivo iz otpada: čvrsto gorivo (u kuglicama ili pločicama) koje se dobija selekcijom neopasnih delova opštinskog čvrstog otpada u skladu sa institucionalno definisanim tehničkim karakteristikama.

Indikator treba izraziti kao **kg/pc/dan** otpada. Potrebne su sledeće vrednosti:

- Količina sakupljenog opštinskog otpada;
- Broj stanovnika;

- c) Količina (ukupno, domaćinstva i opština) prikupljenog i prenešenog otpada u postrojenja za selekciju otpada;
- d) Količina (ukupno, domaćinstva i opštinska) prikupljenog i prenešenog otpada na mesta za konačno odlaganje (otpaci) ili do postrojenja za ponovno iskorišćavanje otpada (dati podatke za korišćenje otpada kao izvora energije i podatke za ponovno iskorišćavanje);
- e) Količina otpada (ukupno, domaćinstva i opština) koji nije posebno prikupljan i prenešen u postrojenja za tretman otpada (sa podacima o otpacima);
- f) Količina otpada (ukupno, domaćinstva i opštinska) koji nije posebno prikupljan i prenešen na mesta za konačno odlaganje ili u postrojenja za ponovno iskorišćavanje.

Učestalost merenja
Godišnje

Izvori podataka	Institucionalni i pravni kontekst
Lokalna (Opštinska/Gradska/regionalna) javna/komunalna preduzeća	<u>Pravni okvir:</u> Zakon o zaštiti životne sredine (Službeni glasnik RS, br. 135/04)
Kompanije sa sopstvenim sistemom za upravljanje otpadom (na pr: velike farme, registrovani загађивачи, itd.)	Zakon o postupanju sa otpadnim materijama (Službeni glasnik RS, br. 25/96) – <u>Nacrt novog zakona čeka na usvajanje od strane Skupštine</u> Pravilnik o postupanju sa otpadima koji imaju svojstvo opasnih materija (Službeni glasnik RS, br. 12/95) Pravilnik o kriterijumima za određivanje lokacije i uređivanje deponija (Službeni glasnik RS, br.54/92); Pravilnik o uslovima i načinu razvrstavanja, pakovanja i čuvanja sekundarnih sirovina (Službeni glasnik RS, br. 55/01).

VREDNOSTI

Opštinski otpad po vrsti odlaganja	Deponija, t i %	Spaljen otpad, t i %	Recikliran, t i %	Procena kolicine otpada koja završava bez ikakvog upravljanja, %
Republika Srbija 2007				
Opština 2008	12.876,60	0	262,63	
Opština 2009	13.882,40	0	169,30	
Opština 2010	12.692,40	0	214,17	

Komentari u vezi sa indikatorima – Činjenični i statistički podaci

Zaključak

Indikator br. 4

TEMA: **ŽIVOTNA SREDINA - OTPAD**
INDIKATOR: **Reciklirani otpad****Definicija (c)**

Posebno prikupljanje delova otpada koji se mogu reciklirati je jedan od najvažnijih faktora za povećanje ukupne količine otpada koja se može poslati na ponovno iskorišćavanje. Stoga je ovaj indikator od velikog značaja jer daje detaljnu analizu rezultata posebnog prikupljanja različitih vrsta otpada, kao i korisne informacije o najlogičnijem nastavku ovih aktivnosti.

1) Otpad: bilo koja materija ili predmet sadržan u listi kategorija otpada navedenih u Aneksu I Direktive (Direktiva 91/156/EEC), koju vlasnik odbacuje, namerava ili mora da odbaci (Direktiva 91/156/EEC o otpadu);

2) Opštinski otpad: otpad iz domaćinstava i sličan industrijski otpad koji se klasifikuje šifrom 20 00 00 u Evropskoj klasifikaciji otpada (EWC); opštinski otpad (iz domaćinstava i sličan komercijalni, industrijski i institucionalni otpad) uključujući i posebno sakupljene vrste otpada;

3) Odvojeno prikupljanje: prikupljanje koje odvaja opštinski otpad na homogene delove, koji se mogu ponovo upotrebiti za reciklažu ili oporavak sirovina (Direktiva 91/156/EEC o otpadu);

4) Sastav opštinskog otpada: obuhvata brojne elemente poput papira, kartona; stakla; plastike; metala; vlažnih elemenata; tekstila; drveta; itd.

5) Selekcija: mehanički tretman koji se odnosi na odvajanje određenih delova od ukupne mase opštinskog otpada kako bi se poslali na tretman za ponovno iskorišćavanje ili korišćenje kao izvor energije;

6) Otpadni kompost: proizvod koji se dobija iz komposta organske frakcije opštinskog otpada, primenom odgovarajućih tehničkih normi kojima se definiše sadržaj i adekvatna upotreba u skladu sa sanitarnim propisima i zaštitom životne sredine, a posebno se koristi za utvrđivanje stepena kvaliteta.

Indikator se meri kao % od ukupne proizvodnje otpada, i to: (Količina otpada dobijena prikupljanjem reciklažnog otpada izražena u tonama, ukupna količina i količina izdvojena po vrstama otpada / Količina ukupnog čvrstog opštinskog otpada u tonama) x 100

Učestalost merenja
Godišnje

Izvori podataka**Institucionalni i pravni kontekst**

Agencija za reciklažu, Nemanjina 22-26, Beograd –
www.reciklaza.sr.gov.yu
Spisak ovlašćenih i nadležnih preduzeća za reciklažu
otpada
www.reciklaza.sr.gov.yu/otpad_srbija_spisak_preduze

Pravni okvir:
Zakon o zaštiti životne sredine (Službeni
glasnik RS, br. 135/04)
Zakon o postupanju sa otpadnim materijama
(Službeni glasnik RS, br. 25/96) – Nacrt

[ca.htm](#)

Ostala lokalna preduzeća koja rade sa prerađenim otpadom

novog zakona čeka na usvajanje od strane Skupštine

Pravilnik o kriterijumima za određivanje lokacije i uređivanje deponija (Službeni glasnik RS, br.54/92);
Pravilnik o uslovima i načinu razvrstavanja, pakovanja i čuvanja sekundarnih sirovina (Službeni glasnik RS, br. 55/01).

Novi zakon je u fazi pripreme.

VREDNOSTI

Reciklirani otpad	Ukupno, t	Staklo, t i %	Papir, t i %	Plastika, t i %	Ostalo, t i %
Opština 2008	262,63	0	215,50	47,13	0
Opština 2009	169,30	0	123,44	45,86	0
Opština 2010	214,17	0	170,90	43,27	0

Komentari u vezi sa indikatorima – Činjenični i statistički podaci

Zaključak

Indikator br. 1

TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA
INDIKATOR: Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu (%)

Definisanje

Broj korisnika socijalne zaštite u odnosu na ukupan broj stanovnika. Izračunava se kao količnik ove dve kategorije x 100. Indikator se menja često. Treba uzimati podatke za poslednju raspoloživu godinu i eventualno pratiti dinamiku po godinama. Indikator treba upoređivati sa sličnim jedinicama ili kao reper za poredjenje koristiti regionalni, nacionalni ili međunarodni nivo. Reperna jedinica upućuje i daje mogućnost ocene nivoa razvijenosti.

Izvori podataka

Republički Zavod za statistiku, publikacija – godišnjak Opštine u Republici Srbiji. Podaci službe za socijalno staranje.

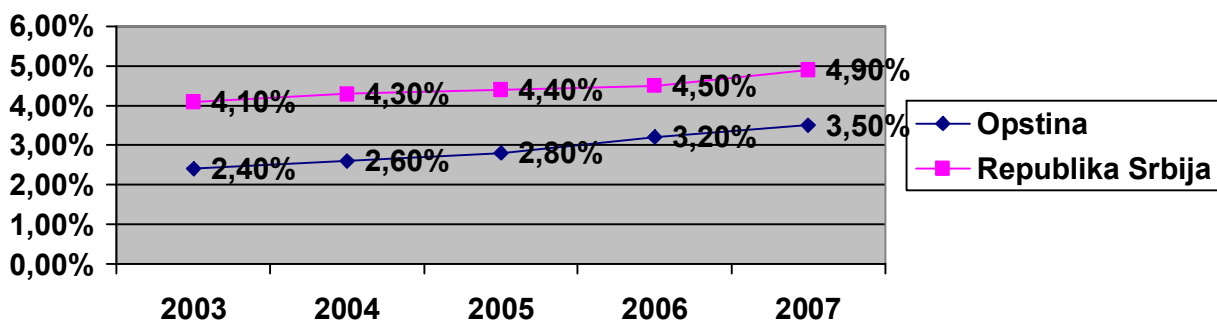
Institucionalni i pravni kontekst

Ova kategorija indikatora pokazuje uticaj ukupnog socio-ekonomskog razvoja na stanje ljudskih resursa, kao i perspektivu Opštine za dalji socio-ekonomski razvoj. Ciljevi: podizanje nivoa ekonomskog razvoja i kao posledice nivoa i kvaliteta prihoda stanovništva, smanjenje siromaštva i podjednakih uslova za rad i život svih stanovnika opštine. Faktori od uticaja: nivo ekonomske razvijenosti, nivo edukacije, nivo zaposlenosti, stepen demografske starosti u jedinici posmatranja.

VREDNOSTI

Godina	Ukupan broj stanovnika		Broj korisnika socijalne zaštite		Ostvareno učešće (%)	
	RS	Opština	RS	Opština	RS	Opština
2003.	7498001	49422	308745	1189	4,1	2,4
2004.	7498001	49422	320281	1283	4,3	2,6
2005.	7498001	49422	329530	1362	4,4	2,8
2006.	7498001	49422	335746	1582	4,5	3,2
2007.	7498001	49422	364750	1720	4,9	3,5

Učešće korisnika socijalne zaštite u ukupnom stanovništvu

Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci

Ključna zapažanja

Broj korisnika socijalne zaštite u opštini Gornji Milanovac je svake godine u porastu. Problem je velika nezaposlenos i veliki broj seoskih staračkih domaćinstava.

Indikator br. 1

TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA
INDIKATOR: Gustina naseljenosti

Definisanje

Gustina naseljenosti stanovništva pokazuje koliko stanovnika opštine živi na 1 km² površine opštine. Predstavlja indikator koji se može uporediti sa repornim (npr. prosečno u zemlji).

$$\frac{\text{Ukupan broj stanovnika}}{\text{Ukup. površ. opštine (km}^2\text{)}}$$

Izvori podataka

Institucionalni i pravni kontekst

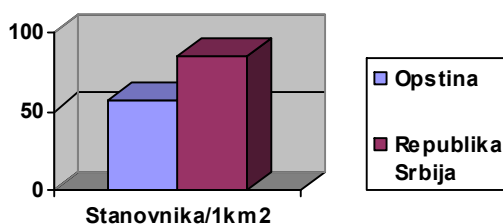
Republički Zavod za statistiku, publikacija – godišnjak Opštine u Republici Srbiji

Ova kategorija indikatora pokazuje uticaj ukupnog socio-ekonomskog razvoja na stanje ljudskih resursa, kao i perspektivu Opštine za dalji socio-ekonomski razvoj. Ciljevi: Podizanje nivoa ekonomskog rasta i razvoja Opštine i smanjenje migracije stanovništva u druge, razvijenije opštine / regione. Faktori od uticaja: stopa nataliteta, stopa migracije (emigracije i imigracije), stopa mortaliteta, teritorija jedinice posmatranja, stepen demografske starosti jedinice posmatranja.

VREDNOSTI

Opis	broj stanovnika - popis 2002.	Površina u km ²	Gustina naseljenosti u 2002. - br. Stanovnika po 1 km ²
Republika Srbija	7498001	88361	85
Opština	47641	836	57

Gustina naseljenosti u 2002. - br. Stanovnika po 1 km

Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci

Smanjenje broja stanovnika prouzrokovalo je opštini Gornji Milanovac smanjenje gustine naseljenosti što je indikator da se stanovništvo iseljava iz opštine.

Ključna zapažanja

Indikator br. 2

TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA
INDIKATOR: Stanovništvo prema starosti

Definisanje

Ova kategorija indikatora ukazuje na stanje ekonomske strukture stanovništva u opštini kao pretpostavke za socio-ekonomski razvoj i perspektive opštine u tom smislu.

- Udeo stanovnika mlađih od 15 godina u ukupnom stanovništvu

- Udeo stanovnika starosti od 15 do 65 godina u ukupnom stanovništvu (radni kontigent)
 - Udeo stanovnika starijih od 65 godina u ukupnom stanovništvu
- Računa se kao razlomak / odnos pojedine kategorije stanovništva prema ukupnom stanovništvu x 100

Izvori podataka

Republički Zavod za statistiku, publikacija – godišnjak Opštine u Republici Srbiji

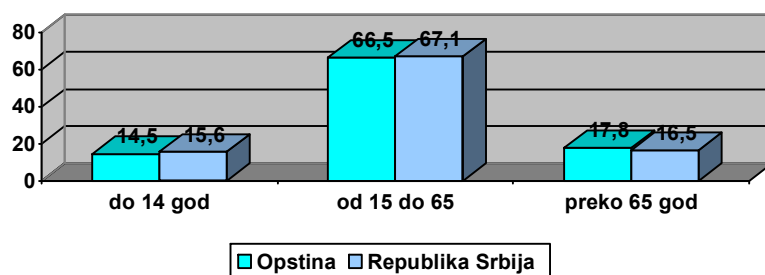
Institucionalni i pravni kontekst

Ova kategorija indikatora pokazuje uticaj ukupnog socio-ekonomskog razvoja na stanje ljudskih resursa, kao i perspektivu Opštine za dalji socio-ekonomski razvoj. Ciljevi: Podizanje nivoa ekonomskog rasta i razvoja Opštine i smanjenje migracije stanovništva u druge, razvijenije opštine / regione. Faktori od uticaja: stopa nataliteta, stopa mortaliteta, očekivani životni vek stanovništva, stopa migracije (emigracije i imigracije), stepen demografske starosti jedinice posmatranja - opštine.

VREDNOSTI

God	Ukupno stanovništvo		Stanovništvo do 14 godina starosti		Stanovništvo od 15 do 65 godina starosti		Stanovništvo preko 65 godina starosti		Ucesce stanovništva do 14 godina starosti (%)		Ucesce stanovništva od 15 do 65 godina starosti (%)		Ucesce stanovništva preko 65 godina starosti (%)	
	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS
Po popis u 2002.	47641	7498001	6933	1176770	31720	5032805	8499	1240505	14,5	15,6	66,5	67,1	17,8	16,5

Procenat ucesca stanovništva prema starosti

Napomene u vezi sa indikatorom – činjenice i podaci

Starosna struktura Opštine Gornji Milanovac doživela je značajne promene u poslednjih 30 godina. Te promene se ogledaju u smanjenju udela mladog i sredovečnog stanovništva i poresta udela starijeg stanovništva. Na to su uticali dugogodišnji nizak natalitet koji uslovljava niske udele mladog stanovništva i migracije stanovništva naročito u periodu 1991-2002. godina.

Ključna zapažanja

Starosna struktura Opštine Gornji Milanovac je nepovoljna i postala je ograničavajući factor njenog prostornog i socioekonomskog razvitka. To je posebno vidljivo u seoskim naseljima čiji demografski potencijali neprekidno slabe. Negativan prirodni priraštaj i emigracija uslovlili bi ubrzano smanjivanje kontigenta mladog stanovništva i povećanje kontigenta starog.

Indikator br. 3

TEMA: STANOVNIŠTVO, OBRAZOVANJE, KVALITET ŽIVOTA
INDIKATOR: Udeo stanovnika sa završenom srednjom, višom i visokom školom

Definisanje

Izračunava se kao tri pokazatelja i to kao odnos stanovnika sa završenom srednjom, zatim, višom i visokom školom i ukupnog broja stanovnika. Ukupno učešće u % = stanovništvo u određenoj kategoriji edukovanosti (srednje, više, visoko obrazovanje) : ukupan broj stanovnika x 100.

Izvori podataka

Institucionalni i pravni kontekst

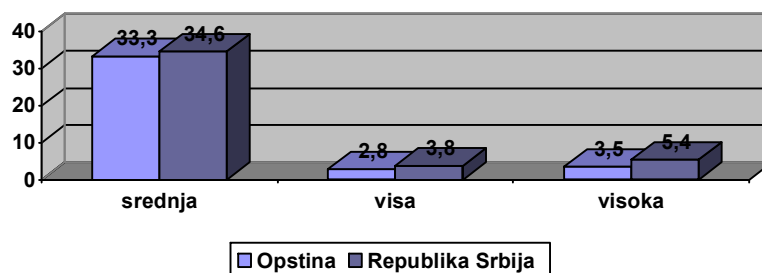
Republički Zavod za statistiku, publikacija – godišnjak Opštine u Republici Srbiji

Kao značajan pokazatelj raspoloživog radnog potencijala stanovništva se mogu prikazivati karakteristične kategorije stanovnika stavljen u odnos sa ukupno raspoloživim stanovništvom. Izračunata učešća ukazuju na nivo edukacije u opštini i njegovu promenu u vremenu, odnosno, u poredjenju sa drugim sličnim entitetima. Ciljevi: indikator pokazuje potencijal opštine za razvoj usluga, odnosno, nivo kao potencijal za razvoj opštine na bazi znanja. Faktori od uticaja: stopa radjanja, broj srednjih, viših i visokih škola u opštini i okruženju, dnevne migracije stanovništva, nivo demografske starosti posmatrane opštine.

VREDNOSTI

God	Ukupno stanovništvo		Stanovništvo sa srednjom školom		Stanovništvo sa visom školom		Stanovništvo sa visokom školom		Ucesce stanovništva sa srednjom školom (%)		Ucesce stanovništva sa visom školom (%)		Ucesce stanovništva sa visokom školom (%)	
	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS	Opš	RS
Po popisu 2002	47641	7498001	15908	2596348	1338	285056	1677	411944	33,3	34,6	2,8	3,8	3,5	5,4

Procenat ucesca stanovnistva prema strucnoj spremi

Напомене у вези са индикатором – чињенице и подаци**Кључна запажања**

Највећи број становника јесу становници са средњом стручном спремом.

А Н Е К С 3**УЗ СТРАТЕГИЈУ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ****- УЧЕСНИЦИ У ПРОЦЕСУ ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ -**

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Број: 1-9-51/11
23.06.2011. године
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 44. Закона о локалној самоуправи ("Сл. гласник РС", број 129/07), члана 58. став 1. тачка 16. и 18. Статута општине Горњи Милановац („Службени гласник општине Горњи Милановац“, број 20/08 и 3/11) и члана 4. Одлуке о приступању изради стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац („Службени гласник општине Горњи Милановац“, број 11/11) доносим

Р Е Ш Е Њ Е

I ОБРАЗУЈЕ СЕ Координациони тим општине Горњи Милановац за израду Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац

II У Координациони тим именују се:

1. Милисав Мирковић, Председник општине Горњи Милановац, за председника, а за чланове:
2. Михаило Вучетић, председник Скупштине општине Горњи Милановац,
3. Алекса Гагић, заменик Председника општине Горњи Милановац,
4. Горица Петровић, начелник Општинске управе општине Горњи Милановац,
5. Мирослав Миловановић, помоћник Председника општине,
6. Снежана Смиљанић, директор Јавног предузећа за изградњу општине Горњи Милановац,
7. Пољина Љутић, начелник Канцеларије за израду и реализацију развојних пројеката, инвестиције и јавне набавке,
8. Томислав Јоксић, начелник Одељења за привреду и финансије Општинске управе општине Горњи Милановац,
9. Љиљана Тешић, начелник Одељења за друштвене делатности Општинске управе општине Горњи Милановац,
10. Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за урбанизам и комунално-стамбене послове Општинске управе општине Горњи Милановац,
11. Снежана Ђунисијевић, начелник Пореског одељења Општинске управе општине Горњи Милановац,

12. Славица Радоман, Представник за односе са јавношћу,
 13. Драган Недељковић, шеф Кабинета Председника општине.
- III Задатак Координационог тима је:

- Покретање поступка израде Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац
- Идентификација партнера из локалне заједнице на изради Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац
- Предлагање тематских радних група за израду Стратегије
- Предузимање корективних мера у случају неуспешне имплементације

IV Ово Решење објавити у „Службеном гласнику општине Горњи Милановац“.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Миљисав Мирковић, с.р.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Број: 1-9-63/11-1
09.11.2011. године
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 44. Закона о локалној самоуправи (“Сл. гласник РС”, број 129/07), члана 58. став 1. тачка 16. и 18. Статута општине Горњи Милановац (“Сл. гласник општине Горњи Милановац”, број 20/08 и 3/11), доносим

РЕШЕЊЕ

I ОБРАЗУЈЕ СЕ тематска радна група за област економског развоја за израду нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године у следећем саставу:

1. Томислав Јоксић, начелник Одељења за привреду и финансије Општинске управе општине Горњи Милановац, за председника Радне групе
2. Мирослав Миловановић, помоћник Председника општине за пољопривреду, за заменика председника Радне групе, а за чланове:
3. Радован Дрињаковић, помоћник Председника општине за финансије,
4. Душко Димитријевић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област приватног предузетништва, услуга и туризма,
5. Драган Михаиловић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област пољопривреде и задругарства,
6. Александра Јаковљевић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област пољопривреде и регионалног развоја,
7. Мира Мирковић, директор Туристичке организације општине Горњи Милановац,
8. Снежана Ђунисијевић, начелник Пореског одељења Општинске управе општине Горњи Милановац,
9. Петрашин Јаковљевић, генерални директор Компаније „Металац“ а.д. Горњи Милановац,
10. Индира Петровић, директор Компаније „Тетра Пак“ Горњи Милановац
11. Станица Левајац, генерални директор Компаније „Звезда – Хелиос“ а.д. Горњи Милановац,
12. Петар Обрадовић, председник Клуба привредника и директор предузећа „Папир Принт“ д.о.о. Горњи Милановац,
13. Ацо Илић, генерални директор Акционарског друштва рудник и флотација „Рудник“ са Рудника,
14. Слободан Мимовић, генерални директор Модне конфекције „GM TEX“ д.о.о. Горњи Милановац,
15. Светислав Видић, заменик генералног директора АД „Типопластика“ Горњи Милановац,
16. Милан Козодеровић, представник предузећа „Фока“ д.о.о. Горњи Милановац,
17. Радослав Симић, представник предузећа „Спектар“ Горњи Милановац,
18. Горан Танасковић, представник Регионалне привредне коморе Краљево,
19. Љубица Обрадовић, представник Апотеке Горњи Милановац.

II Задатак Радне групе је да у оквиру својих области припреми и изради текст нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године и исти достави Координационом тиму општине Горњи Милановац за израду Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године.

III Овлашћује се Председник Радне групе да у оквиру тематске Радне групе чији је председник може уколико за то постоји потреба формирати и подгрупе за поједине уже области.

Чланови подгрупе могу бити и лица која нису именована овим Решењем, али се предност мора дати онима који су на Првом форуму партнера за израду Стратегије локалног одрживог развоја у Општини Горњи Милановац за период 2012-2022. године одржаном 13. октобра 2011. године или накнадно поднели Пријаву за учешће у изради Стратегије.

Формирање подгрупе и именовање чланова који нису обухваћени тачком I овог Решења Председника Радне групе може извршити само уз претходну сагласност Председника општине.

IV Овлашћује се Председник Радне групе, да за потребе рада Радне групе, може захтевати стручну и сваку другу помоћ на изради нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године од свих општинских установа, јавних предузећа и Општинске управе општине Горњи Милановац.

V Рок за извршење задатака из тачке **II** овог Решења је 31. децембар 2011. године.

VI Ово Решење објавити у „Службеном гласнику општине Горњи Милановац“.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Милисав Мирковић, с.р.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Број: 1-9-63/11-2
09.11.2011. године
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 44. Закона о локалној самоуправи (“Сл. гласник РС”, број 129/07), члана 58. став 1. тачка 16. и 18. Статута општине Горњи Милановац (“Сл. гласник општине Горњи Милановац”, број 20/08 и 3/11), доносим

РЕШЕЊЕ

I ОБРАЗУЈЕ СЕ тематска радна група за област друштвеног развоја за израду нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године у следећем саставу:

1. Љиљана Тешић, начелник Одељења за друштвене делатности Општинске управе општине Горњи Милановац, за председника Радне групе,
2. Слободанка Петровић, просветни инспектор, радник Општинске управе општине Горњи Милановац, за заменика председника Радне групе, а за чланове:
3. Миланка Ђорђевић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област здравствене заштите,
4. Бошко Стојановић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област комуналних делатности и образовања,
5. Радош Раковић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област социјалне заштите и социјалне политике,
6. Горица Тепшић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област образовања, предшколског васпитања и друштвене бриге о деци,
7. Вучко Стојковић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област културе, спорта и развој месних заједница,
8. Драшко Јаснић, директор Јавног предузећа „Спортско-рекреативни центар“ Горњи Милановац,
9. Божидар Глишовић, директор Установе у области физичке културе Горњи Милановац,
10. Снежана Раденковић, директор Центра за социјални рад Горњи Милановац,
11. Небојша Гојковић, директор Установе за културу, уметност и ваншколско образовање „Културни центар“ Горњи Милановац,
12. Милета Весковић, представник Дома здравља Горњи Милановац,
13. Милош Николић, директор Музеја рудничко-таковског краја Горњи Милановац,
14. Јелка Весковић, шеф Националне службе за запошљавање, Филијала Чачак, Испостава Горњи Милановац,
15. Драган Љубичић, начелник Одељења за општу управу Општинске управе општине Горњи Милановац,
16. Биљана Пауновић, начелник Одељења за скупштинске послове Општинске управе општине Горњи Милановац,
17. Велимир Радовановић, представник Компаније „Звезда-Хелиос“ а.д. Горњи Милановац,
18. Миломир Јанковић, представник Спортског савеза општине Горњи Милановац.

II Задатак Радне групе је да у оквиру својих области припреми и изради текст нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи милановац за период 2012 – 2022. године и исти достави Координационом тиму општине Горњи Милановац за израду Стратегије одрживог развоја општине Горњи милановац за период 2012 – 2022. године.

III Овлашћује се Председник Радне групе да у оквиру тематске Радне групе чији је председник може уколико за то постоји потреба формирати и подгрупе за поједине уже области.

Чланови подгрупе могу бити и лица која нису именована овим Решењем, али се предност мора дати онима који су на Првом форуму партнера за израду Стратегије локалног одрживог развоја у Општини Горњи Милановац за период 2012-2022. године одржаном 13. октобра 2011. године или накнадно поднели Пријаву за учешће у изради Стратегије.

Формирање подгрупе и именовање чланова који нису обухваћени тачком I овог Решења Председника Радне групе може извршити само уз претходну сагласност Председника општине.

IV Овлашћује се Председник Радне групе, да за потребе рада Радне групе, може захтевати стручну и сваку другу помоћ на изради нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године од свих општинских установа, јавних предузећа и Општинске управе општине Горњи Милановац.

V Рок за извршење задатака из тачке **II** овог Решења је 31. децембар 2011. године.

VI Ово Решење објавити у „Службеном гласнику општине Горњи Милановац“.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Милисав Мирковић,с.р.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОПШТИНА ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ
ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Број: 1-9-63/11-3
09.11.2011. године
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

На основу члана 44. Закона о локалној самоуправи (“Сл. гласник РС”, број 129/07), члана 58. став 1. тачка 16. и 18. Статута општине Горњи Милановац (“Сл. гласник општине Горњи Милановац”, број 20/08 и 3/11), доносим

РЕШЕЊЕ

I ОБРАЗУЈЕ СЕ тематска радна група за област заштите животне средине и инфраструктуре за израду нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године у следећем саставу:

1. Зоран Дрињаковић, начелник Одељења за комунално-стамбене послове и урбанизам Општинске управе општине Горњи Милановац, за председника Радне групе
2. Снежана Смиљанић, директор Јавног предузећа за изградњу општине Горњи Милановац, за заменика председника Радне групе, а за чланове:
3. Јовица Царевић, директор Јавног предузећа за путеве општине Горњи Милановац,
4. Милосав Петровић, директор Јавног комуналног предузећа „Горњи Милановац“
5. Александар Соколовић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област заштите животне средине и развој месних заједница,
6. Ана Теодосијевић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област развоја месних заједница и заштите животне средине,
7. Радослав Топаловић, члан Општинског већа општине Горњи Милановац задужен за област урбанистичког планирања и комуналних делатности,
8. Пољина Љутић, начелник Канцеларије за израду и реализацију развојних пројеката, јавне набавке и праћење инвестиција Општинске управе општине Горњи Милановац,
9. Милован Глишић, директор „Електродистрибуције“ Горњи Милановац
10. Жељко Живчевић, представник „Електродистрибуције“ Горњи Милановац
11. Милорад Солујић, начелник Одељења за инспекцијске послове Општинске управе општине Горњи Милановац,
12. Славица Чолић, начелник Одељења за имовинско правне послове Општинске управе општине Горњи Милановац,
13. Трифун Пауновић, начелник Одељења за послове месних заједница, друштвених организација и удружења грађана Општинске управе општине Горњи Милановац,
14. Срђан Лукић, општински јавни правобранилац Општинске управе општине Горњи Милановац,
15. Миљивоје Михаиловић, представник ЈП „Србијашуме“ Горњи Милановац,
16. Светлана Ранковић, представник Компаније „Звезда-Хелиос“ а.д Горњи Милановац,
17. Тихомир Поповић, представник Компаније „Звезда-Хелиос“ а.д Горњи Милановац

18. Бојан Миловановић, представник Удружења грађана „ГМ Оптимист“ Горњи Милановац

II Задатак Радне групе је да у оквиру својих области припреми и изради текст нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи милановац за период 2012 – 2022. године и исти достави Координационом тиму општине Горњи Милановац за израду Стратегије одрживог развоја општине Горњи милановац за период 2012 – 2022. године.

III Овлашћује се Председник Радне групе да у оквиру тематске Радне групе чији је председник може уколико за то постоји потреба формирати и подгрупе за поједине уже области.

Чланови подгрупе могу бити и лица која нису именована овим Решењем, али се предност мора дати онима који су на Првом форуму партнера за израду Стратегије локалног одрживог развоја у Општини Горњи Милановац за период 2012-2022. године одржаном 13. октобра 2011. године или накнадно поднели Пријаву за учешће у изради Стратегије.

Формирање подгрупе и именовање чланова који нису обухваћени тачком I овог Решења Председника Радне групе може извршити само уз претходну сагласност Председника општине.

IV Овлашћује се Председник Радне групе, да за потребе рада Радне групе, може захтевати стручну и сваку другу помоћ на изради нацрта Стратегије одрживог развоја општине Горњи Милановац за период 2012 – 2022. године од свих општинских установа, јавних предузећа и Општинске управе општине Горњи Милановац.

V Рок за извршење задатака из тачке **II** овог Решења је 31. децембар 2011. године.

VI Ово Решење објавити у „Службеном гласнику општине Горњи Милановац“.

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
Милисав Мирковић, с.р.

САДРЖАЈ

АКТА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

156. Стратегија одрживог развоја општине Горњи Милановац..... страна 1.

ИЗДАВАЧ: Општинска управа општине Горњи Милановац,

Администрација: Одељење за скупштинске послове општинске управе општине Горњи Милановац, одговорни уредник Горица Петровић, начелник Општинске управе општине Г.Милановац.

Жиро рачун за претплату: Приходи општинских органа управе Горњи Милановац број 840-742351843-94

Службени гласник општине Горњи Милановац уписан је у Регистар јавних гласила

Решењем Министарства правде и локалне самоуправе број 651-01-255/2001-09